26

H.

Neel KANTHI

1893 Bik

नीलकण्ठी ; संस्कृत भा० तथा
लि० ; १८६३ वि०
५७ पत्रक ॥ ल० म० २६ पं० ग्रं० पृ०

संस्कृत ह० लि०

1227 Ms.

घृत सेर १ माखोमिस्ताई १ अदरकादारस सि॰ १
प्याजकारस सि॰ १ गोमूत्र सि॰ २ घृतपकावे
देकचे मो कलेविचे तुनेलिबकर अथ मदनमोदक
परिलं नातीफल जलवत्रि लोंग तज ध्वाति घे
ईसबंद षसषास इलापु नजानिये घतीछुहारा
दाषचिरोजीले जिये तिलतमाल बेदाम
जुपिस्ता दीजिये पटाषरेपीसाय जुराबोघालमें
आसगंधबलबीज सिंबलघालमें सितावरअज
मोदाकाइफलकुलठली केलकंदकचूरघाता
सुंठली त्रिफलाधनिया मोथा मगज पुन भषरा
जीरास्याहसफेदकचचुगजपीपरा विजेसार
तालीसविजया मूसली गजकेसर मुलठी मोच
रसपिपली ककड सिंही कुलंघ जुपुषार मूलली
सिंगारे बारिंगीदेम मतूलसी गंगेरूकीछेलश्च
नारदानली टंकटंकस भलेफुपी सकरछाललली
पंचसेरगो दूध कडाहेपाइये विजयाश्रध
जुसेरस्त छमपिसाइये नीकेकपडेबांधपय मेल
टकाइये इसविधकरखोवीरभंगपकवाइये
सीरासम जबहोइ अंध नकराये दानादार
जुहोइ घृतमें धारिये लोंगादिकफिर छानवीघरलाइये
खेतखंड दो सेरऔ तुरतमिलाइये अथमोदकापुत
जो बधाइये पलजुपकपरमा नानिसजुषाइये
धातुहृदबकुलोतपुष्टहोमसी देली नहटेचारजाम
वदेजरहै फननेजली सुधालगेअतिजोरभो
जनजरजारली हृकपुहमहे तरुनरोगसजजारली

वंधेरूप अति कांत लाल रपिअं गली । मदनमोदक
प्रधान वंदे जग्रनं गली ।

२०१

मी
१

पितुः

आचार्यः

प्रसिद्धं

ॐ सद्गुरुर्जयति ॐ प्रणम्य हेरम्बमथो दि
वाकरं गुरोरनंतस्य तथा पदांबुजम् श्री
नीलकंठो विविनक्ति सूक्तिभिस्तताजि
कं सूरिमनःप्रसादकृत् ॥ १ ॥

ॐ श्रीगणेशाय नमः हेरंबं भवनस्य शीर्षमतुलि
हस्तमस्तमासांबुजं गौरीहृत्कमलप्रकाशमरणिं
विघ्नाटवीपावकं ईषद्दैत्यकुलांतकं समनसा श्री
मद्धिसिद्धिप्रदं सिंदूरारुणगंडयुग्ममनिशं मौलौ
षधीशं भजे १ प्रभाकरं सर्वजगत्प्रभाकरं त्रयीत
नुं ब्रह्मस्वरात्मकं शुभं लोकस्य सृष्टिस्थितिनाश
कारकं वंदे ग्रहाधीशमभीष्टसिद्धये २ श्रीचिंता
मणिदैवविज्ञसभवो नेतोहिजन्माग्रणीर्भूमी
मंडलशोभिभूपतिकुलैः संमानितः सादरं स
र्वाधीशगवीविचारचतुरो गर्गोन्वनिज्योतिषे दे
शादेत्य विदर्भतो बुधवरो वाराणसीमावसत्
तत्सूनुर्गणितार्णवैकतरणिः श्रीनीलकंठो बु
धोभूद्वेदसमस्तितर्कशास्त्रनिपुणो भूमीपमा
लार्चितः ज्योतिःशास्त्रमिदं द्विधा समकरोद्दा
षोदरानंदश्रीशेषाद्दिसरस्वतीसविद्वत्तिसि
ष्यान्सदाध्यापयन् ४ गोविंदपंकरदपारस
रोजभृंगस्तस्मादभूज्जगराजगवीप्रवीणः
ज्योतिर्विदग्रचरदिग्पगणाकुञ्चितः श्रीगार्ग्य
वंशतिलको गणकावतंसः ५ तस्मादभूद
विबुधेज्यकल्पास्त्रयःसुता ज्योतिषशास्त्रवि

णः श्रेष्ठोऽयनंतोऽनुचमाधवाख्योऽस्मिन्नामगणोऽस्ततस्त
तो विपश्चित् तेषु श्रीगणनाथभक्तिविलसद्धि
या गतो माधवः शिष्यप्रार्थनयोररीकृतवचाः
सत्सिद्धटीकाकृतो श्रीगोविंदगुरोः पदाम्बुजचर
णांभोजन्मकृतैततोलब्धावबोधलवं पितामह
कृते रुतांजिके व्याकृतिं ७ जीर्णास्ति टीकाम
हतीति मूलं न तस्यां विचारस्मातिसमतिंच हित्वा
रुमल्यां शिशुबोधिनीं तां संज्ञाविवेकस्य करो
मि टीकां ८ तत्रमावत्सकलमुनिश्रेष्ठगार्ग्यवं
शानिलको निखिलविद्वद्वंद्वमकुटहीरोऽनंत
ज्योतिर्विन्नंदनः श्रीनीलकंठज्योतिर्वित्ता
तेत्रवर्षतंत्रप्रश्नतंत्ररूपप्रकरणत्रयात्मकस्य
जीर्णताजिकशास्त्रस्य प्रथमप्रकरणं संज्ञावि
वेकनामकं सग्रंथः सदसत्फलोपयिकं वंशस्यवृ
ताद्यनेकस्वरुचिच्छंदसाकृतं चिकीर्षुरनेकज
न्मार्जितदुरितसंभूतविघ्नध्वंसकामनायेति
विघ्नपूर्वकग्रंथसमाप्तिप्रचयगमनाभ्यार्थ शि
ष्टाचारपरिपालनायच विशिष्टेष्टदेवतानां ग
णेशसूर्यपितृचरणकमलानां नमस्काररूपं
मंगलमाचरन्विषयप्रयोजनसंबंधाधिका
रिणश्च सूचयन्कर्त्तव्यताजिकग्रंथमुपमाति
कया प्रतिजानीते प्रणम्येति श्रीनीलकं

नी॰
२

दःसूक्तिभिस्ताजिकं विविनक्तीत्यन्वयः श्रीरध्या
पनादिगुणविशिष्टशोभानतयायुक्तो नीलकंठना
मार्थं यकृत्सूक्तिभिः सुष्ठुशोभमानाभिः स्वप्रयु
क्तछंदोनिर्मिताभिरुक्तिभिः स्ववचनैः कृत्वा तत्स्य
सिद्धं समरसिंहादिनिर्मितं ताजिकं ताजिकना
मकं शास्त्रं विविनक्ति विचारयिष्यति निर्मोती
त्यर्थः नत्पदेन निर्मलत्वशंका निरस्ता विवि
रुद्धयगर्भावैरोयारिको यात्नर्वि सर्वको विचार
णार्थः किं कृत्वा हेरम्बं संकल्पाप्रथमं देवं
गणपतिं प्रणम्य कायवाङ्मनोभिर्नत्वा तत्प
वप्रसादप्रयोगः अथो गणपतिनमनानंतरं
दिवाकरं सूर्यं प्रणम्य तथा गुरोः पितुरनंतस्या
नंतनाम्नः पदांबुजं चरणकमलं प्रणम्य ना
त्वभिप्रायेणैकवचनं पादांबुजेऽत्यर्थः अत्र ग
णेशाननतिर्विघ्नध्वंसाय सूर्यनतिः कालज्ञाना
य गुरुनतिरभीष्टचरस्वत्वलब्धये अथग्रंथीनीणा
ग्रंथेभ्यः शीघ्रं प्रवृत्तिं दर्शयति कीदृशं ताजिकं
सूरिमनःप्रसादकृत् सूरयः पंडिताः विद्वा
न्सूरिः कृती कृष्टिरित्यर्थः तेवाज्ज्योतिःशा
स्त्राभिज्ञास्तेषां मनसः प्रसादं करोतीति किंवि
तः श्रीणिताजिकग्रंथो ह्रुपछंदोभिरुपनि
बद्धत्वात्पुस्तकनिरपेक्षपाठस्य करत्वाच्छर
कीर्तिम्यात्समेषाल्पत्वावद्वैरधिगमाः पत

कृ---ताजिकं दोषसंगराहित्यात्कृरिमनःप्रस
न्नताकारियस्ति इति श्लोकार्थो व्याख्यातः अत्र
ग्रंथे राशिस्वरूपं पंचवर्गी द्वादशवर्गी ग्रहस्वरूप
ग्रहदृष्टिषोडशयोगसहमसंगवर्षफलभाव
विचारदशाविभागगमनागमनाद्यनेकप्रस्व
रूपास्ताजिकपदार्थाः प्रतिपाद्यत्वेन विषयम्
ताः एषां पदार्थानां ताजिकग्रंथस्य च प्रतिपाद्य
प्रतिपादकभावः संबंधः प्रयोजनं भूतभविष्य
द्वर्तमानशुभाशुभफलकथनेन उक्तंच नारदेन
प्रयोजनं तु जगतः शुभाशुभनिरूपणमिति अ
त्र ताजिके वर्षफलप्रश्नादिजिज्ञासुरधिकारी ब्रा
ह्मणः अत एव द्विजेरेतदध्येतव्यं प्रयत्नतः इति
नारदोक्तेः प्रणम्य पद्माम्बुजं विविनक्तीति पदेषु
व्याकरणेन साधुत्वप्रतिपादनं ग्रंथप्रयोजनवि
षये पूर्वपक्षसिद्धांतप्रतिपादनं चोपक्षाताक्रमे
दप्रतिपादनं च वर्णाशुद्धिगणाशुद्धिप्रतिपादनं च
पित्रचरणाकृतायां बृहट्टीकायां रसालाभिधा।
यां द्रष्टव्येन तन्न्वाव्ययार्थमिति शिवम् १

(वली)

पुमांश्चरोऽग्निः समदृक् चतुष्पाद्रक्तो

(स्वभाव) (प्रकृतिः)

ष्णपित्तो निरवोऽद्रिरूयः पीतो दिनं

(स्वामी) (स्त्री) (संतान)

प्राग्विषमोदयोऽल्पसंगप्रजो ह्रस्वनृ

(क्षत्रिय:)

पः समोजः ॥२॥

अथैतेषां नीवक्ष्यमाणवर्षकालाध्यक्षपयोगिनः षोड
शयोगावक्तव्यास्ते पुनः फलदातृग्रहाधीनाः फ

मेषराशी: १
पुरुषराशिः चरहै
अग्नितत्वहै बलनानहै
चारपैरहै रक्तवर्णहै
उष्णशरीर पित्तप्रकृ
तिः मस्ताशद्रुः पर्वत
चारीहै क्रूरहै पीतव
र्णहै दिनबलीहै
पूर्वदिशाकास्वामी
है विषमोदयहै अ
लस्त्रीसंग अल्पसंता
पर्वतचारी
नहै ह्रस्वाहै क्ष
त्रियजातिहै सम
मानहै

नी॰
२

लदात्तत्वंतस्वगृहोच्चमित्रादिराशिस्वरास्थित्या रा
शिस्वरूपज्ञानाधीनतयाचस्यादतोराशिस्वरूप
नावश्यकत्वं उक्तंचवामनेन फलंराशिगृहाधी
नंसर्वेषांप्राणिनांयतः अतोमेषादिराशीनांस्व
रूपंमयाऽत्रनिरूपितमिति अतोस्मिन्संज्ञाप्रकरणे
राशिस्वरूपवर्णनेचिकीर्षुरादौमेषराशिस्वरूप
मपज्ञातिकयाउपक्रमतेप्रमाणिति अत्रराशि
मदनामानिलोकप्रसिद्धत्वान्नोक्तानि अतोमे
षराशिसदृशास्त्यत्वयः कीदृशाःप्रमान्पुरुषप्र
रच्चरसंज्ञकः अग्निरग्नितत्त्वंस्तदृदेनिबलिष्ठःच
तुष्पाच्चतस्त्ररणाः रक्तोलोहितवर्णः उग्रः सो
ष्मशरीरःपित्तमस्यास्तीतिपित्तःपित्तप्रकृतिः
अतिरवीमहाशब्दः रक्तश्चासौउग्रश्चासौपित्त
श्चासावतिरवश्चेतिकर्मधारयःएवमग्रेपिकर्म
धारयोव्याख्येयः अद्रिःपर्वतचारीवनचारीवाउ
ग्रःक्रूरः पीनःपीतवर्णःमेषवर्णाद्दयोस्तीक्ष्णते
रवयवमेदाद्वासर्वांगेवर्णद्वयसंमिश्रितभावा
द्वापाटलवर्णोद्वाव्याख्येयम् दिने दिनबली
प्राचीलक्षणायाःपूर्वदिक्स्वामीविषमोदयो
विषमोदयसंज्ञः अल्पसंगप्रजःअल्पस्त्रीसं
गोऽल्पप्रजश्च हृष्टःकांतिरहितः न्दपःक्षत्रिय
जातिः समःसमभानः पर्वविधोमेषस्त्यर्थः २

तत्व

वृषास्थिरःस्त्रीक्षितिशीतरूक्षोयाम्येदशर्मूवागुनिशाचतुष्पात

सुंदरदृष्टी के विचरनारे

प्रशांतिः

बली

श्वेतोतिशद्वोविषमोदयश्चमध्यप्र
जासंगशुभोपिवैश्यः २

अथवृषराशिस्वरूपस्वपजातिकयाह वृषइति
वृषराशीरीदृशोज्ञेयः स्त्रीस्त्रीराशिः क्षितिर्भूमि
तत्वं याम्येदक्षिणादिक्स्वामी स्वभूः स्वभभूमि
चारी वायुर्वातप्रकृतिः निशारात्रिबली मध्य
प्रजासंगः मध्यमप्रजो मध्यमस्त्रीसंगश्च शुभः
सोम्यः वैश्यो वैश्यजातिः अन्यानिपदानिप्राग्व
द्व्याख्येयानि मेषराशेःस्वरूपवदुत्क्रमयमस्मा
दूह्यमित्यर्थः ३

प्रत्यक्स्वामीरश्शुकभाद्विपान्नाढंढ
द्विमूर्तिर्विषमोदयोसः मध्यप्र
जासंगवनस्थशूद्रोदीर्घस्वनःस्त्रि
॥ग्धदिनेद्रतथाग्रः ४

अथमिथुनराशिस्वरूपमिंद्रवज्रयाह प्रत्यगि
तिस्त्रीपुंसोर्मिथुनंद्वंद्वमित्यमरोक्तेर्द्वंद्वंमिथुनरा
शिरीदृशोज्ञेयः प्रत्यक्पश्चिमदिक्स्वामीसमीरो
वायुतत्ववान् प्रकृतिर्मिथुनतुलाकुंभराशी
नांसमत्वादित्युक्तेः शुकभा शुकशरीरकांतिः
हरितवर्णइत्यर्थः नापुरुषराशिः द्विमूर्तिश्च
रास्थिरद्विस्वभावात्मकः वनस्थो अरण्यचारी
शूद्रः शूद्रजातिः दीर्घस्वनोमहाशब्दःस्निग्धा
स्निग्धांगः दिनेढदिनबली अन्यातिपदानि
पूर्ववद्व्याख्येयानि अयंश्लथांगःपादद्वयोन
याशब्दः ४

पश्चिमदिशाकास्वामी
पवनतत्व हरितवर्णहै
दोपादहै पुरुषहै चर
स्थिरतकद्विस्वभावहै
विषमोदयहै उच्चशब्द
रहै मध्यमसंतान
मध्यमप्रजा वनचारी
शूद्रजाति बडाशब्दहै
स्निग्धदिनबलीहै स्व
रहै मिथुनराशिः ३

बहुसंतान बहुतीसंग बहुचरण वरहै हीं गुलाबदा वर्णहै
हीनगात्रहै सौम्यहै कफप्रकृत स्निग्ध जलाम्बु जलचारीहै
समोदयहै ब्राह्मणवर्णहै निशाबलहै उत्तरदिशा का स्वा
मी कर्क १

गं

कर्कराशिः

बहुपदासरागपदःकुलीरम्यरोगान्वितःपा
टलहीनगात्रः शुभःकफीस्निग्धजलाम्बु
चारीसमोदयीविप्रनिशानरेशः ५

अथकर्कराशिस्वरूपंस्वरूपेणवर्णयाह बहुपदाः
सरागइति कुलीरःकर्कराशीरागःसहितः बहु
पदःबहुपदोयःकुलीसंगोस्वरूपःबहुचरणश्च
पाटलःश्वेतरक्तवर्णःहीनगात्रःशुभःक
फीकफप्रकृतिःस्निग्धजलानांबुचारीजल
चरःसमोदयसंज्ञकःविप्रोब्राह्मणजातिःश
यनविप्रयोगःनिशायांनिपतानिस्वंबलशाले
बली ५

पशुःस्थिरोग्निर्दिनपीतरूक्षपित्तात्म
सूर्येशःमहत्प्रमाणः समोदयोदीर्घ
रवोत्पसरागपतोहरिःशैलनरोपमः

सिं ६

अथसिंहराशिस्वरूपंप्रतापमाह पशुरिति
हरिःसिंहराशिरीश्वरःपश्चिमदिशानामेषव
हिवर्णःपीतोरूक्षःपयंस्थोकःस्वंबलशाली

पाण्डुर्द्विपात्स्त्रीहिनवैश्यमारुति
यामकृच्छीतसमोदयस्त्री कन्याइ
शाशुभमृमिवेरपहतास्वमार्गप
सवाशुभाव ७ ॥

अथकन्यास्वरूपंप्रतापमाह पांडुरिति द्वि
पदाहिस्वभावत्वातस्मितानु शुभंमृमिचारि
णी शुभासौम्यराशिःस्थायांपंसमानिपत
निस्वंचर ७

पुरुष चर नानावर्ण समोदय उभयशरीर पश्चिमदिक्स्वामी
पवनतत्व स्निग्ध लीनशब्द वनचारी अल्पसंतान अल्पसंग
शूद्रजातिः क्रूर दिनबली द्विपाद समभाव तुलाराशिः ७

पुमांश्चरश्चित्रसमोदयोसः प्रत्यक्प्रभुर्
वानवन्यः स्वल्पप्रजासंगम शूद्र उग्रस्तु
लाख्यवीर्यो द्विपदः समानः ८

अथ तुलास्वरूपमुपजात्याह पुमानिति चि
त्रो नानाविधवर्णः मरुद्वायुतत्वं रवो नो निः
शब्दः समानः समोदयः अयं श्लोकः सर्वत्र व्या
ख्येयः स्वयंयोज्यं ८

स्थिरः सितः स्त्री जलभूमराशा निशा
रवो नो बहुपात्कफी च समोदयो वा
रिचरोतिसंगप्रजः शुभः स्त्रियतनौ हि
नो लिः ९

अथ वृश्चिकस्वरूपमुपेन्द्रवज्रयाह स्थिर इति
अलिर्वृश्चिकः दशाः जलः जलतत्व शुभः सौम्यः
श्लोकोयं सर्वत्र व्याख्येयः स्वयंयोज्यं ॥९॥

नास्वर्णाभाः शैलसमोदयोतिप्राग्दो
दिनं शोगुरुरुग्रपीतः रात्रौ सपि
त्तो धनुरल्पसूनिसंगो द्विमूर्त्तिर्हि
पदेग्निहयः १० मृगश्चरः स्त्रीदरवी
यमाशाशैपिंगरूक्षः शुभभूमिशी
तः स्वल्पप्रजासंगसमी रात्रीरादो
चतुष्पाद्विषमोदयो विट् ११ कुंभो
पदेनादिनमध्यसंगप्रसूस्थिरः क

चरः स्त्री ... आधाशब्द दक्षिणदिक्स्वामी स्त्री पिंगवर्ण
रूक्ष शुभभूमिचारी अल्पसंग अल्पसंतान पवनतत्व
आदिभागमो चारपाद विषमोदयी विट वैश्यजातिः
मकरराशिः १०

पादवर्जितदेह पुरुष दिनवली मध्यस्वर मध्यसंतान
स्थिरः कपिशवर्णा वनचारी वातप्रकृतिः स्निग्ध
रूक्षशरीर खंडितशब्द कफवातपित्तसमप्रकृतिः
मूद्र जातिः पश्चिमदिकस्वामी विषमोदय क्रूरः कुं
भराशिः ११

कपिशवर्णा वनचारी वातप्रकृतिः खंडितशब्दः वातपित्तादिसमः

ध्रुवपवायुः स्निग्धोलस्वंउ स्वरतल्प
धातुसूइः प्रतीचीविषमोदयोऽयः मी
नोपदःस्त्रीकफवारिराशिनिःशब्दवक्र
हिं तनुजलस्थः स्निग्धातिसंगप्रस
वोपिविषःश्वभोनराशोऽविषमोद
यश्च १३

एतेपि सर्वे व्याख्येयाः ॥ १२ १३

धरांबुनोरग्निसमीरयोश्च वर्गे सुहृत्वं
परतोरिभावः चापान्त्यभागस्य चा
तुष्पदत्वं तेयम्स्यांत्यस्य जले चरत्वं

एवं राशिस्वरूपमभिधाय तत्वर्गोक्तानां तत्वा
नां प्रयोजनस्वरूपमाह धरांबुनो
रिति पृथ्वीतत्वजलतत्ववत्योः स्त्रीपुंसयोः स्वा
मिसेवकयोर्वर्गे परस्परमाहिते सति सुहृत्वं मै
त्री स्यात्। एवमग्नितत्ववायुतत्ववत्योस्तयोर्व
र्गे मैत्री स्यात्। एकास्मिन्वर्गे तु मैत्री स्यादिति
किं वाच्यं परतोन्यथा रिभावः शत्रुत्वं स्यात् य
था भूम्यग्न्योर्भूम्यनिलयो रंबग्न्यो रंबुश्वसोर्वा
वर्गे शत्रुत्वमेव स्यात् अथ धनुर्धरमध्ये स्वरूप
मध्येन पदार्थस्वरूपमाह धनुराशिना चापान्ते
ति धनुर्धरराशेः सार्धपदत्वं तेयमर्थाद्धनुः
पूर्वार्द्धस्य द्विपदत्वं तथा मकरोत्तरार्द्धस्य जल
चरित्वं तेयमस्यैव त्वपदत्वं द्विपदत्वं वेति संदि
ग्धमस्ति ॥१४॥

राशिके स्वरूप कहि के
अब इनके तत्वनका
शत्रुमित्रभाव कहता
है पृथ्वीतत्व जलत
त्वका परस्पर सुहृद्भा
व है तैसी तरह अग्नि
अरु पवनका परतो
कहिये उलटा जे
से पृथ्वी अरु अग्नि और
पृथ्वी ते पवन जलते
अग्नि और जलते पृ
थ्वीका शत्रुभाव जा
नना अथ धुराशि
को जो चतुष्पदत्व क
हा सो अंत्यभागको
जानणा अर्थात्
आदिभागको द्विपद
त्व जानना तैसे ई
मकरको जो जलचरत्व क
ह्यो है सो अंत्यभागको जाननी

१४

पित्तवायुः२ वातपित्तकफसमान ३ कफप्रकृतिः ४ बुद्धिमानोंनें
मेषसोंलेकर तीनआवृत्तिकर्केजानणा तीनचोकबारांराशिका
जैसे मेष पित्तप्रकृतिः वृष वातप्रकृतिः मिथुनसमानप्रकृतिः क
र्क कफप्रकृतिः फेर सिंह पित्तप्रकृतिः ऐसेओरभीजानणा
जैसे क्षत्रिय वैश्य शूद्र ब्राह्मण एहजातिक्रमकर्केपूर्ववत्

तीनआवृत्तिसे जानलैनी १५

पित्तानिलौधातुसमःकफश्च त्रिर्मेषतः सूरिभिरूहनीयः राजन्यवि[illegible]द्विजा स्वराश्च सर्वफलं राश्यनुसारतः स्यात् ॥१५॥

ट्शूद्र

अथ राशिस्वरूपे कुंभस्य धातुसमत्वमुक्तं मिथुनतुलाराश्योश्च तदभिधासमानत्वात् नतु वेदनंसिता प्रयोजनमिदं वक्तव्याह पित्तानिला विति मेषतःस्य श्लोपि पंचमी मेषराशिमारभ्य त्रिरावृत्या सूरिभिःपित्तादयःऊहनीयास्तेया यथा मेषःपित्तरूपोनिलोवायुः मिथुनेधातुसमः वृश्चिकःकफः वातपित्तकफात्मकःकर्कःकफः एवंसिंहःपित्तंकन्यानिलःतुलाधातुसमः वृश्चि कःकफःपुनरप्येवंधातवःपित्तंमकरोनिलःकुं भोधातुसमःमीनःकफइति अथमेषतोराज न्यविट्शूद्रद्विजास्वराश्चतेयाः विट्वैश्यः शूद्र रोब्राह्मणः अन्यत्स्पष्टं अयंचरणश्लोपि पुन स्तृतीयपादस्पर्थेयोजितः एवंप्रकारेणकथित स्यराशिस्वरूपस्यानुसारतोभूतमभवद्भविष्यद्व वक्ष्यमाणप्रश्नोक्तग्रहसंबंधिराशिस्वरूपवशातः सर्वफलंप्रष्टुरभिमतंवाच्यंस्यात् यथाराज्ञोम नुष्यप्रेषणप्रश्नोतदागमनप्रश्नेवायदिमेषलग्नं स्यात्तदालग्नस्ययदस्यतदधिपस्यवोबलादिबलव त्तेनप्रष्टुमनुष्यस्यजातिवर्णवयोवस्थादिषाच्यं बलानुमानेतराजमनुष्योत्पंतंस्थूलः पर्वतदेश वासीउग्रस्वभावोरक्तःपीतरक्तवर्णःपित्तप्रकृ तिःपूर्वदिशिगमिष्यति ततआगमिष्यतिचे।

गतैष्येति अबतालतदेकरनात्कालिकस्पष्टरीतिकहतेहे प्रथम
इष्टकालनिर्णयकर्के स्पष्टपंक्तिः देखनी जेकरइष्टकालपंक्ति
लेहोवेतांगतदिवसादिजाणने जेकरइष्टकालपीछेहोवेतां
ऐष्यदिवसादिलेये। आदिपदकर्के घटीपलजानणा स्पष्टपं
क्तिकाऔरइष्टकालकाअंतरनिकासना अंशादिपलात्मक,

ज्यो. ६

तिमेषराशिस्वरूपमालोच्यप्रश्नेवाच्यं एवंसर्वरा
शिष्वपिप्रश्नेततत्स्वभावदिग्देशाद्यालोच्यवक्तव्य
मितिप्रयोजनसंक्षेपः पित्तचरणकृतायांतुवृह
द्दीकायांरसालाभिधायांलिखितानांमूलवा
क्यानांप्रत्येकंप्रयोजनयुक्तमस्तिततएवावधा
र्यमिति

गतैष्यदिवसाद्येनगतिर्निघ्नी खषड्हृताः लब्धमंशादिकंशोध्यंयो ज्यंस्पष्टोभवेद्ग्रहः १६ ॥

अथैवंराशिस्वरूपमभिधायेदानींवक्ष्यमाणषो
डशफलकथनार्थंग्रहस्वरूपमपिवक्तव्यंते
च ग्रहाः सिद्धांतात्तानेविनाऽस्त्रेशइतिपरमका
रुणिकोग्रंथकृत्तत्कालिकस्पष्टग्रहमहिनात्व
वांगपश्चादेवात्रशिष्यबुद्धिक्लेशनाशायग्रहानय
नमत्रूडमाह गतैष्येति प्रथमतस्तिष्टकालो
निर्णेयस्ततस्तदासन्नावधिकाग्रहाः किंकालि
का इति जिज्ञासनवधान्तनइष्टकालः पूर्वंचेतदा
गतमिति वाच्यं यदातपश्चात्स्यात्तदैष्यमिति
तादृशेनांतरेणस्पष्टग्रहस्यकलादिकागति
र्गुणयाखषड्भिर्व्यक्ताभाज्यालब्धमंशादिअंश
कलात्मकंतत्कृतेंतरेणसतिआसन्नावधिस्थे
ग्रहेऽग्रादिस्थानेयथाक्रमंशोध्यं पेष्येत्वंतरे
णतल्लब्धमाहशेग्रहेयोज्यमेवमिष्टकालिकः
स्पष्टोभवेत् एवंमार्गिणः सर्वेपिग्रहाः साध्याः
वक्रिणग्रहाणाराहुकेत्वोश्चवैपरीत्येंशादि
संस्कारःकार्यः गतेंतरेयोज्यमेष्यांतरेशोध्य

तिसअंतरकि
कासनेकीरी
ते पंक्तिः इष्ट
सेआगेहोवेतो
पंक्तिविषेइष्ट
घटावनापीछे
होवेतोइष्ट
षेपंक्तिघटान
तिसकूं
गतिसूर्यकी
गोमूत्रिकाक
गुणनीसठे
भागलेना
व्य अंशादि
जाननेसो
स्पंक्तिविषे
वसादिगत
वेताबगन
पेष्यहोवेतो
जोडनेना
लिकग्रह
भया प
चंद्रमेबिन
चंद्रमेका
संतरहेसो
होगे १६

मित्युत्क्रमपि ध्येयं विलोमामित्यान्येषां अ
थोदाहरणं संवत् १६५६ शाके १५२१ समये
श्रावणमासे कृष्णपक्षे १२ भौमे २० उपरि चतु
र्दशी तिथिः आर्द्रा नक्षत्र ७ उपरि पुनर्वसुनक्ष
त्रं द्वितीयश्च रणः व्याघात योगः ५ उपरि हर्ष
णा योगः अत्र दिने श्री सूर्योदयात् कृत घटिकाः ५२
पलानि ३ समये वृषलग्ने कन्यांशे मम माथव
स्य जन्म समयः अस्मात्कालात् कृताः समाः पा
स्युता इति वक्ष्यमाण प्रकारेण वर्ष ३५ प्रवेशः
कृतः संवत् १६९१ शाके १५५५ समये आषाढ
मासे शुक्लपक्षे चतुर्दशी तिथि बुधे ११।५२ उप
रि पूर्णिमा पूर्वाषाढा नक्षत्रं ९।५४ उपर्युत्तरा
षाढा नक्षत्रं उत्तराषाढा यां सं पूर्ण भोगः ५५।४८
विष्कुंभ योगः ३१।३३ अत्र दिने श्री सूर्योदयात् कृत
घटी ७ पल २१ समये कुंभलग्ने वर्ष ३५ प्रवे
शो भूत् तात्कालिक सूर्यो राश्यादि ३।१९।३९
५८ पूर्णिमायां गते ३३।०५ तत्कालीनाः षो
डश वाक्यस्या ग्रहाः स्पष्टाः कोति तत्रेष्टकाल
ग्रहकालयोरंतरं दिनाद्यं गत संज्ञं ०।५२।४९
अनेन सूर्यस्य गतिः स्पष्टा ५७।५ गोमूत्रिक
या गुणिता जाताः २।१९।४।२९० मध्यस्थयो
रेकयोः सजात्या ०।१९।२६।२२।३३ योगः २९०२
पंक्ति क्रमेण निष्पन्नाश्चांकाः ९४ २८८२।२३३०

अब चंद्रमा तात्कालिक स्पष्ट कहते हैं नक्षत्र की जो गत [जन्म] घटिकादि ६०
सो नक्षत्र का जो भोग उसकरके भाग लेना अतीत नक्षत्र जो लेवे
अश्विन्यादि तिनकों सठ गुणा करके तिनके विषे जोडना फेर हूना
करणा नवां करके भाग लेना चंद्रमा अंशादिक होता है अ
ब गतिके आनयन का प्रकार कहते हैं ४८००० अठतालीस
हजार को नक्षत्र भोग करके भाग लेने से लब्ध आवे सो स्पष्ट गतिः

षष्ठ्याभक्ताः लब्धाः क्रमेणोपर्युपरि योजिताः ७२
सतो जाताः कालादयः ५।१२।५।५ नवकलाः ष
ष्ट्याभाज्यभागाभावे लब्धं शून्यमेवां शस्थाने एव
मंशाद्येलब्धं ।०।५।१२ अनेन रगनमस्ती स्ववर्षे
स्थिसूर्ये राश्यादौ ३।८।१२।७ हीनं कृतमंशादि
स्थाने जातो वर्षप्रवेशकालिकः स्पष्टसूर्यः ३।४
३८।५८ एवं भौमादयोपि साधिताः चंद्रस्तु स्वन
साधितस्तत्कारणमग्रे वक्ष्यते वक्रीणा
कशनिराहुकेतूनां विलोमगामित्वादिदानी
तनं अंशाद्यं विपरीतं संस्कार्यम् १९

खषड्घ्नं भयातं भभोगोद्धृतं तत्खता-
कघ्नो धिष्ण्यं युक्तं हि तिघ्नं नवाप्तं शा
शी भाग पूर्वस्तु भुक्तिः खखाभ्राष्टवेदा
भभोगेन भक्ताः ७॥

अथ स्पष्टं चंद्रतात्कालिकीकरणं भुजंगप्रयाते
नाह खषड्घ्नमिति वर्षप्रवेशकालीन नक्षत्र
स्य चंद्रेणातन्नक्षत्रस्य भुक्त योग्य योगनाम्ना
भभोगेन भक्तं यदागतं घटिकादि तत् अतीते
षांश्विन्यादिषु भेषु खतर्कैः षष्ट्या गुणितेषु युक्तं त
न्नक्षत्र हि निघ्नं नवभिः भक्तं लब्धमंशास्त च्छे
षषष्ट्या गुणं पुनर्नवाप्तं लब्धाः कला पुनरेवं
लब्धा विकलाः एवं मेषाद्यः शशी स्यात् अंशा
स्त्रिंशता भाज्या राश्यादिश्चंद्रः स्यात् अथ

खखाभ्राष्टवेदा अष्टचत्वारिंशत्सहस्राक भभोगभ
क्ता सन्ती चंद्रस्य कलादिका स्थूला स्पष्टा गतिः स्या
त् उदाहरणं इष्टकालपर्यंतमुत्तराषाढानक्षत्रभुक्तं
घटिकादि ३।२७ षष्टिगुणिते १८।२० तद्दिनैर्वैर्षा २
ढानक्षत्रस्य भुक्तं ९।५४ षष्टिगुणं जातमुत्तराषा
ढाया भुक्तं ५८।१६ द्वितीयदिने योत्तराषाढाभोगो ५।
४२ मिलितं सद्भभोगो जातः ५५।४८ अनेन भक्त
व्यो अत्र भाज्यभाजकौ लाघवात्षष्टिभिः सवर्णितौ
भाज्योयं ९।३५ भाजकेनानेन २०९ भक्ते लब्धा घ
टिका ३२ शेषं २०७ षष्टिघ्नं १२४। पुनस्तेन भक्ते ल
ब्धानि षष्टिघ्नानि १२०० पलानि ४४ पुनरप्येवं ल
ब्धानि विपलानि ३१ एवमे[illegible]न घटिकादि ३२।
४४।३१ अश्विन्यादीन्यतीतानि भानि २० षष्टिघ्ना
नि १२०० अत्र युक्तं जातो अश्विनी प्रभृति मारभ्येष्टका
लपर्यंतं घटीसंघः १२३२।४४।३१ अयं द्विनि
घ्नः २४६५।२९।२ नवभक्तो जातो राश्यादिश्चंद्रः २७३
।५९।३३ अथ त्रिंशद्भक्तो जातो राश्यादिश्चंद्रः
९।३।५९।३३ खखाभ्राष्टवेदाः ४८००० षष्टिभिः स
वर्णिताः २८८०००० सवर्णितेन भभोगेन
२०९ भक्ताः लब्धा कलादिका गतिः स्पष्टा ८६२
यदंके न निःशेष वर्णानाभावस्तदा षष्ठ्या स व
र्णनीयमिति दैवज्ञसंप्रदायोस्ति अत्र वासना
रसाल्पायां द्रष्टव्या इदं चंद्रं न कुनयोः सनयनं
स्थूलं इष्टवं नहि चंद्रस्य नक्षत्रादितण मारभ्या
निमारहण पर्यंत मेकरूपैव गतिः किंतर्हि वा

अथ पूर्वनत पश्चिमनतके आनयनका प्रकार कहते हैं दिनखंड अथवा रात्रिखंडको दिनके अथवा रात्रिके इष्टकैं यथाक्रम विहीन करणा तो पूर्वनत भया दिनका इष्ट दिनार्द्धमें घटाना रात्रिका इष्ट रात्र्यर्द्धमें घटाना दिनार्द्धको अथवा रात्र्यर्द्ध [illegible] दिनके अथवा रात्रिके इष्टविषे घटाना तौ पश्चिमनत होता है १८

नी॰ ६

दिकाचतक भेदेन मध्यमान्यत्वात्तन्मंदफलस्याप्यन्यथात्वात् हृगित्यप्यादिमध्यांशेषु नैकरूपेति तस्मात्पूर्वस्मिन्प्रकारे चंद्रः स्पष्टो न कृतो रामविनोदादिग्रंथेषु चंद्रोः स्पष्टो नाकारि तस्मार्थः सततास्मिन्करणे स्वकरणात्पर्व कर्मसंस्कृतचंद्रो मध्यमो विधेयस्ततः स्पष्टोऽपि तदुक्तरीत्या चंद्रस्तद्गतिश्च कार्या सौरोग्रो योस्तु सर्वेपि ग्रहाः स्वकरणादेव कार्याः सूक्ष्मफलतानार्थं १७ ॥

लग्नानयनादि विषै नतका काम पड़ता है [illegible] पूर्वापर नतका आनयनकी [illegible]

पूर्वं नतं स्याद्दिनरात्रिखंडं दिवानिशोरिष्टघटीविहीनं । दिवानिशोरिष्टघटीषुशुद्धं द्युरात्रिखंडं त्वपरं नतं स्यात् १८

अथ साधितग्रहफलज्ञानार्थं भावोपायिकतया लग्नदशमलग्ने सकृद्वक्ष्यति तत्र लग्नानयनार्थमिष्टकालज्ञानत्वाद्दशमलग्नसाधनोपयुक्तेष्टकालं नतसंज्ञकसाधनात्पाह पूर्वं नतमिति श्लोकः स्पष्टार्थोपि विविच्यते दिनखंडं मध्याह्नो दिनगतगतघटीहीनो दिने पूर्वं नतं स्यादेवं रात्रिखंडं रात्रिगतघटीरहितं रात्रौ पूर्वनतं स्यात् तथेष्टकालो मध्याह्नादितश्चेद्दिने पश्चिमं नतं स्यादेवं मिष्टकालोर्द्धरात्रघटीरहितः सन् रात्रौ पश्चिमं नतं स्यात् अथोदाहरणार्थं वरपल्लादिकमानीयते तत्र भास्करः अयनलवदिनैः प्राङ्मेषसंक्रान्तिकालाद्भवति दिवसमध्ये यावभात्तप्रभासा दशांगज ८ दशानिघ्नी सा तभोत्थाविभक्ता शंति ग्रहचरखंडं न्यायनांशाग्रभानोः अजगरहमि।

तियोगो भोग्यत्वेसंशा ज्ञाना तत्वगणाः लवयुगखे
खेचरंगोलयोः स्यादिति तथा चरफलयुतहीना
नाडिका पंचवंशाख्यदलमथ निशार्द्धे याम्यगोले।
विलोममिति तथा लंकोदया नागतरंगदस्रा
गोंकाश्विनो रामरदा विनाड्यः २२८।२९९।३२३ अ
मोत्क्रमस्थैश्चरखंडकैः स्वैः क्रमोत्क्रमस्थैश्च विही
नयुक्ताः मेषादिषण्णामपरे षे स्वदेशे तुलादिषट्ना
व विलोमसंस्था इति अथवा राणस्यामत्ततांश।
कादिका ५।४५ सादया १ गजदश्वानिघ्नीत्यादि
ना मेषादिराशित्रयस्य चरखंडानि ५७।४९।१९
अथायनांशा अस्मिन् सोराः पितामहचरणोर्मकरंदभा
वविवृता वोक्ताः भूतेत्रवेदोनशाकावशेषो दयां
शाहीनः खरसाब्धिदंशः स्युः सायनांशा इति तत्र
शाकः १५५५ भूतेत्रवेदोनः शेष ११ ३४ अस्य दशांशः
१।३।२४ अस्याभ्युनः २।३।२२।३६ भुजगदहस्यास्यकृत
त्वाच्चरखंडहयमस्तकं ५७।४८ भोग्यत्वेन १९ अं
शादि ३।२२।३६ गणितं ८७।२ खंडहयैकयोजि
तंजातं चरपलात्मकं १०५ घटिकादि १।४५ इदम
नरगोलत्वात्पंचदशमध्ये युक्तं जातं घटी दिनार्द्धं
१६।४५ हीनं कृतं जातं रात्रिखंडं जातं प्राक्-तं घटि
कादि ८।२४ अथ लंकोदयाः स्वदेशीयचरखंडैः
प्रागुक्तदिशाहीनयुक्ताः कृताः सन्तो जाता वार
णास्यां मेषादीनां षण्णामुदयाः २२१।२५६।३४५
३४५ एतएव वैपरीत्यात्तुलादीनां ज्ञेयाः उक्तं चपि
तामहचरणैः ऊहस्वदस्रा ग्रगाणा दस्रा वेदाभ्र
रामा यमवेदरामाः शराब्धिरामाः शररामरामाः

अथ लग्नानयनं तत्कालका जो है स्पष्ट सूर्य उसके सायन अय
नांश जो उनका तिस सायन सूर्यका भुक्त भोग्य निकालकर
के भुक्तांश कर अथवा भोग्यांश कर स्वोदय तत्र तत् देशके गुण
ने तीस से भाग लेना जो आवे भुक्त अथवा भोग्य सूर्य का
सो इष्ट के घ. डी घों के पलक करके तिस मे घटाना ॥ १३

येषां क्रमात्युत्पयतस्वलादेरिति १८

तत्काले सायनार्कस्य भुक्तभोग्यांशसंगुणात् ।
स्वोदयात्खाग्निभक्तं यद्भुक्तं भोग्यं रवेस्त्यजेत् ॥ १४ ॥

अथाभीष्टकालाद्गणितपदेनायनलग्नानयनं सार्द्ध
वृत्तेनाह तत्काल इति श्लोकार्थस्त्वयं तात्का
लिकेन सायनांशेन स्पष्टसूर्येण ये भुक्ता भोग्या या
अंशास्तैः संगुणितात्सायनांशसूर्याक्रान्तराशेरुद
यात् खाग्निभिस्त्रिंशता भक्तं यल्लब्धं पलादि तद्रवे।
र्भुक्तं भोग्यं वा क्रमेणोच्यते ततः इष्टकालघटीभ्यः
पलीकृताभ्यस्तत्पमेव शोधयेत्ततो विशिष्टपलेभ्य
स्त्वायनलग्नक्रमेण स्वीयोदयान् गतगम्यांस्त्य
जेद्यदा पुनरग्रिमोदयो न शुध्यति तदा तच्छेषं खा।
ग्निभिस्त्रिंशता हतं गुणितं शुद्धादग्रिमेणाशुद्धोद
येन भक्तं यल्लब्धमंशादिकं तत्क्रमेणाशुद्धराशौ।
हीनं युतं कृतं ततोऽयनांशकमयनांशरहितं
तल्लग्नं स्यात् अथ यमत्रमात्पर्यायैः स्फुटलग्नेता
वत् सूर्योदयात्प्राक् कियतीषु रात्रिशेषघटीषु
इष्टकालोऽस्ति तदा तमेव रात्रिशेषकालमिष्टकालं
प्रकल्प्य तात्कालिकं सूर्यं विधेयः पुनः सायनां
शः कार्यस्तेनाक्रान्तराशेर्भुक्तांशादिना तदाक्रा
न्तराश्युदयो गुणः त्रिंशता भाज्यो यल्लब्धं पलादि
तत्सूर्यस्य भुक्तं स्यात् तदिष्टकालपलेभ्यः शोधये
ततः सूर्यभुक्तराशीनिमोदयोश्च शोधयेद्यदा।
ऽवशिष्टोदयः स्वोऽन्यमानेन न शुध्यति तदावशिष्टं त्रिं
शता संगुणितं सूर्यभुक्तेनाशुद्धोदयेन भाज्यं य

परिभाग से राशि बतावने के वास्ते

नी- स्पष्टस्वरवे ४

त्रितयदर्धेतं ६ ५३

भुक्तांश की क्रिया में विशेष इतने है जो इष्ट कालकी साठ में घटाना पुनः जो भुक्त घ एना डी पल में घटाना और गतोदय घटाना

दिने इष्टकाले मध्याह्नंशात् भोग्यांशैः मध्याह्नोत्तरं भुक्तांशैः
तत्र दिने भुक्तांशैः षड्भाशितेपं कृत्वा सोदयादीन् गुणयानि
राशौ भोग्यांशैः षड्भाशीतेपः राशौग्रहे राशात्पूर्वं परं कृत्वा
भुक्तभोग्यव्यवहारः षड्भाशीतेपे इष्टदिनमानात् प्रोह्य त्वात्यजेत्

यल्लग्नमंशादि तदस्तोदयराशौ शोध्यं ततो य
यनांशरहितं सज्ञाघ्यादिकं ह्यणो लग्नं स्यात् इदं
लग्नं सूर्योदयाद्यावधि आरभ्य इष्टघटीभिर्यत् ल
ग्नं क्रियमाणं त्वल्पमेव भवति तथा यत्लग्ने
सूर्योदयात्पूर्वं यावदिष्टकालो भूत्वा इष्टकालं
प्रकल्प्य सायनांशस्य इष्टसूर्यस्य तात्कालिका
स्याक्रान्तराशेर्भुक्तांशास्त्रिंशता विशोध्याव
शिष्टा भोग्यांशास्तैः सूर्याक्रान्तराशेर्निजोद
योगुणः त्रिंशता भक्तो लब्धं पलादिकं तत्सूर्य
स्य भोग्यमिष्टकालपलेभ्यः शोधयेद्यद्राशे
र्मानं उदयो न शुध्यति तदावशिष्टं त्रिंशता
गुणं अशुद्धोदयेन भक्तं लब्धमंशादि तच्छुद्धो
दयराशेर्यथास्थानं योज्यं ततो यनांशरहितं
तद्राश्यादिकं यत्लग्नं स्यात् १८।१२ अथोदा
हरणं तात्कालिकः सायनार्कः ३।२८।३२।३४
अस्माल्लग्नसायनार्थं रात्रिशेषघटिका इष्टका
लोंगीकृतः १८।३ तत्र सूर्यभुक्तांशैः २८।३२।३४
कर्कस्योदयगुणितः ३४२ जातः ९८६८।०।४८
त्रिंशता भक्तो लब्धं भुक्तं पलादिकं ३२।३।३२।
५४ इष्टकालघटीभ्यः पलीकृताभ्यः १०८०
शोधितं सत्शेषं ७५५ अस्मात्पूर्वं भक्तान्मि
थुनवृषमेषाख्यान्निजोदयात् २७४।२५२
।२२२ शीर्षं पानस्यावशिष्टं १७०।२०।४५ त्रिंशा
हतं २९।१३।५३।३ मीनोदयेनाशुद्धेन २२१

नी.
१०

मंकोलब्रमंशादि १३।१३।४८ उक्तस्पष्टलग्नत्वाद
शुद्धमीनेराश्यादौ १२।०।० हीनेजातेसायनल
ग्नराश्यादि ११।१६।४६।१२ अयनांशोऽत्र १०।०।३६
हीनेजातेतात्कालिकस्पष्टलग्नं १०।१२।८।४५।३६
अथयनलग्नानयने तत्रतात्कालिकार्कःसाय
नांशःसएव ३।२६।३०।२४ अत्रराशीष्टकालेलग्न
स्यक्रियमाणत्वाङ्गोलग्नंमाईशुक्तोऽवेक्षि
तिवक्ष्यमाणत्वात्षड्राशियुक्तःकुंभःसूर्यः २६
।३०।२४ अस्यभागाद्विंशतःशोधिताःसंतोभा
ग्यांशाःस्युः ३।२२।२६। एतेर्मकराख्योनिर्जोद
यो ३०४ गुणितः १०२५।३६।४४। आदौत्वाञ्चिभा
क्तोलब्धंमंशादिकंफलं ३४।१३।१८।

इष्टनाडीपलेभ्यः अगतगम्यान्वितो
दयान् शेषात्त्वाहतंभक्तमशुद्धेन
॥अ॥ ला॥ लवादिकम् १० अशुद्धशु
द्धमेहीनयुक्तउर्ध्वयनांशकम् ॥

पतदिष्टनाडीपलेभ्यः ६।५। षष्टिगुणितेभ्यः
४।। शोधितादवशिष्टं ३०६।४८ अस्माद्भोग्य
कुंभनिर्जोदयेविशोध्यावशिष्टं १२३।४८ त्व
आहतं ३०।४।२० अशुद्धेनमीनोदयेन २२।भ
क्तंलब्धमंशादि १८।४८।२५ कुंभस्यशुद्धत्वादे
कादशराशियु ११।०।०।०- अंशास्थानेयोजितं
जातंसायनंलग्नं ११।१८।४८।२५ अयनांशैर्ही
नंजातंतदेवराश्यादिकंकुंभलग्नंयत्नसंसक्तं

रैतयान्तं
६० ३

इष्टनाडीपलमेंहराके
गतगम्यस्वोदयानूंभो
इदाना भुक्तसेकिया
होइतोगतद्यहाना
भोग्यसेगम्यद्यदाना
शेषकोतीसगुणाक
रना अशुद्धकाहिये
जोवरानेहरातेजेउ
स्वोदयनहीवटेहैति
सकरकेभागलैना
तोअंशादिकमयेफेर
अशुद्धकर्केहीनक
रनाजेभुक्तसेहोय
भोग्यसेहोयतोअशु
द्धकहियेजोस्वोदय
घटाहैसोजोउनाअय
नांशजोजोआयासो
कउलैनालग्नस्पष्टभ
या २०

इसीय कालवलंकोदयैर्भुक्ता कर्कोभुक्तभोग्ययोर्देहे सर्वपक्षा
न्नतसेवयानां ओऽस्मभलग्नकीरीति मोदशमभावस्यैभया

उभयोर्लग्नयोरंतरं सकलादिसंस्थं पातितं द्विपलाव
यवत्यागात् अल्पमंतरमस्तीत्यपेत्यम् अत्र लग्नान
यनेऽयनांशयोगस्तु भास्करोवर्यादिभिरुक्तत्वात्
स्वयमप्युक्तः अत्र पूर्वपत्त भिहोतोदृष्टीकायां रसा
लायांऽद्भुतो १५२

गुणना
दीकृता

एवं लंकोदयैर्भुक्तभोग्यशोध्यं पलीकृतात्
पूर्वपश्चान्नतादन्यत्याग्वत्तदृशमं भवेत्

भुक्तांशा
क्रियाया
न तेषांए
शुद्धकर्तव्य

अथ नतादृशमलग्नानयने लग्नप्रकारातिदेशमनुष्टु
माह एवं लंकोदयैरिति लग्नानयनं येन प्रकारेण
कृतं तेन प्रकारेण लंकोदयैः कृत्वा स्वस्य सूर्यस्य भुक्त
भोग्यांशैर्भुक्तभोग्यं वा क्रमेण धनलग्नक्रमेण साध्यम्
तत्पलीकृतात्पूर्वमतात्पश्चान्नताद्वा शोध्यमन्यद्
द्वयशोधनादिकर्मशागवल्लग्नानयनवत्कार्यं तद्दश
मं लग्नं भवेत् अयमर्थः ऋणलग्नेनतावत् तात्कालि
कः सूर्यः सायनांशः स्वैवेत्ते स एवार्कग्राह्यस्तदाक्रांतरा
शिभुक्तांशैस्तदाक्रांतराशिलंकोदयांश्च तत्रैव शोध
येत्तदाग्रेयदा पुनः लंकोदयः शोध्यमानो न शुद्ध्यति
तदा तद्वशिष्टं पलात्मकं त्रिंशता गुणं पतत्पूर्वभुक्तेन
शुद्धलंकोदयेन भाज्यं यल्लब्धमंशादि तन्मेषादितोऽशु
द्धलंकोदयराशौ योज्यम् ततोऽयनांशरहितं सद्दशा
मलग्नं राश्यादि दशमलग्नं स्यात् तथा धनलग्नेनात्का
लिकसायनांशस्पष्टसूर्याक्रांतराशिरंशास्त्रिंशतः
शोध्याः अवशिष्टा भोग्यांशास्ते स्वराक्रांतराशिलं

नी॰
॥

कोदयांश्चतत्रैवशोधयेत्तदग्रेयदापुनर्लंकोदयःशोध्य
मानोनस्युस्तिनदातदवशिष्टपलात्मकंत्रिंशताग
णितंसर्वभुक्तेनाशुद्धलंकोदयेनभाज्यंयल्लब्धमंशा
दितत्क्षेपादितोऽशुद्धलंकोदयराशौयोज्यंततोय
नांशरहितंसदृशंसत्तत्र्यादिदशमलग्नंस्यात्
तथाथनलग्नेतात्कालिकसायनांशस्पष्टसूर्याक्रां
तराशिरंशास्त्रिंशतःशोध्याःअवशिष्टभोग्यांशा
स्तेस्तदाक्रांतराशिलंकोदयोगुणएत्रिंशताभाज्यो
यल्लब्धंपलादितत्सूर्यस्यभोग्यंनतत्पश्चिमनतात्मा
लीकृतात्छोध्यमवशिष्टेग्निमालंकोदयाःशोध्या
यदापुनरुदयःशोध्यमानोनस्युस्तिनदातदेवाव
शिष्टंत्रिंशतागुणंभोग्येनशुद्धलंकोदयेनभक्तं
लब्धमंशादिअशुद्धोदयराशीर्ययास्थानंयोजितं
ततोयनांशरहितंसदृशरूपादिधनसंज्ञार्थानि
दशमलग्नंस्यात् अथोदाहरणं तात्कालिकः
स्पष्टसूर्यः ३।१८।२६।५८ सायनांश ३।२६।३०।३४
राशीएकालतात्तषड्गः।१।२६।३०।३४ अग्रेणल
ग्नस्यक्रियमाणत्वाद्भुक्तांशाः २६।३०।३४ मकरा
ख्योलंकोदयो ३२३ गुणितः ८९--।१४।२ खाग्नि
३०भक्तोलब्धंरवेर्भुक्तंपलादिकं २८८।४०।२८
इदंसूर्वंनतनाडीभ्यः ८।२४ पलीकृताभ्यः ३८४
शोधितंसक्षेपं ८०।१९।३२ खत्र्याहतं २०।१९

भक्तं
४६ अभुक्तेन धनुर्लंकोदयेन ३२२ लब्धमंशा
दिकं ९।२७।२२। इदं स्वगोलभक्तादभुक्तेवृ
राशौ ९।१०।१०। सूर्यं जातं सायनं राश्यादिल
ग्नं ८।२०।५०।३८ अयनांशैर्हीनं जातं तात्का
लिकलग्नं सर्वं दशमलग्नं ८।३।५०।१२ अथ द
नदशमलग्नानयनमुच्यते पद्धतिकर्तृमते
मया तत्र रात्रिगतघटिकामध्याह्नमानसहि
तः पश्चिमनतं भवति उक्तं च श्रीपतिना रा
त्रेः शेषे गते वा भवति हि समये जन्म चेत्तद्घ
टीभिः संयुक्ते वा सरार्द्धं खलु मतघटिकाः प्रा
क्प्रतीच्योर्भवेयुरिति एवं सति नतं प्रत्यग्नत
२३।३९ तात्कालिकः सूर्यः सायनः ३।२९।१३।
१४ अस्य भोग्यांशाः २।२२।१६ कर्कलंकोद-
येन ३२२ गुणितः १०८९।४६ खाग्निभक्तं लब्ध
पलादिकं ३९।१८।३२ इदं प्रत्यग्नतफलेभ्यः १४
।१९ शोधितं जातं १३।०८।१४।२८ ततो भोग्या
र्लंकोदयाः सिंहकन्यातुलावृश्चिका व्योमाश्व
२९९।३०८।३०८।२९९ पुनः शोधिततत्ताक्षेपं
२२५।४२।२८ खव्याहतं ९०००।१५ अभुक्तेन
धनुर्लंकोदयेन ३२२ भक्तं लब्धमंशादि २८।०
२८ अभुक्ते वृश्चिकराशौ अंशादिस्थाने युक्तं जा
तं ८।२८।५०।२८ अयनांशैर्हीनं जातं तात्का-
लिकं दशमलग्नं यन्न संसेत तदेवं ८।३।५८ ग्रं
थकर्तृमते तद्घटामध्याह्नाहरात्रेतरात्रिपि

नी॰
१२

कालसत्वंस्यातस्यपश्चिमनतत्वादनसंतकदशा
मलग्नोदाहरणमूह्यम् नत्रसूर्येयनलग्नानयने
गशेोलग्नेभाईयुक्ताइवेत्तइतिवचनाग्नयाष
ड्राशियोगोविहितएवक्तणालग्नेपिराविलग्न
त्वात्सऊतोनविहितःउच्यते राज्ञाविस्पनेनरा
त्रिप्रवेशोनरामिष्टकालेविवक्तितएवषड्राशि
योगःकार्यः अवतुसूर्योदयात्प्रागेवराज्ञाविष्ट
कालस्यविवक्तितत्वान्नकृतः एवंमध्याह्नेनर
मिति राज्ञाविष्टकालस्यसत्वादनदशमलग्नान
यनेपिषड्राशियोगोनकृतः एवंस्वतुग्याउहि
मह्निगन्यदपूह्यं यथामध्याह्नेवार्द्धरात्रेवावर्ष
प्रवेशसत्वेनभावात्कथंदशमभावनिष्पत्तिरि
ति मध्याह्नेतुसूर्यएवदशमभावः अर्द्धरात्रे
तुसूर्यश्चतुर्थभावः उक्तंचशुक्तिसिद्धसूर्या
देवतैःमध्याह्नेवार्द्धरात्रेवाननकालोनविद्यते
तदानकालसम्भूतोरविरेवत्वमध्यकमिति
त्वमध्यंदशमभावःकंस्तत्वभावः प्रातरिष्टका
लाभावेत्तसूर्यएवंलग्नं सोयमिष्टकालाभावे
सषड्भःसूर्योलग्नमित्यूहोविधेयः अत्रकरण
यनलग्नानयनेतथाकरणाधनःदशमलग्नान
यनंनतेविनापिदशमलग्नानयनेवोपपत्ति
र्हृदटीकायांरसालायांद्रष्टव्या २१२१

सषड्भेलग्नत्वेजायात्तर्थोलग्नोनतत्वर्थ
तः षष्ठांशयुक्तः तःसंधिरग्रेषष्ठांशायो
जनात् त्रयःसप्तयोभावाःषष्ठांशो

नौ
लग्नमेंछेराशिजोडि
येंसप्तमभावभया
दशममेंछेराशिपातः
देयतेंचतुर्थभया
आगेलग्नकोचतुर्थ
भावमेंघटाकेतिसका
षष्ठांशनिकासनालग्न
मेंजोड्नातौलग्नसंधि
होई

४ चतुर्थभावात्

नैकयुक्तत्वात् अथैत्रयः षडेवैतेभाईयु-
क्ताःपरेपिषट् ॥

अथैवंलग्नदशमभावयोर्योगान्यभावानयनमस्यु
क्तंदोभ्यामाह सप्तद्वेइति लग्नत्वेसप्तमदशम
लग्नेषड्राशियुक्तेसप्तमचतुर्थभावौस्तः लग्नस
प्तमसमोभावोदशमेषड्युतेचचतुर्थभावो
भवति एवंचत्वारोभावाभवंति अथलग्नेन
तुर्यतोलग्नहीनचतुर्थभावात्षष्ठांशःषड्भिर्भा
गैर्द्वियमाणोलब्धोराश्यादिरंशस्तेनयुक्तंतुर्लग्नं
प्रथमद्वितीयभावयोःसंधिःस्यादेवमग्रेपिषा-
ष्ठांशयोजनात्संधयस्त्रयोभावाःस्युः यथा स
संधिस्तेनषष्ठांशेनयुक्तोद्वितीयभावोभवति
सपुनःषष्ठांशयुक्तद्वितीयतृतीयभावसंधिः
सपुनःषष्ठांशयुक्तस्तृतीयभावः सपुनःषष्ठांश
युक्तस्तृतीयचतुर्थभावयोःसंधिःस्यादित्यर्थः
अथसएवषष्ठांशो। रूपमध्येशोधितावशि
ष्टोराश्यादिस्तेनयुक्तोत्स्तवादग्रेत्रयःससंध
योभावाःस्युः यथा भागानीतषष्ठांशोनैका
वशेषेणराश्यादिनायुक्तश्चतुर्थपंचमभा
वयोःसंधिःस्यात्पुनःससंधिस्तेनैवयुक्तःस
न्पंचमभावोभवति पुनरयंतेनयुक्तःपंचम
षष्ठावाःससंधयःस्युःएतेपुनःससंधयोभा
वाःभार्द्धेनषड्राशिभिर्युक्ताःसंतःपरेसप्तमा
दयोपिससंधयःषड्भावाःस्युः यथाद्वितीय

नी. २३

भावा: षड्राशियुक्तोऽष्टमभावोभवति प्रथमद्वि
तीयभावसंधिः षड्राशियुक्तः सप्तमाष्टमभावसं
धिर्भवति एवमग्रेप्यन्येषांमप्यूह्यः एवंद्वादशभा
वाःससंधयोभवंति उदाहरणं लग्नं षष्टभागो
नष्ट लग्नयुक्त १०।२४।४५।३६ सषड्भंजातः सप्तम
भावः ४।२६।४५।३६ दशम ७।३।५०।२ सषड्भंच
तुर्थभावः २।३।५०।२ लग्नोनचतुर्थभावः ३।४।११
।३६ अस्यषष्टांशः १५।४।११।५४ लग्नेयोजितेप्रथ
मद्वितीययोःसंधिः ११।१५।२०।३० पुनःसोत्रयु
क्तोद्वितीयभावः ७।१।६।२४ एवमग्रेपिकर्तव्यं
षष्ठांशेनोनएक ०।४।१६।६ अनेनयुतश्चतुर्थ
भावश्चतुर्थपंचमभावसंधिः २।१८।१५।८ पुन
रनेनापियुतःपंचमभावः ३।२।२३।१४ एवम
ग्रेपिज्ञेयं एवंषड्भावाःससंधयोऽभवन्नूनत
त्तिषड्राशियुक्ताःससंधयोद्वादशभावाजाताः
२२।२३

खेटेभावसमेस्यात्फलंसंधिसमेतथैव
२४

एवंससंधिसकलभावनिर्णयप्रयोज
नमनुष्टुब्वृत्तेनाह खेटइति यद्भावस्याग्रहस्त
द्भावराशिअंशकलाभिर्यदातुल्यःस्यात्तदात
द्भावजंशुभमशुभंवापूर्णांविंशतिविश्वात्मकं
फलंभवति अथसंधिराश्यंशकलाभिस्तुल्य
श्चेद्ग्रहःस्यात्तदापाकृभावस्यशुभमशुभंवा
फलंस्वंशून्यमेवस्यात्संधिस्थग्रहोनिष्फल
इत्यर्थः २४ ॥ ॥ ६९

मकंभोगयंसेष्टकालान्तमध्येविंशान्विम्रा

सायन सूर्य स्वोदय से गुणा करके इष्ट घटी में नष्ट हे तौ प्रकारांतर कहते हैं
इष्ट घटी को तीस गुणा करना स्वोदय से भाग लेना तौ अंशादिक सो
सूर्य स्पष्ट मो हीन युक्त करना भुक्त भोग्य क्रम सौं अयनांश निकासना
तौ लग्न भया रात्रि का इष्ट हो वे तौ सूर्य मे छे राशि जोडनी तौ हीन यु
क्त करना २५ इष्ट घटी को पल करके स्वोदय से त्रैराशिक से भी होता है

भुक्ते भोग्ये

स्वोदयाप्तंलवाद्यं हीनंयुक्तंभास्करेततनुः
स्याद्दशांशोलग्नंभाद्युक्ताद्वेत्व २५

अयनांशारहि तं कार्यमिति शेषः

अथस्पष्टलग्नस्यसिद्धिरात्रिलग्नेविशेषंचशालिनी
छंदसाह भुक्तमिति यदीष्टकालोत्यल्पःसूर्यो
दयात्माकपश्चाद्वाभवेत्तदाचसायनात्स्पष्टसूर्या
द्भुक्तंभोग्यंवापलादिततस्मादिष्टकालान्तशुध्य
ति वकृत्वातदाल्पल्पात्तेष्टकालाद्विंशतानिघ्ना
ल्लब्धांशाःतात्सायनांशस्पष्टसूर्याक्रांतराशेरुद
येनस्वीयोदयेनलंकोदयेनवाभक्तेयदाप्तंलब्धं
तदूणंलग्नेसतिगारशेभास्करेहीनंकार्यंतस्मि
न्युक्तंकार्यंततःपुनरयनांशाहीनंकार्यंतदूणाल
ग्नंयनलग्नंवास्यात्तविशेषउच्यते रात्रिलग्नेक्रि
यमाणेसूर्यात्सायनांशात्सषड्भाल्लग्नंकार्यमिति
रयमार्किस्वसोकर्याग्रेसूर्योदयाद्गतेष्टपर्यंते।
चहृदयशोधनेगौरवंस्यात्सद्भावाद्सूर्यात्साय
नमारभ्यराशीष्टकालेऽल्पोदयशोधनेस्वकारना
भवतीत्येवपरंनत्वतेवाप्रकारेणलग्नानयंतः

	न		य		स		स्र		पु		ि		ता		स्र		ध		क		मा	ध्य		
अथाविलग्नं	९	११	०	०	१	१	२	२	३	३	४	४	५	५	६	६	७	७	८	८	९	९	१०	१०
	२५	१५	१	१९	२	१८	३	१६	२	१२	१	१५	२५	१५	१	१६	२	१८	३	१८	२	१९	१	१५
	४५	२०	५९	५१	३३	२५	५२	२५	३३	५१	९	२७	३४	२७	९	५१	३३	२५	५२	२५	३३	५१	५	२०
	२९	३०	२५	१५	१६	८	२	८	१७	३९	२५	३०	३६	३०	२५	१९	१६	८	२	८	१७	१५	२०	३०

श्री.
१४

एवंयनरपतति ग्रहस्पष्टकल्पने सूर्योदयात्मा।
ग्निष्टकालः कल्पितो घटिकाद्वयं २ तात्कालिकः।
सूर्यः ३।१।५३।४५ सायनांशाः ३।२९।५४।२१ स्पष्ट
लमनाभ्यां भुक्तांशाः २८।५८।३।३१ कर्कोदयो ३६२ गु
णितः ६२।१४८ त्रिंशद्भक्तो भुक्त ३।२४।४३ इ
ष्टकालात् २ पलीकृतात् १२० नष्टशेषं तिष्ठ
मिष्टकालः १२० त्रिंशन्निघ्नः ३६०० कर्कोदयेन ३६२
भक्तो लब्धमंशादि ९।३१।२५ सूर्येणैन ३।१३।३१।४६
अयनांशहीनं तात्कालिकं स्पष्टलग्नं ४।२६।५४
१० अथपयनलग्नोदाहरणं द्वितीयसूर्यो दयास्यन्त
रमिष्टकालपलानि २० अथस विंशद्वर्धीतयेन २
।२० वालितं प्राक्सूर्यस्तात्कालिकोपात नः ३।१
४।५८ सायनांशः ३।२४।५४।३४ अस्य भोग्यांशाः
३।३।२९ कर्कोदयोगुणितः १०४४।३४ त्रिंशद्भक्तो
लब्धं भोग्यं ३४।५।१८ मिष्टकालान्नष्टशुद्धौ तेषां
मिष्टकालः २० त्रिंशद्गुणितः ६०० कर्कोदयेन भ
क्तो लब्धमंशादि १।४५।१५ सूर्येण ३।२८।४।५८
अयनांशहीनं तात्कालिकं पलमं ३।११।४३
।१३ एवं स्पष्टलग्नानयनोदाहरणं पलमभ्युक्त
भोग्यात्मकालेन सम्यग्रेखोलग्नंभाद्यं प्रकाश
बेन्हरल्पसोरादस्तांशाधेवोक्तमितीत्युपनर्दता
र्पणे २५ ॥२५॥

भावचलितकुंडलीकाप्रकारकहतेहैं ग्रहजेकरविरामऔआरंभ
संधिकेवीचमोंहोवे अर्थात् एकसेन्यून एकसेअधिकहोवेतौजि
सभावमोंग्रहहैउसीभावकेफलकोंकरेगा जेकरदोनोंसंधिसे
हीनअथवाअधिकहोवेतौ हीनेपूर्वभावफल अधिकेपरभाव
काफलकरेगा २८

खेटेसंधिद्वयांतस्थेफलंतद्भावजंभवे
त् हीनेधिकेद्विसंधिभ्यांभावेपूर्वापरे फलम् २८

अथभावफलविचारमनुष्टुभाह खेटेसंधि
द्वयांतस्थइति भावसमेग्रहेसंपूर्णफलंसंधि
समेतुग्रहेशून्यमेवेति प्रागुक्तमिदानींपू
र्वापरसंधिमध्यस्थेग्रहेस्थानतदातद्भाव
जंयद्भावस्थतोसंधीस्तत्तद्भावसंबंधिशुभ
मशुभंवाफलंभवेत् अथग्रहोंशादिनापू
र्वापराभ्यांहीनेसतिसर्वभावगतंफलंय
द्यपितततानार्थविशेषकफलंभवेत्
अथग्रहोंशादिनापूर्वापरसंधिभ्यांहीनेस
तिपूर्वभावगतफलंवाच्यं यदातुग्रहोंशा
दिनापूर्वापरसंधिभ्यामधिकेसतिद्वितीयभा
वसंबंधिफलंवाच्यं २८

ग्रहसंध्यंतरंकार्यंविंशत्यागुणितंभ
जेत् भावसंध्यंतरेणाप्तफलंविशोप
काःस्मृताः २९॥

अथैवंविधेविषयेग्रहाःकियद्भावफलंप्रय
च्छंतीतितत्तानार्थविशोपकात्मकभावफ
लानयनमनुष्टुभाह ग्रहसंध्यंतरमिति पू
र्वेवर्षफलादाविष्टकालेस्पष्टान्ग्रहान्द्वादशा
भावांश्चविधायोक्तविधयातत्तद्भावसंस्थाग्रहा

ग्रहऔरसंधिकाअंतर
करना बीससेगुणना
भावसंधिकेअंतरसे
भागलेना विंशोपक
फलहोगा भाग
एकपिंडकरकेलेना

तत्रयदिजेकरभा
वसेअधिकहोइ
ताभावसेलेचगयाहै
तिसतौभावसेजोपरली
संधिहैअवसानसंधि
तिससेअंतरकरना
जेकरन्यूनहोइ
तौ [illegible] उरली
संधिसेकरना

अभावकुं
उल्या भाव

उरलीसंधि
अवसानसंधि

भावकुंडल्यां लेख्यास्ततो यस्य ग्रहस्य भावफ
लं चिकीर्षितं स ग्रहः प्रागुक्तप्रकारेणास्मिन्
भावेस्तीति विचार्यते तस्य ग्रहस्य तत्संधिनिव
र्तिसंधे अपरस्य संमंतरं कार्यं तर्हि शत्या गु
णित तनो ययोर्भावसंध्ययोर्मध्ये ग्रहोस्ति त
योरंतरेण भक्तं यल्लब्धं फलं विंशोपका
स्मता: विश्वारितिकान्यकुज्ञभाषा अथो



दाहरण तत्र राशिकुंडल्यां तत्र सूर्यो भावे
न पंचमोस्ति इत्यनेन ३।१६।३६।५८ पंचमभा
वस्य लंघ्यगतत्वादग्रिमसंधिना च ३।८।५१।१९
सहांतरमिह शेषांशादि ०।१४।२१ विंशत्या गु
णिते १४४।७० पंचमभावेन ३।२।३३।१४ लि
खितेन तदग्रिमसंधिना च सहांतरमंशादि
१४।१८।५ अनेन भाज्यमितमथ मूपिसवर्ण
यित्वा भक्तं लब्धं विंशोपकात्मकं पंचमभाव
स्थितसूर्यभावफलं १०।१७ एवं चंद्रादीनामा
पि कृतं भावफलं विश्वात्मकं ग्रहे संधिभाव

सू	चं	मं	बु	बृ	शु	श	रा	के
१०	१८	१९	१४	२०	६	३	११	१२
७	३	४६	५१	१८	३८	४५	२१	१२
अ	अ	अ	अ	अ	अ	अ	०	०

संम्बत्वेणामित्वा झूहस्थानीतं फलं स्तुपचयात्मक
मारोहीसुच्यते तथा भावार्थिके संधेहनेयद्हेसति
संधिसंम्बत्वेणामित्वा तस्य फलमपचयात्मकं त
द्रोहीसुच्यते प्रयोजनं च नामात्र रूपफलमिसुक्तेः
अत्र वृहट्टीकायां रसालायां ग्रहभावाः साधिताः स
तिताजिकसंबंधितद्भावप्रयोजनानि च तत्रैवोक्ता
नितत एवावधार्याणि ॥ २२ ॥

भौमोशनः सौम्यशशीनविल्सितारेज्यार्कि
मंदांगिरसोस्त्र द्रेष्कराः आद्याऊनाद्या रवि
तोपि मध्यमाः सितात्तृतीयाः क्रियतोद
काणपाः २८

प्रथमद्रेकाण मंगलसो दू
सरा सूर्यसो
तीसरा शुक्रसो

भौम उशना कवि
चेष्टक सौम्य बुध
चंद्र इन सूर्य वि
त् बुध सित शुक्र
आर मंगल ईज्य
बृहस्पतिः आर्कि
शनिः मंदशनिः
आंगिरा बृहस्पतिः
षड्राशिपतिः

अथैवं महता गणितग्रंथसंदर्भेण स्पष्टान्यूह्मलबा
दिद्वादशभावांस्तत्प्रयोजनं चाभिधायेदानीं वक्ष्य
माणवर्षफलोपयोगिवर्षेशनिर्णयार्थं पंचवर्गी
बलं वक्ष्यमाणस्तावद्राशीशांस्ते राशीके प्रोक्तं च
ते आद्यार्थति राशिस्तत्रीयांशो दशांशात्मको द्रे
ष्काणपरपर्यायस्त्रेराशिक उच्यते क्रियो मेषस्त
स्मात्क्रियतः ल्यश्लोपे पंचमी मेषमारभ्य द्वादश
राशिष्वित्यर्थः तत्रैकैकस्मिन्राशौ त्रयो द्रेष्का
णाः स्युरतः कस्मिन्राशौ कियत्संख्याको द्रेष्का
णोस्तीति निश्चये प्रतद्दिङ्कुनादिस्तावत्संख्याको
द्रेष्काणेशो गणपः द्वितीयश्चेद्द्व्यादिस्तावत्संख्यः
स गणपः तृतीयश्चेत्त्र्यादिस्तावत्संख्याकः स
गणपः अनिस्पष्टनामे द्रेष्काणेशचक्रं यथा २८

मे	वृ	मि	क	सिं	क	तु	वृ	ध	म	कुं	मी	राशयः
मं	बु	बृ	शु	श	र	चं	मं	बु	बृ	शु	श	प्र० द्रे०
र	चं	मं	बु	बृ	शु	श	र	चं	मं	बु	बृ	द्वि० द्रे०
शु	श	र	चं	मं	बु	बृ	शु	श	र	चं	मं	तृ० द्रे०

सू	चं	मं	बु	बृ	शु	श·	ग्रहाः
०	१	९	५	३	११	६	उच्चाः
१०	३	२८	१५	५	२७	२०	परमोच्चाः

नी· १९

मे· ३६ म·

सूर्यादितुंगर्द्धमजोक्षनक्रकन्याकुलीरा
ख्यतुलालवैःस्युः दिग्भिर्गुणैरष्टयमैःशरा
रेकैर्भूतैर्भसंख्यैर्नवसंमितेषु २९

अथ सूर्यादीनामुच्चबलं वदन्नुच्चराशीन्परमोच्चां
शांश्चेन्द्रवज्रयाह सूर्यादीति क्रमेण राशिः सूर्या
दीनां ग्रहाणामुच्चं गतेर्मुच्चराशिः अजो मेषस्तदा
दीनां पापपठितानां राशीनां क्रमेण दिग्भिरि
त्यादिभिरंशैः परमोच्चं स्यात् तज्जात्यभिप्रायेणोक्त
वचनं उच्चराशयः स्युः सूर्यस्य मेष उच्चं दशभिरं
शैः परमोच्चं एवं चंद्रादीनामपि वृषादिषु गुणा
द्यंशैः परमोच्चं ज्ञेयं २९ ॥

ओजर्क्षे पंचमांशेशाः कुजार्कीज्यज्ञभार्ग
वाः समभे व्यत्ययाज्ज्ञेया द्वादशांशाः स्व
भात्स्मृताः ३१

ओजर्क्षे इति अत्र पंचमांशप्रमाणं षडंशाः ६ क्रा
मेषोत्याद्यास्पष्टं द्वादशांशप्रमाणं सार्द्धमंशद्व
यं २।३० पद्यं स्पष्टार्थं ३१

लवीकृतो व्योमचरोंगशैलवस्वंकदिग्रु
द्रगणैः खरामैः भक्तो गतास्तर्कनगाष्ट
नंददिग्रुद्रभागाः कुयुताः क्रियात्स्युः ३२

अथ मूलवाक्याद्गमोपायसाध्यं वक्ष्ये समसमा
ष्टनवमदशमैकादशांशेशानयनं सकृत्यक्का
रिकयोपजातिकयाह लवीकृत इति व्योमच
रो ग्रहस्तु उपलक्षणत्वाल्लग्नादिद्वादशभावा अपि अ
ग्राः सलवीकृतः राशयस्त्रिंशद्गुणिताः अवशि
ष्टांशयुता एवमंशात्मकः कार्यः स षोढा स्थाप्यः

सू	चं	मं	बु	बृ	शु	श		नीचा	ग्रहाः
६	७	३	११	९	५	०		नीचाः	
१०	३	२८	१५	५	२७	२०		परम	नीचाः

उच्च मेंरुशी राशीजो उनमें नीचग्रहशोकर परमनीचं नीचांश करके ग्रहकी हीनकरउसके अंश करने
६ भागले ० नो उच्चबल भमप

तत्समममनीचमनेनहीनो ग्रहोधिक
श्चेद्भसभाद्विशोध्यः चक्रात्तदंशांक
लवो बलंस्यात्क्रियेणतौलीडुभतो
नवांशाः

अथोच्चबलानयने नवांशस्वामि
नश्चोपजातिकयाह तत्सममसिति तेषांमे
षादीनांसमममस्तं शशीन्सूर्यादीनां तावत्स
ख्याकेरंशैःपरमनीचंस्यात् यथासूर्यस्यतुला
नीचंदशभिरंशैःपरमनीचं एवंचंद्रादीनांनी
चंकला वक्षिस्ता वक्षिरंशैरुह्यं अथस्पष्टग्रहस्यो
च्चबलंचिकीर्षितं स्पष्टग्रहस्तन्नीचेनोनःका
र्यो यशेषश्चेत्षड्यधिकस्तदा चक्राद्द्वादशराशि
भ्यःशोध्यावशिष्टस्यांशाःकार्याःराशयस्त्रिंश
द्गुणितावशिष्टैरंशैःसहितास्ततस्तेनवभि
र्भाज्यालब्धंकलादिकमुच्चबलंस्यात् यथासू
र्यः ३।९।३६।५८ सूर्यस्य परमनीचंराश्यादि
६।१०।०।० अनेनहीनःसूर्यःकृतः ५।२९।३६।
५८ षड्राशितोधिकत्वाच्चक्राद्विशोध्य शेषं
६।०।२३।२ अस्यांशाः १८०।२३।२ नवभिर्भाज्या ल
ब्धंकलादिकंसूर्यस्योच्चबलं २०।२ एवंचंद्रा
दीनामपितत् अथनवांशाउच्यंतेक्रियते
ति क्रियोमेषःएणोमकरःतौलिस्तुलाइंदु
भंकर्कस्तदादितो नवांशागणनीयाः यथा
मेषेमेषादेव नवांशगणना वृषेमकरादे
व मिथुनेतुलात एव कर्केकर्कादेव एवं

मे	वृ	मि	क	सिं	क	तु	वृ	ध	म	कुं	मी	नवांशाः
१	१०	७	४	१	१०	७	४	१	१०			
२	११	८	५	२	११	८	५	२	११			
३	१२	९	६	३	१२	९	६	३	१२			
४	१	१०	७	४	१	१०	७	४	१			
५	२	११	८	५	२	११	८	५	२			
६	३	१२	९	६	३	१२	९	६	३			
७	४	१	१०	७	४	१	१०	७	४			
८	५	२	११	८	५	२	११	८	५			
९	६	३	१२	९	६	३	१२	९	६			

मी॰ ९

				सू	चं	मं	बु	बृ	शु	श	ग्रहाः
				१० २	३ २८	५ २८	१२ २१	१६ १५	१० १२	२० ११	उच्च बल
मे	वृ	मि	क	सिं	क	तु	वृ	ध	म	कुं	मी
बृ	शु	बु	मं	बृ	बु	शु	मं	बृ १२	बु	बु	शु
शु	बु	शु	शु	शु ५	शु	बु	शु ४	शु ५	बृ	शु	बृ ४
बु ८	बृ	बृ	बृ	शु	बृ ४	बृ	बु	बु ४	शु ८	बृ	बु ३
मं ५	श ५	मं	बृ	बु	मं ४	शु ४	बृ ५	मं ५	श ४	मं ५	मं २
श ५	मं २	श ६	श ५	मं ६	श २	मं २	श ६	श ४	मं ४	श ५	श २

सिंहादिष्वपि यत्नुरादिष्वपि नवांशगणना ज्ञेया नवांशस्वामिनो राशिस्वामिन एव भवंति नवांशप्रमाणास्मेशास्त्रयो यथाः ३।२०।२०

पंचवर्गी के आनयन वास्ते मेषादिकों के द्रेशों को कहते हैं मेष के छे अंश पर्यंत बृहस्पति की दृष्टी उस ते छे अंश पर्यंत अर्थात बारा अंश पर्यंत शुक्र की दृष्टी उस ते आठ पर्यंत बुध की उस ते पंज पर्यंत मंगल की उस ते पंच पर्यंत शनि की इसी तरह बारा राशी के जानने ॥

मेषे गतकोऽष्टशावे भ्रुभागा जीवास्फुजिज्ज्ञारशनैश्चराणां वृषेऽष्टषड्भाग शरानलांशाः शुक्रज्ञजीवार्किकुजेशाद्राः ॥३॥

वां

अथ द्वादशराशीषु द्रेकाणषड्किरुपजाति। मिषादे मेषइत्यादि दृशाशो यवनभाषया वयिवाचकः अवयिभ्रमर्यादानत्तद्द्वादशराशिषुभौमादिपंचग्रहाणामेवांशानि

यमत्वेन स्वामित्वं हरशाहृवाच्यं यावनेज्योतिः
शास्त्रे तत्रैव शाके: यथा प्रथमषड्भागानां जीवो
गुरुः ततः षड्भागानामास्फुजिच्छुक्रः ततोष्टानां
तो बुधः ततः पंचाशतामारोभौमः ततः पंचां
शानां शनैश्चरः स्वामीत्यर्थः एवं वृषादिष्वपि
मीनांतेषु नियतांशावशेन भौमादीनां पंचा
नां स्वामित्वं ज्ञेयं अथातिस्पष्टतायै हद्दाचक्रं
मिथुने युग्मे षडंगेषु नगांगभागाः सौम्या
कर्क स्फुजिज्जीवकुजार्किहद्दाः कर्कीड
नके गनगाद्रिभागाः कुजास्फुजि
ज्ज्ञेज्यशनैश्चराणां ३२ सिंहे गभूता
द्रिरसागभागाः देवेज्यशुक्रार्कि बु
धारहद्दाः स्त्रियां नगाशाद्रिनगा
त्रिभागाः सौम्योशनोजीववक्रजार्कि
नाथाः ३३ तुले रसाष्टाद्रिनगात्रि
भागाः कोणेंदुजीवास्फुजिदारना
थाः कीटे नगाब्ध्यष्टशरागभागाः
भौमास्फुजिज्ज्ञेज्यशनैश्चराणां ३४
धनुषि चापे रवीषुवेदयिपंचवेदा जीवास्फु
जिज्ज्ञारशनैश्चराणां मृगे नगाभ्र
युग्मकृतीनां सौम्येज्यशुक्रार्किकु
जेशहद्दाः ३५ कुंभे नगांगाद्रिशरे

खक्षे - ३ -

खक्षेत्र	उच्च · २०
उच्च	हृ · १५
हृ ·	द्रे · १०
द्रे ·	न · ९
न ·	५

अथ पंचवर्गीके अंशोंको कहते हैं स्वक्षेत्र मे तीस अंश जानने उच्च मे वीस अंश हद्दा मे पंद्र द्रेक्काण मे दस मुसल्लहक फियेन वांशाः तिसमे पंज ... इनको तारसे भागले ने मे विशोपक जानने ३०

नी·
१८

शुभा गतास्तु शुक्रजीवार्करश्मेनेश्वराणां मीनेकैवेदानलनंद्रपत्ताः सितेन्दु सौम्यारशनेश्वराणां ३६ त्रिंशत्खे मे विंशतिरात्मतुंगे हद्देत्रवंद्वादश केद्रकाणे मुसल्लहे पंचलवाः प्रतिष्ठा विशोपका वेदलवैश्चकल्प्याः ३७

अ ३३ ३४ ३५ ३६ अथ वैलेग्रहेतानाथ्यस्यानाम्पभिधाय कस्मिंस्थाने कियद्बलमिति वेदन्वं च वर्गीव लनिष्पत्तिमुपजात्याह त्रिंशदिति स्पष्टार्थं पद्यं मुसल्लहेन वांशो यावनशब्दो यं बलस्य वेदलवैः चतुर्थांशैः विंशोपका ज्ञेयाः

स्वस्वाधिकारोग्रक्रबलं स्वहद्दे पादोन मर्थं सममेरिमेद्विः एवं समानीय बलेन दैक्ये वेदोद्धृते दीनबलः शारोनः ३८

अथ ग्रहो यदि स्वीये षु पंच स्वाधिकारेषु न भवति तदा निर्बल एव किं स्यादित्यस्यौत्तरमिंद्रवज्राछंदसाह स्वस्वाधिकार इति अत्र दृष्टिः स्यात्वव पंचमे बलवती त्यादिना त्रिविधा दृष्टिर्वस्यते तस्संबंधेन च पश्यान्मित्रहशा स्वहद्दि पुदशाशत्रुः समस्त्वन्य योक्रमतो मैत्रीचक्रमपि वक्ष्यते अथ प्रथममत्र मैत्रीचक्रं कृत्वाले ख्यंततो ग्रहः स्वीयेषु पंचस्वाधिकारेषु नास्ति किं तर्हि मित्रस्य समस्य वा राशौ वीयद्धद्दा द्रेक्काणनवांशानां मन्यतरस्थाने षु तिष्ठति तदा स्वहद्दे उपलक्षणत्वात्स्वहद्दाद्रेक्काणनवांशेष्वपि एवमग्रेपि पादोनं चतुर्थांशो

तिमते ऊपर उभ मजानना ३८

मि	३	५	९	११
स	२	६	८	१२
श	१	४	७	१०

नंचबलं प्राप्तं समसप्तग्रहेवेनसर्वंबलं प्राप्तं शत्रु
गृहेवेनसांधि प्राप्त योगे बलं स्यात् एवं स्वगृहे ईवलं मा
वस्यं ईदृस्पी विस्पष्ट वा: बलं स्यात् मित्रगृहे कार्ये
साईहाविंशतिः २२।३० समभेहुपंचदशा १५।० श
त्रुभेचतुर्थोयः सार्द्धः सम ०।१२ स्वबलेचनार्थवि
चारोग्रणीमागतत्वात्तस्यतत्र स्वदशायांचतुर्थो
शः पादेनाश्चत्वार: ३।४५ पंचेस्तुईकार्येवस्या १।०
मित्रईकार्ये सार्द्धसप्त ०।२०। पंचदश १५।० मित्रद्द
शोयांपादेनामपादैकादश ११।१५ समभेसार्द्धस
म ७।३० समईकार्ये पंच ५।० शत्रुईकार्ये सार्द्ध
१२। पंचसप्तनवांशे पंच ५।० मित्रनवांशे पादेनाम
चार: ३।४५ समनवांशेसार्द्धद्वयं २।३० शत्रुनवांशे स
पादमेक १।१५ बलंस्यादित्यर्थ: एवंसर्वषड्गुणप
ववर्गीबलमानीयमहेस्वोक्तने ततोवेदेश्वतंमिह
रूमेमकेमतिलघुविंशोपकास्तु:मनयसप्तदश
पंचदशाधिकबलसम्पूर्णवीर्य्येह्य: पंचदशाधि
कंबलंसमध्यवीर्य: यस्य पंचाधिकंबलं सनिकृष्ट
बल: यस्य पंचेनपंचस्पर्शकेनबलं सहीनबलो॥
निर्बलश्चपर्थः अयंविषयविभागोवर्षेशनिर्णया
र्थं दशापतिफलनिर्णयार्थंचोपयुज्यते यथो
दाहरणांतरवत्स्मारोग्यारहिवशो मेषेशंचकं
मत्रस्थ: सुरहेसिंहेनापि किंतु तेऽस्य समस
रेहीमईस्वहेबलं १५।० उच्चबलंतगणितागत
मेवास्ति १।१२ तथा समसप्तहृद्यांमित्रईहराबलं
०।१८ पुन: स्वयंस्पष्ट कस्य समस ईकार्ये स्त्री मिश्र
ईईकार्येबलं ५।११५ पुन: मकर्केकन्यानवांशस्था
मिनोत्रयस्यराशौई स्त्रीतिपादोवनसांवबलं

नील-
१५

सू	चं	मं	बु	बृ	शु	श	०
दृ १५ ०	१५ ०	१५ ०	१५ ०	१५ ०	१५ ०	१५ ०	०
उ १० २	६ ४५	५ ४५	१२ २१	१६ १५	१० १२	९ २१	० ०
के ५ ३०	३ ४५	३ ४५	७ ३०	७ ३०	२ ३०	११ १५	०
द्रे- ५॥	२ ३०	२ ३०	५ ०	१० ०	५ ०	३ ३०	०
म १ १५	३ ४५	५ ०	[illegible]	[illegible]	५ ०	५ ०	०
यो ३८॥५	३१ ४८	३२ ०	४१ ८	५ ४	४२ ४२	५५ ५६	०
क्षि ४५	७ ५७	८ ०	१० १६	१२ ३१	१० ४०	१३ ५८	०

११५ लेख्यं एवंचंद्रादीनामपि साधितपंचवर्गीबलं

तेचंद्रोच्च [illegible] त्रिपंचांगशैलवस्त्र संवच क्रेसए ३८

कोशो शार्कभागास्वधीभिः

वित्तातव्यालम्रसंख्याशुभानांवर्गाः

श्रेष्ठाःपापवर्गाश्चनिष्ठाः ३९ ॥

सू	चं	भौ	बु	जी	शु	श	॥
श	श	०	श	०	०	सूर्य	चंद्रमाद्यमित्र
चं बु	मं बृ श	सू चं बृ श	चं मं बृ श	सू चं बृ श	सू बृ चं श	मं बृ श	समाः
बु	शु	बृ शु	सू	मं श	मं चं	०	पारवः

अब स्रोजेरद्रेष्काणपति तुर्यांशपतिकों कहते हैं विषमराशीयोमें १५ अंशप्रथम सूर्यके १५ अंश पिछले चंद्रमाके समराशीयोमें प्रथम १५ अंश चंद्रमाके दूसरे सूर्यके आधा आधा राशी ग्रहकों जानना

अथैवं पंचवर्गीबलमभिधाय द्वादशवर्गीबलका मस्तत्स्वरूपं तत्प्रयोजनं च शालिन्याह ओजेत्र्विति स्पष्टार्थं पद्यम् ३९ ॥ २॥ २॥ २॥

विषम

ओजे रवींद्वोः समभे दुरव्योः होरे स्मृते प्रथमितेविचिंत्ये द्रेष्काणपाः स्वधुनव त्रिनाथास्तुर्यांशपाः स्वर्त्तजकेंद्रनाथाः ४०

अथ राशिस्वामिनां प्रागुक्तत्वादत्र होराद्रेष्काणचतुर्थांशानां मीशानिंद्रवज्रयाह ओजेइति पूर्वार्द्धं तावत्स्पष्टार्थं होरा राशस्यैर्द्ध पंचदशात्मक अथ द्रेष्काणेशाः तत्र यस्मिन्कस्मिंश्चिद्राशौ प्रागुक्तलक्षणो द्रेष्काणः प्रथमश्चेत्तदा तस्य राशिस्वामिन एव द्वितीयश्चेत्तर्हि द्युधीः स्वराशेः पंचमराशिस्वामिनः तृतीयश्चेत्तर्हि स्वराशेर्नवमराशिस्वामिनः अथ तुर्यांशस्वामिनः तत्र तुर्यांशश्चतुर्थांशस्तत्प्रमाणं सार्द्धसप्तांशाः ७।३० तत्र प्रथमश्चेत्तस्य ग्रहाधिष्ठितराशिस्वामिनः द्वितीयश्चेत्तर्हि स्वस्माच्चतुर्थभावाख्यकेंद्रस्वामिनः तृतीयश्चेत्तर्हि स्वस्मात्सप्तमभावाख्यकेंद्रस्वामिनः चतुर्थश्चेत्तर्हि स्वस्माद्दशमभावाख्यकेंद्रस्वामिनः ४०

विषम मं श ६ र ३

ओजेर्त्तपंचमांशेशाः कुजार्कीज्यसत्भार्गवाः समभेव्यत्ययाज्ज्ञेया द्वादशांशाः स्वभात्स्मृताः ४१

ओजेर्त्तइति अत्र पंचमांशप्रमाणं षडंशाः क्रमा

प्रथमद्रेष्काणेस्व स्वराशिस्वामिनः

समराशिमें शुक्र बुध ज्ञात्वा जानना पंचमांश ६ २।३० द्वादशांश इनको है तोजन्मके स्थान ते द्वादशस्थान पर्यंत जानने ४

अर्थांशपति स्वस्थान से चतुर्थ सप्तम दशम भवनेश चतुर्थांश पति जानना ॥ तुर्यांश ७।३०

२ जी.

मे-	रु	मि	क	सिं	क	तु	वृ	ध	म	कुं	मी
मे	मं	बु	चं	सू	बु	शु	मं	वृ	श	श	जी
सू-	सू	शु	मे	जी	श	श	बृ	मं	शु	बु	चं
जी-	जी	श	जी	मं	शु	बु	चं	सू	बु	शु	मं

णेत्याध्याहार्यं द्वादशांशप्रमाणेसार्द्धमंशद्वयं २।३०
पद्यस्यपूर्णार्थं ४१ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ६

लवीकृतोव्योमचरोगशैलवस्वंकं
दिक्रुद्रगुणोःस्वरामैः भक्तोगतास्तर्कनगाष्टनंददिक्रुद्रभागाः कु
युताःक्रियात्स्युः ४२

मेषात्

अथमूलवाक्यात्सुगमोपायमाध्यं बकुभसप्तमा
ष्टनवमदशमैकादशांशोगानयनंसक्रमस्यकारि
कयोपजातिकयाद लवीकृतइति व्योमचरोग्र
हउपलक्षणत्वाल्लग्नादिद्वादशभावाश्चपिग्राह्याः
सलवीकृतः राशयस्त्रिंशद्गुणितः अंशाश्चअंशा
युताएवमंशात्मकःकार्यः सषोडशस्थाप्यः क्रमे

यहकोअंशात्मककरना ६ ७ ८ ९ १० ११ इनोंकरकेभिन्नभिन्नगुणना तीससेभागलेना जोआवेसोगतजानके एकएकरलाना मेषसेराशीजानकेउनकेपतिहैं सोषष्टांशेशादिकजानने ६ गुणनेषष्टांशपति ७ गुणनेमेसप्तांशपतिः ४२

क्रमेण पञ्चभिः सप्तभिरष्टभिर्नवभिर्दशभिरेकादशभिर्गुणाः सर्वं ग्रहराशे स्त्रिंशतांशका यत्र लब्धं

५	१२	१८	२५	३० ॥
मं	श	जी	बु	शु ॥
५	१२	१८	२५	३० ॥
शु	बु	जी	श	मं ॥

तर्कनगाष्टनवदिक्रुद्रभागागता आनीताः स्वरस्य तत्तद्वर्तमानस्वामित्त्वानार्थं ऋयुतमेकयुतं यदि द्वादशाधिकं तदा द्वादशभिर्भाज्यमवशिष्टं क्रियात्मेषमारभ्य गणनायां क्रियमाणायां यत्र विश्रांतिस्तद्राशिस्वामी तद्वर्गस्य स्वामी ते यः। यथोदाहरणं प्रदर्श्यते सूर्ये ३।१७।३६।५८ तत्र सूर्यः कर्क इति चंद्रो ग्रहस्वामी तथा सकर्कस्य सूर्वोर्द्धमस्तीति कर्कस्य समराशित्वाच्चंद्रो होरास्वामी पुनः स प्रथमराशि त्रिभागेस्तीति तस्य कर्कस्य स्वामी चंद्र एव द्रेष्काणस्वामी पुनः स द्वितीयचतुर्थभागेस्तीति तस्मात्कर्कात्चतुर्थभावस्य तुलाख्यस्य स्वामी शुक्र एव चतुर्थांशस्वामी पुनः स द्वितीय।

०	सू	चं	मं	बु	जी	शु	श	ल
गृ	चं	श	बु	चं	बु	बु	मं	श
हो	चं	चं	सू	चं	सू	चं	[illegible]	चं
द्रे	चं	श	बु	चं	बु	गु	शु	गु
च	शु	श	बु	चं	बु	गु	शु	गु
७	बु	श	श	बु	मं	शु	गु	शु
न	मं	शु	शु	मं	मं	बु	श	बु
द	गु	चं	चं	श	बु	मं	सू	सू
द्वा	बु	गु	बु	शु	सू	श	मं	चं
त	बु	श	मं	सू	शु	शु	मं	बु
१६	गु	मं	श	गु	गु	शु	चं	शु
२०	मं	सू	मं	गु	श	मं	श	मं
हा	शु	श	सू	बु	बु	मं	शु	श
भा	९	५	६	९	७	६	७	८
पाप	३	७	६	३	५	६	५	४

वी०
५९

पंचमांशोऽल्पोनिसमसेथ्यनयारिष्टके देव
एव पंचमांशस्वामी अथ षष्ठांशादिस्वाम्या
नयनमाह यथा सूर्यः ३।५।३६।५८ लवीकृतः
९५।३७ षोडशक्रमेण षष्ठ्यादिभिर्गुणितो यथा
षड्भिः ५९०।४२ सप्तभिः ६६९।५९ अष्टभिः ।
७६५।१६ नवभिः ८६०।३३ दशभिः ९५६।१० एका
दशभिः १०५१।२७ सर्वत्र त्रिंशता भागेन
तत्क्रमेण षष्ठांशादीनां १।२२।२९।३।३१।
१९ मासभक्तमवशिष्टक्रमेण ०।११।२५।१
१० सर्वत्रैकयुत १।१२।३।१६।११ मेषक्रमेण ना
पां षष्ठांशस्वामी वृश्चिके शो भौमः सप्तमांश
स्वामी मीने शो गुरुः अष्टमांशस्वामी मिथुने शो
बुधः नवांशस्वामी कन्ये शो बुधः दशमांशस्वा
मी मकरे शः शनिः एकादशांशस्वामी मेषे
शो भौमः द्वादशांशस्पष्टोक्त एव एवं ग्रहादीनां
मपि लग्नांतानामपि कार्यं द्वादशवर्गी चक्रम्

एवं द्वादशवर्गी स्पष्टं द्रष्टव्यं ।
सिद्धं विंशोपकाख्यं भावेषु नी
चादिकं तो शुभा ४१

अथ द्वादशवर्गेषु एतद्द्वादशफलं वा शुभत्वादि
एवमिति स्पष्टं द्वादशवर्गीयस्य
दृष्ट्वा ग्रहाणि तत्र सवर्गीयनीचास्तथा शुभमयः
सवर्गीनीचस्थ मरणे शुभफलदा पुनः
साद्वादशवर्गी यदि स्वराशीयं स्वगृहस्पतीय

नत्संबंधिनी स्यादथवा स्वशत्रुसंबंधिनी स्याद थवा क्रूरग्रहसंबंधिनी स्यात्तदाशुभाद्युक्तफलदात्री भवेत् ४३

एवं ग्रहाणां शुभपापवर्गपंक्तिद्वयेवीक्ष्य शुभाधिकत्वे दशाफलं भावफलं च वाच्यं शुभं त्वनिष्टं त्वशुभाधिकत्वे ४४

अथ ग्रहाद्यावर्गे शुभपापस्वामिकत्वे कथं फलविवेकः स्यादित्युपजातिकयोत्तरमाह एवमिति अत्र शुभग्रहैकां पृथक्पंक्तिं विधेय पापग्रहैकां च पृथक्पंक्तिं विधेय परस्परमुद्दिश्य क्रियमाणायां शुभाधिक्यं चेत्तदा सर्वं कथ्यमानं फलं शुभं वाच्यं पापाधिक्यं चेत्तदानिष्टमेव वाच्यं मतरे वार्थे ४४

क्रूरोपि सौम्याधिकवर्गशाली शुभोतिसौम्यः शुभ विचरश्चेत् सौम्योपि पापाधिकवर्गयोगान्नेष्टोतिनिंद्यः खलपापखेटः ४५

अथ पुनरपि फलतारतम्यतानमुपजात्याह क्रूरोपीति स्पष्टार्थं पद्यम् ४५

राशीशमित्रोच्चरिपुक्रमेण चिंत्यं ततो रूप्यनयैव युक्त्या भावेषु सर्वेष्वपि वर्गचक्रं विलोक्यतत्तत्फ

एवं ग्रहहद्यादशवर्गीको पंक्तिनो देषना शुभग्रहाधिक होवे तौ दशाफल भावफल भी शुभ कहना अशुभग्रहाधिक होवे तौ अशुभ कहना ४४

क्रूरग्रह भी होवे तौ उत्तम होय ग्रहोके समुदाय मो मिलके शुभ होता है किंपुनः जे आप भी सौम्य होय सौम्यग्रहोके साथ मिलाहोय तौ बहुत शुभ है ... तैसे ही सौम्य भी ग्रह पापग्रहोके साथ मिला अच्छा नही है किंपुनः जे आप भी सौम्य नही है पापग्रहोके साथ मिला है तौ बहुत खोटा है ४५

मी॰
२१

लग्नमूहनीयं ४८

अथेमं विचारं लग्नादिद्वादशभावेषु तिरश्चान्या
कारांतरेण शुभाशुभफलदातृत्वमुपलक्षिक
याहराशीश्च तिथ्यासूर्यादिग्रहाः । ग्रहा दशवर्गि
काविहिता तथा लग्नादिद्वादशानामपि विधेया
तवत्र ग्रहाणां वशावान्यापनार्थं मूदशाफल
स्य विशेषोक्तेः तत्र लग्नस्यापनवैकमीन्या सौम्या
धिकवर्गशालित्वेन वा पापाधिकवर्गशालित्वेन
वा शुभाशुभं फलं चिंत्यं विचार्य्यं तत्रापि लग्नस्वा
मी शुभो वा क्रूरो वास्ति स तस्थानगतो वा दृष्टस्था
नगतो वास्ति स पुनर्मित्रगृहे वा स्वोच्चगृहे वा शत्रु
गृहे वा स्यात्तदा शुभाशुभतरं वा निष्टमनिष्टतरं
फलं वाच्यं अयमत्र निष्कृष्टोर्थः लग्नं चेत्सौम्या
धिकं वर्गशाली स्यादथवा लग्नस्वामी स तस्थान
गतः सन्स्वगृहे स्वोच्चे वा स्यात्तदा शुभोत्तरं फलं
ज्ञेयं यदि स्वामी समगृहे तदा मध्यमं फलं य
दा तु लग्नं पापाधिकवर्गशाली स्यात्तत्स्वामी
सत्स्थानगतस्तथापि मध्यमः यदा तत्स्वामी
समगृहे शत्रुगृहे वा स्यात्तदा निष्टमेवेति ए
वमनयैव रीत्या द्वितीयादिसर्वभावेष्वपि द्वाद
शवर्गिकाचक्रं विलोक्य तत्तच्छुभतर शुभम
ध्यमानिष्टतराख्यं फलमूहनीयं विचार्य्यं बु
द्धिमद्भिर्दैवज्ञवर्य्यैः ४९ ॥ वृष्या ॥ मितनी ॥ ॥ उरव

भावाः १

शरीरवर्णौ विह्नायुर्वयोमानं सुखासु
खं जातिशीलं च मतिमान् लग्नात् ... मास्त
वीव चिंतयेत् ५० ॥ बुद्धिमान् इनफलो
कोलग्नसेविचारे ५०

सभाव

अथ राशिप्रसंगेन सर्वभावकृत्यविचारं विव
क्षुर्लग्नभावे चिंतनीयमनुष्टुभाह शरी
रेष्विति लग्नात्तन्वस्थानेपि पंचमीवर्षलग्न
प्रश्नलग्नं वाङ्गीकृत्य सर्वभावेषु शुभमशुभं वा
कीदृशं स्यादिति सामान्यतः षट्सु लग्नादेव स
र्वं विचार्यं यथा स्वशरीरं कृशं वा पुष्टं वा गौ
रकृष्णेत्यादि चिह्नमशकादि शरीरं श्री
शुभी चितेच्छा वयोबाल्यादि मानं परिमाणं
लघुमध्यमं महद्वेति स्वभावस्वप्रसिद्धे जा
ति ब्राह्मणादि शीलमाचरणं विचारप्रकार
त्व प्रमां स्वरोगिः सदुःखमन्वष्यादित्यादिरा
शिस्वरूपमनुस्तत्तेयः एवं द्वादशस्वादि
भावेषु विचारक्रमः ४७

सुवर्णरूप्यरत्नानि धान्यं द्रव्यं स्वावं
धने विक्रमे भ्रातृस्वसारोऽपि समब
लं साहसम् ४८

अथ धनसहजभावयोर्विचारमनुष्टुभाह सु
वर्णेति स्पष्टार्थं पद्यम् ॥ ४८ ॥

पितृवित्तं निधिं क्षेत्रं गृहं भूमिं चतुर्थ
तः पुत्रे मंत्रयंत्रोपायगर्भं विद्यात्म
जेतृणाम् ४९

अथ चतुर्थपंचमभावविचारणीयमनुष्टुभाह
पितृवित्तमिति स्पष्टार्थं पद्यं उपलक्षणत्वाद्
ऊहिका विचारादिप्रवेशोपि ४९

गौरकादि

धनकलियैद्वितीयभावते
भावे

विक्रमे कलियेतृतीयभा
वतिसमे आता भत्पकृ
लियेचाकर श्रधकलि
येमागी पिताकाअसबाल के
ढिगना कसली पजानते

चौथेते
४ भाव
धनी
पुत्र कलियेपंचम
पुत्र
भाव

रिपोर्मातुलमाद्यारिचतुष्पाद्दंहमी
क्षणान् क्रूरेकलत्रवाणिज्यं नष्ट
विस्मृतिसंकथाः ५ ॥

अथ षष्ठभावे विचारणीयमनुष्टुभाह रिपो
रिति स्पष्टार्थं पद्यं रोगः अरिः शत्रुस्तत्संबं
धी संग्रामोपि चतुष्पाद्भवादिवंदः पराश्रयः
सीःकृतघ्निद्वयं क्षणातानं ५

हन्तायकिलमार्गादिचिंत्यंयूनेग्रहो
शुभः ५

अथ सप्तमभावे विचारणीयमनु
ष्टुभाह यूनेइति यूने सप्तमे वणिक्कर्कस्प
ष्टार्थं पद्यं अत्र सप्तमस्थाने ग्रहः पापो वा स्वा
मी न स्याच्छुभः कार्यनाशकः अयमेव सप्तमभा
वसंबंधिनि प्रश्ने यदि ग्रहाभावे सत्यपि शुभा
शुभदृष्टो वा न स्याच्छुभमेव वाच्यः तत्र ग्रहसत्वेन
सर्वप्रकारेण निष्पन्नस्य शुभस्य नाशो वाच्य
इति ५

मृत्यौ चिरंतनं द्रव्यं मृतविनर्द
णोरिपुः ५।

अथाष्टमे भावे विचारणीयमनुष्टुभाह मृत्या
विति मृत्यावष्टमभावे स्पष्टार्थं पद्यं षष्ठा
ष्टमभावयोः शत्रुपदोक्तेभ्यो द्वयोरपि शत्रुचिं
ताविचार्यो न द्वयोरपि भावयोः शत्रूत्पत्तियो
गे निश्चितेव षष्ठे शत्रूत्पत्तिर्वाच्या द्वयोरपि तद
भावे तदभाव एव वाच्यः यदा त्वेकत्र शत्रूत्पत्ति
योगोन्यत्र तदभावयोगस्तदा बलवत्तारतम्यं

विचार्यं शत्रूत्पत्तिस्तदभावो वा विचार्य इति तत्त्वं ॥५१॥

दुर्गस्थानं स्थितिर्नष्टं परिवारो मनोव्यथाः । धर्मे रतिस्तथा पथ्या धर्मोपायं च चिंतयेत् ॥५२॥

अथ नवमदशमभावयोर्विचारणीयमनुष्टुवाह धर्मेति धर्मे नवमे रतिर्धूतादिका कीदृशा निष्ठत्साते न वेति प्रश्ने धर्मोपायकर्तव्यत्वेन पंथानं च चिंतयेत् अत्र तृतीयसप्तमनवमाख्येषु भावेषु पाथियद्गणाविषपि भावेषु गमनविचारेस्मि यस्मात्तो यदि गमनयोगसंभवस्तदा चश्यं गमनोत्पत्तिः एवं तेषु त्रिषपि स्थानेषु गमनयोगाभावश्चेत्तदा तदभाव एव वाच्यः द्वयोरपि तथैव यदि त्वेकत्र गमने योगसंभूतिरपरत्र तदभावः तदा बलाबलविचारेण गमनं तदभावो वा वाच्यः अग्निर्दशमे मन्द्रो राजविरूद्धापत्तिर्यवनभाषया कुःपेन्दकं इत्यामिति शेषः स्पष्टार्थीनस्यानि पसाति ॥५२॥ ५३॥

अग्निर्मृत्युः परं पुण्यं राज्यं हृष्टिश्च पैत्रकं । आयेसवीर्यं धान्यार्थं कन्यामित्रं वतप्यदाः ॥५३॥

अथैकादशभावे विचारणीयमनुष्टुवाह आयेइति विचार्या इति शेषः स्पष्टार्थं पद्यम् ॥५३॥

राज्ञो वित्तं परीवारो लाभोपायोऽथ मृत्यवः । रिपः व्यये वैरिनिरोधार्तिं व्ययादि पारिचिंतयेत् ॥५४॥

नी·
२४

लग्नचतुर्थसप्तम दशमद्दशकी केंद्रसंज्ञा केंद्र कतत्राचतुर्थ यभीसंज्ञक इनमें जोलग्न काग्रह है सोविशेष करके बली है ५५

अथ द्वादशभावेषु विचारणीयग्रहाणां बलमाह यथेऽति सुगमार्थमुत्तम् ५४

लग्नोबुधूनकर्माणिकेंद्रमत्कंचकंटकं चतुष्टयंचात्रखेटोबलील। ग्नेविशेषतः ५५ ॥

एवं द्वादशभावेषु विचारणीयपदार्थेषु संक्षेपमुक्त्वा विचारनिश्चयाय बलिष्ठग्रहलक्षणमनुष्टुभाह लग्नेति लग्नेचतुर्थसप्तमदशमस्थानिकेंद्रकंटकचतुष्टयंचसंज्ञातेनाभिहितं तत्रकेंद्रस्थितोग्रहःशुभःपापोवाबलीज्ञेयः तत्रापिचतुर्थादिकेंद्रापेक्षयालग्नस्थितोग्रहोविशेषतोबलिष्ठोज्ञेयः ५५

इत्यादि क्रमो त्तरोत्तर पेक्षया बली

लग्नकर्मास्तुतुर्यायसुतांकस्थोबलीग्रहः यथादिमंविशेषेणसंचिंतितेषुचेत्समाः ५६

अथसर्वग्रहाणांशुभफलदत्वस्थानानिसाहीगुरुकेशम्याह लग्नेति ५६

जन्मकाल वर्षकाल

ऊनःसविंशतिःस्त्रीयांसूतौवान्यग्रविंतयेत् भावानवेत्यंशास्त्राःसूरिषष्ठाष्टरिपवोशुभाः ५७ होमांशोतिक्रमेणात्ताऽमेपीतिविचिंतयेत् ५८

ऊनइति ५७ होमांशेति ५८ लग्नदशमसप्तमचतुर्थैकादशपंचमनवमस्थाहोग्रहोबलीज्ञेयः तत्रापियथादिममग्रिमस्थानापेक्षयाप्राक्स्थानस्थोविशेषणबलीग्रहोज्ञेयः यथा

श्चादौ नवमेग्रहो वली तदपेतया पंचमस्थो वलिष्टस्तद
पेक्षये कादशस्थो वलिष्टस्तदपेतया चतुर्थस्थस्तदपे
तया सप्तमस्थस्तदपेतया दशमस्थस्तदपेतया लग्न
स्थो वलिष्ठ इत्यर्थः इदं तु सर्वग्रहसाधारणेन सर्गिक
वलमुक्तं अथ चंद्रः सविवित्रिप्रत्नीयहिनीयस्था
नसहिते भ्रा शुक्रे भ्रल ग्नादिस्थाने भ्रवलिष्टो ते यस्त
त्रापि यथा दिमं विशे षेण वलिष्टो तेयः अथ ऊज्ञो।
भौमं सविपुत्रनीयस्थानसहिते भ्रलग्नादिस्थाने भ्रा
वलिष्ठो ते यस्त त्रापि यथा दिमं विशे षेण वलिष्ठो ते
य एवमेतं वलिष्टग्रहं शुक्लायांस तौ जन्मकाले श्र
न्यत्र वर्ष फल मास प्रवेशा दौ व चिंतयेत् एवं नवस
त्याका भावाः शस्ताः सूक्ते म्योन्यद्वादश षष्ठाष्टम भा
वाः य हा थि ष्ठिता श्च शुभाः स्युस्तत्रा प्यधिष्ठितग्रहसी।
मांशमध्ये चेदमे रिष्फाष्टरि प्रभावा गणितागता
यदि स्युस्तदा स्वंत मनिष्टाः यदा तदी मांशा नारिक
मे मे भावाः स्युस्तदा तेपि शुभाः इति दैवज्ञो विचिंतये
त् दीमांशा नये वस्पाति सूरि प्के त्पश शे री निरेफस
लो पेद्रलो पे पूर्वस्म दीर्घे ॥ इति पूर्वस्य दीर्घः ५८

त्रिराशिपाः सूर्यसितार्किशुक्राः दिने निशीज्यें दुवुध [illegible] स्माजाः मेषाच्चतुर्णा हरिभाद्विलो मं नित्यंपरे शार्किकुजेज्य चंद्राः ५९

अथ त्रैराशिके शाहुपजातिकयाह
त्रिराशिपेति पोमांतर तिशेषः दिने वर्षप्रवेशे श्रेत
दा मेषा न्मेषमारभ्ये ज्पादयः स्वामिनः यथा दिने मे
षस्य सूर्यः वृषस्य शुक्रः मिथुनस्यार्किः शनिः कर्क
स्य शुक्रः रात्रौ मेषस्येज्यो गुरुः वृषस्य चंद्रः मिथुन
स्य बुधः कर्कस्य भौमः अथै तएव स्वामिनो हरिभा।

मे	वृ	मि	क	सिं	कं	तु	वृ	ध	म	कुं	मी	
सू	शु	श	शु	जी	च	[illegible]	मं	श	मं	जी	च	दि.
जी	च	बु	भौ	[illegible]	[illegible]	श	[illegible]	श	मं	जी	च	रा.

अब त्रिराशिपति कहते
हैं दिन मे वर्षप्रवेश होवे तौ मेषसो लेकर च्यार पर्य्यन्त ~~स्वामी चंद्रमा बुध मंगल~~ सूर्य शुक्र शनि शुक्र
यह त्रैराशिपति है
रात्रि मै होय तौ वृह
स्पति चंद्रमा बुध मंग
ल मेषसो च्यार पर्यंत जा
नना सिंह सो च्यार प
र्य्यंत उलटे जानने
रात्रि के दिन मे दि
न के रात्रि मै धनु
से लेकर जो पर ले
च्यार है तिन मे दिन
रात्रि के शनिः मं
गल वृहस्पति चं
द्रमा [illegible]

त्सिंहादिलोमं विपरीतागणपः मेषादीनां ये दिनेशास्ते सिंहादीनां रात्रावीशास्तेयाः येनतेषां रात्री शास्तेसिंहा-
दीनां दिनेशायथा दिने सिंहस्यगुरुः कन्यायाशुक्रः तुला-
यांबुधः वृश्चिकस्यभौमः तथारात्रौसिंहस्यसूर्यः कन्या-
याः शुक्रः तुलायाः शनिः वृश्चिकस्यशुक्रः स्वामीत्यर्थः
परेषुधन्वादिषु नित्यंदिवारात्रौचार्किकुजेज्यचंद्रा ई-
शाः यथाधन्वषः शनिः मकरस्यभौमः कुंभस्यगुरुः मी-
नस्यचंद्रः स्वामीत्यर्थः अयमर्थः स्पष्टोमेनिबद्धः रवि-
सितशनिशुक्रेज्येंदुसौम्यारसौरितितिजगृहपाशा-
काः स्युर्दिनेशाः निसर्गात् गुरुशशिबुधभौमार्क-
ह्वरेज्याकिशुक्रकुमशिनकुजजीवाद्युभासौनि-
शाया अतिस्पष्टतार्थेत्रैराशिकेश्वरचक्रम् ५९

वर्षेशार्थे दिननिशाविभागोक्तास्त्रिरा-
शिपाः पंचवर्गीबलाद्यर्थे द्रेष्काणो-
शान्विचिंतयेत् ६० ॥ रामः ॥

अथस्वगृहंस्वोच्चं हद्दा त्रैराशिककेथनेंद्रेमेथमुसल्लहं
चेति पंचमहाधिकारांविना ग्रहोनबलीस्यादित्याय-
समरसिंहादिताजिककर्तभिराद्याः कृताश्चाद्येति द्रे-
ष्काणोशानां त्रैराशिके शातमकमिस्रानीं चादिनरा-
त्रिविभागेनोपित्रैराशीककथनेकृतेतत्रपंचवर्गीवि-
धानेपंचाधिकारिनिर्णयेच त्रैराशीकग्रहणात्किमि-
तिविशेषा उभयोर्ग्रहणेन कश्चिद्विभागोस्तीति सं-
शायोतरमत्रद्युभाद्ववर्षेशार्थमिति स्पष्टार्थपद्ये
अयंतात्पर्यार्थः समरसिंहेन स्वगृहंस्वोच्चं हद्देति प्र-
तिस्ववाक्योनरमेवमेषादिकषड्विंशद्रेष्काणानां
मधीश्वरास्तेयाः प्रथमोभौमस्तस्मात्परः षष्ठांशभो-
मोतनिसृते पंचवर्गीविधानार्थमेवद्रेष्काणांशाप-
रपर्यायाश्चत्रैराशिके शायाद्याः प्रकरणसाहित्या-

वर्षेशकैवलै पंचवर्गी बलैः दिननिशाविभागे तन्मतं
भी बलके बलै द्रेष्काणांशपति विभागेनचाधिके ६०
विभाग

द्विराशिविभागोक्तास्त्रैराशिकेभ्यो भागाणिकाद्या-
तिवर्षेशनिर्णयार्थमेवोपयुज्यतेनतत्वम् ६

**श्रीगर्गान्वयभूषणं गणितविच्चिंता-
मणिस्तत्सुतोनंतोनंतमतिर्व्यधात्ख-
लमतध्वस्त्यैजनुःपद्धतिम् तत्सूनुः
खलुनीलकंठविबुधोविद्वच्छिवाप्त्या-
तयासंतुष्ट्यैव्यदधात्सुहृत्प्रकरणंसंज्ञा
विवेकेमलम् ६१ ॥**

अथस परिकरस्यग्रहप्रकरणस्योपसंहारं शार्दूलवि-
क्रीडितेनाह श्रीगर्गान्वयभूषणमिति गणितवित्
उपलक्षणत्वात्त्रिस्कंधज्योतिःशास्त्रनिपुणश्चिंताम-
णिनामको विदर्भदेशोभूदित्यध्याहारः कीदृशः श्रीयु-
क्तानां गर्गान्वयानां गर्गवंश्यानां भूषणमलंकाररूपः
अथ तत्सुतश्चिंतामणिज्योतिर्वित्सुतोनंतनामानंतमति-
र्यस्य सोनंतोनंतनामकोभूत् सोनंतोजनःपद्धतिं
जातकशास्त्रोक्तशुभाशुभफलककालोपदेशकग-
णितग्रंथविशेषं जन्मपद्धतिनामकं व्यदधात् अकरोत्
ननु श्रीपतिपद्धत्यादिभिर्निर्वाहे सिद्धे पुनः किमर्थं तत्
तत्राह खलेति खलाः संप्रदायानभिज्ञत्वेन दुराग्र-
हेणवादशीलास्तेषांमतमाग्रहविशेषस्तस्यध्वस्त्यै निरा-
साय अथ तस्यानंतज्योतिर्विदः सूनुः नीलकंठनाम
विबुधो ज्योतिषशास्त्रमहाभाष्यादिशास्त्रपंडितः
संतुष्ट्यै सतां निरभिमानानां दैवज्ञानां संतोषाय सं-
ज्ञाविवेकनामांके ताजिकप्रकरणं ग्रहाणां द्वादशस्था-
नभावाय उपलक्षणत्वाद्भाव पंचवर्गीप्रभृति रचनेनो-

नी
५६

थां पयोक्तस्वरूपकथननिरूपणमनंतं निर्ईषणत्वलनि
श्चितथ्यानिर्मातिस यन पयस्तियो नयोन वि
हृरीति विस्मर्दिशो रवो विदा त्मार्थ्येरिनरगरवा
निःयाकृताना शिवःशे वणक्का रवो अस्मणोरहा
वस्थाया त्वदेशा न्कारूपमागत त्स्या व नया सम
रसिहोकनाजिकशा ह्नमायोछ शे दिर्मिनता कु
हकाणिनाच्छ वौं यमनी तिमव द्धिः सप्रको स्म हा
शहं मा नायिपे इवंशय मन्त्रित्मि छंदः महितयहभाव
महिमं चकियता मितिनत्योरित इमंथय म का धी
रियर्यरिख्योंड जोजो है श्त्या दिकान्दछियासिति
रूपं भजन्त स्मारे कन ड्रि·यर धारीति इवमिति
मथयदस्वरूपं मर्योरपोना शिवन्
चतुरत्नमथंदिनेश दिक्वरणचवम्
दोषः ममस्थिरत्यकपशु तिमित्त्वपि
नजरयाटलमूलवनः १

श्रव सूर्यका स्वरूप कह
नेहैं नर्यः नधिपजाति
भुनर्म. तुकोणा गधा
हमोवली ह्वीदिक
त्वाम्रीह वर्णपानि.
यम्भुस्वामी सूर,
मन उणप्रधान
स्थिर, स्पर्श कैरप्रिय
मो स्त्रीवारी पी
तमकृतिः हहा
होनि रक्तवर्णा, मूल
बनवासी १

दिहद्विरिलगणाधिशितपारप मगो विस्मलसतमा ये
चंतिमितायां सन्ता विवेकारिहनो यिष्खबोधव्यापी
मस्हपकरणापरिपर्मिमागात १ इतिश्री विहहेवर
निकरमूषणगो विंदस्पो निर्विरिस्तमायवस्पोतिर्वि
छिरविनाणां संज्ञाविकेकविद्वनो शि भ्रवो यिन्याख्
तिस्वगारिमकरणासमाप्तिमगमत् श्रीगणेशा
यनमः सकलदेवचुनं गोरिजाहृतं मनसि मूरपव
न्दविभ्रताप्रदम् रवचरस्वपमिरत्वधमायतोविद्र
णुतेविशरम्मनयागिरा १ श्रथवलमाणप्रस्रो
नश्रुभाशुभफलदानंतंप्रहस्वरूपाधीनतो यदस्व
पाणिावर्ताधिवकामोग्रेय कृतनीलक वसावम्स्थं

संरूपवर्णनमथ पनातिकथाह सूर्य इति रक्तश्या
मिश्रो रक्तवर्णो भवति तस्मात्को ण ऊर्ध्वेति
मध्याह्ने मध्याह्नकाले केवलः रक्तवर्णो दिशि
पः स्वर्णवर्णोऽथ चतुष्पदा नाम स्वामी नो नरश्च ऊ
र्ध्वः क्रूरयहः सत्वसत्वगुणप्रधानः स्थिर राशिः प्रकृ
तिः त्रिकालिक रसप्रियः पश्चात्तिर्यङ्मूर्ध्नि चारी
पित्तपित्तप्रकृतिः सात्विकः पाटलः श्वेत रक्तवर्णः
मलयाचलतीर्थवासी भौम स्थूलतारिः त्रिगुणात्मकत्वात्
वनो वनचारी एवंविधः सूर्यो ज्ञेयः १ १

वैश्यः शशी जलभूतपश्चिमो गौरो मृगौ स्थि तः शिव दे दे पश्चिमे पश्चिमे
स्थितस्मरवाय व्यदिक् स्वामी प्रकृतिः
सहे गन्धस्थलो युवा तारश्च भः सि शुक्लवर्णः
नाम्नः ॥ २ ॥

अथ चन्द्रस्वरूपमिदवक्ष्यताह वैश्यः शशीति शशी
चन्द्रः सत्वा दृश्यो ज्ञेयः जलतत्वे जलभूमिचारी गोरज
त वर्णोऽद्य स्वामी यात्रोरकादि स्वभावस्थः प्रकृ
तिः कफः सत्वः स्वामी कफयुक्तः स्थूलो निपुणः
तारा सवर्णार सप्रियः शुभः सौम्यग्रहः सिना भास्व
न्वर्णः शुभानि पशानि सूचयति २

भौमस्तमः पित्तयुवोग्रवर्णोऽमक्याह यो
तयि मदिक्कवस्यात् नाणूवतक्ष
त्राञ्च वर्णकाररूपोऽवनीजगकटुप्रर

क्षः ॥ अथ भौमस्वरूपमिदवक्ष्यताह भौम इति ए
नाथ भौम गलो ज्ञेयः तमः तमोगुणप्रधानः राहरा जो
व्रवियोवा दरायवनीजलिनस्ते मिचारी कांकमारहि

सडी रक्तश्री मे चिचा
नतावा क्षगके
दिथे स्त्रीगतीन

तः कटुः कटुकरसप्रियः रक्तस्ताम्रवर्णोऽग्न्यस्वामीच
अन्यानि पदानि सर्वत्र स्पष्टार्थानि ३ बालक

अथ बुधस्वरूपमुपजातिकयाह श्या
मः शुभो नीलसवर्णरूपस्त्रिदोषिको
ऽथः समधातुजीवः श्मशानयोषोऽग्र
दिक्प्रभानः षडुःखगः सर्वरसोरजो
न्तः ॥४॥ अथ बुधस्वरूपमुपजातिकयाह श्या
मइति सोबुधएतादृशोज्ञेयः श्यामः श्यामभवः ह
तोवर्तुलः शीघ्रबीलकः त्रिदोषचारी समधातु
वीतपित्तकफात्मकः जीवःप्राणी श्मशान श्म
शानवासी योषास्त्री ग्रहः खगः पक्षिजातिः स
र्वरसः षड्रसप्रियः रजोरजोगुणवान् अन्या
नि पदानि स्पष्टार्थानि ४ ४ शात

प्रातर्गुरुर्विप्रशुभैशादिक्पीतो द्विपाङ्ग्रा
म्यसहृतजीवः बाणिज्यमायुर्यसराल
येशोष्टहः सरत्नेसमधातुसत्वे ५ ॥

अथ गुरुस्वरूपमुपजातिकयाह गुरुरिति प्रभा
तं प्रातःकालेबलिष्ठः ईशादिगईशानदिक्स्वामी द्वि
जोब्राह्मणः वाणिज्यं वणिक्कर्मकर्ता मायुष्यमधु
ररसप्रियः अन्यानि पदानि स्पष्टार्थानि ५

शुक्रः शुभः स्त्री जलगोपराह्नः श्वेतः क
फी रूप्यरजोऽम्लमूलं विप्रोऽग्निदिक्स्व
ध्मवयारती शोजलावनी स्निग्धहचि
द्विपाद ६

अथशुक्रस्वरूपमपजातिकयाह शुक्र इति एवंवि
धः शुक्रो ज्ञेयः स्त्रीपः क्रीडारसप्रधानः जलावनीज
लभूमिचारी ... स्पृहाविः ... कान्तिः सप्तार्थप

शनिर्विहंगो निलवत्यसंख्या ... ये ९
...गनाथा ... समास्थिरश्च क्रूरः सतीचो
त्ववरो ति हृष्टोत्करवितीर्णदीर्घः सुनील

कषायरसप्रियः

अथ शनिस्वरूपमपजातिकयाह लोहम् ७
शनिरिति एवंविधः शनिर्ज्ञेयः विहगः पक्षजातिः
त्ववरः कषायरसप्रियः उत्करस्तिनीह अमेध्यवस्तुप्र
जेपयोग्याभूमिरुत्करः उत्कररूपदर्शिणा तस्या भूसु
तिकाम्यकज्ञाः ... स्वामी ... भूमिस
चारीत्यर्थः दीर्घोच्चः सुनीलः सुष्ठुनीलवर्णः लोहं
स्वामी सप्तार्थामपतानि ७ चण्डालजाति स्वामी

अमेध्यवस्तुबीज
नेयोग्ययो ...
... उत्कर ...
उसका स्वामी

राहुः स्वरूपं शनिवन्निषादजातिर्भुजंगो
ऽस्थिपनेरुतीशः केतुः शिखी तदृदेने
कलपः स्वगास्वरूपात्फलम् हेनीवं ८

अस्थिस्वामी

राक्षसदिक्स्वामी

अथ राहुकेतुस्वरूपं शनिवत्संक्षाप्रयोजनमपजाति
कयाह राहुः स्वरूपमिति यदेवपूर्वं पद्ये शनिर्विहं
गोनिलवत्यसंख्येत्यादि शनिस्वरूपमुक्तं तद्राहोरपि
ज्ञेयं परंतु कश्चिद्विशेष उच्यते सपूद्रजातिरयंता
निषादजाति ... निषादः श्वपचादयस्तेषां
सिंचांजलश्चल्कसादमरः भुजंगः सर्पस्वामी अ
स्थिपोऽस्थिस्वामी नैऋतीपो रसोदिक्स्वामी अ
थकेतुस्वरूप तयोः शनिराहोरिव तद्रूपः य
था शनिर्विहंग इत्यादि संवर्णा शनिस्वरूप निषा
दजातिर्भुजंगोऽस्थिपनैऋतीश इति राहुस्वरूप

चकेतोरपितेषं परत्वेतावान्विशेषः केवः शिखी शिखावान्नानाविधरूपोक्ति प्रयोजनमाद खगेतिसप्तशं शेषश्च खगस्वरूपमूलवाक्यानि राहुकेतुस्वरूपविषये केसूर्वेयतसमाधाने वृहद्दीकायां रसालायां द्रष्टव्यानि अथाग्रप्रयोजनं विचार्यते यथा हृतनष्टादिप्रश्ने भूलमस्वामीग्रहात्रिर्णीतानां चौरादीनां ब्राह्मणादिजातिस्थानं हृद्दत्वादिवयोस्थानं चस्ववर्णादिद्रव्यस्थानं च प्रयोजनं च अंशकाज्ञायते द्रव्यं देशकाले स्त्रत्करपरस्थानः राशिभ्यः कालदिग्देशो वयोजातिश्चलग्रपादितिवराहपृच्छोक्तेः खहृदाद्यागमनप्रश्नोपि वर्णास्थानं ग्रामादिनिवासस्थानं च वानादिषष्टुतिस्थानं च चनरसाद्याकृतिस्थानं स्त्रीपुमानेति च प्रयोजनं भोजनप्रश्ने रसस्थानं च प्रयोजनं च तृर्यस्य विस्वशतो भाग्यन्तेरसमादिशेदितुक्तेः एवं यथामति दैवज्ञै राशीस्वरूपं ग्रह स्वरूपं च तयोर्वलावलं च बुध्वा सम्यक्प्रयोजनान्यूह्यानीति शिवम् ८

दृष्टिः स्यात्नवपंचमे बलवती प्रत्यक्तनः स्नेहदा पादोनाखिलकार्यसाधनकरी मेलापकाख्योच्यते गुप्तस्नेहकरीतृतीयभवभे कार्यस्य संसिद्धिदा अंशोनाकथिता तृतीयभवने षड्भागदृष्टिर्भवेत् ॥ ४ ॥

अथ ग्रहदृष्टिर्व्याख्यायते तत्र ग्रहाणां पंचधा दृष्टिः एका प्रत्यक्तस्नेहा द्वितीया गुप्तस्नेहा तृतीया गुप्तवैराः चतुर्थी प्रत्यक्तवैरा पंचम्यतिप्रत्यक्तवैरेति तत्रवक्ष्यमाणमैत्री चक्रस्य दृष्टिप्राधान्यत्वाद्धि विधास्नेहदृष्टिं शार्दूलविक्रीडितेनाह दृष्टिरिति सर्वोक्तप्रकारेणायहानां गंप्रसाधयित्वा क्रं रत्याग्रहान्लेख्यास्ततो

अब ग्रहों की दृष्टि का विचार करते हैं नवमस्थान पंचमस्थान में दृष्टि जो है सो बलवती जानी प्रत्यक्त कर्के स्नेह देनेवाली है सर्व कार्य करनेवाली है चतुर्थांश से ती है अर्थात् साठ से पक हिस्सा न्यून ४५ कलात्मक है इसी को मेलापक कहते हैं तीसरे ११ ग्यारमे स्थान की जो दृष्टि है इस भी कार्य सिद्धि करनेवाली है तीसरे की तीसरे हिस्से कम जानी ४० कलात्मक ग्यारमे की १० कलात्मक गुप्त स्नेह करनेवाली जानती है ६

चतुर्थदशमस्थानकी दृष्टि जो है सुभ शत्रुता करणेवाली है चतुर्थांश है १५ कला-
अन्योन्य से सप्तमस्थानमे तथा एकराशिमे जो दृष्टि है प्रत्यक्ष वैर करनेवाली है और छह है ६०
कलात्मक इन जो तीन दृष्टि है इन दुष्ट है इन इनको ... है इन कहिये तिस्त्र तैसे ई अशु-
भ है कार्यके नाशक रनेवाली युद्ध औ ... झगडा करावनेवाली है दृष्टा कहीये देखनेवाला दृश्य
कहिये जिसपर दृष्टि लगावनी है इन दोनोंका अवस्थान अंतर के किमांजे का राश्यंशके बीच

ग्रहः स्वाक्रांतस्थानान्नवमस्थपंचमस्थग्रहं लग्नं वाय
दि पश्यति सा दृष्टिर्वलवती प्रत्यक्षतः सकललोकसम
तं स्नेहदा प्रीतिदा अखिलानां वांछितशुभकार्याणां
साधने संपत्तिं करोत्यत एव मेलापकाख्या लभार्थी
श्रकार्यार्थीयायोः सयोमिलनकारिका भवति । प-
रिमाणमाह पादोनेति पूर्णा दृष्टिः षष्टिकलात्मके
ति सुप्रसिद्धमियं चतुर्थांशोना पंचचत्वारिंशत्कला
त्मिका दृष्टिः अथ स्वाक्रांतस्थानात्तृतीयस्थमेकाद
शस्थं वा ग्रहं लग्नं वा यत्पश्यति सा दृष्टिर्गुप्तस्नेहकरी
अत एव कार्यसिद्धिकरीत्यर्थः परिमाणं चात्तीयस्था
नेंशोनश्चत्वारिंशत्कलात्मिका दृष्टिः भवेदेकाद-
शेस्थाने षड्गुणा दृष्टिर्दशकलात्मिका स्यात् १४

मो इंद्र है जब तौ पूर्वोक्त सु-
भाशुभ फलको यथास्थि-
त देती है अन्यथा नही देती
है १०

दृष्टिः पादमिता चतुर्थदशमे गुप्तारि
भावाः स्मृता अन्योन्यं सप्तमे तथैकभ
वने प्रत्यक्षवैराखिला दृष्टिः द्विक्रियंत्व
नाहृ यमिदं कार्यस्य विध्वंसकृत्संया
दिकलिप्रदं दृशाश्चमाः स्युर्होरशांशान
रे १०

अथ ग्रहाणां त्रिविधां शत्रुदृष्टिं शार्दूलविक्री
डितेनाह दृष्टिरिति ग्रहः स्वाक्रांतस्थानाच्चतुर्था-
स्थानस्थं दशमस्थानस्थं ग्रहं लग्नं वा पश्यति सा दृ
ष्टिः पादमिता चतुर्थांशरूपा पंचदशकलात्मिका
स्यात् कीदृशी गुप्तारिभावा अप्रकाशितशत्रुभावा
तथा ग्रहो न्योन्यं परस्परं सप्तमस्थानस्थं पुनरेकरा
शिस्थं वा ग्रहं लग्नं वा पश्यति सा दृष्टिः प्रत्यक्षवैरास्प
दं वैराखिला संपूर्णा षष्टिकलात्मिका स्यात् १८ त
त्र सप्तमस्थाने दृष्ट्यवलोकनमात्रेण स्पर्शो दोषः एक
राशौ तु परस्परमवलोकनं दोषः संसर्गेण पिंडि

मा दृष्टा दृश्येववर्जितः कार्येश्वावीक्ष्य
द्वादशांशमध्ये चेत्तदा फलदा मे: सु:

नी.
३६

तथं चतुर्थं दशमं रूपं सप्तमं सकलं तु पद्द्वितीयमेकराशि
गतं तत्तीयमिदं दृष्टत्रयं उत्तरोत्तरं रूपवितत्वादतीव दो
षामिति भेदः अत्रैकराशिस्थितग्रहदृष्टिदोषं समर
सिंहमते नोक्तं अन्यमतमग्रे वक्ष्यति इदं दृष्टिद्वयं सक
लसुमकार्यनाशकमत एव चत्वारिंशाद्यं छिद्रकानामकं
फलं दोषेण समारब्धं तत फलं यथा दुष्टं तथैतदृष्टित्रय
स्यापि किंच सेयामो ग्रहमादिशाहेन विवादः कालके
करकस्ता प्रददाति अथ दृष्टिफलतारतम्यार्थमाह
दशाइति रमाः पंच योक्ताः दशोहा दशा शान्तरेसामान्य
तोऽदृष्टग्रपयोराशिभेदे सत्यपि द्वादशांश मध्येऽवस्था
नं स्यात्तदा यथोक्त शुभाशुभफलदा अन्यः द्वादशांशा
शातिक्रमेत सा यथा ग्रहदृष्टिफलदा अन्यः स्युरित्यर्थः
अग्रगाणेवे वदृष्टिस्थानानुक्तानि एवं सति द्वितीयद्वाद
शपंचमादस्थाने शुभदृष्टानां दृष्टिभावः फलितः १०

अपापसप्तपपन्निजदृ[illegible]वेदादेकादिशो
षेष्फुवलिमिकाः स्युः पूर्णाखवेदाक्षि
ययोक्तवेदाखेषष्टिरष्टशरवेदसख्याः

अथ दृष्टेर्विशेषफलनिर्णयार्थं दृष्टिकला ११
नयनमुपजातिके इवत्वाभ्यामाह अपाश्रयेति
ति ध्यइति पश्यतीति पश्यो रणयं पश्यति सह
पेपाद्दृष्टियोग्यः एवं चदृष्टद्रष्टा रोग्रहो विनिश्चितद्
शांशदंनिमः स्त्रीयोदृष्टः रवेदशस्मात्पाश्य सपो
ध्यइष्टा योपिताः दृश्याघदृश्यादिशो षस्थानस्मि
न्नाशावेकादिशो षेमातिध्रुवालिमिकाः पूर्णामित्या
दिकाः स्युः यथा दृष्टग्रहशो धिनदृश्यग्रहस्मैकस्मि
न्नू शोषोशादिरहिते सति स्तृणां मूल्यं दृष्टिः पूर्वा वृष्टि
शोषैरेववेदाश्चत्वारिंशत्कलाः त्रिशोषेति अष्टः पंचद
शाः चतुःशोषे अत्र वेदाः पंचचत्वारिंशत् पंचमा
शोषत्वं मूल्यं षट्शोषे षष्टि सप्तमशोषे मूल्यं अ

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	एकादिशेषा
०	४०	१५	४५	०	६०	०	४५	१५	१०	०	६०	ध्रुवकलाः

अब दृष्टिकलाकै आनयनका प्रकार कहते हैं दृश्य कहिये देखनेवाला ग्रह तिसकौ द्रष्टा कहिये जिसकौं देखता है तिसहे दृश्य जानना एकादिशेषमें मृत्यादिकला जाननी उपरली लिखी और शेष जोर है अंश तिनकौं घातक हिये लब्धुजो ध्रुवकला पैष्य कहिये उसते अगली ध्रुवकला इन दोनोंका जो अंतर तिसकरके गुणना और तीसते भाग लैना जो लब्ध आवै सो राशि सेपाया

एकशेषे शरवेदसंख्याः पंचचत्वारिंशत् नवशेषेतिथ्यः पंचदशत्वा शेषे वियत्शून्यं एकादश द्वादशशेषे शून्यं शेषे वाभ्रतर्काः षष्टिः कला दृष्टिरित्यर्थः एवंसावयवे शेषे कथं दृष्टिसाधनमित्यत आह शेषांशेति एकादिशेषस्य ध्रुवकः तावद्दृष्टी तस्त्वतो यदवशिष्टमंशादिनस्यगतगम्यध्रुवकांतरस्य च परस्परं ज्ञातो गुणनं कार्यं तस्मात्त्रिंशताभक्तं लब्धं ध्रुवांके स्वर्णं कार्यं कदा अधिको नैके ध्येसति यदैष्यो ध्रुवकः शाग्ध्रुवकादधिकस्तेन साधनं यदा नस्तदा ऋणमेवं स्फुटादृष्टिकलास्युः अत्रोदाहरणार्थं लग्नं १०।२९।४५।३६ द्रष्टा सूर्यः ३।९।३६।५८ तत्र परस्परं पश्यत्स्थानास्थितत्वाद्यपि दृष्टिर्नास्ति तथापि भावेन सूर्यः पंचमो भूत्वा निदृष्टिरस्त्व — सा च कियतीत्याकांक्षायां द्रष्टासूर्येणोनं लग्नं कृतमवशिष्टं राश्यादि ७।२०।८।३८ अत्र राशिस्थाने सप्तावशिष्टाश्च तस्त्वद्राश्यंकः सप्तमो ध्रुवकोयं ४५ अनयोरंतरे ४५ अनेयौः नशेषमंशादिकं २०।३८ गुणितं जातमिदं ९०।९।२८।३- त्रिंशता भक्तं लब्धं ३०।१२ पूर्वध्रुवकात् अग्रिमध्रुवस्याधिकत्वाद्धोनितं जाताः स्फुटादृष्टिकलाः लग्नं प्रतिसूर्यस्य १२ एवं चंद्रादीनामपि लग्नं प्रतिदृष्टिकलाः साधिताः एवं ग्रहाणामपि परस्परं दृष्टयः साधनीयाः वर्षाधिपनिर्णयायदृष्टिफलतारतम्यत्वानायच अत्र ध्रुवकोत्पत्तिवासनादृष्टिगणितवासना च वृहद्दीकायां रसायांद्रष्टव्या: ११

जो ध्रुवकला तिसमो धन ऋण करना ये षजो ध्रुवकउ सकों अधिक न्यून देष के अधिके धन ऊने ऋण सहकला दृष्टि की होती हैं

सू	चं	मं	बु	जी	शु	श ग्रह
५०	३४	२३	३५	२०	४४	२६ दृष्टि
१२	२५	२१	३५	५५	२६	२०

परस्परमि त्रदृशास हाईपुह शाशात्रुः कलाः

मित्रदृष्टि कर देखे जो ग्रह जिस ग्रहकों सो उसका मित्र जानना शत्रुदृष्टि कर केशत्रुः सम वार के सम

सू चं मं बु बृ भृ श· ग्रहाः
१५ १२ ८ ७ ६ ७ ९ दीमांशाः
रवा बीदृष्टि है जैसे लग्नते चतुर्थी सो बल
वती है एकराशि की दृष्टि जो है उह भी शुभ है
13.

नी· ९

समहृशा १५ १२ ८ ७ ६ ७

समस्त्वन्यथास्त्विथ्यर्कादिष्टनगांकशैल
खवर्गुणाः सूर्यादिदीमांशकाः चक्रेवा
(बलवती) मदृग्गुच्यते [illegible] मध्याद्यथावैषमा (चतुर्थी)
नीत्येकतोऽपि दृग्गुच्यते यजननीत्येके
विडःसूत्रयः

अथावसरप्राप्तमैत्रीचक्रकथनम्
वंकदीमांशान्विशेषचशार्दूलविक्रीडितेन। १३
हृपश्यन्निति यो ग्रहे यं ग्रहं लग्नं वा मिग्रहस्थानवम
पंचमत्रती येकादशाहृष्टा पश्यति समग्रहं सप्रतिस
हृन्मित्रं तेयः यस्तु ग्रहः यत्र दृष्टा चतुर्थदशमैकस्था
नसप्तमदृशा यं ग्रहं लग्नं वा पश्यति मतं प्रति शत्रुर्ते
यः अन्यथामित्रशत्रुरसभावे समः स्यात् द्विद्वादश
षष्ठस्थानास्थित्वा दृष्टभाववान् ग्रहस्तं प्रति समउदा
सीनोभवेन्न मित्रं न शत्रुरित्यर्थः अथ मैत्रीचक्रं यथा
प्रयोजनं तु प्रागेव स्वस्याधिकायेक्रबलं सहृदुत्पा
दिनामिहितं इदं मैत्रीचक्रं समरसिंहेनोक्तं ताजि
कसारादिभिस्त्वन्यथान्यथा मैत्रीचक्राण्यभिहिता
नितानितत्खचरयोः खदीकायांपसालायांल्लिखि
तानि तत्रैव द्रष्टव्यानि तेषां च व्यवस्था यथा सप्रसं
गं द्रष्टव्या अथ ग्रहाणां दीमांशाउच्यंते तिथ्येति सू
र्यादीनां ग्रहाणां मेतेदीमांशका भवंति यथा सूर्यस्य
तिथयः पंचदश चंद्रस्यार्की द्वादश भौमस्याष्टौ बुध

सू	चं	मं	बु	जी	शु	श	ग्रहा
मि·	शु·	०	श	०°	रु च	मि	
(चं) मि बु सू	मं बु शु	च बु श गु	ब मं शु श	र बु रा चं	र च बु श	मं श शु	सम
बु चं	सू बु	बु श	सू	चं शु	मं रा	०	राके

ध्वजांगाः स
मगुरोरकान
वधुक्रस्यशै
लाःसमयानेः
खचरानवक्र
विग्रहोऽपि
द्वादशादीसा

याकाउक्ताः उक्तंच प्रश्नवैसवे तिग्र्यर्कवस्वस्वसवाग
तेसाकौशोरिनाद्याः क्रमतोंग्रहेऽउपलक्षणत्वात्के
तोरपिपतनपवदीमांशाः राह्वित्यशाले इति तत्रैवोक्तेः
दीमांशप्रयोजनं स्वयमेव वक्ष्यति अत्र दृष्टौ तारतम्य
माह चक्रे इति लग्नादिद्वादशभावचक्रे वा महदल्पत्वेण
हस्यपेक्षया बलवत्त्वच्यते अयमर्थः योग्रहो यास्मि
न्भावेस्ति तत आरभ्यारोहक्रमेण सप्तमं यावत्तस्य ग्र
हस्य दक्षिणो दृष्टिः पुनस्तस्मात्स्थानादवरोहक्रमे
ण सप्तमपर्यन्तं तस्य ग्रहस्य वामा दृष्टिः यथा लग्न
स्थितस्य ग्रहस्य लग्नात्सप्तमं यावद्द्या दृष्टिः सा दक्षि
णा वामदृष्ट्यपेक्षया निर्बलाः एवं सप्तमाल्लग्नं याव
द्या दृष्टिः सा लग्नस्थितस्य ग्रहस्य वामदृष्टिः दक्षिणदृ
ष्ट्यपेक्षया बलीयसी ज्ञेया अथ दृष्टांतः स्वयमाह म
ध्यादिति यथा मध्याद्दशमलग्नात्सकाशाद्दशमाने
चतुर्थस्थाने दृष्टिर्बलवती भवति यथा सप्तमस्थस्य
ग्रहस्य लग्नाद्दशमस्थाने चतुर्थस्थाने च दृष्टिरस्ति तत्र
लग्नाद्दशमदृष्टिर्दक्षिणा भवति लग्नाच्चतुर्थे वामा दृष्टि
र्भवतीत्यतो दक्षिणदृष्ट्यपेक्षया वामदृष्टिरतिप्रब
लास्ति अथैकस्थानस्थितग्रहदृष्टौ मतांतरेण विशेष
माह एकर्क्षगाविति द्वयपदृष्टेतरेकस्थानस्थितयोः प
रस्परं दृष्टिरर्थजननी सकलार्थसिद्धिदात्रीत्येके मूर
योवा — नादयस्त्वाजिकक्वर्णः पंडिता विदुः नन्विदं
विरुद्धं यदेकस्थानस्थितयोर्ग्रहयोः द्वयपदृष्टिरसमीचीना
समीचीना वेति अत्राहुः यदा तौ ग्रहौ शत्रुक्षेत्रे नीच
क्षेत्रगतौ स्यातां तदा नाशयोस्तयोर्दृष्टिरसमीचीना
यदा तु स्वस्वगृहगतौ मित्रक्षेत्रगतौ वा स्यातां तदा दृ
॥ष्टिः समीचीनेति ॥२

दृष्टपात् दृष्टा थिकांशा श्चेत्तदा पूरतः
दृष्टपात् दृष्टा न्यूनांशा श्चेत्तदा पृष्टतः

यह पूर्णः पृष्टके दीप्तांशों भी व्यवनो उत्कृष्ट फल को देता है उल्लंघन मेंमी मध्यम

नी०
३१

पूर्णःस्वेस्वदीप्तांशैर्विशिष्टं हक्फलं
ग्रहः दद्यादतिक्रमे तेषामस्पष्टं
हक्फलं विदुः १४

अथ स्वीकानां दीप्तांशानां प्र
योजनमनुष्टुभाह पूर्णइति ग्रहौ दृश्यदृश्यौ पूर्णःस्वदीप्तां
शमध्येऽवास्थितौ सन्तौ नवमादिस्थानदृष्टिफलं शुभमशु
भं वा गणितरीत्या समागतं तद्विशिष्टमुत्कृष्टं दद्यातां
यदा लेकएव दृश्यः स्वदीप्तांशमध्येऽवस्थितमन्यं प
श्यति सोपि पुनः तत्स्वदीप्तांशावधिमूतं तस्मात् विशिष्टं दृ
क्फलं दद्यात् अतएव दीप्तांशाद्यं शाः दीप्तांशाः सतेनहक्का
तत्वर्थं नास्ति यदि दीप्तांशानामतिक्रमे दृष्टिफलं
शुभमशुभं वा मध्यमं साधारणं विदुः १४ इति ग्रहदृ
ष्टिविचारणम् ॥

इक्कवालोपरं इं
दुवारस्तथेत्थशालोपरईशराफः
नक्तंततः स्याद्यमया मणऊ कंबूल
तो गैरिकबूलमतःम् १

एकदंतमभि
वंद्यसिद्धिदं विष्टपत्रयनतांघ्रिपंकजं माधवीविहरणा
ते बुधो यथा बुद्धि षोडशाद्युतिः स्मरे १ १ अथ
षोडशयोगानां यवनोक्तानि नामानि तल्लक्षणकथ
नप्रतिज्ञां चोपजातिकेंद्रवज्राभ्यामाह इक्कबाल
इति १०

खल्लासरं रद्दमथो दुफालि
कुत्थं च दुत्थोत्थदिवीरनामा तंबीर
कुत्थौ दुरफश्च योगाः स्युः षोडशैषां
कथयामि लक्ष्म २ खल्लासरमिति
स्पष्टोर्थः पद्यद्वयम् २

इकवाल १ इंदुबार २
इतसाल ३ इनसराफ ४
नक्त ५ यमया ६
मनउ ७ कंबूल ८
गैरिकबूल ९ खल्लासर १०
रद्द ११ दुफालिकु १२
दुत्थोत्थदिवीर १३ तंबीर १४
कुत्थ १५ दुरफ १६

कें	१	४	७	१०	कें
प	२	५	८	११	प
आ	३	६	९	१२	आ

वेल्कंटकेपणफरेचवाखगाःसमस्ताः
स्यादिक्कवालइतिराज्यसुखावाप्ति
हेतुः आपोक्लिमेयदिखगाःस
किलैंदुवालोनस्याच्छुभःक्वचन
नाखिकष्टखगी

३।६।९।१२

अथेक्कवालेंदुवारयो
र्योर्योगयोर्लक्षणंसफलंतावद्वसंततिलकेनः २
कयाह वेल्कंटकइतिसर्वार्थपद्यम् केंद्रादिसंज्ञा
आह वराहः कंटककेंद्रचतुष्टयसंज्ञासममलग्नच
तुर्यखभानां संज्ञापरतःपणफरमापोक्लिमसं
ज्ञितंचतत्परतइति अथेक्कवालेंदुवारयोर्योगयोः
सामान्यतोशुभमशुभंवाभविष्यतिइतिप्रश्नेइक्क
वालयोगेसतिशुभंवाच्यम् इंदुवारेयोगेतिअशुभं
वाच्यमितिनिष्कृष्टोर्थः ३ ॥



इमेःपिंडःश
शांकस्तकादि
रविकुजेज्या.
किंतत्रकाला
हृतेर्हतइति

शीघ्रोल्पभागैर्बहुभागमंदेग्रस्थे
निजंतेजउपाददीत स्यादित्थ
शालोयमथोविलिप्ता लिप्तार्द्ध
हीनोयदिपूर्णमेतत् ४ ॥

दीप्तांशमध्यवर्तिते
नाग्रास्थितेनतत्रापिद
हौसत्याभेवेदस्तेगः

अथक्रमप्राप्तंचतुर्भेदंतृतीयंमुथशिलयोगंवक्त
कामस्तावत्प्रथमद्वितीययोर्मुथशिलयोगयोर्ल
क्षणमिंद्रवज्रयाह शीघ्रोल्पभागैरिति नन्वशी
घ्रगत्वंमंदगत्वंवाकिंमध्यमयागत्यावास्पष्टगत्या
वाविचार्यमितिसंशयेमध्यमयागत्याविचार्यमि
तिसर्वपक्षःस्पष्टगत्याविचार्यमितिवृद्धटीकायां
रसालायांसम्पद्धिर्गीतं चतुर्धामुथशिलयोगः
वर्तमानोमुथशिलयोगएकः परिपूर्णोमुथशि
लयोगोद्वितीयः राश्यंतरस्थगणादिस्थितत्राशी

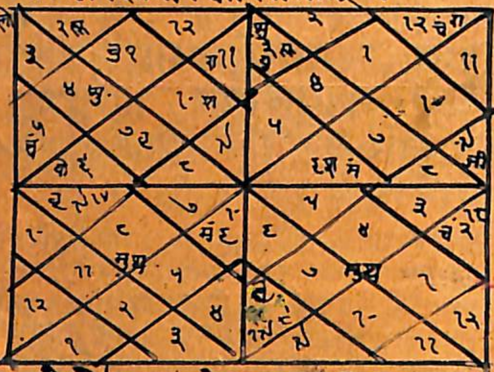
ऽप्यंसस्य सम्मुखमपि वर्तमानो मुथशिलयोगस्तृतीयः
भविष्यन्मुथशिलयोगश्चतुर्थः तत्र वर्तमानो मुथ
शिलयोगस्तावदुच्यते दृष्टिः स्यान्नवपंचमे बलवती
त्यतो दृष्टिपरमनुवर्तते तथा सति नवमपंचमादि
स्थानदृष्टौ सत्यामल्पांशेस्स्थितः शीघ्रः शीघ्रगामी
यदा बहुभागमंदे बह्वंशे मंदगामिनि ग्रहे स्थिते दीप्तां
शमध्यवर्तित्वेनाग्रस्थितेन निजं तेजउपादास्यतीत्य
र्पयति अयमित्थशालाख्यो योगो वर्तमानः अस्यै
वनामांतरं मुथशिल इति यथा अथ दृष्टिनी यः य
दि शीघ्रो ग्रहो हृष्टोसत्यां मंदगग्रहाल्पांशो भावेण
लिप्ताद्येमावेणावाहीनो भवति लिप्तकः कलाः उप
लक्षणात्वात्समो यथा मंदग्रहस्यैकभागांतिमक।
लासंबंधा यदि वा भवेत्तदा संपूर्णमुथशिलं संपूर्णा
मत्कृष्टविंशतिविश्वात्मकं स्यात् ४

इकबालो पं

इशराफे पं

संतति प्रश्ने मुथशिल

धर्म ९



शीघ्रो यदा भांत्यलवस्थितः स्यान्मं
देन्यभस्थं निदधाति तेजः स्या।
दित्थशालोपमथेपदीप्तांशकः।

थिकांशेशीह्रमंदष्टे ५ ५ ॥

अथत्तृतीयचतुर्थमुथशिलयोगयोर्लक्षणंसार्द्धप
मानिकयाह शीघ्रशंत तदेति यदाशीघ्रग्रहोम
संन्यांशेत्पलवेपकोनविंशदंशेस्थितःसन्मंदग्रहे
ऽन्यराशिस्थेदीप्तांशावर्तिन्यपरराशिस्थेसतितिजन
तेजोनिदधातिअयमपीत्थशालयोगस्तृतीयःस्या
त् यथाअयचतुर्थोयोगः अथेति अथानंतरमेष
शीघ्रग्रहोमंदष्टेमंदगामिग्रहस्यदृष्टेभागेस्वीयदी
प्तांशापेक्षयाधिकेरंशैःपञ्चाद्भागेचेत्तिष्ठेत्तस्मिन्
मंदगामिनितेजोनिजंदास्यमानोभवतितदाभवि
ष्यद्धाविमुथशिलगणनीयंस्यात् शीघ्रगामिना
मंदगामिनःस्वदीप्तांशमध्येअनेष्यमाणत्वात् प
वंत्रिधात्रिप्रकारकंमुथशिलमाहुः चतुर्थंयथा
नचुर्थयक्तावत्वारिमुथशिलान्युक्तानिउपसंहा
रस्तत्रियेत्पनेनोक्तोत्रकथंनपूर्वापरविरोधइतिचे
त्उच्यते प्रथमतृतीययोर्मुथशिलभेदयोर्मंदग्र
हस्यशीघ्रग्रहदीप्तांशमध्यवर्तित्वसाम्येनवर्तमा
नमुथशिलाभिधानस्यतुल्यत्वादेकप्रकारतामानि च



नदाभविष्यकृणातीय
मित्थशालेत्रिथेवम्थ
शीलमाहुः लग्नेशका
र्याधिपयोर्यथैषयोग
स्तदाकार्यमशांतिम
तः ९ ॥

बी.
३३

श्येषां स्वपाशिलयोगानां फलनिर्देशप्रकारस्वरूपमाह
तत्रादौताह लग्नेशाति लग्नेशकार्याधीशयोः स्वानइ
थसमारीमा यामप्रवर्तिते नयाहशीवयरि लयो।
गो तिला हशं फलं सत ति सामाहि रूपं वि यमानव पु
वयाभि नाव मत्तिवापरिस्थिरा भत्तिवा भविष्यस्तो
ति वासनः भूसाैस्वावि रूयरा तिस्ववीसयः वशा
कानोकानिरिक्षा ६ तयोः इशाली । इत्थिनु मनि

ल्लग्नेशकार्यपिपतस्सदा पायस्त
रीसमतातिमाप्तहष्टे तदा बलात्
कथयतियोगविशेषतः तद्दृष्टि
तिमतः ७

अयप्रकारान्तरेण फलनिर्देशात्
पमातिकथाह लग्नेशाति लग्नस्वामीकार्यस्वामी
वतसंहायाल लग्नेशापि शाति कार्याधीश मिथाशिप
नेसंदेशसि भावमवति थासि भावे पत्या स्वामिना
करेण मोम्स नवा थमेवी सो मय इष्टे पूर्ण समतितरा भा
गत्य इत्यशि लयोगा सवल मुक्ते दे सो फलपदं कथ
यतितरापि यविति प्याटहि भविततराधिरोपतो
१ बयोगस्सूत्रं कथयन्तीति संमतः ७

शनी. का
सौम्या शीघ्रा
रोधः

सिवीर्य समस्था न गतः शुभे श्रेयोरे
दितो मृदुवितायतां तदा शुभ
मामवत्ये स्वभयभविष्यान्य
वर्तते च ८

अयएतत्रयथा लग्नं निर्देश प्रका
रस्वरूपमाह सर्वासीति लग्नाधीश कार्याधीशी
यो वेम पेक्षतो समग्रहः स्वतीशी निरस्वो स्वस्वह

रात्वेराशिकेत्रनयांत्यफलं नमंतरस्थाने स्थि-
तोऽथवा स्वमांसे स्वमंत्राणामिंत्रयशत्रणां वास्थाने
वदेगतः संस्थितः शुभग्रहैर्युतो वेदितो वा स्मृतः स्वेंश
नेत्रेनस्वरांने स्वमंत्रागभवत्यातं अतः सो मेघ्रुते
त्रिमेभवितामभिष्यतिनरानेशुभमित्रोनीवर्तन
पवेति यथाकर्मयोजनाविशेषा अथविचारस्म
मास्मनोस्यपिलसवेनरभावेषिवाकार्योविशी

वि प्रतिभः [illegible] बाधके: ८ प्रश्नः

यत्नस्तमस्माद्विपरीत
भावे येष्ववतोनि ग्रहः पवनः
शुभः स्वभंभागस्तु मतिर्विशनीस्वा
यातकोमेनवभाविवाच्यम् ४

[illegible] भवतरा शितः
[illegible] मयत्नराशिप्रश्नः

अथ पुनरपि यत्नेन शुभाशुभविचारं अपनामाह
यत्नस्तमिति अस्मात्सर्वाकारं यादि विपरीते च
स्तत्रविपरीतवाच्यं यथाभवं सर्वोसनारिस स्थि
नगात शुभमिसनी सवस्थापी रा काचं पोतो वा
रात्रुलेश गतः स्वलीवले अष्टस्थानेवा स्वरान्तु दुर
इकाणनवांशादिशुभस्थाने शानन सम्यापशु
देर्युने त्रितोवा अंतरात्मागशुभस्मृतः पुनस्त
स्यग्रहेर्युते त्रितोवा भविना तत्त्वविषमये भवि
ष्यति पुनस्त्वाइशः सपापग्रहैर्युते वितोवा सर्वो
नेस्त्रानी मतिर्विशेषवर्तनपव अर्थान्तरग्रास्तस्य
भपापैर्युतेतितोस्तु सर्वशिवना जंतिशा महरा शुभाशु
भं संस्थिश्री भावस्वरूपफलं कर्मणामन्त भविष्यद्
हे स्मर्तव्यावाच्यम् एवं तु द्विमतो देवविचारः

नी·
१५

रष्टव्यं अथ सामान्यतः शुभाशुभप्रश्नविचारे विशेषमा
ह अथेति शीघ्रग्रहो रा यद्यंते शुभराशौ पापराशौ वा
स्तितनो जिगामिषत राशिरपि शुभग्रहस्य पापग्रह
स्य वेति विचिंत्य फलविमर्शः कार्यः यथा लग्नाधी
शः कार्याधीशो वाऽ एतौ तः शुभग्रहराशितो ऽथ पाप
ग्रहराशिं प्रपन्नः प्राप्तश्चेद्भवेत्तदा प्राक् सर्वं शुभम
भूदिदानीमशुभमस्ति यदि स ग्रहः पापग्रहराशि
गतो न किंतु यां तु गंतुकाम इच्छायस्य गंतुमिच्छ
तीति तदा भावि भविष्यदशुभं वाच्यम् अथ यदि य
दी एतौ न इष्टग्रहं प्रपन्नः प्रपत्स्यते वा तदा प्रागशु
भमभूदिदानीं च शुभमस्ति अग्रेपि भविष्यति शु
भं एवं पापग्रहात्पापग्रहं प्रपन्नः प्रपत्स्यते वा।
तथा पापग्रहाच्छुभग्रहं प्रपन्नः प्रपत्स्यते वा त।
दा पापशुभस्यानाऽनुरोधेन भूतवर्तमानभवि
ष्यत्कालेषु शुभमशुभं वा वाच्यमित्यर्थः ४

**शीघ्रो यदा मंदगतेरथैकमप्यंश
मत्येति तदेशराफः कार्यस्तयो
मूशरिफे खलोत्यं सो ऽयमेनं दिल्ला
जमतेन चिंत्यम् ५**

अथ चत्वर्थं सेशराफयोगस्य लक्षणं सफलमिं
द्रवज्रयाह शीघ्र इति यदि शीघ्रो ग्रहो मंदगामि
नो ग्रहस्यैकभागांतिमकलासंबंधावधि शीघ्रग
त्याशिलमिति प्राग्व्याकृतामिदानीं तमथैकमं
शमत्येति अतिक्रम्य गच्छति द्वयोरंशयोरतिक्र
मेण किं वाच्यं तदेशराफाख्यो योगः अयं समर

सिंहमते सामान्यतोऽशुभ एव अन्यमते तु विशेष
उच्यते अस्मिन्नीशराफयोगे मूशरिफापरपर्याये
त्वलोत्थे पापग्रहकृते सति कार्यस्य वांछितस्य त
योनाशः स्यात् एवं सौम्ये सौम्यग्रहकृते ईशराफ
योगे सति कार्यं तु योनास्ति किं त्वशुभफलमेवाशु
भफलाभाव इति केचिदिति हिल्लाजमतेनाशुदी
नयमशाह्वयावनं हिल्लाजउत्पच्यते लक्षणपादि
ल्लाजशास्त्रकर्तृमतेनाचिंत्येयम् अथोसाद्दरा
णस्यथमेव १

लग्नेशकार्याधिपयोर्नदृष्टिर्मिथो
थतन्मध्यगतोपिशीघ्रः स्वादा
यतेजोयदिदृष्टिसंस्थात्स सेद्या
न्यत्र हि नक्तमेतत् ११

अथ पंचमस्य नक्तयोगस्य लक्षणमुपजातिकया
हलग्नेशेति मम कन्याप्राप्तिर्भविष्यति न वेति प्र
श्ने धागुरुकरीत्या लग्नादिद्वादशभावान् प्रसाध्य अस
साध्यकुंडलिकायां स्थाप्य च योगो विचार्यः
यथा लग्नाधीशः प्रष्टा वांछितभावप्राप्तिः कार्यं
तस्येशः कार्याधीशस्तयोर्मिथः परस्परं नवमपं
चमादिका दृष्टिर्नास्ति अथ तन्मध्यगतस्तयोर्ल
ग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्ये गतो वर्तमानः स्वा
न्येनान्यतराक्रांतराशिसादित्यं नोपेतितस्मि ति
निकर्षः तावदशांशादिशीघ्रगत्यो हाल्पैरंशैरहः पल
दिताभवति उभयापेतयाऽल्पांशत्वमन्यतरा
पेक्षयावाल्पांशत्वमपेतितं एवंविधः शीघ्रो
ऽल्पैरंशैः कृत्वा दृष्टिसंस्थात् शीघ्रग्रहात्तेजस्यादा

नी.
३६

यास्त्रास्यास्मिन्मंदशहेन्यसा..तन्नक्तमेवनक्त
योगोभवति अथशब्दः पादपूरणे ११

स्त्रीलाभपृच्छातनुरस्तिकन्या स्वा
मीबुधः सिंहगतोदशांशैः सूर्यां
शकैर्देवगुरुः कलत्रे इत्थशालयोर्ना
स्ति मिथोथचंद्रः १२

अथास्य नक्तयोगस्य प्रतिपत्तये उदाहरणमिंद्रव
ज्राभ्यामाह उदाहरणं स्त्रीलाभपृच्छेति चापेति
केनचित्पृष्टाकन्यार्थिना मम कन्याप्राप्तिर्भविष्य
तिनवेतिपृच्छाकृता तत्र प्रश्नतनुः कन्याख्यमस्ति
तस्यस्वामीबुधः सिंहगतो द्वादशेस्थाने दशांशै
रुपलक्षितोस्ति स्त्रीभावोमीनस्तस्यस्वामीगुरु
र्वलनेसप्तमभावेमीने सूर्यांशैर्दशांशैरुप
लक्षितोस्ति तयोर्लग्नाधीशकार्याधीशयोर्बुध
गुर्वोर्मिथः परस्परं पृष्ठस्थानगत्वादित्थशालोनास्ति
अथोभयापेक्षयाशीघ्रगदस्मंदस्मापेयन्नपि द्वे
षेवास्ति कीदृशः उभाभ्यां बुधजीवाभ्यां दृश्य
मूर्तिर्यस्य बुधजीवौ चंद्रं पश्यतः षड्भ्येतौ पश्य
तीति फलितोर्थः पुनः कीदृशः अष्टभागैरथ्या
शाभवोंशैरेकादशांशैरुपलक्षितोस्ति तादृशश्चं
द्रो बुधस्थानात्तदीयं बुधसंबंधितेजः सामर्थ्यवि
शेषमादाय गृहीत्वा जीवाय बृहस्पतये यच्छस्मा
त्कारणात्तत्तेजोपहारलक्षणात्स्वप्रयत्नेन
स्त्रीप्राप्तिर्न किंतु लक्ष्मी येन चंद्रेणतेजोपहारा
ख्यकृतत्वात्प्रतिबंधकर्तृत्वात् तीयस्य प्रार्थनया
स्त्रियालाभोवक्तव्य इत्यर्थः १३

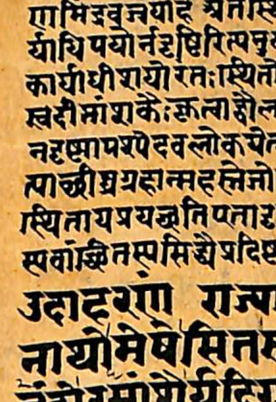
उभाभ्यां बुधजीवाभ्यां दृष्टस्य मूर्तिस्य बुधजीवौ चंद्रं पश्यतः अत्र दो ध्येतौ पश्यतीति कालितोर्थः

चापेहृषेचोभयहृष्यमूर्तिःशीघ्रोंच
भागैरथवाभवोंशैः आदायतेनोद
यतोदहेयजीवायलाभःपरतःस्थि
यास्तत १२ अथयमया अंतस्थि
तोमंदगातिस्वपक्षेपहीमांशकैर्दी
वेयशीघ्रतस्तु नीत्वामहेयच्छति
मंदगायकार्यस्यसिद्धैयमयाप्रदि
ष्टः १४

लग्नाधीशकार्याधीशयो मध्ये स्थितः मंद पयोर्मध्येतो

१३ अथयमयायोगस्यलक्ष
णमिंद्रवज्रयाह अंतस्थितइति अत्रपद्येलग्नेशका
र्याधिपयोर्नदृष्टिरित्यनुवर्तते एवंसति लग्नाधीशा
कार्याधीशयोरंतःस्थितोमध्येवर्तमानोमंदगोग्रहः
स्वदीप्तांशकैःकृत्वाद्वौलग्नाधीशकार्याधीशौस्या
नहृष्टापक्षेपदवलोकयेत अथतादृशोमंदगःपश्चा
त्शीघ्रग्रहान्महस्तेजोनीत्वाद्दीत्वामंदगायाग्र
स्थितायप्रयच्छतिएतादृशोयोगोयमयाख्यःकार्य
स्यवांछितस्यसिद्धैप्रदिष्टः १४

उदाहरणं राज्याप्तिपृच्छा तुललग्न
नाथोमेषेसितस्त्वष्टलवैर्वृषस्थः
चंद्रोवसांशैर्यदिराज्यनाथो दृष्टिस्त
योर्नास्ति गुरुस्तुमं
दः १५ ॥





नी॰
३९

अथास्य यमयायोगस्य प्रतिलम्बदाहरणमिंद्रवज्रोप
जातिकाभ्यामाह राज्याभिष्टश्चेति १५

दिगंशकेः ककेगतस्त्वपश्यन्नुभौम
ह्रोदीमलवैः सचाद्दं दशोसिताये
तिपदस्य लाभो मास्येनभावीतिवि
दिगंशकइति ममराज्यप्राप्तिर्भ रश्यवाच्यं
विष्यति न वेति प्रश्ने छायां तुलाल्लग्नमस्ति तस्य। १६
स्वामी सितः शुक्रो मेषे सप्तमे दशमे राशौ रूपल्लसितो
स्ति तया कार्यस्य राज्यभवनस्य कर्कस्य नायकश्चंद्रो वृषे
उच्चे स्वमेरसांशैः पंचांशैरूपलासितो स्ति तयोर्लग्ना
धीशकार्याधीशयोः शुक्रचंद्रयोर्दिशीदशकल्लाहस्ति
नील्येव अथ यदि मंदो मंदगामी गुरुः कर्केदशमे स्था
नेगतो दिगंशको दशांशः सन्भौलग्नाधीशकार्या
धीशौ शुक्रचंद्रौ पश्यन्स्वदीप्तांशैस्तान्याधिकेः
कृत्वा चेद्रमसो गृहीता सितायशुक्रायद्दशा वितिका
रणात्स्वपयत्नसाध्या राज्यप्राप्तिर्नेति किंतु गुरोर्दैवव
शो हितादमास्येन सं त्रिगुणान्येनप्रयो गृहितेन वा यदा
स्य राज्यस्य लाभो भावि भविष्यतीति प्रश्ने विचार्यं

म.गु.त:

वक्रः शनिर्वा यदि शी गव्यं दैवक्रिया १६
घ्रवेदात्यश्चात्सुरक्तिष्टनितर्यदस्मा
पकर्तसमर्तभवाद्दशावापरपत
योशेरथिकोनकैश्चेत् १७

अथ समस्य मणऊंयोगस्य लक्षणमिंद्रवज्रोपजाति

कार्यवीर्यादीभ्यामाह वक्रइति अत्रमणऊयोगेलग्ना
धीशकार्याधीशयोःपरस्परस्थानदृष्टिरपेक्षिताक्री
भौमःशाशीवक्रः क्रूरदृक्कावनेपइतिवराहोक्तेः शनि
वीलग्नाधीशकार्याधीशयोर्मध्येयःशीघ्रोमंदोवाथि
त्तस्मात्पश्चात्पुरोवांशैरेवपश्चादग्रेवाभौमःशनिर्का
र्यपदेस्थशालिस्थितः तिष्ठतिसभौमःशनिर्वीतर्यद
शाचक्रयदृष्टापकर्तममर्तभ्रवायथवापकराशिग
तयातथासमभराशिगतयादृष्टावाशीघ्रग्रहस्याते
जोदूरेतकीदृशःकार्यपदेत्थशालिस्थितःकार्यपद
मिष्टस्थानंलक्षणयाकार्यस्थानाधीशेनसहमुथ
शीलकारीसितश्चेभिन्नरा।सोमणऊनामयोगःस्या
त्तस्मशुभोनकार्यकर्तानभवति १७

तेजोदूरेत्कार्यपदेत्थशालिस्थि
तोवासौमणऊश्टदृष्टः उदाहरण
स्त्रीलाभप्रश्नातनुगत्तिकन्यांगेता
द्विगंशोस्तिथिभिःसरेन्ध्रः १८ कल
त्रगःस्विवतिजोभवांशोपूर्ववृषोभौ
महूताःस्वतेजाः जीवेनपश्चान्मिल
तीतिलाभोनार्यास्त्वनोष्टषगतेप

यास्मिन् १९

अथ्यासमणऊयोगस्योदाह
रणमाहस्त्रीपनातिकयाह स्त्रीलाभप्रश्नेति कलत्र
गइति ममस्त्रीशात्रिःस्यादितिप्रश्नायांकन्यालग्न
मस्तितस्यस्वामीबुधेत्रकन्यायांद्विगंशोद्वंशाभिर
शोरुपलदितोस्तिस्त्रीभाववाधीशःसरेन्ध्रोगुरुःक
लत्रगःसप्तमस्यातिथिभिःपंचदशांशेरुपलक्षिते

स्त्रि
१५

सुभोन

नी·
३०

नोस्तिपुनरवनिजो मंगलः खेटश्चमेभुवांशे रेकावशां
शे रूपलप्तिनोस्ति अत्रयोगेभौमोबुधश्चात्रुद्रत्स्थापयप
तिबुधस्तत्रस्थोऽग्रगत्वाऽग्रे मेनैकांशापि केन ग्रहेणास
हमिलितोऽपरभौमदृतस्वतेजोयस्तेतादृशोनिस्ते
जाःसबुधःपश्चाज्जीवेनग्रहणाकार्याधिपेनसह
शीघ्रगतित्वान्मिलतिमिलिष्यति वर्तमानसा
मीप्येइतिलट् इतिदेशोभौर्यायाल्लाभोनास्ति अ
यमेकोयोगः अथापरोयोगउच्यते दृष्टगतेइति
अथवायथावास्थितेयोगेभौमोबुधापेक्षयैकक
लान्यूनभागहीनोवास्थितःसदृष्टगतोभवति प
रंदृष्टगतेभौमेदृष्टिमथशीलसत्वान्मणऊयोगो
सौकार्यार्थिनाशकोभवति उदाहरणं तदेवभौमः
परमेककलाधिकनवांशःकल्प्यःमंगलोराश्या
दि २।९।१ अत्रमणऊभेदाभ्यासःसंतिनदुपप
त्तिरीदृक्षीकार्यारसालायांद्रष्टव्या १८।१९

पुनर्मणऊ यदीत्थशालोऽस्तुभयोः
स्वदीमदीनाधिकांशैःशनिभूभु-
वौचेत् पकर्तगोलग्नपकार्ययो
स्तैस्तेजोहरैकायदरौनिरुक्तौ २०

अथैकराशिगयोःशनिभौमयोःसतोर्मणऊयोगभे
दलक्षणमुपजातिकयाह यदीति यदुभयोर्ल
ग्नाधीशकार्याधीशयोर्मिथः इत्थशालयोगोस्ति तथाश
निभूसुतौशनिमंगलौलग्नपकार्यपयोरन्यतरस्यै
कर्तगावेकर्तगावेकराशिगतावपेक्षितौ कीदृशौ
स्वदीमदीनाधिकांशैःस्वशत्रुनलग्नाधीशस्यकार्याधी
शाद्वयेनतयोर्यद्दीप्तांशकास्तदपेक्षयान्यूनैरधि
कैर्वादीप्तांशमध्यवर्तिभिरंशैःकृत्वालग्नाधीशका

र्यौधीशयोस्ते नोहरावत एव कार्यनाशकौ निरुक्तौ
अथमपिमणिऊयोग इति को विशेषः २०





राज्याभिषेकात्तु ललग्न
नाथः कर्के सितो शोभि
थिभिर्दिगंशैः वृषे शशी भूपलवैः
कुजश्च हरन्द्वयो भौ हरते च राज्यं २१

अथास्याप्युदाहरणं मपजातिकयाह राज्याभिषेकेति
ममराज्यप्राप्तिर्भविष्यति न वेति प्रश्ने यां लग्नं त
स्य नाथः सितः शुक्रः कर्के दशमे स्थाने तिथिभिः पंचद
शभिरंशैरुपलक्षितो स्ति तथा कुजो मंगलो भूपलवैः
षोडशभिरंशैरुपलक्षितः सन्वृष एवास्ति च काराच्छ
निरपि वृषस्य एव सन् षोडशभिरंशैरुपलक्षितोस्ति
तेन किं सिद्धं जातमनयोर्हरत्यं तिमौमः शौक्राभ्यां
लग्नाधीशकार्याधीशाभ्यां शुक्रचंद्राभ्यां मिलितत्वात
यो भौतिस्तिजो हरत्स नू राज्यं हरते वकाराच्छनिरपि
तस्माद्वावपि शनिमंगलौ लग्नाधीशकार्याधीशयोर
न्यतरराशिस्थितौ न नायिके दीप्तांशके द्वयोरपि तेजो
हरंतौ स्ततौ राज्यं हरत इत्यर्थः अत्र चंद्रस्य राज्यगृहत्वा
द्राज्यभवनाधीशत्वाल्लग्नाधीशस्य मेदाशस्य शुक्र
स्यापि सदि वग्रहत्वा शनिभौमाभ्यां तयोस्तेजोप
हरणाद्राज्यप्राप्तिः प्रयत्नेनापि नास्तीति निष्कृष्टो
र्थः २१



अथ यकंबूले
कार्यलग्नेशयो
रित्यशालेंदि
त्यशालनः केवू

लं श्रेष्ठमध्यादिभेदैर्नानाविधं स्मृतं २२

अथ षोडशभेदभिन्नं कंबूलयोगं वक्तुकामः सा
मान्यतः कंबूलयोगलक्षणमनुष्टुभाह लग्नेशकार्ये
शयोरिंदुलग्नेशकार्येशयोः परस्परमित्थशाले
सति चेदत्र लग्नेशेन कार्याधीशेन वा भाभ्यां वा सह
इत्थशालतश्चंद्र इंद्रोन्थशाले करोति तत्कंबूले
मकंबूलनाम योगः स्यात् तत्कंबूलं श्रेष्ठमध्यादि
भेदैः श्रेष्ठमध्यमादिशब्देनाधमसम इति भेदैर्नानाविधं
श्रेष्ठाधिकारमध्यमाधिकाराधमाधिकारभेदात्त्रि
विधमिति स्मृतं ताजिकज्ञैः २२

चंद्रः स्वका
न्तत्राधिका
रपद

यदींदुः स्वगृहोच्चस्थस्तादृशां लग्न
कार्यपाः इत्थशाली कंबूलेन उत्त
मोत्तममुच्यते २३ नन्वुक्तं कंबूलं त्रिविधमि
त्येव वक्तव्यं किमिति नानाविधमित्युक्तं अत्र हिल्लमाधी
शकार्याधीशयोश्चंद्रस्य चत्वारोऽधिकाराः उत्तममध्य
मसमाधमश्चेति तत्र येषां स्वगृहोच्चावस्थितिरुत्तमाधि
कारः स्वद्रेष्काणस्वनवांशावस्थितिर्मध्यमोऽधि
कारः शत्रुनीचगृहावस्थितिरधमाधिकारः एतत्त्रित
याधिकाररहितत्वं समोऽधिकारः तत्र चंद्रस्योत्तमाधिका
रवतो लग्नेशेन कार्येशेन वोत्तमाद्यधिकारवत्त्वेऽत्थशाले चत्वा
रो भेदाः स्युः एवं मध्यमाधिकारवतश्चंद्र
स्य तादृशेन तेनेत्थशाले चत्वारो भेदाः स्युः ततः समा
धिकारवतश्चंद्रस्य तादृशेन तेनेत्थशाले चत्वारो भेदाः
स्युः एवं षोडशभेदाः संभवंति ते चेमे उत्तमोत्तमं उत्तम
मध्यमं उत्तमसमं उत्तमाधमं मध्यमोत्तमं मध्यमम
ध्यमं मध्यमसमं मध्यमाधमं समोत्तमं सममध्यमं
समसमं समाधमं अधमोत्तमं अधममध्यमं अध
मसमं अधमाधमं एवं षोडशधा येन नानाविधमित्युक्तम्

तत्रोत्तमसमं समोत्तमं चेति द्विविधमेवोक्तं मध्यमसमं सम
मध्यमं समसममध्यमिति त्रिविधमध्यममेवोक्तं अधमसमं
समाधमं चेति द्विविधमेवोक्तं ग्रंथकृता अथ नीलकंठे
वर्ती ग्रंथकृता वर्द्धनमोत्तमकेंद्रलयोगलक्षणमादयदी
दुरिति एतस्य ग्रंथकारस्य मूलेश्वनी इत्थमयोरेतत्सम्प
र्यंतमनुष्टुब्दोस्ति यदी इंद्रः स्वगृहे कर्कि तिष्ठत्यथवो
च्चस्थो वृषस्थः स्यात् लग्नाधीशेन कार्याधीशेन वा तादृ
शा तादृशेन चंद्रसदृशेन कार्यः लग्नाधीशेन स्वगृहस्थे
न स्वोच्चस्थेन वा तथा कार्याधीशेन स्वगृहस्थितेन स्वोच्च
स्थितेन सह इत्थशालीन्यथाशीलवां श्चेच्चंद्रः स्यात् तदा तत्कं
द्रूलमुत्तमोत्तममुच्यते अत्र सर्वेषु कंबूलयोगेषु चंद्रस्तथा
ग्नाभ्यां लग्नाधीशकार्याधीशाभ्यां मुथशिलवांश्चेत्तदा
कंबूलयोगइति केचिदाहुः अन्ये तु यथा संभवे लग्नाधी
शेन कार्याधीशेन वा मुथशिलवांश्चेत्तदा कंबूलयो
ग इत्याहुः तत्र यथा संप्रदायं अवस्था २३



स्वीयदृक्काणांकभागस्थेनेत्थशा
लतः मध्यमोत्तमकंबूलंहीनाधिक्ये
तेनोत्तम
अन्योन्योत्तमो
त्तमकंबूलयोगस्योदाहरणं
वक्ष्यमाणमपिमयात्रैव प्रदर्
र्श्यते मेषे रविरिति ममस
न्ततिर्भविष्यति न वेति प्रश्ने मे
षोलग्नं लग्नाधीशस्तत्र भौमो मेषे स्वगृहे विंशत्यंशः सं
ततिप्रश्ने पंचमभावस्य स्वामी रविरपि मेषे उच्चे सप्तदशां
शः चंद्रः कर्के स्वगृहे वर्तद्दशांशोस्ति उच्चस्थस्य चंद्रउ
दाहरणांतरे द्रष्टव्यः उदाहरणं अत्र लग्नाधीश कार्या
धीशाभ्यां भौमसूर्याभ्यां स्वस्थाधिकारवशात् स्वस्था
धिकारवान् शशी मुथशीलकारीति कंबूलमुत्तमोत्तमं
संततिप्राप्त्यात्मकार्यमवश्यं करिष्यतीत्यर्थः अथोत्त

समस्त उभयमा
वस्थित सभा. ७.९
सा. केदल मुनमत्त मेव

मममध्यमोत्तमसममर्योः कंबूलयोः लक्षणेमाह स्वीयेति
मन्दयदीन्दुः स्वगृहोच्चस्थ इत्यनुवर्तते सचेदिन्दुः स्वगृहो
च्चस्थः सन् स्वीयहद्दाद्रेष्काणकभागस्थेन स्वगृहहद्दोच्च
त्रिराशिगतेन स्वहद्दायां वा स्वद्रेष्काणे वा स्वन
वांशे वा स्थितेन लग्नाधीशेन कार्याधीशेन वेत्यथशाल
ले मुथशिलकारित्वादुत्तममध्यमकंबूलं स्यात् ग्रंथ
कर्तात्र छंदोभंगभयान्मध्यमोत्तममित्युक्तं अथोदा
हरणं तल्लाले मम भाग्यं भविष्यति नवेति प्रश्ने लग्न
स्वामी शुक्रो दशमे स्वहद्दायां दशांशः २० भाग्यभवना
धीशो बुधः सप्तमे स्वहद्दायां चतुर्दशांशः १४ अनयोःप
रस्परमुथशिलं चेन्दुः कर्के स्वगृहे २० शांशः तत्ताभ्यां मु
थशिलीत्युत्तममध्यमकंबूलमत्यल्पायासेन भाग्यभा
ग्यं फलिष्यति एवं स्वद्रेष्काणस्वनवांशाभ्यामपि तथा
उदाहरणान्यूह्यानि अथोत्तमसमकंबूलयोगः ही
नाधिकतिनाधिकारत्रयरहिते न अधिकारस्य हितत्वं
द्विविधमेकं तावद् हद्दाणां समगृहसमहद्दासमद्रेष्का
णसमनवांशावस्थितत्वं द्वितीयं तु स्वस्मिन्प्रतिकैला
डूपे समगृहहद्दाद्रेष्काणनवांशानामादौ यीते वाव
स्थितत्वं एवंविधे नक्षत्रालग्नाधीशेन कार्याधीशेन
वा परस्परकृतमुथशिले न पुनश्चेन्दोपि स्वगृहोच्च
गतो मुथशिली चेत्स्यात्तदोत्तमसमं समाख्यं कं
बूलं स्यात् उदाहरणं राज्यप्राप्तिप्रश्ने लग्नं मिथुनं
लग्नाधीशो बुधः सप्तमो मस्वहद्दे वृश्चिकेस्ति रा
ज्यभवनस्वामी गुरुः सप्तमस्थो बुधस्य गृहे कन्यायामस्ति
चंद्रस्तु स्वोच्चे ये स्वगृहे कर्के वास्ति अंशांशकल्पना
मुथशिलयोग्या कार्या एवं त्रयाणां मुथशिले सति
उत्तमसमकंबूलं जातं तेन राज्यप्राप्तिरुत्तमा किंचि
त्सायासा २७ ॥ ॥

उत्तमाधमतानीचरिपुगेहस्थिते।
नवेत स्वद्रेष्काणगांशगश्चन्द्रः स्वा।
भोच्चस्थेत्यशालकृ

अथोत्तमाधमत्वत

णामर्द्देनाह उत्तमाधमतेति अत्रापिच नू २५
दीङः स्वगृहोच्चस्थइत्थशुवर्तते नीचराशिगतेन शत्रुस्थानगतेन लग्नेशेन
वास्वगृहोच्चस्थश्चन्द्रोमयाशिलीचेत्तदोत्तमाधमा कार्येशेन
त्वंकंबूलस्यात् उदाहरणं तुलालग्नतत्स्वामीशु



क्रः कन्यायांनीचेदशांशास्त्री
प्रश्निरूपस्यकार्यस्यभावः सप्त
मोमेषस्तत्स्वामीभौमः कर्के
न पंचदशांशश्चन्द्रोपिकर्केस्व
गृहेदशांशः पचोस्यशिलेकंबूलमुत्तमाधम
त्वेनस्त्रीप्राप्तिरयासप्ताध्यात।



मा अथमध्यमोत्तमकंबूलल
क्षणमाह स्वद्रेष्काणांशगइ।
ति चंद्रः स्वद्रेष्काणेस्वनवांशे।
स्थितः सन्स्वगृहेस्वेशेनकार्याधीशेनवेत्यशा।
लकृत्स्यात्तदामध्यमोत्तमकंबूलं स्वस्थादिग



तश्चन्द्रइति जीर्णपुस्तकेपुपाठ
श्चंद्रस्यगृहायांअभावाइपेक्षः प
तस्वेतदपिकंबूलंस्वेस्मादुत्तम
मध्यमात्किंचूलान्नविशिष्य
तेनविशेषश्चमात्रिपाइचेपरी
त्यमात्रफलपुनस्तावदेवेतिनकश्चिद्विशेषः उ
दाहरणं तुलालग्नंतत्स्वामिशुक्रोलग्नेस्वगृहे
स्त्रीप्राप्तिप्रश्नेसप्तमभावोमेषस्तत्स्वामीभौमामे

नी°
४°

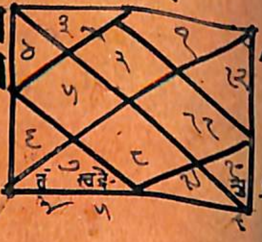
षेस्वगृहेचंद्रस्तु वृषकर्कौ विहाय मकरेस्वनवां।
शे समभेद्रा विंशांशस्तयोरेशाकल्पना यथेष्ठं
तत्रैषांसु यथिलमभूदिति मध्यमोत्तमाख्यंकं
बूलमत्र स्त्रीप्राप्तिस्तुल्या या साध्या २४ ॥

मध्यमोत्तममेतत्र सर्वस्मान्न वि
शिष्यते स्वदृक्कादिपदस्थेन कंबू
अथमध्यम **लेमध्यममध्यमम् २६**

ध्यमलक्षणमर्द्धेनाह स्वदृक्केति स्वद्रेष्काणांशा
ग अंद्रस्तनुवर्तते स्वदृक्का स्वद्रेष्काण स्वनवांशा।
स्थेनलग्नाधीशेनकार्याधीशेनकार्याधीशेन
वा चंद्रः स्वद्रेष्काणे स्वनवांशे वा स्थितोम्नथशिलं
चेत्करोति तदा मध्यमकंबूलं स्यात् अत्रोदाह
रणं मिथुनलग्ने तत्पतिर्बुधो यत्र षिस्वदृक्कायां
षष्ठादशांशः स्त्रीप्राप्तिप्रश्ने सप्तमभावाधीशोगु
रुर्मिथुने स्वदृक्कायां षोडशांशः चंद्रस्तु मीने हि तो
द्रेष्काणे तृतीये द्वादशांशोस्ति अत्र त्रयाणां स्था
नदृष्टि सत्तान्मथशिलयोगात् मध्यममध्यमा
ख्यंकंबूलं तेन स्त्रीप्राप्तिर्मध्य
ममध्यमा प्रियत्नसाध्या स्व।
नवांशास्थितास्त्रयो पुद्रादृर
णांतरे द्रष्टव्याः २५ ॥



मध्यमसमकंबूलं
हीनाधिकृतिर्विदजं मध्यमाध
मकंबूलं नीचारिभव
विदजम् २७ ॥ राम

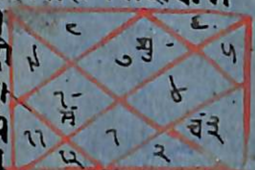


अथ मध्यसममध्यमाधमकंबूलयोर्लक्षणमाह
मध्यममिति अत्रापि स्वद्रेष्काणांशगश्चंद्रस्तनुव
र्तते सदसद्युतिकारराद्ति ताभ्यां विताभ्यां जातको थः
सममध्यसमद्रायसमद्रेष्काणसमनवांशास्थिता
भ्यां लग्नाधीशकार्याधीशाभ्यां स्वद्रेष्काणस्वनवां
शास्थितस्य चंद्रस्य परस्परं मुथशिलं मध्यमे मध्य
मसमा[illegible]कंबूलं भवति अत्रोदाहरणं लग्नं वृ
षस्तत्पतिः शुक्रः पंचमात्मिन्नदशास्वद्रेष्काणस्था।
शत्रुः सम स्वन्यथेत्यादिना ज्ञातस्य बुधस्य सम
स्य तुलायामंशांशः सन्मकरेऽस्ति सेतानि पं

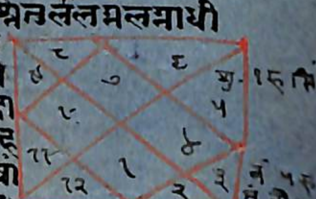


चमभावस्य कन्याख्यस्य।
शो बुधः समस्य शनेर्दृष्टा
यां पंचांशः संस्तुलायाम।
स्ति चंद्रस्तस्य द्रेष्काणे तुला
यां अंशोऽस्ति परस्परमिति मुथशिलमुत्तरति
मध्यमसमकंबूलमायासमाप्तं सेतानि लब्ध
कृदिसर्यः यथा अथ मध्यमाधमकंबूलमुच्य
ते नीचारिभवखेटजं नीचराशिशत्रुराशिगतेन
लग्नाधीशेन कार्याधीशेन वा स्वद्रेष्काणस्वनवां
शस्थितश्चंद्रेश्चित मुथशिलं करोति तदा मध्यमा
धमं कंबूलं स्यात् उदाहरणं लग्नं मेषस्तत्स्वा।
मी भौमः कर्कनीचे भागयशामि भेश्मे नवमभव
नाधीशो गुरुर्मकरे नीचे चंद्रः स्वद्रेष्काणे सन्म
स्तुलायां मंशाकल्पना मुथशिलयोग्याकार्यी
पयो परस्परं मुथशिलयोगसत्वान्मध्यमाधम
कंबूलमभायाससाध्यमध्यमभाग्यमानिकृदि
त्यर्थः २२

इंदुः पदोनस्वर्त्तौ ग्रगतेनाप्युत्तमं तं
तत् स्वद्रेष्काणादिगतेनापि पूर्ववन्मध्य
मुच्यते २८
अथ समोत्तमसममध्यमयोः कं।
बूलयोर्लक्षणमाह इंदुरिति स्वर्त्तौ ग्रस्थितेन
स्वगृहगतेन स्वोच्चराशिगतेन वा लग्नाधीशेन
कार्याधीशेन वा इंदुः अंद्रपदोनाधिकारत्रयरहि
तः सम स्वद्रेष्काणनवांशगतः समस्थांशि
लं करोति तदा समोत्तममेव कंबूलं स्यात् उदा
हरणं धनलाभप्रश्ने तुलालग्ने लग्नाधीशः शुक्रो
लग्ने स्वगृहे स्थितः धनाधीशो भौमो मकरे उच्चे चंद्रः
समस्वद्रेष्काणे मिथुनेस्ति अंशाकल्पनात्र्यूर्ववत्
द्वेयोमुथशिले कंबूलं समोत्तममिति भाग्यप्रा
प्तिरुत्तमा सर्वीकोत्तमसमाख्यकंबूलं तत्फलं
अथ सममध्यमकंबूललक्षणमुच्यते स्वद्रेति
स्वद्रेति स्वद्रेष्काणे स्वद्रेष्काणे वा स्वनवांशके वा
स्थितेन लग्नाधीशेन कार्या
धीशेन वा चंद्रस्तु सर्ववत्पदो
नस्वेन त्र्यशिलं करोति तदा
तामध्यमसममध्यमाख्यं
कंबूलं तत्फलं प्रदं स्यात्



अत्रोदाहरणं धनलाभप्रश्ने तुलालग्ने लग्नाधी
शः शुक्रः सिंहस्य द्रेष्काणे ह
शांशः ९ धनभावाधीशो
भौमो मिथुने स्वद्रेष्काणो द्रा
दशांशः १२ चंद्रस्तु समस्वद्रे
ष्काणे मिथुने पंचांशे स्थित्वे षो
डशांशे मिथुने शीलयोगस्तेन सममा
मुथशील



धमम्मेनत्कंबूलंथनलग्नावतीवमध्यमता २८



पदो नेनापि मध्यं स्यादिति युक्तं प्रतीयते नीचारिस्थे नेत्थशाले धमकंबूल उच्यते २८ ॥ साम

अथ सम समाख्यमध्यमकंबूलस्य लक्षणमर्द्धेनाह पदोनेनेति अत्रेंदुपदोनइत्यनुवर्त्तते सर्वाधिकाररहितेन लग्नाधीशेन कार्याधीशेन वा यदोनअंशइत्थशालस्तदा समसमाख्यमध्यमकंबूलं युक्तिसहंप्रतीयते उदाहरणं धनलाभप्रश्नेलग्ने मेषस्तत्स्वामी भौमः सिंहे स्थांशाः ८ धनाधीशः शुक्रः कुंभे दशांशः अंशो पितुलायां दशांशाःस्तयोः पंने इंकाणसंयोवर्त्तमानात्कृतपरस्परमुथशिला अतो जातमेतत् समसमाख्यमध्यमकंबूलं अथवा तस्मिन्नेव प्रश्नलग्ने भौमः समस्य सूर्यस्य मध्ये षड्विंशांशः धनाधीशः शुक्रः समस्य पंने दृष्टायां षड्विंशत्यंशः कुंभे स्ति चंद्रस्तु लायां समस्य गुरो इंकाणोस्ति द्वाविंशत्यंशः अत्रापि प्राग्वन्मुथशिले जाते कंबूलं तदेवाप्रकृष्टप्रधानाधनलाभः मध्या अथसमाधमकंबूलस्य लक्षणमर्द्धेनाह नीचारिस्थेति इंदुपदोनइत्यनुवर्त्तते चेंद्रोधिकाररहितो नीचराशिगतेन शत्रुराशि

न्वालग्नाधीशेनकार्याधीशेनवाकृतंमुथशिलंतदा
समाधमाध्यंकंबूलंस्यात् उदाहरणं पुत्रप्रश्नेमि
थुनलग्नेतत्स्वामीबुधोमीननीचेपुत्रभावाधीशः स्व
कः कन्यायांनीचेचंद्रस्तथिकारहितः समस्थाने
ईक्षणेधनुष्यास्तितयोर्वाक्लांशैर्वृतः अत्रत्रया
णांमुथशिलयोगात्समाधमकंबूलंजातंतेनपु
त्रप्राप्तिःसमाधमफलामध्यमकष्टसाध्याउदाह
रणं यथा

२८

नीचशत्रुभगखेटः स्वभोच्च
स्थित्थशालकृत् अधमोनमकंबू
लेस्वक्षद्रग्गतेनचेत् ३०

अथाधमोनमकंबूलस्यलक्षणं चरणत्रयेनाह नी
चशत्रुभगइति यदिचंद्रोनीचराशिगतः शत्रुक्षे
त्रगतोवाभवतिस्वगृहेस्वोच्चेवावर्तमानेलग्नाधी
शेनकार्याधीशेनवापरस्परकृतमुथशिलेनेत्थ
शालंकरोति तत्कंबूलमधमो नमंस्यात्त
स्यफलंसर्वोत्कृष्टमाधमत् उदाहरणं स्वस्व
भिप्रश्ने लग्नंसिंहस्तत्स्वामीसूर्योमेषउच्चे स्वस्वभ
वनस्वामीभौमोमकरउच्चे चंद्रस्तुनीचेवृश्चिके अं
शाकल्पनात्मुथशिलयोगात्कार्या अत्रत्रयाणांमु
थशिलेजातेसत्यधमोनमकंबूलजातमस्तुएवप्राप्ति
हीधसाध्यासमाध्येनिफलं एवंस्वक्षेत्रगतयोरुभ
योः शत्रुक्षेत्रगतस्यचंद्रस्याप्युदाहरणमूह्यम् ३०

इत्थशालीकंबूलेतदुच्यतेधमम
ध्यमं पदेनेत्थशालीचेत्कंबू
लंमध्यमेस्मृतं ३१ (नीचारिभस्थस्विहेन

अथाधममध्यमकेंद्रूललतामुत्तमस्थवर्यपादो।
नापरान्नुत्तमस्योर्द्धेनाह स्वस्वद्दादिगते नचेदित्यादि
अत्रनीच शत्रुभगा इत्यनुवर्तते यदि चंद्रो नीचरा
शिगतः शत्रुक्षेत्रगतो वा स्वस्वद्दादिगतेन स्वद्दा।
यामादिशाद्यात्स्वद्रेष्काणे स्वनवांशे वा स्थिते तल्लग्ना
धीशो न कार्याधीशो न वेत्यथाली स्यात्तदा तत्केंद्रूल
मध्यममध्यममस्त्युच्यते उदाहरणं पूर्वप्राप्तिप्रश्नेक
न्यालग्नं तत्स्वामी बुधो मकरे स्वद्रेष्काणे शः पूर्वभा
वाधीशः शनिर्मीने स्वद्रेष्काणे पंचांशोस्ति चंद्रस्त
नीचे वृश्चिके स्वांशः पंचानां ग्रहाणां मध्ये स्थितो जातम
ध्यममध्यमकेंद्रूलं तेन संततिप्राप्तिरित्यायुस्सा
ध्यास्ति ११

नीचारिभस्थं विटेन नीचारिभगतः शशी इत्थशाली केंद्रूलं तदधमाधममुच्यते १२

अथाधमस
मकेंद्रूललतामुत्तरार्द्धेनाह पादोनेनेति अत्रा
पि नीचशत्रुभगा इत्यनुवर्तते यदि चंद्रो नीचरा।
शिगतः शत्रुक्षेत्रगतो वा पदोनेना
धिकार अयमर्थः तेन लग्नाधीशो न
कार्याधीशो न वा इत्थशाली चेत्स्या
त्तदा केंद्रूलमिदमधममस्त्युच्यते।
ति उदाहरणं संप्राप्तिप्रश्ने वृष।



२.

लग्नं तत्स्वामी शुक्रः षडंशः समस्य सूर्यस्य गृहेस्ति



राज्यस्थ वृषं कुंभ
स्तत्स्वामी शनिः
सिंहे समस्य सूर्य
स्य गृहे दशांशा अ
द्रस्तु नीचे वृश्चिके।
पंचांशोस्ति पंचानां ग्रहा



णां। एसतान्नवशशिलयोगेसत्यधमसमकंबूलं
जातंतेनराज्याप्तिःसन्नोपायानगनकविनोपाय।
साध्या ४२ अथाधमाधमकंबूलयोगलक्षणमाह
नीचारीति यदिचंद्रोनीचराशौशत्रुराशौवागतःनी
चराशिगताभ्यांशत्रुराशिगताभ्यांलग्नार्थीशका
र्यार्थीशाभ्यांसहेत्थशालीचेत्तदातत्कंबूलमधमा
धमेसूच्यते अस्योदाहरणं ग्रंथकृतावदमाणोम
यात्रैवप्रदर्श्यते वृश्चिकस्थःशशीभौमःकर्कितत्रै।
त्थशालतः अथमाधमकंबूलंकार्यविध्वंसकृःस्वंदे



प्रश्नलाभप्रश्नेधनुर्लग्नेलग्नेशोगु
रुर्मकरेनीचेकार्यार्थीशोभौमः
कर्कनीचेचंद्रोपिनीचेवृश्चिकेश्च
कल्पनाप्राग्वदत्रैपामित्थशा।
लतोऽधमाऽधमाख्यंकंबूलमभू
त्कार्यस्यसमंतत्पादेर्विध्वंसोनाशस्तत्संबंधेनदुः
स्वंप्रथमतःसंततंनुत्पत्तिरेवजातायांवासन्त
तौनष्टिनाशस्तेनदुःखमदस्मात्प्रत्यथेः एवमे
वशत्रुराशिगतानांलग्नार्थीशकार्यार्थीशचंद्राणा
मथापीत्थशालयोगेभवत्यथमाधमकंबूलार्थमुदाह
रणमूह्यमिति एवमेतेविविक्ताःषोडशकंबू
लयोगभेदाः क्रमात्रमतिभिरस्माभिर्नाम्नहनील
कंवदैवत्तचरणैःसुधियासम्यगभिहिताः अन्ये
त्वविचारासहत्वादुरूहत्वाच्चनोक्ताएवंसप्तग्रह।
भेदात्त्वत्रापित्रयाणांलग्नार्थीशकार्यार्थीशचंद्रा
णांप्राग्वत्कानेकाधिकारभेदादनेकशःकंबूल
भेदाःसंभवंतितेऽपिस्वधियोह्याःकंबूलयोगान्
गुरुमतंपातःसुधीर्नवोदाहरणेःसमेतान्
तूर्षैःसतोप्रश्नविचाररम्याश्रीमाधवस्तान्यह
रोणाद्विधित्तः ५॥ राम

मेषे रविः कुजे र्वापि वृषे कर्केथवा शशी
तत्रेत्थशालात्कंबूलमुत्तमोत्तममकार्थ
कृत् ३३

अथ षोडशभेदं कंबूलमभिधायेदानीं प्रथमम् । उत्तमोत्तमकंबूलस्योदाहरणमाह मेषे रविरिति इदं पद्यं मया प्राग्व्याख्यातं सम्यक्तया ३३ ॥

वृश्चिकस्थः शशी भौमः कर्के तत्रेत्थशालतः अधमाधमकंबूलं कार्यविध्वंस दुःखदं ३४

अथांतिमस्याधमाधमकंबूलस्योदाहरणमाह वृश्चिकस्थ इति इदमपि पद्यं मिसानीमेव सम्यक्तया व्याकृतं अत्र सत्वाति प्रश्नेथ फलेन्नमस्ति ३४

एवं पूर्वोक्तभेदानामुदाहरणयोजना उक्तलक्षणसंस्थानादूहनीया विचक्षणैः ३५

अथांतरालवर्तीनां चतुर्दशकंबूल। योगमेवमुदाहरणान्यूह्यानीत्याह एवमिति यथामू यास्त्राघंतयोः कंबूलयोरुदाहरणे लक्षणानुसंधानेनो दाहरणयोजना विचक्षणैः विचारचतुरैर्दैवज्ञैरूहनीया तेयामयात्र लक्षणवाक्यानां सशर्थोपनिबंद्धा ग्रंथ भूयस्त्वाद्भयेनोक्ताः अतएव मयात्र लक्षणानुसंधानेन नूतनान्युदाहरणानि प्रकल्प्य लिखितानि स्पष्टतार्थं म् ३५

मेषस्थे ज्ञे शनीत्यादि हष्टांतान्मंद शीघ्रयोः एकर्क्षेवस्थितावित्थशाला दीनं परे जगुः ३६

अथात्र केचित्कंबूललक्षणे एकराशिस्थयोरेव शीघ्रमंदयोर्ग्रहयोरित्थशालयोगमा हुस्तन्मतं समूलमनुवदति मेषस्थ ज्ञ इति मेषस्थे ज्ञे शनि

नाकर्कस्थे भूसुतास्ति यांकं विना मकरस्थे गुरुणा सहमी
नस्थे तेन शुभं चेति । ताजिकयामकर्कराशिसंमतः सम
रसिंहस्येंद्रपंचमध्यमायमात्यकंबूलभेदोदाहरणं ।
थमपतिवहंप्रथमतोस्यपंचस्यार्थस्थेण मेषराशिस्थे
चंद्रेसति शनिनास्यातातरानभिधानात्केपस्थेनैव
शनिना सहमुथशिले कृते कंबूलमध्यमाधमसत्तेन
शुभं शुभफलदं न भवतीत्यर्थः नशुभमिति पंचानां वा
क्यानां शेषः अत्र हि चंद्रो मेषे स्वगृहस्थोनुगृहस्थद्दष्टा स्वदे
ष्काणानामसंभवात्तस्य नवांशोस्ति शनिस्तु नीचएव
एवं सर्वत्रैव लेयं तथा कर्कस्थे चंद्रे भूसुवा मंगलेन
कर्काख्यनीचगतेन मुथशिले जाते सति इदमेकमे
वोत्तमोत्तमाधमकंबूलं ताते स्वगृहगतत्वाच्चंद्रस्य पु
नस्त्रियांकन्यास्थे चंद्रे तत्रस्थेन कविना शुक्रेण मुथ।
शिले प्रथमं कंबूलं तथा मकरस्थे चंद्रे तत्रस्थेन गुरुणा
मुथशिलेन तदेव कंबूलं तथा मीनस्थे चंद्रे तत्रैवास्थि
तेन तेन बुधेन मुथशिले तदेव कंबूलमस्ति चंद्रस्य क
र्कराशित्मकात्मनपंत रेखस्वाधिकारासंभवान्नवांशा
एवावस्थानं अन्ये षांनीचएवास्थितिः एवमुदाहरणा
गत समरसिंहवाक्यार्थमनस्यालोच्य कंबूलयोगे
शीघ्रमंदगामिनोर्ग्रहयोरेकराश्यवास्थितत्व एवेत्थ
शाल्लादिषु न तु भिन्नराशिषु नवमपंचम्यादिषु तत्तापि
कस्य विशेषापेक्षत्वादित्यपरे अन्ये तत्तापकस्य सा
मान्यापेक्षत्वात्सर्वेष्वपि शास्त्रोक्तेषु योगेषु शीघ्राराकादि
ष्वेकराशिगतत्वमाहुः अतएवादिशब्दः प्रयुक्तः ३६

तद्युक्तं नीचगस्य नीचेन रिपुणा रिपोः ।
इत्थशालं कार्यनाशी स्युक्तेन त्रयतः स्मृ

अथ रद्द इति नैवं शुवृत्तो मतं रद्द इति नैव निरासिः । रद्द ३०
तमाह तद्युक्तमिति तल्लग्नेशकार्येशयोः मुक्तं विचार
नर्द्दम् उत्तरत्र्यारुनीचगस्येति लग्नाधीशकार्याधीश

चंद्रेणाणां नीचगानां मुथशिले कंबूलं मध्यमाधमम्।
मिहितं तत्र ग्रहाणां मध्ये नीचगस्य नीचगेन मुथ
शिलं कार्यनाशीति समरसिंहेनोक्तं ततः स्फुटमुक्तं
नहि द्वयोर्ग्रहयोरेकमेव नीचस्थानं भवति तथा
रिपुगृहस्थयोर्मुथशिलं कार्यनाशी स्फुटमेतत्त्वयं
यदुक्तं श्लोकस्तत्पथमेवोक्तं नहि ग्रहद्वयोरेक
राशावेव स्थानं न संभवति यदाह समरसिंहः यदि
नीचो नीचेन वा मुथशिलकारी यथा रिपुगृहे पतितः
इत्थं कंबूले चंद्रोऽपि विनाशकोऽस्मिन्निति अस्या
र्थः अधमाधमकंबूललक्षणमनेनोच्यते यदि नी
चो नीचगो ग्रहो नीचेन नीचगेन ग्रहेण यथा मुथ
शिलकारी भवति यथा वा रिपुगृहे पतितः शत्रुणा मु
थशिलकारी भवति न चंद्रोऽपि नीचराशिगतः स
न् लग्नाधीशकार्याधीशयोरन्यतरेणाभ्यां वा नी
चगाभ्यां मुथशिली स्यात् तत्कंबूलयोगेऽस्मिन् वि
नाशकोऽपि एवं कार्यनाशकृत् तस्मात् अत्र वाक्ये नीच
वा स्थयोर्नीचस्थानां ग्रहाणां परस्परं मुथशिलोक्तेः
द्वयोस्तादृशयोरेकग्रहावस्थानं स्वप्नतुल्यमे
वेति भवन्मतमयुक्तमेव प्रतिभाति तस्मात्सर्वे
ग्रहस्थित्यानेषु नवमपंचमादिष्ववशेषा मुथ
शिलविचारो भवेदिति सिद्धांतः अत एव नक्तय
मयामणऊंयोगेषु भिन्नराशिगानामपि मुथ
शिलोक्तिः संगच्छते अन्यथेषां योगानां भवन्म
ते उच्छेदः स्यादिति दिक् १७

कार्येशलग्नप
योरित्थशाले चेत्कोऽस्ति नीचगः स्व
क्षादिपदहीनो वा चेदुः कंबूलयोग

अथ प्रकारांतरेण फलनिष्पत्ति कृत् १८

तथैकंबूलयोगभेदांतरमाह लग्नकार्यपयोरिति पूर्वंतु
लग्नाधीशकार्याधीशाभ्यां मकाधिकारस्थिताभ्यां चंद्रस्य
मुथशिलमुक्तं कंबूलाख्यमिदानीं च तयोरप्यधिकार
भेदे प्युच्यते अत्र ययोर्लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मुथशि
लो विचार्यते तद्विषये तयोर्मध्ये एकोनीचगोस्ति अन्य
स्तु स्वर्क्षादिपदहीनः स्वगृहस्वोच्चस्वहद्दास्वद्रेष्काणस्व
नवांशस्थितो न भवति किंतु समद्रेष्काणसमहद्दासम
नवांशगतोस्ति अत्र समद्रेष्काणहद्दानवांशो षिंडुश्चेति
एतत्त्रय एव सताभ्यां मुथशिलकर्ता चेत्स्यात्तदा कंबूला
ख्ययोगं करोति ३८

तत्रकार्याल्पतातेथाय
थाजात्यन्यमर्थयन्तु अन्यजातिःप्रमा
नेर्थनयेतत्कवयोविदुः ३९ रामा॥

अथैतादृशस्य कंबूलयोगस्य फलं दृष्टांतेनाह तत्रेति
तत्रतादृशे कंबूले कार्यस्याभीष्टस्याल्पता तेथा किंचि
त्स्यादित्यर्थः यथेति यथान्यजातिर्ब्राह्मणादिः प्रमा
न्नजात्यन्यं स्वजातिभिन्नं क्षत्रियादिकमर्थमर्थयन्प्रा
र्थयन्न्यथा लभते तथैतत्कंबूलफलं कवयो विदुः अय
मर्थः यदा क्षत्रियादिर्यजमानो ब्राह्मणाय स्वयमाह
यस्तैन्ययच्छति तदा स सामर्थ्यानुरूपं बह्वपि प्रयच्छेत्
यदा तु ब्राह्मणः स्वयं गत्वा क्षत्रियमर्थयते तदा क्षत्रियाद्य
माचाद्नादराद्धामितमल्पं वा लभेत् तथैतत्कंबूल
मल्पफलप्रदं कवयश्चाहुः सजातीयत्वेन तथैत्याशयः ३९

अथ गैरिकंबूले यस्याधिकारः स्वर्क्षा
दिशुभो नाप्यशुभोपि वा केनाप्यह
स्यमुथशिलं स शून्यमार्ग उच्यते ४०

अथानेकभेदांस्तीदादयाम एष मकंबूलयोगमभिधाये
दानीं नवमं गैरिकंबूललक्षणमभिधास्यमानस्तदुप
योगिशून्यमार्गयोगलक्षणमाह यस्येति यस्याद्
हस्य स्वर्क्षादिः स्वगृहस्वोच्चस्वद्रेष्काणस्वहद्दास्वनवांश

त्मकः शुभः शुभफलदोधिकारो नास्ति तथा अशुभोपि नीच
राशुतेत्रगतत्वादिरधिकारो नास्ति किंतु समग्रहसमद्रेष्का
णसमहद्दासमनवांशात्मको धिकारोस्ति केनापि शुभेनत्या
पेन वा ग्रहेण दृष्टमूर्तिग्रहदृष्टः सन् शून्याध्वगः शून्यमार्गगउ
च्यते ४०

लग्नकार्येशयोरित्थशाले शून्याध्व
गः शशी उक्तादिपदशून्यत्वान्नेत्थशालो
स्य केनचित् ४१

अथ शून्यमार्गगग्रहसाधनीभूतगैरि
कंबूललक्षणं द्वाभ्यामाह लग्नकार्येशयोरिति
लग्नाधीशकार्याधीशयोरित्थशाले सति शशी शून्यमार्गग
स्यात् कुतः शून्यमार्गगो भूदित्याह उक्तेति स्वगृहोच्चा
दीनि प्रागुक्तानि शुभान्यशुभानि वा पदान्यधिकारास्तैः शू
न्यत्वाद्रहितत्वादित्यर्थः अत एव तयोरन्यतरेण साम्याबा
देवादित्थशालोपि नास्ति ॥४१॥

यद्यन्यदंशविशेषः स्वदीप्तस्थेत्थशाल
वान् गैरिकंबूलमेतत्तु पदोनेनाशुभंस्मृ
तं ४२

एवं सचंद्रो राश्यंते वर्तमानः सन् यद्यन्यदीम
न्यराशिं प्रविश्य यस्मिन्राशौ प्रविष्ट एव राशौ यस्य ग्रहस्य गृ
हमुच्चं वा स्वगृहस्वोच्चे तिष्ठति चेत् तेन ग्रहेण सह यदीत्थशाल
वान् मुथशिलकर्ता स्यात्तदैतद्गैरिकंबूलं गैरिकंबूलसंज्ञको
योगः स्यात् स प्रागुक्तकंबूलमेवतल्पशस्तः स्यात् यतो ये पदोने
नाशुभमित्युक्तं तद्विशेषयति त्वन्यराशिगतश्चेद्गतदाशिष्य
नग्रहेण पदोनेन सर्वाधिकाररहितेन मुथशिलं करोति तदै
तद्गैरिकंबूलमनिष्टफलदं स्मृतं ताजिकज्ञैः ४२

उदाहरणं लग्ने स्वर्णलाभमिति प्रश्ने सिंह
लग्नं रविः कर्के धनुषि शशीः स्वपः कुंभे भौ
मो मेषे रविभित्तयोः ४३ इत्थशालोस्ति
तदेंदुः कन्यायाश्चरमे भागे स्वर्तादिप
दहीनस्य नेत्थशालोस्य केनचित् ४४

नी॰
५६

स्वस्योच्चगेन शनिना स्मर्तस्थेनेत्थशाल
कृत् गैरिकंबूलमन्येन सहायाल्लाभदा
यकम् ५५

अथास्य गैरिकंबूलस्योदाहरणं श्लोकत्रये ।
गाह लग्नेश इति इत्थशाल इति स्वतिच्चोनेनेति अत्र स्वावि
लग्नेश इति पञ्चमे सति लग्नं सिंहोस्ति रविः क्रियेमेषे ऽष्टांशे रूप
लप्तितोस्ति स्वस्वभावस्य वलर्थस्य दृष्टिकस्यशो भौमः कुम्भे
सप्तमे रविभिरंशै रूपलप्तितोस्ति नयोर्लग्नाधीशकार्याधीश
योः सूर्यभौमयोर्मुथशिलयोगोस्ति तत्रेंदुः कन्याया द्वितीये
स्थाने वर्त्तमेंतिमेंशे एकोनत्रिंशदाख्योस्ति अत्र कन्यास्थितश्चं
द्रः स्वगृहादि शुभाशुभाधिकाराभावात् दृष्टावलोकनाभावाच्च
शून्यमार्गगतः सन् शुभाभ्यां मेके न वा मुथशिलयोगं दृष्टास्ति
चंद्रस्य उच्चगतत्वात् योः परत्वस्य चंद्रः शीघ्रगामित्वात् स्मर्तव
लाराशी प्रविविश्वरस्ति वलाराशि स्व शनेरुच्च गृहं तत्र शत्रु
दो गते न शनिना सह प्रागुक्त तृतीयमुथशिलं करोति एवं
विधगृहदंस्यानं गैरिकंबूलाभिधं मन्येन



तृतीयेन सहायभूतेन लाभस्य स्वस्वसदा
यकं भवति यथा यदा पुनस्तुलाराशौ उथ
स्यापि तेन शुभाशुभाधिकारसहितेन तत्र
प्राप्तचंद्रेण मुथशिलीभवेत्तदा शुभमनिष्टफलं दगैरिकंबू
लंभवेदित्यर्थः ५५

अथ क्रमप्रांशे दशमे खल्ला
सरयोगमाह खल्लासरः शून्यपथेनीडु
मयोर्नेत्थशालेन वा युतिः खल्लास
रेन शुभदः कंबूलफलनाशनः ५६

अथ क्रमप्रांशे दशमं खल्लासरयोगमाह शून्यपथेनीति अ
त्रान्यतरेणेति पदमध्याहार्यं समतिवाक्यकेनापीत्युक्तेः अ
त्र लग्नाधीशकार्याधीशयोर्मुथशिलयोगोपेक्षितः तत्र प्रा
गुक्तलक्षणाक्रांत शून्येपथनि निष्टेन्दु भयोर्लग्नाधीशकार्या
धीशयोरन्यतरेणापि ग्रहेण मुथशिलं नास्ति अथवा तादृश
स्य इन्दोर्नेत्थशालोनास्ति स खल्लासरनामयोगोस्ति यः कीदृशः
कंबूलफलनाशनः चंद्र सह मुथशिलयोगे केवलयोगे वा
कंबूलफलमविकलं भवेत्तत् कंबूलफलं नाशयति
ना इशः यवनभाषया खल्लासरशब्दस्तत्पर्यायः वासर

इत्यपरे रेवंभावापर्ययः ४९

अथ परं मलिनो वरिपुवर्गसीनभाउ
वेलो नयशीलं करोति वत् तेनम
पनोविरूपनामहोते ह्योविपमनका
यमायकः ५०

अथैषां योगानां फलमानसंबु
ध्वलाधीन वलाभावे फलाभावो न पका स्त्री रद्यो गेर
घोदनपाह मलनीचेति अत्र द्वेवेलपर्यायो रद्यो द्वेड
वे लग्नहल स्नान वमतेपनाहयो मसो इवेलो तेपः योग्र
होऽनु गामी ह्यर्थकिरणाक्रान्तः अथवा नीचस्थः अथवा
रिपुक्षेत्रापी वास्यात् अथवाक्की स्यात् पृथवाहीनमाः
खलनेजा स्यात् सन्नपि मूर्तिमन्ने निजो रोहनः उपलत
णात्वा ह्युष्णमे स्थाने स्थितः अथवा षष्ठे स्थाने स्थितः स्याद
थवा सप्तमे द्वे स्थान्स्थवा क्रूराक्रांतः एताहशो पि सप्तद्वे दर्श
ली तेषः ए षडवेलो अरक्षेत्र लना धीषा का यीपोषा भामन
मेरेणा स्यशीलं करोति [illegible] रोते परिणामे स्वभे मादा
वपिग्रहे नमध्येपिका [illegible] को नभवति यमएवमदः
पाश्चात्यामहामहस्था सेपपरमैवेरप्रापयिता विनासम
यीन स्यात् ५१

केंद्रस्थ ग्रापो हि मंगं
पुनाति मनो दिनो नु सपति कार्यमते
ग्रापो हि मध्या यदि केंद्रगोतविनप
रूवेभवती ह्यपश्चात् ५२ ॥ अथ द्रक्षेत्र

कस्य महस्य स्थान विशेषात् स्थिता समयविशेषेण फलप्रा
कश्च पुण्यमाह केंद्रस्थानि मोऽवेलो मयाशील कर्तकेनका
यायी यो ग्रहः केंद्रस्थः स न्नापो ऽ श्रमालितः अथ मनोम
ला तेपरिणामे न यानि नश्यभवति अरिष्टहार स्थानमी
रसंभवे रिपुस्थानाभावात् अथ यो द्वेलो ग्रहः कार्या
धीश ग्रापो हि मध्या मथाशी लंकमो यदि स्यात् सतां स्था
ना केंद्रस्थानात् पंचमेकादशस्थानस्थलमानी वा पदं मय

नी-
५०

गिलराम्युक्तिरष्टिस्थानाभावाद्वितीयाद्दृष्ट्यामो: के
न्द्रेपोरसंभवएव तथापि यदिनकार्येस्थैमासैविनयान
इच्छनापञ्चासेनेभवतीति ४८

अथइत्थशालिकाख्यं मंदःखमोत्वादि
पदस्थितश्चेत्पूर्वेनशीघ्रगा कृतेष्ठसः
लः तथापिकार्यंभवतीहवाच्यवक्रा
दिनिश्चेपरेनवास्यात् ४५

अथइत्थशालिकाख्ययोगस्तु पञ्चातिकपाह मंदःपति
नथपिलकर्मोऽखेल श्रेमभवनीतिके यत्र खमेसेमंदगा
मीग्रहः लग्ने खम्रेरेखेबेवा दिगाहे नखडेका तिख द्दशाया
खन्वावोस्थितः परोनशीघ्रगायिकारहितेनशीघ्रय
हेणाकृतेत्थशालश्चेद्भवति तथापिकार्यंभवतीति किं तभवा
नीतिवाच्यं चेतशी ग्रहोवक्रादिनिश्चेपरेखलमीचारि
पुत्रहीनभाइत्यादिकेनिर्वृत्तेस्यानेमस्तानयस्तवखमे
वायिरिपिका रसहितेन शी[illegible]वेदित्यशालेकर्याभितशम
नोमीक्षकार्यमवश्यस्मादितिवाच्यं यस्तु शायिकारहस
हिमेनशीघ्रगावेदित्यशालकृयोनदातिशुभेवष्णात् अ
पयोगोऽत्थशालिकत्थनाम क्रायराहस्तु भपयाय उ
शालिःउःसाग्रःजस्यूति ५६

अथइत्थोत्यदिवीरं वीर्येनितोका
र्येविलम्बनाख्योखलो दिशेनानितरो
ग्रनेकिं मत्थोयदाद्दोविलिनोतदा
न्यमहायनःकार्यंनयानिवितः ५०

अथनयोक्ताइत्थोत्यदिवीरयो गमिद्धेयन्याह वीर्यो
न्निनाविति यथालग्नपरिकार्याधीशै वीर्यान्नेताव
लिनीचरिपु हीनभाइत्युक्तिरिशानिवेलोस्या तातयोमे
ध्येन्यतरापगोनिर्वलशीघ्रीयहस्त्मीपन्नेखलोदिगाने

नखग्रहादिशुभाधिकारसहितेन मंदेगो न सह युनक्ति स्वय
शिलं करोति तदान्यसहायतस्तु नीयं कंचन देवदत्तादिकं
सहायमुक्तं विधाय कार्यं साधयति अथवा यौ कौचिदन्यौ ग्रहौ
स्वर्तीदिगौ सेनौ शीघ्रगामिनौ लग्नार्थी शकार्यार्थीशयोरन्य
तरेण निर्बलेन मंदगामिना सह युयोगं स्वयशिलयोगं प्राप्नु
तस्तदाप्यन्यसहायतः कार्यं साधयतिसंतः अत्रोदाहरणं स्त्री
लाभप्रश्ने सिंहलग्ने तत्स्वामी सूर्यो नीचं तुलायां जायाभव
नस्वामी शनिर्मेषे नीचेऽथवा राश्यंतरे वक्री सर्वथा द्वयोर्नै
र्बल्यमस्ति अनयोर्मध्ये शनिर्भौमेन मेषस्थेन स्वगृहगत
त्वाद्बलिष्ठेन युनक्ति ततोऽन्यद्वारा स्त्रीप्राप्तिः अथवा द्वौ शी
घ्रिणौ ग्रहौ सूर्यभौमौ मेषस्योच्चस्वस्वगृहगतत्वाद्बलिष्ठौ
शनिना सह स्वयशिलं कुरुतः अत्राकल्पना स्वयशिल
योगस्य स्वयमूह्या अत्रापि प्रागुक्तं फलं वाच्यं यवनभाषया
दुत्थउत्थदिवीरधाहेन ससहायो निर्बल उच्यते ५०

अथ तंबीरयोगः बली राश्यंतगोऽन्यद्ध
गामी दीप्तांशगे भेदः दत्तेऽन्यस्मै कार्य
करस्तंबीरो लग्नकार्ययोः ५१



अथ चतुर्दशं तंबीरयोगमनुष्टुभाह बली
ति यदा लग्नकार्ययोर्लग्नार्थीशकार्यार्थीश
योः परस्परं स्वयशिलयोगो न भवेत् तदा
नयोर्मध्ये एकः कश्चिद्बली सन् राश्यंते राशौ
र्तिमे भागे एकोनत्रिंशदाद्ये स्थितः शीघ्र
त्वादन्यतमपरराशिंगतकामस्तद्राशिस्थाय बलिष्ठाय
ग्रहान्यस्मै मंदगाय निजदीप्तांशे भुक्ते दत्ते तादृशो योग
स्तंबीरयोगो भवति स कार्यस्याभीष्टस्य कर्ता स्यात् अत्रो
दाहरणं सुखप्राप्तिप्रश्ने तुलालग्ने तत्स्वामी
शुक्रः कर्कदशमे दशांशः १० सुखभावाधी
शः शनिः कुंभे एकोनत्रिंशदंशे २९ अनयो
स्वयशिलो नास्ति तत्रैकः शनिर्गतापूर्वराशिसं
स्थाय रवेः पंचांशाय मदीयदाति इत्ययं तंबीरयो
गः सुखकारको भवति यवनभाषया तंबीरधात्वेलोत्कट



अथ कृत्ययोगः   पणफरे   केंद्रस्य

नी·
५८

वाची ५१ लग्नेथ केंद्रे निकटेऽपि वा स्युर्वि
लग्नदर्शी स्वगृहोच्चहद्दक्के स्वमुसल्लहद्दस्वा।
निजहद्दगो वा बली ग्रहो मध्यगतिस्त्व।
शीघ्रः ५१

स्वमुसल्लह पैत्या

गतिः मध्यगति

अथ पंचदशसंख्याकं कृत्ययोगं स्वपन्नाह(शीघ्र
तिग्रयेऽोङ्खबन्नयाचाह लग्नइति कृतोदयइति पदोदय
तेइति स्थिरइति अत्रयवनभाषयाकृत्यशब्देनबलीग्रहाउ
च्यंते तस्य बलमनेकविधं तत्र प्रथमपद्येनाकियतः प्रकारान्ना
ह लग्नइति बलीग्रहइति सर्वत्रसंबध्यते तत्र सर्वापेक्षयाल
ग्नस्थोग्रहोबलीतस्माद्वेकेंद्रस्थः प्रथमचतुर्थसप्तमदशमा।
स्थोबलीलग्नापेक्षयान्यूनबलः तस्माद्वेऽस्यकेंद्रस्यनिकटे
पणफरेद्वितीयपंचमेकादशाख्यस्थानस्थोबलीकेंद्रस्था
पेक्षयाऽल्पबलः अष्टमस्थानस्यपणफरत्वेपिदुःस्थत्वेष्टम



स्थस्यनिर्बलत्वोक्तेः आपोक्लिमस्थस्तुनिर्ब
लएवतथाविलग्नंद्रष्टुंशीलमस्यलग्नावलो
कीबलीतथास्वगृहोच्चहद्दक्कोस्वगृहेस्वोच्चेवा
स्वदृक्काणेवावर्तमानोबलिष्टः तथास्वमुस
ल्लहेनवांशेतथानिजहद्दायांगतोवाबलीतथामध्यागति
र्यस्ययावतीनंदास्त्रखनगारवेरित्यादिनोक्तमध्यगतिस्ता।
वत्याएवगतिर्यस्यमध्यगतिस्तुल्यस्पष्टगतिः सबलीतथा
शीघ्रः तथाशीघ्रः शीघ्रगतिर्मध्यगतिग्रहापेक्षयाशीघ्र
गतिग्रहोबली ५२

कृतोदयोमार्गगतिः शुभेन
युक्तेक्षितः क्रूरखगस्यदृष्ट्या त्वतात्व
यानाधिगतोनयुक्तः क्रूरेणसायंचसि
तेंदुभौमाः ५३ अथान्यान्प्रकारानाह कृतोदयइ
कृतः सूर्यात्कलांशैर्वक्ष्यमाणैर्निर्गत्य
संपादितउदयोदर्शनंयेनसग्रहोबलीतथामार्गगतिः मा
र्गीगतिर्यस्ययोग्रहोवक्रीभूयपुनः सरलगतिर्भवतिसोपि
बली तथायोग्रहः शुभग्रहेणयुतोवेक्षितोवापिभवेत्सो।
पिबली तथाक्रूरग्रहस्यतृतीयपंचमदशमचतुर्थसप्तमे
क्षभवनदृष्ट्यानाधिगतः नसंसर्गितः सोपिग्रहोबली क्रू
रेणायुक्तोनभवेत्सग्रहोबलीसायंचसितेंदुभौमाइत्यग्रि

हूर्वैस्त्वय:

यद्योदयंते

मपद्येन संबध्यते ५३ यद्योदयंते पुरस्तात्त्रिभा
गे जीवार्कजौ वह्निनगाः सवीर्याः प्रा त्ये
निशीनस्य न चैकभागोस्थिताः स्थि
रैर्वैव बलेन युक्ताः ५४

एवं स्थानादिकं बल
मुक्त्वा चेष्टाबलोक्तियत्नं कालबलमाह यद्योदयंतेइति सि
तेंदुभौमाः शुक्रचंद्रमंगलाः सायं सायंसंध्याकाले यदो
दयंते दृग्गोचरा भवंति तदा बलिनः जीवार्कजौ गुरुश
नी अपरस्तात्त्रिभागे पश्चिमत्रिभागे यदोदयेते तदा ब
लिनौ तथा अह्निदिवसेन यः सुं ग्रहाः रविभौमगुरवो ब
लिनः अन्ये च इंदुबुधशुक्रशनयो निशि रात्रौ बलिनः तथै
नस्य सूर्यस्यैकभागे एकस्मिन्नवांशे स्थिता न स्युस्तदाय
हाबलिनः केचित् अन्ये निशीनस्य तथैकभागेस्थिता
इति पठंति ग्रहाः सूर्यस्यैकनवांशे स्थिताः बलिनः स्यु
रिति तन्मतेनार्थः उभयथापि पापेष्वस्तदोषो दुर्निवा
र्यः स्यात् नारदस्य चास्थिरैर्वैव स्थिते तथा बलिनः
स्युरिति तन्मतेनार्थः उभयथापि पापेष्वस्तदोषो निवा
र्यः स्यात् तादृशास्य चास्थिरैर्वृषसिंहवृश्चिककुंभराशि
स्था ग्रहाः बलेन युक्ता बलिष्ठा स्युरित्यर्थः ५४

स्त्रियश्चतथोत्तपुरुषाविंयुग्मा ह्यषक्ष्मा वि
ओजभगाः पुमांसः समे परे स्युर्बलि
नो विमृश्य विशेषमेतेषु फलं निगा
द्यं ५५

पुनरन्यबलप्रकारानाह स्त्रियइति स्त्रियः
स्त्रीग्रहाः चंद्रबुधशुक्रशनयश्चतथा युग्मा वा दारस्य षड्
गाः षड्वर्गाश्रिता स्युस्तदा बलिनो भवंति पुरुषाश्च
ग्रहाः रविभौमगुरवोपि युग्मादशमभावाच्च षड्गाश्च
स्युस्तदा बलिनः पुमांसः ओजभागा विषमराशिस्था बलि
नः परे स्त्रीग्रहाः समे समराशिस्था बलिनः स्युः अयप

नी.
५८

लनिर्देशमाह विस्तरेणेति एतेषु सर्वेष्वपि योगेष्वनेकेषु बल
भेदेषु विशेषपंचाधिकारिनिरूपणादिकस्तु माध्यमिकारूढ़
पंचलग्नाधीशादि मगनतायस्तु माधिकाररूपं च विशेषं वि
स्तरेण विचार्य शुभमशुभं वा निगद्यं वक्तव्यं प्रष्टे इति शेषः

अथ दुरुफम् लग्नात्षष्ठेऽष्टमेऽस्ते
रविरश्मिगो नीचगो वक्रगामी क्रू
रैर्युक्तोऽस्तगो वा यदि च मुथशिली क्रू
रेणा वारिभस्थः त्वदृष्टाक्रूरदृष्टोऽप
यरिपुसृतिगोऽत्यशालं विधित्सुः क्रू
र्वन्ना निर्बलो यः स्वगृहनगभगोऽराज्ञ
पुक्त्वास्यवर्ती ५६

अथ षोडशं दुरुफस्य योगं स्रग्धरोपजातिकाभ्यामा
ह अनीत्तमाणइति अत्र यवनभाषया दुरुफशब्देन
निर्बलो ग्रह उच्यते स चानेकप्रकारकस्तत्र कियत्प्रका
रान्प्रथमपद्येनाह लग्नादिति एतादृशोयं ग्रहो निर्बल
इति सर्वत्र संबध्यते लग्नाद्वर्षलग्नात्प्रश्नलग्नाद्वा कश्चिद्ग्र
हो षष्ठमेस्थाने ऽथवाष्टमे ऽथवा सप्तमस्थाने स्थितः स निर्ब
लः सूर्यवलो भवति तथाऽन्यगतिरहितः सूर्यगति
रितियावत् तथा रविरश्मिगः शत्रुक्षेत्रगतो निर्बलः तथा
नीचगैः स्वस्वोक्तनीचराशिगः तथा वक्रगामी गतिनाग
तवक्रगतिः अतोऽन्यत्र वक्रगामी पदयोरपुनरुक्तौ
कता तथा क्रूरैः पापग्रहैर्युक्तो निर्बलस्तथाऽस्तगः
सूर्यसान्निध्येनास्तंगतो निर्बलस्तथा यो ग्रहः क्रूरेण नी
चस्थेन वा शत्रुस्थानगेन वा मुथशिली स निर्बलः उपल
क्षणत्वात्स यद्येन्नीचस्थानस्थोऽपि निर्बलः तथा क्रूरेण
त्वदृष्टा चतुर्थदशमसप्तमैकभवनदृष्ट्या दृष्टश्चेन्निर्ब
लः तथा ऽपरिपुसृतिगो ह्रीरप्रापषष्ठमस्थानगैर्दृष्टैः
सदेत्यशालं विधित्सुः कर्तुमिच्छन्न यवाकुर्वन्करोति

इति ऊर्व्वन्त्वथाशीलमित्यर्थः सोपि निर्बलः तथा स्वगृह
नाभगः यस्य गृहस्य यत्स्वगृहं मेषो मोः शानः सौ मेषादि
कंतस्माथन्नगभं स समभवन्तत्रगतः स ग्रहो निर्बलो
यथा सूर्यस्य स्वक्षे सिंहस्तस्मात्समो राशिः कुंभस्तस्थः
सूर्यो निर्बलः एवं चंद्रादयोपि निर्बला ज्ञेयाः तथा राहुपुच्छा
स्यवतो राहोः पुच्छं राहुभक्तांशाः सप्तवं राहुभोग्यांशास्त
त्रतिष्ठति यो ग्रहः स निर्बलः अत्र क्रूरस्य साहित्येनैव दोष
वत्वे सिद्धे राहुसाहित्यदोषाधिक्यसूचनार्थं भागपारा
वेल्लीवात्तस्य स्वपृष्ठगतात्वाद्यंश्च स्व पुच्छलग्नाम
ग्रेवस्याति ५६

अनीलमाणस्तनुमस्तभाग
स्थितस्वभोशादिपदेश्चमूर्त्तं क्रूरेशरा
फीनसवीर्ययुक्तः कार्यं विधातुं न वि
भर्यतोसौ ५७

अथान्यानशुभप्रकारानाह अनी
तमाणइति योलग्नस्तत्रलग्नमनीचमाणेन तत्रेसनि
र्बलः तथा यो स्तभागस्थितः सूर्यो यद्राशिनवांशेस्तित
स्मात्सप्तमो यो नवांशस्तत्रस्थितो निर्बलः यथा यः स्वभो
च्चादिपदैः स्वोच्चेन स्वगृहेणादिशब्देन स्वद्रेष्काणेन स्वहद्दा
यो नस्वनवांशेनैवं विधैः पदैरधिकारैः शून्यो रहितः स
निर्बलः तथा यः क्रूरेशराफी क्रूरेण सहेशराफयोगं क
रोति क्रूरग्रहः स्यान्तरष्टो स त्यासीयसीमंशोर्धमतिक्रम्य
गतः सवीर्ययुक्तो न भवति यतस्तेनोपहारलक्षणादतोः
कार्यमनीप्सितं विधातुं कर्त्तुं न विभुर्न समर्थो भवति ५७

चंद्रः स यो द्वादशोष्टम्रिकाद्येष्वं चंद्रे नेष्टो
त्वे तलायो विशेषात् राशीशेनारे
ष्टमूर्तिर्नसर्वैर्दृष्टोस्तेयः सूत्पमार्गोप
हीनः ५८ एवं सामान्यतः सर्वग्रहाणां दुरुक्षम
भिधाय चंद्रस्याद्यन्यमपि दुरुक्षविशेषं शालिन्याह चं

नी॰
प॰

दइति सूर्यादिष्टितराशेर्दशो स्याने यदि चंद्रो भवेत्तदा स निर्बलः मूलवाक्ये सूर्याद्वादशाद्र स्त्रुक्ते: तथा हृष्टिकरा शेर्गष्टेरवेरेष्टवर्द्धिनेपोडर्बलः तथा तुलाया राशेरंत्यरवेरे परार्द्धविशेषान्नेष्टः तुलाराशपृतराशीरारम्यपष्टिककृ र्वार्द्धया वक्रो निर्बल इत्यर्थः तथा यस्मिन्राशौ चंद्रोस्ति तद्राशिस्वामिना चेन्नेष्टमूर्तिः स्वरूपं यस्य राशिस्वामिना नष्टः तथा सर्वैरपि ग्रहैर्नष्टः सोपि निर्बलोन्येयम् तथा शून्यमार्गलतरायाशून्यमार्गगउच्यते यः स्वा धिकारः स्वतोदि: शुभोनाप्यशुभोपि न विनाप्येष मूर्ति शुभशून्यामार्गउच्यते इत्येतल्लक्षणालक्षितश्चंद्रः पदो नो निर्बलोस्तेयः पदैः स्वगृहादिशुभाशुभैरविकारैरुन इति चेन्याख्यायते तदा स्वभोच्चादिपदेश्वशून्य इति पुनरु क्तादोषः स्यात् ५८

क्षीणो भांत्येंतो शुभो जन्मकालेऽच्छ्रा यो वा चंद्रः पूर्व विचिंत्यः शुक्ले भौमः। कृष्णपक्षेर्कसूनुस्त्वरूक्षेंडवीक्षेते नो शुभोसौ ५९

अथान्यमपि चंद्रस्य दुष्टफलमा लिन्याह क्षीणइति स चंद्रः कृष्णपक्षैकादशीमारभ्य शुक्लपक्षपंचम्यंतं यावत्क्षीणो निर्बलः अथवा भांते राशिभांते नवमनवांशे पकोनत्रिंशदंशे वास्थितो निर्बलः पतारश्चश्चेज्जन्मकाले छिद्रा यो वा उपलक्षणात्वा हर्ष लग्नाद्वापि विचिंत्यः अथवा भौमः शुक्ले शुक्लपक्षीय मिंदु चंद्रं तत्र कृष्णाचतुर्थरशमसप्तमेकभवनरश्मावी क्षते यत्र पश्यत्य सो चंद्रो नशुभो निर्बलः तथार्कसूनुः शनिः कृष्णपक्षीयमिंदुं तत्र दृष्टावीक्षतेसो चंद्रो नो शुभो भवति ५९

शुक्ले दिवान्यगृहगोर्कसुतः राशपंक कृष्णेसजो निशि समर्त्वगतः प्रपश्ये तद्दोषाल्पतां वितनुतेऽपरयावकु

सू चं मं बु बृ शु श
९ ३ ६ २ ११ ५ १२

तं प्रश्ने यवाजनुपि शुद्धिमतोऽर्हणीयम् ॥ ६ ॥

अथैतत्पद्येवीतराशीकस्य चंद्रदरक्षसापवादवसंततिलक
छंदसाह शुक्लकेइति शुक्लेशुक्लपक्षेदिवादिवसेन्दरहग:
नरराशयोमेषमिथुनादयस्तेषुगतोर्कसुतः शनिःकचित्
मावस्याशशांकं चेत्प्रश्नेतदारीषाल्पतांवितनुते अपरथा
न्ययायद्यर्कसुतोयत्किंचिद्राशिस्थःश्चंद्रनप्रश्नेतदादोष
वहुत्वंवितनुतेतथाकुलेकृष्णपक्षेनिशिरात्रौसमर्क्षगतःस
मराशयोवृषककीयास्तेषुगतःकुजोमंगलोयदिचंद्रःप्रश्ने
तदादोषाल्पतांवितनुते अपरथायत्किंचिद्दृष्टस्थोमंगलश्चं
द्रंनप्रश्नेतदादोषबहुत्वंवितनुतेइत्यर्थः इदंसर्वंप्रश्नेऽभी
ष्टवस्तुलब्धिप्रश्नेजनुषिजन्मकालेऽपलक्षणत्वाद्वर्षलग्ना
दिषुपूहनीयम् अथग्रहाणांकृत्यबलंदृक्फलबलंचवि
चार्यकृत्याधिकोशुभमधिकंवाच्यंदृक्फलाधिकोवाशुभ
मधिकंवाच्यमितिनिष्कर्षः एवंषोडशयोगाःसमाप्ताः ॥ ६ ॥

अथ चत्वारि हर्षस्थानानि नंदत्रिषट्
लग्नभवत्तपुत्रव्ययायइनाद्धर्षपदस्वभो
च्चं त्रिभं त्रिभं लग्नभतः क्रमेण स्त्रीणां
न्टणां रात्रिदिने च तेषु ॥ ६ ॥

दनमारम्भ

अथग्रहाणांचत्वारिहर्षस्थानान्युपजातिकयाहानंदेति प्र
थमंहर्षस्थानंवेति इनादीति लप्तलोपेपंचमी इनंसूर्यमा
रभ्यग्रहाणांक्रमेणहर्षस्थानानिभवंति यथासूर्येनवस्थः
चंद्रस्तृतीयस्थः भौमःषष्ठस्थः बुधोलग्नस्थः गुरुर्भवदेप्
कादशस्थः शुक्रःपुत्रेपंचमस्थः शनिर्व्ययेद्वादशस्थोहर्ष
इत्यर्थः ततोद्वितीयहर्षस्थानमुच्यते स्वभोच्चमिति
ग्रहाणां स्वस्वमुच्चंभंगृहं भौमःप्राप्तःसौम्येत्यादिनाभिहि
तंस्वस्वगृहंतत्रस्थाग्रहाहर्षदाः तथाग्रहाणांस्वस्वमुच्चत्
यौदिवंगतेमित्यादिनोक्तमुच्चस्थानंतत्रस्थाग्रहाःहर्षदाः
अथतृतीयहर्षस्थानमुच्यते त्रिभमिति लग्नभतःलग्न
राशेःसकाशात्रिभंत्रिभंराशित्रयंस्त्रीणांस्त्रीग्रहाणांन्टणां
पुरुषग्रहाणांहर्षप्रदंस्तीयं अयमर्थः लग्नधनसहजाना

वाः स्त्रीग्रहाणां चतुर्थपंचमषष्ठभावाः पुंग्रहाणां सप्तमाष्टमनवमभावाः स्त्रीग्रहाणां दशमैकादशद्वादशभावाः नृग्रहाणां हर्षस्थानानीत्यर्थः अथ चतुर्थं हर्षस्थानमुच्यते रात्रीति तेषां स्त्रीपुंग्रहाणां रात्रिदिने द्वे एकचक्रभावः रात्रिदिवसयोर्हर्षदता रात्रौ वर्षप्रवेशे स्त्रीग्रहाः हर्षदाः दिने वर्षप्रवेशे नृग्रहाः हर्षभाः उपलक्षणत्वात् मासेऽपि हर्षपदमिति ज्ञात्वभिप्रायेणैकवचनं हर्षपदानीत्यर्थः त्रिभमिति पात्रादित्वान्ङीप् अथ बलविचारः यः कश्चिद्ग्रहश्चतुर्णां हर्षस्थानानां मध्ये एकस्मिन्नित्यस्थानेऽतिष्ठति तदा पंचविंशोपकात्मकं एवं स्थानद्वयस्थितो दशविंशोपकात्मकं बलं स्थानत्रयस्थितो पंचदशविंशोपकात्मकं बलं सर्वस्थानस्थितो विंशतिविंशोपकात्मकं बलमिति ताजिककर्तॄणां मिद्रांतस्तदनुसारी फलविवेकः अथ श्लोकद्वयेन ग्रंथकृत् अत्र षोडशयोगविषपाणिमूलवाक्यानि हर्षटीकायां रसालायां द्रष्टव्यानि

श्रीगर्गान्वयभूषणं गणितविच्चिंतामणिस्तत्सुतोऽनंतोऽनंतमतिर्व्यधात्खलमतध्वस्त्यै जनुःपद्धतिं तत्सूनुः खलु नीलकंठविबुधो विद्वच्छिवाप्त्यै त्वयं योगान्षोडश हर्षभानि च तथा संज्ञाविवे केव्यधात् ८२

८ अथ षोडशयोगोपसंहारं शार्दूलविक्रीडितेनाह श्रीगर्गान्वयभूषणमिति अत्र चरणत्रयं सुबोधत्वात् मेव स नीलकंठविबुधोऽन्योऽपि वित्तकृत्तमाणिः संज्ञाविवेके षोडशयोगानिक्कवालादीन् तथा हर्षभानि हर्षस्थानानि व्यधात् इदतिस्म अभिरुचौ ज्ञातोऽन्योऽपि एषोत्पादिकालस्मरणागमे गतिस्थितिसिद्धोलुकीतश्रांति पद्यकारस्तो पेक्ष्य धारेति सिद्धांतमिति शिवम् ८२ विद्वद्धितगर्गादिसिविन पादपद्मगोविंदसत्सुतमाधवविनिर्मितायां संज्ञाविवेकविवृतौ शिशुबोधवत्यां गात्समाप्तिमिरुषोडशयोगसंज्ञः १

इति श्रीविद्वद्वैवतमुकुटभूषणगोविंदज्योतिर्वित्सुतमाधवज्योतिर्विद्विरचितायां संज्ञाविवेकविवृतौ शिशुबोधिन्याय

धिमाह सप्तालीकंवाणिग्वानिरिति अथ एवंस्य वाणिग्नामि
त्युक्ते सप्तान्तं वाणिग्भावइत्यमरः वाणिक्कर्माणि हि सप्तान
नाम्यां व्यवहारसिद्धेः अथ प्रसवशाष्टेनोत्पत्तिः सा च पुत्रस्य क
न्यकायावेति तत्र द्वयोरपि सहमयोः स्थगानयनात दिना
नीमतमाधान प्रसवशाङ्केनोच्यते ५०

दासत्वं परकर्मीक कर्मन्यत्स्य ऐस्वनाम
तः निरूप्याणि यथायोग्यकुलजाति

अथैकसहमार्थं वदन्नेतेषां सहमा **स्वभावतः ५१**
नाम्य प्रार्थितमनुष्टुभाह दासत्वमिति अन्यकर्मसहममाह
तस्यार्थः अन्यस्य परस्य कर्मसेवादिकरणं तत्र शेवस्येव संभ
वतीत्यभिप्रेत्य दासत्वमुक्तं अन्यस्तु एणादिकं सहमं नाम तस्य
ऐस्वर्थ्यं ज्ञात्वभिप्रायेणोक्तवचने अत एव मयापि नैव व्या
कृतं एतानि पंचाशत्सहमानि कुलजातिस्वरूपतः कुलवृशः
जातिर्ब्राह्मणत्वादिः स्वभावादिर्वीउपलक्षणत्वाद्देशादिपि तेषां स
रूपमनुसृत्य यथा योग्यं यथा संभवं निरूपणीयान्यानि यथा
उत्पन्नस्यैव बालकस्य द्विवार्षिकस्य वा धनभाग्यशौर्यसत्तमादि
कं सत्यपि सहमे संभवतीति निरूप्याणि वाच्यानि एवं उत्पन्नस्य
बालस्य द्विवार्षिकस्य वाथ न प्राप्तदारस्य संतत्यादिकं सत्यपि स
हमे संभवेन वाच्यमयोग्यत्वात् एवं षंढस्यापि संतत्या सत्य
पि संभवेन वाच्यं तथा मूर्खदेशोत्पन्नानां वेदस्मृतिशास्त्रा
दि एवं विद्यमपि न वाच्यं एवं सर्वत्रापि कुलजातिदेशानुधास
हमानां फलानि वाच्यानि पुण्यादीनि साधारणसहमानि
सर्वेषामुत्ती षंढानामपि सन्ति संभव एव वाच्यानि नान्यथे

आशेक्षो नाम नियम्मी क्षुद्र ति तत्वम् ५१
वेदापराश्रयः पानीयपतनं शृंगेर्जले
कस्माच्च मज्जनम् ५२ अथ पुनरन्येषामर्थं निरू
यमनुष्टुभाह आशेक्षोक इति आशासहमाशामान्ति विष
यिणी छा शेषम्पतेमत्वभ्रूते असावाशादिरुच्यते नहानत
लमयशोः स्याद्राशिभ्यः कालदिदिशेउक्तेः अथ अह्नाश
ह्नीमक्षोर्यमनुस्त्रावपिहृहीस्तितयायत्र धर्माधर्मा स्न पेता
एतादृशी मतिर्बुद्धिः स्वेहेत्युच्यते अथ वेदशाह्नोव यएवावी
विदिश्चवयवइतिधातवर्थानुसारात्तथाप्यत्र प्रसिद्धो र्वैयंपरे।
षामाश्रयः इव्यलाभवशेन कालयापनं परास्त्रेयावेदसह
वाच्यः अथ पानीयस्य जलस्य पतनं मेघादपभ्रूसोपतनमि।
तिपक्षीनत्स्वरूपः अथ च पानीयेपतनं मज्जनमिति सम

नी॰
६२

मीतत्सुरूप: अत्रविनिगमकाभावादर्थद्वयमपियुक्तमित्याह
पाकीयेति आकृतमुत्तरार्द्ध ५२

शुभयोगेत्थशालात्सोऽप्यं पत्तवीर्यानुसा रतः दारिसमस्तिमायारिकालिशूको विपर्ययः ५२

अथउक्तफलानांसहमानामपवादंवदन्के षुचित्सहमेषुफलविपर्यासमनुष्टुभाह शुभयोगेत्थशाला दिति स्पष्टार्थपद्यम् उत्तरार्द्धेप मेयपुत्रकि स्वदारिस सहमोत्तरयम् ५२

प्रश्नकालेपिसहमंविचा र्यंसुधीरिज्या सर्वेषामनुपयोगोशवि प्रश्नेचेतियजना ५३

ननुयस्यजन्मपत्राभावात्त त्फलाभावस्तस्यशास्त्रशुभाशुभसहमविचार: केनोपायेन स्यादित्याशंक्यानुष्टुभोत्तरमाह प्रश्नकालेपीति प्रष्टुर्देव दत्तादेरिज्यया प्रश्नलग्नकालाद्भुदभावसहमानांफलानि विचार्याणि सहममितिजात्यभिप्रायेणैकवचनंयुक्तं चैतत् अज्ञातजन्मनोदेवदत्तादिप्रष्टु: शुभाशुभेजिज्ञासि ते प्रश्नकालेपिसर्वेषामेवसहमानांशुभाशुभफलदानयो ग्यत्वादुपयोगोस्त्यावश्यकताऽस्तीतिसहमविचार: स्यादा ष्टक: यतोयस्मात्काराणजनोलोकाराजप्रश्नेतय: स्वतंत्रा: ज्योतिर्विदस्तस्मा: चित्रमाश्चर्यकारिसहमानामकंचस्वकदाभ विष्यतीतिस्वेच्छानुनिजिज्ञासन्तइत्यर्थ: ज्ञासन्तेइत्यर्थ: ताननजन्मनोत्रप्रागुक्तरीत्यैवसहमविचार:कार्य: चित्रंप्रच्छ न्तियजनइत्येकवचनांतमपिपाठंपठंतीतिशिवम् ५३

आसीद्दसीमगुणमंडितपंडिताग्र्योऽमा त्यहृतंगणगवी:स्फातिवित्तहृत: सा हित्यरीतिनिपुणोगणितागमज्ञश्री नामणिर्विपुलगर्गकुलावतंस: ५४

इतिसपरिकर:सहमविचार:संपूर्ण: विद्वद्विपश्चिद्गणसेवित पादपद्मगोविंदसत्तमतमाधवनिर्मितायां संज्ञाविवेकविहृ तौशिशुबोधवतोपूर्तिर्यगान्यकरणंसहमवृत्तस्य इतिश्री विद्वद्देवतमुकुटमणिगोविंदज्योतिर्विद्विरचितायांसंज्ञावि वेकटीकायांशिशुबोधिन्यांसहमप्रकरणंसफलंसमाप्तिमग मत् अथसत्ताध्यायपीठ्ठायोगाध्यायसहमाध्यायरूपप्रक रणत्रयात्मकस्यसंज्ञाविवेकाख्यताजिकग्रंथस्यसंपूर्तिका लेकामोनीलकंठदेवतत्तत्सूचनालंकारभूतंस्वपितामहा

मे	वृ	मि	कर्क	सिं	क.	तु.	वृ.	ध.	म	कुं	मी	न
१	१	७	४	१	१०	७	४	१	१०	७	४	३।२०
२	११	८	५	२	११	८	५	२	११	८	५	६।४०
३	१२	९	६	३	१२	९	६	३	१२	९	६	१०।०
४	१	१०	७	४	१	१०	७	४	१	१०	७	१३।२०
५	२	११	८	५	२	११	८	५	२	११	८	१६।४०
६	३	१२	९	६	३	१२	९	६	३	१२	९	२०।०
७	४	१	१०	७	४	१	१०	७	४	१	१०	२३।२०
८	५	२	११	८	५	२	११	८	५	२	११	२६।४०
९	६	३	१२	९	६	३	१२	९	६	३	१२	३०।०

दस्वरूपदर्शिगाणिनषोडशयोगप्रकरणं समाप्तिमगमत्

गुणैर्गुरुत्वान्नयशास्त्रमित्रमाद्या त्समागावसमर्थनाव भातातता गौरवशान्ततानमानास्तुतोजीवितमे तुकम १

मालेंदुमिंदीवरचारुकांतिं गोविंदमत्तं पितरं च नत्वा श्रीमाधवोरुविशदं करोति दैवज्ञलग्नेस रूमंजरस्य अथ सद्मानां नामानि श्लोकोपस्थितार्थमिदं वत्तावसततिलका तनुरथ हृद्यैरक्रामतिगुणमिति मोद्यमिति २ उद्धार्हेति ३ शौर्येति ४ स्पष्टार्थानि वृत्तानि पद्यानि १२३

मोद्यंचमत्स्यकलीपरतः तमोक्ताभोस्वसवधुमहूमंतयवद्यकव स्त्रस्नुसमपवहेशयनान्यदास्यादस्कर्मसुवाणिक्यकार्यसिद्धिः २ उद्धादस्नृतिमेता पाःस्त्रद्धाप्रीतिबलेतनुः ज्ञास्प्याधारसहूमेपानीयपतनेरिपुः ३ शोष्ठ्यौपायदारिद्र्यंतगुरुतोवुपथाभिधं वेधनेडहिता खस्रपवाशात्सद्मानिहि ४ सूर्येनचंद्रात्वितमहिलनेवीहूकेयुकं निशिप्राप संते शाखर्तसुद्धा ख्यभांतरालेलग्नेनचेत्सेकभमेतडत्क्रम ५

गुरुतागौरवसद्मयो रर्थभेदं वस्मृतिर्यं यत्कृत पक स्मादेव पश्चलग्नाद्व षं लग्नाद्वामासलग्नाद्वाऽनेकेषाम पिपदार्थानां गुणादीनां स्वच्छभासुभत्वानेप्रयोजनमत्र

मी.
५३

स्पष्टं करणस्य मध्यस्पष्टमानयनं वक्ष्यामः सर्वापेक्षया
प्रधानस्य प्राणपदस्य स्पष्टस्य साधनानुरोधपूर्वं हित्वा
वाराः पदं मूलवाक्यानुगमनं प्रकाशमाधस्पष्टपदार्थे २८
प्राणपदवाक्यं रसाः सूर्यो नेति यद्वि दिवसे वर्षप्रवेश
प्रत्नमिका लाभे सेमसा नाकालिकलमना कालिक
स्पष्टसूर्यः दिनमाकालिकस्पष्टवेदाणा तिनंस्पष्टका
र्येन प्राणपसदृशं भवति यदि च दिवर्षप्रवेशास्ये जन्म
कालो भवेत्तदा लग्ने दीर्घकेण चेद्रहितेनपूर्णाणगुणकेन
प्राणपदं सदृशं भवति अथ च लग्न भाविषमांगपूर्व
सदृशे प्रयोगोत्क्रमलग्नकार्यः यत्लग्नस्पष्टयोगाभि
हितान्तरविशेषवचनाल्लमाभावः अथ संज्ञा उच्यते
शोध्यं वेति पञ्च विलं परस्मिन्न्यीकर्तव्यो यः शोध्य
लसप्तमलं राशिः शोध्यमहराणादिकमिति यावत् सं
ख्या च यस्मिन्नहः शोध्यं प्रकः अध्याने सशुद्धि द्विगो
प्रस्तमसराशिः राण्यादिकमित्यर्थः विशेषपरे वा
र्षिकस्मात्समानाकेदृग्ध्रुवमहसमासमपि वदता ध्रु
वाणामेतस्योर्ध्यशुक्लवस्त्रादिस्यादिसदृशतिष्वनये
नपोः स्थानं श्रुद्धा अथ यथोर्ध्वस्यो ऋणादिकफलं तरा
लेमध्यकार्यः पोषमन्दराणादेवारम्भ शुद्धाश्चयथृदरा
श्चपावधिम ध्ये लग्न स्थानदेकाराशिर्व्यधिमध्ये तस्मान्नेत
स्तु प्राणसदृशे सेकभमेकराशि सहितकार्य नराशुणस
दृशं स्यात् यदि व्रतयोः धेनस्यात्तरेकराशियुक्ते
नकार्यमित्यर्थः शुक्रं भवति अथ लग्नग्रहणयोजनादी य
मदीपललनाणप्राणसमयग्रहस्यमनस्य ध्रुवपो निशि
सितान्निमेन तिथेवमापार्थं तस्मात् ध्रुवस्पष्टमानय ने
विशिष्टयोगायोजनीयाभिहिता लग्नतमनं तद्योजना
यितापोध्यर्तश्च ध्रुवश्चयभानरालेसमयोजनी यैश्च त्व
मवेत् साकेकमाकार्यानन्तसदृशं निष्पन्न यर्थपदावनयो
मे ध्येयोजनी यो भवेतन्तरा सेकता वेवस्थादिसमर्थः अ
भीष्टदर्शने स्पर्श: ४।३।२६।५८ चंद्र: ७।११५८।२३ ल
ग्न १०।२५।४५।१२ राशीवर्षप्रवेशोक्ति अथ मध्यग्रहणसूर्यः

शोधितोजातं ६।५।४।२५ लग्नयुक्तं ५।५।२५।१ अत्रशोध्यचं
द्रराश्यंशादेरारभ्यशुद्धाश्रयसूर्यराश्यंशावधिलग्नमस्तीत्यतो
लग्नयोनास्तीतीदमेवपुण्यसहममभूत् ५।५।२५।१ अथदि
नवर्षप्रवेशेसैकतायांवोदाहरणमुच्यते स्पष्टःसूर्योराश्यादि
४।८।१ चंद्रः ४।१२।१८ लग्नं ८।१।१० दिनेवर्षप्रवेशोऽस्तीत्यतः
सूर्यश्चंद्रमध्येशोधितोवशिष्टं २।४।० लग्नयुक्तं १०।१४।० इदंपु
ण्यसहमंजातं परंत्वत्रशोध्यदेशशुद्धाश्रययोःसूर्यचंद्रयोरं
तरालेलग्नंनास्तीत्येकयुक्तंजातंवास्तवपुण्यसहमं ११।१४।०
अत्रकेचित्तुद्वादशांशैकराशितोनमन्यंतेतेषामाशयेनविद्या
मानयंनविद्यः अत्रास्मत्पितृचरणैर्हरदृटीकायांरसालाभिधा
यांतेषामाशयमनूद्ययुक्तिपुरस्सरतायांसंमत्यातमाशयंदू
षयित्वासैकतापक्षएवस्थापितः सनिरभिमानैर्विद्वद्भिर्वत्तेरा
लोच्योमयातुविस्तरभयान्नोच्यते ५

अत्यस्तमस्माद्गुरुविद्ययोस्तत्संसाधनंपु
ण्यविधुवत्तरेज्यः दिवाविलोमंनिशिपू लग्नयोगः
र्ववत्तद्यशोभिधानंसहमंवदेति ६

अथगुरुविद्यायशःसहमानांसाधनमुपजात्याह अत्यस्त
मिति गुरुर्विद्योपदेष्टापठनविषयकआग्रहविशेषोविद्या।
तन्नाम्नोःसहमयोःसमाधनमस्मात्पुण्यसहमानयनाद्युत्प
त्तविपरीतंसंसाधनंकार्यंतद्गुरुसहमंपुण्यसहमंचभवती।
त्यर्थः अथयशःसहममुच्यते पुण्यसहमेनोनःसुरेज्योगुरु
स्ततिर्विधेयोदिवानिशिविलोमंसुरेज्योनंपुण्यसहमंकार्यं
तद्यशःसहमंभवति सर्ववदिति पुण्यसहमेऽपुण्यपूर्वोक्त
एवविधिःलग्नयोगःशोध्यदेशशुद्धाश्रयेसैकत्वादिसंस्कार
श्चकार्यस्तथासत्येतानिगुरुविद्यायशःसहमानिवास्तवानि
भवंति अथोदाहरणं अत्यस्तमित्युक्तेःसूर्योनश्चंद्रः ५।२४।
१६।३५ लग्नयुक्तोयं ४।२४।४।११ अत्रशोध्यशुद्धाश्रययोःसू
र्यचंद्रयोर्मध्येलग्नंनास्तीत्येकयोगःकृतःजातेगुरुविद्यासह
मे ५।२४।४।१ अथपुण्यसहमं ५।५।२५।१ गुरुः २।२५।११८
रात्रिसत्वाद्वैपरीत्यं यथागुरूनंपुण्यसहमं २।३।३४।४३
लग्नयुक्तमिदं २।३।१२।१९ अत्राप्युभयोर्मध्येलग्नंनास्तीत्येकयु
क्तंकृतंजातंयशःसहमं २।३।१२।१९। ६ ॥

८।२२।४३।२०। चंद्रेण ९।३।५९।३३ युक्तः ७।१९।१६।५३
अनयोर्मध्ये चंद्रसत्वान्न सेकृनाजातमिदमेव राशेर्गौरव
सहमं ७।२९।१६।५२ अथार्कः ३।१७।३९।५८ शनिना ७।२९
।१८।३९ ऊनः ७।२४।१८।२२ लग्नयोगपक्षयोगाभावश्च अज्ञा
तेराशौ राजपितृसहमे ९।२४।२।५८। ८॥

मार्तंडतोऽपास्य सितं विलोमं नक्तं सुतोऽह
र्निशमिंदुमीज्यात् स्याज्जीवितांख्यं गुरु
मार्कितो दिवा मं निशीदं समम्बयोर्ः १५

अथ मातृपितृजीवितांबुसहमानामानयनमिंद्रवज्रयाह
मार्तंडतइति दिने मार्तंडतश्चंद्रात्सितमपास्य रात्रौ शुक्रे चं
द्रमपास्य लग्नयोगादि सर्ववन्न मातृसहमं स्यात् अथ गु
रुमध्ये चंद्रो ह्रो रात्रौ शोध्यो लग्नयोगादि च कार्यं तत्पुत्रसह
मं स्यात् अथ दिने शनिमध्ये गुरुं विशोध्य रात्रौ गुरुमध्ये
शनिं विशोध्य सर्ववल्लग्नयोगादि तज्जीवितसहमं स्यात्
अथावयामातृसहमेन नमं तुल्यमेव जलसहमं स्यात् अ
थ दिने शनिमध्ये गुरुं विशोध्य रात्रौ गुरुमध्ये शनिं विशोध्य
सर्ववल्लग्नयोगादि दिवा जलं नामकांतिः उदाहरणानि शु
क्रः २।२५।१।२७ चंद्रेण ९।३।५९।३३ ऊनः ५।२१।१२।५४
लग्नयोग ४।२८।५८।३ एकयोगो नास्तीतीदमेव मातृस
हमं जलसहमं च जातः तथा गुरुः २।१५।१८ चंद्रेण ९
।३।५९।३३ ऊनः ४।२०।५३।४५ लग्नयोगादिकृते जाते पु
त्रसहमं ३।२०।३९।२१ तथैव गुरुः शनिना ७।१५।१८।३९
ऊनः शेषः ९।१९।५१।४२ लग्नयोगपक्षयोगाभावश्च अजा
तं जीवितसहमं ५।१९।१७।१८ ॥ १ ॥

कर्मेत्तमारान्निशि वामृत्त्वकं रोगाख्यमिं
दुं तनुतः सदैव स्यान्मन्मयो लग्नपमिंदु
तो ह्नि वामं निशीदं तनुपं सदा कात् १६

इंदुरेव तनुपश्च
तदा अर्कात
मेशविशोध्य

अथ कर्मरोगमन्मथसहमानामानयनमिंद्रवज्रयाह क
र्मेति दिने आराज्जीमातुर्यं शोध्य निशि वामं तु याज्जीमप्रोद्य
लग्नयोगादि सर्ववत्कर्मसहमं स्यात् सदैवाहोरात्रं तनुतो

लग्नमध्येऽइंदुं विशोध्य लग्नयोगादिशाग्वद्योगसहमं स्यात् अ-
र्कोहैलग्नपं विशोध्य निशि चामं लग्नयोगादिशाग्वन्मन्मथस-
हमं स्यात् उदाहरणानि बुधः ३।१८।१७।१३ भौमेन २।८।१३।
५९ ऊनः १।०।०।१९ लग्नयोगः ११।२९।४५।५५ एकयोगो वा
२९।४५।५५ जातं कर्मसहमं तथा लग्नं १।२९।४५।३९ चंद्रेण
९।३।५८।३३ ऊनं ५।२५।४९।६ लग्नयुक्तं ०।२५।३४।३९ जातं
रोगसहमं क्रूरग्राश्चयभस्य लग्नरूपत्वादेकयोगाभावप् १२

**कलितमेस्वो गुरुतो विशुद्धे कुजे विलोमं निशि पूर्वरीत्या शास्त्रं दिने शौरिमपास्य जीवा-
ह्यमं निशि स्याद्युतः पुरावत् १३ ॥**

अथ कलितमाशास्त्रसहमानामानयनमुपजात्याह कलि-
तमे इति दिवा गुरुमध्ये भौमः शोध्यः रात्रौ भौममध्ये गुरुः शो-
ध्यः पूर्वरीत्या लग्नयोगः सैकता विधिश्च तत्कलिसहमं क्षमा-
सहमं च स्यात् कलिकंटकः क्षमा शांतिः अथ दिने जीवा-
द्गुरोः शौरिं शनिमपास्य रात्रौ शनिमध्ये गुरुमपास्याच्छास्त्र-
सहमं स्यात् उदाहरणं भौमः २।८।१३।५४ गुरुणा २।१।१५-
।१८ ऊनः ०।४।२३।३९ लग्नयोगः ११।४।९।१२ एकराशियो-
गाभ्र जातं कलिसहमं क्षमासहमं च ०।४।९।१३ अथ शनिः ०।२५
।८।३९ गुरुणा २।१।१५।१८ ऊनः ५।१३।२८।१८ बुधेन ३।८।१४
।१२ युक्तः ८।१९।४२।३० एकयोगो जातं शास्त्रसहमं ९।१९।४२
।३०।१३

**दिवानिशं ज्ञाच्छशिनं विशोध्य बंध्वाख्यमेतन्निशि बंधकं स्यात् चामे दिवैतन्नस्यति
रव्यमतां दिंडं विशोध्योक्तवदार्कियोगात् १४**

अथ बंधुबंधकमरणसहमानयनमुपजात्याह दिवा-
निशमिति ज्ञाद्बुधाच्छशिनं विशोध्योक्तवद्विधौ कृते होरा-
बंधुसहमं स्यात् रात्रिवर्षप्रवेशे एतदेव बंधुसहमं बंधक-
सहमं च स्यात् दिने चेच्चंद्रमध्ये बुधः शोध्यो लग्नयोगादि-
वं वतरां बंधकसहमं स्यात् चंद्रः परास्रयः स्वार्किकः अथा-
ष्टमभावमध्ये चंद्रः शोध्यः आर्किः शनेर्योगः कार्यः उक्तवत्से-
कता पितत्सहीरात्रं मृतिसहमं स्यात् उत्तरश्लोकस्य महानि-
शामिति पदमित्यपि ह्यष्टमः तस्य देहलीदीपन्यायेन पातात्
उदाहरणानि बुधः ३।८।१७।१२ चंद्रेण ९।३।५८।३३ ऊनः

नी-
५५

६।२।७।३९ लग्नयोगः ५।२।३।१५ एतद्रुधसहमं जातं एकयोगेनापि
एतद्रात्रौ वंदकसहमं भवति दिवाऽन्यथा विधेयम् अन्यथाप्यमभावः
६।०।१९।२५ चंद्रेण ९।३।५९।३३। ऊनः ०।२७।२०।५२ शनेः १०।१५।०८।३९
योगः ४।१२।४५।२८ एकयोगअजातं मदनसहमं ५।१२।४५।२८। १४

देशांतराख्यंनवभाद्धिशोध्यंधर्मेश्वरंसेना
तमुक्तवत्स्यात् अहर्निशंवित्तपमर्थभावा
द्धिशोध्यसूर्योक्तवदर्थसद्म। १५

अथार्थदेशांतरमानयनमुपजात्याह अहर्निशामिति अहोरात्रंध
नभावमध्येधनभावेशाविशोध्य पूर्वोक्तवद्विधौकृतेऽर्थसद्मनस्यस
हमंस्यात् तथा नवमभावाद्धर्मेश्वरं नवमभावेशं विशोध्योक्तवल्ल
मयोगादिविधौकृते संततमहोरात्रं देशांतरसहमंस्यात् उदाह
रणं धनभावः ०।२।१९।२५ धनभावेशेन भौमेन ४।१९।२३।५४।
ऊनः ९।१२।५५।३१ लग्नयोगः एकयोगाभावअजातं धनसहमं ८
।२४।४५।० अथ नवमभावः ७।२।३३।१४ नवमभावेशेन भौमेनोनः
४।२९।२९।२- लग्नयोगः सैकताच जातं देशांतरसहमं ४।२६।१४
।५९। १५

सितादपास्यार्कमथान्यदाराह्व
यंसदाप्राग्वदथान्यकर्म चंद्रोज्झितंवा
ममथोनिशायांशास्त्रहाणाज्यदिनवंद।
कोणा १६

अथान्यदाराऽन्यकर्मवणिक्सहमानामानयन
मुपजात्याह सितादीति सदाहोरात्रं शुक्रमध्येऽर्कमपास्यप्राग्वल्ल
ग्नयोगादिकार्यमन्यदारसहमंस्यात् अथ दिवा चंद्रमध्येशनिंवि
शोध्य रात्रौ शनिमध्ये चंद्रं विशोध्योभयत्रापि लग्नयोगादि कृत्वाऽ
न्यकर्मसहमंस्यात् अथ दिनवंदकोणा यथारीत्या दिने वंदकसह
ममुक्तं चंद्रमध्ये बुधः शोध्यो लग्नयोगादि प्राग्वदिति तदेव रात्रौ सदहो
रात्रं वणिक्सहमंस्यात् उदाहरणं शुक्र ७।२५।१९।२० सूर्येण
३।१९।३९।५८ ऊनः ११।५।३३।२९ लग्नयोगएकयोगाभावअ
जातं परदारसहमं १०।१७।१८।५४ तथा शनिः ०।२५।१५।३६ चंद्रेण
९।३।५९।३३ ऊनः ३।२१।२२।३ लग्नयोगएवकोर्थोजातमन्यकर्म
दाख्यं तत्सहमं रात्रौ ९।११।०।३९ तथा चंद्र ९।३।५९।३३ बुधे
न ३।१९।१४।१२ ऊनः ५।२०।४२।२१ लग्नयोगः ४।२०।२०।५० एका
योगअजातं वणिक्सहमं ५।२०।२०।५२ १६

योगः

शनैर्दिवार्कंनिशिचंद्रमार्कंविशोध्यसूर्ये
तुभनाथ स्यात्कार्यसिद्धिःसततंविशो।
ध्यमंदसितात्स्याद्विवाहसद्म १७

अथकार्यसिद्धिविवाहसहमयोरानयनमुपजात्याह शनेरिति
दिवसे शनिस्सूर्ये सूर्यः शोध्यः सूर्ययुतात्कार्यसिद्धिसहमंस्यात्
अथ सिताच्छुक्रान्मंदे शनिं सततमहोरात्रं विशोध्य लग्नयोगा
दि च कृत्वा विवाहसहमंस्यात् उदाहरणं रात्रौ शनिः ०।१५।१८
।३९ चंद्रेण ९।३।५९।३३ ऊनः १०।११।२२।३ चंद्राक्रांतराशिमे
कराक्रान्त्याये न शनिना ०।१५।१८।३९ युक्तं ५।२६।५०।३९ जा
तं कार्यसिद्धिसहमं अथाथ भस्य शनिरूपत्वादेकराशियोगा
भावः तथा शुक्रः ५।२५।५९।२७ शनिना ०।१५।१८।३९ ऊनः ०।९
५०।५१ लग्नयोगपक्रयोगाभावश्च जातं विवाहसहमं ९।२९।२०

गुरोर्बुधं शोध्य भवेत्प्रसूतिर्वामं निशी
ंदुं शनितो विशोध्य षष्ठेति पेडक्तदिशा मार्गः
सदैव संतापसमं रमपास्य शुक्रात् १८

अथ प्रसवसंतापसहमयोरानयनमुपजात्याह गुरोरिति दि
ने गुरुमध्ये बुधं शोध्य रात्रौ बुधमध्ये गुरुं शोध्य लग्नयोगादि शाव
न्नूनत्वे प्रसवसहमंस्यात् अथ शनिमध्ये इंदुं चंद्रं सदैवाहोरात्रं वि
शोध्य षष्ठभावलिपि योजयेत् उक्तदिशा शोक्तमार्गेण शोध्यास्त्र
यमध्यांतराले षष्ठो नं चेत्से कृत्वा विषये यातत्संतापसहमंस्यात् आ
रमपास्य शुक्रादित्यग्रिमेण संबंधः उदाहरणं बुधः ३।८।१४।१२
गुरुणा २।१।५०।१८ ऊनः १।४।२३।५४ लग्नयोगः ०।४।६।३० एक
राशीयोगो जातं रात्रौ समानसहमंस्यात् १।४।३०।३० तथा शनि
०।१५।१८।३९ चंद्रेण ९।३।५८।३३ ऊनः १०।११।२२।३ षष्ठभावेन
४।११।६।२५ युक्तं २।२२।३१।२८ उभयोर्मध्ये षष्ठभावाभावे देकरा
शियोगो जातं संतापसहमं ३।२२।३१।२८ ॥

श्रद्धासदाशोक्तदिशायशाणं विशोध्य ततः
प्रोत्य सदा गुरो मा प्रीत्याख्यमर्के बलदे
हसंस्ते यशः सहमेज्यास्यमपास्य भौमात्

अथ श्रद्धाप्रीतिबलदेहसहमानामानयनमुपजात्याह श्र १९
द्धेति सदाहोरात्रं शुक्रात्सारभौममपास्य शोक्तदिशा लग्नयोगः
सेकता च कार्या तत् श्रद्धासहमंस्यात् अथ सदा विद्यासहमम
ध्ये शाणपसहमं शोध्य पुरोक्त्या लग्नयोगादि विधाय प्रीत्याख्यप्री
तिसहमंस्यात् अथ पूर्वं यशः सहममर्के तत्स्थेन दाशणा।

नी·
५८

रिसहैमेबलदेहसहमेउक्तेनातिकष्टैः चलसैन्यंनतमासमर्थ्यं
तस्यप्रागभिधानात् देहंशरीरंजाड्यमपास्यभौमादित्याग्नि
णासंबंधः उदाहरणं शुक्रः २।२५।६।१२ भौमेन २।८।१३।५४
ऊनः ०।१७।५५।३३ लग्नयोगः ११।८।४।१८ एकयोगश्चजातेऽस्मा
द्धासहमं ०।१८।४५।१६ तथाविद्यासहमं ०।११।२४।४६ तथायशः
सहमं ३।३।२०।१६ इदमेवबलसहमंचजातं ३।३।२०।१६ ॥ १४

शनिर्विलोमेनिशिचांद्रयोगाद्व्यापारमाराद्भमपास्यशस्तत् पानीयपातःशशि नंविशोध्यसौरेर्विलोमेनिशिसर्ववत्स्यात्

अथव्यापारपानीयसहमानामानयनमुपजात्या न् २
ह शनिरिति दिनेभौममध्येशनिःशोध्यः रात्रौशनिम
ध्येभौमःशोध्यः उभयत्रापिचांद्रेयुः यस्ययोगः कार्यः सर्ववच्छोध्य
तेस्तद्व्यापारयमानतगलेबुधेनचेत्तैकत्तमेतदुक्तंमितिसैकनापि
कार्यात जाड्यसहमंस्यात् भौममोहोत्तानमितियावत् अथा
राद्भौममध्येबुधंशस्यदहोरात्रंविशोध्य सर्ववल्लग्नयोगादितव्या
पारसहमंस्यात् बुधाद्यस्याधिकार्थेनव्यापारः अथसौरेःशनिम
ध्येशशिनंविशोध्योदिवारात्रौच चंद्रमध्येशनिःशोध्यः सर्ववल्ल
ग्नयोगादिकार्यंतत्पानीयपातस्यवृष्टेर्मज्जनस्यवासहमंस्यात्
उदाहरणं रात्रौशनिः ७।५।१८।३२ भौमेन २।८।१३।५४ ऊनः
५।८।४।४२ बुधेन ३।८।७।१२ युक्तः ८।१५।१८।५४ अत्रोभयोर्म
ध्येबुधोस्तीतिनैकराशियोगोजातमिदमेवजाड्यसहमं ८।१५
१८।५४ तथाभौमः २।८।१३।५४। बुधेन ३।८।१४।१२ ऊनः १०।२९
।५९।४२ लग्नयोगः ६।२९।५४।१८ एकयोगोनास्तीदमेवव्यापा
रसहमंजातं ६।२९।५४।१८ तथारात्रौचंद्रः ९।३।५८।३३ शनिना
७।१५।१८।३९ ऊनावशेषं १।१८।३।५७ लग्नयोगः ०।१८।२३।३३
एकराशियोगश्चजातंपानीयपातसहमं २।१८।३३।२०। १२

मंदेकुजात्योद्यरिपुर्विलोमेरात्रौभवेद्धौमविहीनशत्रुपात् शोध्योविलोमेनिशिसर्ववत्स्यादुपायईज्येशनिनाविशोध्यः

अत्रशत्रुशौर्योपायसहमानामानयनमुपजात्याह २१
मंदमिति दिनेकुजेमंदशोध्यः रात्रौविलोमशनिमध्येभौमःशोध्यः
लग्नयोगादिप्राग्वत्तद्रिपुसहमंस्यात् रिपुःशत्रुः अथदिनेशौर्य
सहममध्येभौमःशोध्यः रात्रौभौममध्येशौर्यसहमंशोध्यम्

भयत्रापि लग्नयोगादि प्राग्वत् तत्र शौर्यसहमं शौर्यं शत्रुनिग्रहय
त्नः अथ दिने शनिमध्ये इज्यं गुरुं विशोध्य वामं निशि रात्रौ तु गुरु
मध्ये शनिं विशोध्य पूर्ववल्लग्नयोगादि तदुपायसहमं स्यात् उ
दाहरणानि रात्रौ शनिः ७।१५।१८।३६ भौमेन २।६।२३।५४ ऊ
नः ५।९।१४।४२ लग्नयोगः ५।८।५-।१८ एकराशियोगश्च ५।८।५-
१८ शत्रुसहममिदं तथा भौमः २।६।२३।५४ बुधपसहमेन ५।५
।५२।१ ऊनः ९।१।४८।५३ लग्नयोग एकयोगाभावश्च जातं शौ
र्यसहमं ८।०।३४।२९ तथा गुरुः २।१।५-।१८ शनिना ७।१५।१८
३६ ऊनः ६।१६।३१।४२ लग्नयोग एकयोगाभावश्च जातं स्वपायस
हमं ५।६।१७।१९।१२।

वामं निशि तत्तद्विशोध्य पुरा णास्तत्पुरविलोमं निशि तज्ज्ञरिपुः सूर्योऽत्र तः सूर्यमपास्य नक्तं च इंदुस्तत्र कृतना पुरोक्ता २२

अथ सारिइगुरुतासहमयोरानयनमाह
वामं निशीति वामं निशीत्यस्य पूर्वेणान्वयः बुधपस
हममध्ये तद् बुधं दिने विशोध्य रात्रौ तु बुधमध्ये बुधपसहमं विशोध्य
शेषमुभयत्रापि लग्नकृत्यमत्र शोध्यशोधकयोरेकतरस्व
रूपत्वाद् बुधस्यैकराशियोगो न कार्यः तद्वारिइसहमं स्यात् अथ सू
र्योऽत्र मध्ये ०।१- दिवा सूर्यः शोध्यः नक्तं चंद्रोऽत्र मध्ये ०।३ चंद्रः शोध्यः
उभयत्रापि लग्नयोगादि पूर्वोक्तं कार्यं तद् गुरुतासहमं भवति उदा
हरणे बुधः ३।६।१४।१२ बुधपसहमेन ५।५।२५।१ ऊनः १०।०।४९
।११ बुधेन युक्तः १।०।३।२३ जातमिदं सारिइसहमं अत्रोक्ताद्देनो
रेकराशियोगो नास्ति तथा नक्तं चंद्रोऽत्र ०।२ चंद्रः ९।३।५६।३३ शो
धितः ३।२९।३।२७ लग्नयोगः २।२८।४९।३ एकराशियोगाभावश्च
जातं गुरुतासहमं २।२८।४९।३ ननु गौरवगुरुताशब्दयोर्भावप्रत्य
यांतत्वादर्थभेदानुपपत्तिस्तत्समे देफलानुपपत्तिश्च सत्यम् एतदे
वाशंक्यार्थभेदाद्दृष्टमेते ग्रंथकृता गुरुतामंडलेशात् गौरवं मान
यशालितेति २२

कर्काद्दिनतः प्रोज्झ्य शनिं स्याज्जला ध्यन्यथा निशि बुधपाच्च शनिं विशोध्याद्धि वामं निशि तद्वंधनं ॥ २३

अथ जलपथबंधनसह
मयोरानयनमनुष्टुभाह कर्काद्दिनत इति दिने कर्काद्दिनतः सार्द्धरा
शित्रयमध्ये शनिं प्रोज्झ्य अन्यथा निशि शनिमध्ये सार्द्धराशित्रयं वि
शोध्यो भयत्रापि लग्नयोगादि पूर्ववत् जलपथसहमं स्यात् दिवा बुधप
सहममध्ये शनिं विशोध्य रात्रौ वामं विलोमं शनिमध्ये बुधपसहमं।

विशोध्येलग्नयोगस्सैकत्वाचएर्ववत्तदंथनसहमंस्यात् उदाहरणं शनि ०।५।१५।२६ साईराशिव्रयेणराशे ३।२५ ऊन: ४।०।१-।३६ लग्नयोगः ३।०।४।२२ जातंजलपथसहमं तथारात्रौशनिः ०।५।१५।२६ गुरुपसहमेन ५।५।२५।१ न्यूनः २।६।५३।१ लग्नयोगः ५।६।३८।३० सैकत्वाचकृतात्रातंदंथनसहमं २।६।३८।३० एवमेतान्यष्टचत्वारिंशत्सहमानिसमरसिंहानिप्रकानि २३

चंद्रेसितादपास्योर्कसदाकन्याख्यमुक्तवत् गुरुपादर्कमपास्यायंयोगार्थसोन्यथा निशि २४

अथान्योक्तयोः कन्याख्यसहमयोरानयनमनुष्टभाह चंद्रमिति सदादिवारात्रौ शुक्रमध्ये चंद्रं विशोध्योक्तवल्लग्नयोगादिकार्यं तत्कन्यासहमं स्यात् अथ दिने गुरुपसहमेर्कमपास्य निशायां तथार्के गुरुपसहमम् अपास्य योपसमयराशिपेनैकादशभावेनयुक्तमुक्तवदाद्यभावं गृहीत्वा सैकतापिकार्यं तदस्यसहमं स्यात् उदाहरणं शुक्र ४।२५।६।२० चंद्रेण ६।३।५९।२३ न्यूनः ५।२१।१२।५४ लग्नयोगः ४।२।५८।३ सैकत्वान्नास्तीत्येवकन्यासहमंजातं ४।२।५८।३ तथा ३।६।३६।५८ गुरुपसहमेन ४।५।२५।१ न्यूनः १०।१४।११।५० आद्यभावेन ६।२।३३।४४ युक्तः ७।१६।४५।११ उभयोरंतरेआद्यभावसत्वान्नैकराशियोगो न तत्तद्दसे वासस्सहमं ७।१६।४५।११ दिने वर्षप्रवेशोपाग्रक्तरीत्यासर्वाणि सहमान्येयानि २४

स्वनाथहीनेसहमेनदंयाः स्वीयोदयस्याविहृतास्त्रिशत्या तत्समपाकादिवसैदलैर्वैस्यानदशायांतदसंभवोवा २५

[illegible]

अथ सहमोत्पत्तिमभिधायेतत्फलान्याभिधास्यमानो वर्षप्रवेशात्कतिदिवसैः सहमफलावाप्तिः स्यादित्यापकं परिहारम्यत्तदाभिदिवसानयनमुपजातिकयाह स्वनाथहीनमिति यस्यसहमस्यशुभाशुभमाप्तिदिवसानां तातामितास्तस्वरूमराशयादिकं कर्मम् सौम्याः स्वनाथस्तस्य स्वामिनाग्रहेणहीनम् ऊनं कार्यं मवशिष्टस्यांशाः कार्यास्तेन त्सहमोक्तराशिस्वीयोदयेन विनिघ्नास्त्रिंशत्याशतत्रयेण ३०० विहृता भक्ता येलब्धा दिवसास्तैः कृत्वा तेषां समानां पाकः फलपाककालः स्यात् अत्रागतैर्दिवसैस्त्रिंशद्भक्तैर्वर्षप्रवेशकालिकीरपूर्णादिः स्वदैरुर्युक्तस्तावति सूर्यभक्ते सति तत्सहमस्य फलपाककालो भवतीति केचित् अपरेतु सहमेश्वरमहादशाप्रवृत्तिदिनादेताव

क्रिरानीतैर्दिवसैस्तद्दशायामन्यदशायां वा फलपाक इति नतु
सहमेश्वरयोर्यदा गमपादिसाम्यं स्यात्तदा त्वादेव तत्सहमना
थदशायामेव सहमफलप्राप्तिः स्यात्तत्रापि सहमस्य कालज्ञानं त
द्दशायां वा विदशायां वा स्यादिति निष्कर्षः उदाहरणं पुण्य
सहमं ५।५।२५।१ स्वस्वामिना बुधेन ३।८।१५।२२ हीनमवशिष्ट
।।२४।१०।४६ अस्यांशाः ५८।१०।४६ कन्याख्ये सहममिति कन्यो
दयेन ३३५ गुणिते १९८२५।२३।३५ त्रिंशता ३० भक्तं लब्धादि
व वसा ६६०।५० पलानि ४ वर्षप्रवेशादिवसादेतावत्स्वदिनेषु
तीतेषु पुण्यसहमफलपाकः अथवा पुण्यसहमाधीशस्य बु
धस्य महादशायां बहुदिनवत्यां बुधमहादशाप्रवेशदिनादे
तावत्सु दिनेषु गतेषु पुण्यसहमफलपाकः यद्यल्पदिनस्य
यदा वा सहमेश्वरः २५

स्वोच्चादिमन्यद्गतो यदि लग्न
दर्शी वीर्यान्वितः सहमपो यदि नेत्थशालम्
नासौ बली रविशशीश्रितभेशदर्शोऽगौत
लग्नपबलस्य विचारणीयम् २६

अथ सहमफलानि वक्तुकामो यन्यकृत्सहमाधीशस्य बलिष्ठत्वे
प्राप्यमाने फलावाप्तिरविकला अन्यथा नेति ज्ञानं न सहमेशस्य ब
लिष्ठत्वात् बलिष्ठलक्षणं वसन्ततिलकयाह स्वोच्चादीनि स्वग
हस्वोच्चस्वहद्दस्वद्रेष्काणस्वनवांशप्रभृतिषु स्वपदेषु माधिकारे
षु गतात उपलक्षणत्वान्मित्रगृहगतो मार्गी स्वहद्दस्वोच्चदृष्टो युक्तो
वा दिनौ वा सन्सहमाधीशो यदि लग्नदर्शी लग्नावलोकी सन्सहमा
धीशो वीर्यान्वितोऽस्ति यः यदा पुनरेवं विधोऽप्ययं लग्नं नेत्थतेऽसौ
सहमाधीशो निर्बली निर्बल इत्यर्थः अयमेव सबलत्वनिर्बल
त्वविचारो यावनैर्महिलाजादिर्येथस्तीत्याह रवीति रविशशि
भ्यामाश्रिते ये भे राशी तयोरीशो यः एष सूर्याक्रान्तरविराशिस्वामी
स्य एवं चंद्राक्रान्तराशिस्वामी चेत्यर्थः तयोर्दर्शोऽमावस्यापूर्णिमा
र्णिमा यत्र योस्तिथ्योरन्ते समासिषहरिकायां चलमेतयोस्स्वामि
नो तेषां चतुर्णामपि ग्रहाणां बलस्य विचारणं सबलत्वदुर्बलत्वा
दिः स्तेत्यं यथोक्तप्रकारेण ज्ञेयः अयमर्थः यस्मिन्ब्राद्गे मासि दे
वदत्तादेर्जन्माभूज्जन्मासि च तत्तारोत्तराघ्रावश्रवणे वेद्याः सूर्यराशि
स्वामी तन्मासीयदर्शीतो न लक्षणालग्नस्वामी तन्मासीयदर्शां
ति मत्स्याणलग्नस्वामी चेत्येषां चतुर्णामप्येवमेव बलं दौर्बल्यं
च गवेष्यं नान्विदं रविशशीत्यादिकमर्थमुक्तं प्रयोजनं चात्रा
किमपि नास्ति सत्यं समरसिंहोक्तत्वात्सोयमपृक्तं यदाह तु:

रविश्चंद्रः पौर्णमासी जन्मकृत्यिपानां नैवबलमिति तेनापि कि
मर्थस्वक्रमिति चेत् उच्यते यथा नरेभद्रिद्वाजादिभ्य आयुर्दाया
नयनार्थं प्रवृत्तेन समरसिंहेन षोचनर्णमित्याव श्यकत्वाद्बल
विवेकवल उक्तः २६ **पंचवर्गीबलेनोनो न दृष्टस्था
नमाश्रितः अबलोप्यल्पदर्शी बली स्वल्प**
अथान्यमपि नैर्बल्य सबलत्वलक्षणमनुष्टु **त्ति चेत्यदः २७**
भाह पंचवर्गीति पंचवर्गीबलं प्रागभिहितं
तेनोनः स्तोकबलः शारीरकं प्रकैः नथा नदीनं षडित्यादि नौकमा
पि दृष्टस्थानं नाश्रितस्तथा लग्नमपि न यन्न वती त्यनुक्रमश्रितं
एमेवंविधो यदोय मवलोस्ते यः यदा पुनर्ग्रहः स्वल्पेपि त्रैराशि
काद्येषु षट्स्वाखेवा लभ्रुनि पवोधिकारे स्यादयं चलमदर्शी
स बलीत्तेयः मध्यमाधिकारे उत्तमाधिकारे लग्नदर्शी बलिष्टः
स्यादिति किं वाच्यं तादृश स्य बलिष्टत्वं प्रागेवोक्तं २७

सर्वतबली

**स्वस्वामिना शुभखगैः सहितं च दृष्टं स्वामी
बली च यदि तत्सहमस्य वृद्धिः यत्स्वामि
नाशुभखगैश्च न युक्तदृष्टं तत्संभवो न हि भ
वेदिति चिंत्यमादौ २८ ॥**

अथ सहमाधीशस्य बलाबलेऽभिधार्यं सहमस्य संभवासंभवलक्ष
णं वसंततिलकयाह स्वस्वामिनेति यत्सहमं स्वामिना शुभेन पा
पेन वा सहितं दृष्टं च अथवा शुभखगैः सहितं दृष्टं वा भवति तथा
सहमस्वामी च प्रागुक्तप्रकारेण बली यदि स्यात्तदा तत्सहमस्य वृद्धिः
प्रोच्यमानफलदानसामर्थ्यमिति यावत्स्या वाच्या यत्तु सहमं
स्वामिना शुभेन पापेन चान्यैर्वा शुभखगैश्च न युक्तं न दृष्टं वाप्य
पद्रहे रीतिं तमसी दिनं वा तत्स्वामी च निर्बलस्तथापि श्रेयम्
न दातत्सहमस्य न संभवः फलदानसामर्थ्यं च न भवेन्नहि नि
श्चयेत्ति एवमादौ प्रथमं तत्र चिंत्यं विचार्यं तस्माद्यानि स
हमानि शोकफलदानं वालिष्टानि तान्येव यस्यमाणफलदान यो
ग्यानि अस्मिन्वर्षे नान्यथा बलाविता विसहमनामानि प्रथमतो
विचार्याणि २८

**अष्टमाधिपतिना युतेक्षितं स्यात्पह
गुप्तमथेत्यशालितः संभवेपि विलयं प्रया
ति यतेन जन्मनि पुरे दृमीदृपतौ २९**

अथान्यदपि नैर्बल्यलक्षणं रव्योक्तयाह अष्टमाधिपतिरिति
यत्सहमं वर्षलग्नादष्टमराशीश्वरेणाशुभेन पापेन वा युतमी
क्षितं वा तथा पापग्रहयुतं पापग्रहेणादृष्टयुतं वा तथानैरष्टमा
धिपतिना पापग्रहैर्वा अन्यथा शालिमुथशिलयोगकारि चेद्भवे
त्तदसंभवेपि स्वस्वामिना शुभखगैः सहितं च दृष्टमित्यादिना
सहमस्य फलदातृतासंभवेपि तत्सहमं विलग्ने फलं दातासा
मर्थ्यह्रासान्नाशं प्रयातीति निष्फलं भवतीत्यर्थः तेन कारणेन
जन्मकाले पुराप्यमनन्तरं सहमबलाबलमीक्ष्यता देवर्तैर्वि
चार्यताम्

आदौ जन्मनि सर्वेषां सहमानां बलाबलं विमृश्य पश्चात्संभवो येषां तानि वर्षे विचिन्तयेत् २

अथास्य मर्थस्वयमनुष्टुभाविष्टणोति
आदाविति स्पष्टार्थमप्ययम् २

सबले पुण्यसहमे धर्मसिद्धिर्धनागमः शुभस्वामीतिनयुते व्यत्ययेव्यत्ययं विदुः

अथ सहमफलान्यपूर्वपीठिकां विधाय तत्फलान्यभि ३१
धातुकामः प्राधान्यादादौ पुण्यसहमस्य फलमनुष्टुभाह स
बल इति स्पष्टार्थं पद्यम् धर्मस्य पूर्विकाल्हाघ्निकशुभकर्मा
नुष्ठानस्य पुण्यापरपर्यायस्य सिद्धिर्निष्पत्तिः ३१

लग्नात्षष्ठाष्टरिष्फस्थे धर्मभाग्ययशोहरं शुभस्वामीदृशाप्ते सत्वधर्मादिसंभवः

अथ पुण्यसहमसंबंध्यशुभफलं सापवादमनुष्टुभाह ३२
लग्नादिति वर्षप्रवेशलग्नात्पुण्यसहमं षष्ठाष्टमद्वादशस्थं चे
त्तदा धर्मभाग्ययशोनाशकं भवेत् यदि तत्सहमस्वामि
नाशुभेन पापेन वा दृष्टं न पलक्षणात्वा युक्तं न वा चेत्तदा शोभनं
त्वधर्मादिसंभवः अशुभं तु फलं वर्षारंभ एव ज्ञेयं शुभविलो
कनाभावे पापग्रहावलोकने च सम्पूर्णवर्षपर्यन्तं तत्सहमसं
बंधिशुभमेव स्यादित्यर्थः ३२ **पापयुक्ते शुभदृष्टे च**
शुभं प्राक्ततः शुभे शुभयुक्ते पापदृष्टे
मादौ शुभमसत्परे ३३ अथ पापशुभग्रहसंबंधेन
युतिदृष्ट्योः फलमनुष्टुभाह पापयुगिति तत्पुण्यसहमं पाप
युक्तं शुभदृष्टं चेद्भवति तदा प्राग्वर्षपूर्वार्द्धे अशुभं ततो वर्षोत्तरा

नी॰
प॰

ष्टं शुभं स्यात् यदा तत्सहमं शुभयुक्तं पापदृष्टं वा स्यात्तदा दोषवर्ष
पूर्वार्द्धे शुभं सूतौ वर्षोत्तरार्द्धे त्वशुभं यदा त्वशुभदृष्टं शुभयुक्तं तदा
संपूर्णं वर्षं शुभमेव स्यात् यदा तु पापदृष्टं पापयुक्तं स्यात्तदा संपूर्णं
वर्षमशुभमेव स्यात् ३३

यत्राह्ने पुण्यसहमं शुभं सोऽह्नः शुभावहः अनिष्टेऽस्मिन्नशुभोऽनेन पुण्यमासो विचारयेत् ३४

अथ सर्वसहमशिरोमणेः पुण्यसहमस्य माहात्म्यमनुष्टुभाह
यत्राह्नीति स्पष्टार्थं पद्यं अह्न इत्युपलक्षणं तेन जातकेपि
पुण्यसहमविचारश्चावश्यकः जन्मनि वर्षे च स्वबलाबलं पुण्यस
हमस्येति समरसिंहोक्तेः ३४

सूतौ षष्ठाष्टरिष्फस्थमह्ने पापहतं पुनः पुण्यं धर्मार्थसौख्यघ्नं पापैर्योगे दृशे फलं तथा ३५

अथात एव पुण्यसहमस्य जन्मलग्ने निष्टस्थान
स्थितिवशेनाशुभफलमनुष्टुभाह सूताविति तत्पुण्यस
हमं सूतौ जन्मलग्नात्षष्ठाष्टरिष्फस्थं चेद्वर्षेऽह्नि पुनः पापहृतं
पापयुतं पापदृष्टं वा धर्मार्थसौख्यनाशकृत् फलं स्यात् ३५

सहमान्यखिलानीत्थं सूतौ वर्षे च चिंतयेत् मांद्यारिकलिमृत्यूनां व्यत्ययाद्दिशेत्फलं ३६

अथ पुण्यसहमविचारं सर्वेष्वतिदिशन्के
षुचित्सहमेषु फलेऽतिदिशन्केषुचित्सहमेषु फलविपर्य
यं चानुष्टुभाह सहमानीति पूर्वार्द्धं स्पष्टार्थम् मांद्येति मां
द्यं रोगः अरिर्वैरी कलिः कलहः मृत्युर्मरणं अशुभफलस्या
पि फलत्वाद्दारिद्र्यमपि एषां पंचानां सहमानां पुण्यसहम
फलवद्विचारे कि यमशुभत्वमागतं तदेषां समी
नं फलं वाच्यं यद्यशुभमागतं तदेषां समीचीनं वाच्यमित्यर्थः

कार्यसिद्धिसहमं युतं शुभैर्दृष्टमत्र शशिलग्नयप्रदं संगरेष्वशुभपापदृष्टयुक् क्लेशतो जयप्रदीरितो बुधैः ३७

अथ केषांचित्सहमानां विशेषेण शुभाशुभफलानि विवक्षुः

संस्तावत्कार्यसिद्धिसद्मस्य शुभाशुभफलं रपयोद्दनयाह कार्यसि
द्धिसद्ममिति कार्यसिद्धिसद्म शुभग्रहैर्युतमथवा दृष्टं तथा शु
भग्रहकृतमुथशिलयोगं गतं वा चेत्स्यात्तदा संगरे संग्रामे जयप्रदं
स्यात् अथ तत्सद्म शुभपापदृष्टयुक्तं वा तदा क्लेशात्तोत्साय शोन शु
ये जयप्रदीरितः संगरस्तु पलत्वणा विवादादेः ३७

**कलिसद्म मिथो विशाखदृष्टिसंयुतं यदि पापमु
थशिलीकले स्मृति अथ तत्र सौम्यसहितं
वलोकितेजयमीति मिथशेशिनः कलिवृथे ३८**

नजयो न पराजयः

अथ कालिसद्मस्य शुभाशुभफलमनुभाषितुमाह कलिसद्मेति
कलि कलहकस्य सद्म सद्मं शुभपापग्रहैर्युगपद्दृष्टं संयुतं वा चे
त्स्यात्तथा पापग्रहकृतमुथशिलयोगं चेत्तदापि कले कलहे निमि
त्तो ऽस्ति शमोति अथ कलिसद्म सौम्यग्रहैः सहितं वलोकि
तं वा अथवा सहिते वा वलोकिते च सति कलिमनुष्यस्य संगरे वशी
नजयमेति यदि मिश्राणां शुभपापग्रहाणां कलिसद्मे दृष्टिः स्यात्त
दा कलिवृथे प्रति नजयो न पराजय इत्यर्थः ३८

**विवाहसद्माधिपसौम्यदृष्टयुतं शुभैर्मुथशि
लितदैभिः कुर्यात्तदा मिथसमेतदृष्टकष्टद
थक्रूरस्तीस्थैर्न ३९**

अथ विवाहसद्मस्य शुभाशु
भफलमनुज्ञात्याह विवाहसद्मेति विवाहसद्मं तत्स्वामिना शु
भैर्वा दृष्टं युतं वा स्यान्न यामशुभग्रहकृतमुथशिलयोगं गतं चेत्तदा
पितृदाभिः विवाहस्याभिलषितं कुर्यात् यदा तु विवाहसद्मं मिश्र
ग्रहैः समेतं युक्तं दृष्टं वा उपलक्षणात्वान्मिश्रग्रहकृतमुथशि
लयोगं गतं चेत्तदा कष्टात्कष्टमनुभूय तदाभिः विवाहाभिं कुर्यात् अ
थवा तद्विवाहसद्म क्रूरस्तीसंज्ञः क्रूरेण क्रूराभ्यां क्रूरैर्वा ऽस्थल
ग्नाद्विवाहसद्माद्वाऽष्टमराशीश्वरेण युतं दृष्टं वा मुथशिलकृतं
वा तदा तस्मिन्वर्षे विवाहो नैव स्यात् ३९

**यशोधिपैनेथ नगेवलेन युतेतिते सथशा
सौविनाशः पापार्जितस्याय शसोस्तिला
भोनष्टेर्ज्जमिस्यात्कलकीर्तिनाशः ४०**

अथ यशः सद्मस्य ताद्दशशुभफलमुपजात्याह यशोधिपेइति
यशः सद्माधिपे निधनगेऽष्टमस्थानगे पापग्रहेण युते वा इति
ते वा सत्यनेककालार्जितस्य सतः समीचीनस्य यशसो विनाशः
स्यात् इदानीं वक्ष्यं कृतपापार्जितस्य यशसोऽपकीर्त्यपरं त्वा

नी॰
ष॰

भोत्ति यतस्त्व नष्टोजस्यात्संग्रहे वाप्यशः सहमेशेसति स्वव
शुभेत्थशालेशुभदृग्गु शीयकीर्तिनाशःस्यात् ४॰
तैर्वाबलान्विते स्याद्यशसोभिवृद्धिः युद्धेन
योवाहनशस्त्रलाभःपापेशराफादयशोर्थ
नाशः ४२

अथेदानीं यशःसहमस्य शुभफलेउपजात्याद् शुभेत्थ
शालीयःस्यादित्यादि यशोधिपइत्यनुवर्त्तते यशःसहमेशे शुभग्रहकृ
तमुथशिलयोगगतेअथवा शुभदृष्टे शुभयुते वा स्वकीये वा बलिष्ठे
वासति यशसोभिवृद्धिराधिक्यं स्यात् युद्धेनयःस्यात् तथावाहना
नामश्वादीनां शस्त्राणां खड्गादीनां च लाभः स्यात् अथ यशोधिपे
पापग्रहकृते इशराफयोगगते सति निर्बले वा सत्य यशोऽर्थनाशो वा
र्थनाशो द्रव्यनाशश्च स्यात् ४१

आशातदीशस्त्वथ
इत्थिष्कविवर्जितःसौम्ययुतेक्षितश्च स्या
द्वाञ्छितार्थवरवाहनादिलाभः खलेक्षायुति
तोतिदुःखं ४२

अथाशासहमस्य शुभाशुभफलमुपजात्या
ह आशेति आशासहममाशासहमस्वामी च
तौ वर्षलग्नात् षष्ठाष्टमद्वादशस्थानरहितौ सौम्यग्रहैर्युतौ वी
क्षितौ वा स्यातां तथा वाञ्छितानामर्थानामिष्टानां वराणां वस्त्राणां
वाहनानां तुरगादीनां च लाभः स्यात् यदुभयाशासहमतदीशौ
खलग्रहैर्दृष्टौ युतौ वा स्यातां तदा तिदुःखं वाञ्छितार्थस्याभावः स्या
त् ४२

मांद्याधिपेपापयुतेक्षितश्च पापःस्व
येरोगकरोविचिंत्यः चेदित्थशालीस्तपे
नम्त्सुत्तदाभवेद्धीनबलेनिकष्टात् ४३

अथरोगसहमफलं विवक्षुस्तावदशुभंफलमुपजात्याह मांद्या
धिपइति यस्मिन्ग्रहे रोगसहमं तस्याधिपः पापग्रहैर्युतो दृष्टश्च
स्यात् स्वयं च पापग्रहः स्यात् तदा रोगकरो विचिंत्यः चेन्मांद्याधिपो
वर्षलग्नाद्रष्टमाधीशेन मुथशिलं करोति तदास्तु स्यात् यदा
तद्धीनबलः याचेन रुक्तेमांद्याधिपो हीनबलश्चेत्स्यात्तदा तिक
ष्टात्तिक्लेशात् भवेत् तस्य द्वः पादि दृत्तमबलः स्यात् तदा स्वविनम्य
तुरित्यर्थः ४३

स्वस्वामिसौम्येक्षणभाग्गिमांश
येनाथेमवीर्येषडंत्यवर्जे रोगास्तदानैव
भवेद्धिमिथ्युतेक्षिते हातिभयमस्ति किंचित्

अथेदानीं रोगसहमस्यैव शुभाशुभफलमुपजात्याह खला
मीति मांद्यसद्मेखस्वामिना शुभेन पापेन वा तथा सौम्यग्रहे
रीक्षितो उपलक्षणत्वात्क्रूरेक्षितेन युतः तथा मांद्यसद्माधीशो
सवीर्यः स्वमपष्टद्वादशस्थानरहिते च सति तदा रोगो नैव भव
ति यदा तु विमिश्रैः सौम्यैः पापैर्युतो वा युतेक्षितो वा तस्मिन्काले
किंचिद्रुग्भवरोगसंभवे विभयं पीडास्यात्

अर्थाख्ये शुभनाथदृष्टिसहिते द्रव्यागमा
त्सौख्यदे पापैर्दृष्टयुते च वित्तविलयं कुर्या
त्तथा पापयुक् सद्दृष्टे च शुभेत्थशालियु
दि तत्पूर्वं धननाशयेत्पश्चादर्थसमन्ववं
च सहाख्ये व्यत्यासतो व्यत्ययः ४५

अथार्थसहमस्य शुभाशुभफलं शार्दूलविक्रीडितेनाह अर्था
ख्यमिति अर्थाख्यसद्म शुभग्रहैः स्वामिना च दृष्टं सहितं वा
तदा द्रव्यप्राप्तिः सौख्यं भवेत् पुनस्तत्केवलं पापैर्दृष्टं युतं वा चे
त्तदा तदा वित्तस्य द्रव्यस्य विलयं नाशं कुर्यात् अथैतत्सहमं पा
पयुक्तं सत्शुभैर्दृष्टं च पुनः शुभग्रहेण सहेत्थशालकृद्यदि स्या
त्तदा पूर्वमर्जितं धनं नाशयेत् इदानीमर्जितस्य धनस्य समन्वयं सु
खसहितं कुर्यात् ४५ **रिपुसद्मा रिपोर्भीतिस्तत्क्रू**
रादेर्थनक्षयः मित्रसद्मा मित्रयोगाद्धनो
मानो यशः सुखम् ४६ ॥ अथ सर्वेषु पूर्वेषु पा
पेषु शुभपापसहमा शुभाशुभफलमभिहितं तद्वद्दृष्टिर्हिया मित्र
सहमशत्रुसहमस्य तद्द्विविषयी रिपुसद्मनोः फलमनुष्टुभाह रिपु
सद्मेति स्पष्टार्थपद्यम् ४६ **यत्स्वामिदृष्टयुतमा**
त्मजसद्म लाभे स्यात्तेषां पुत्रसमं पा
पान्वितं सौम्यवीत्थशालिपाडः स्वदं पु
त्रसद्ध्वा यपश्चात् ४७ अथ भ्रातृसहमविचार
स्तु वामनेनोक्तः भ्रातृसद्मेश्वरे नष्टे तु मना शास्तदा भवेत्
तस्मिन्नस्युदिते वीर्ययुते भ्रातः शुभं भवेत् इति अथ पुत्रस
हमस्य शुभाशुभफलमिंद्रवज्रयाह यत्स्वामिदृष्टमिति पुत्र
समपुत्रसहमं स्वाहिः शुभग्रहैः स्वामिना च दृष्टं युतं वा चेत्स्यात

नी॰
२१

दात्मजस्य पुत्रस्य लाभं स्वं च पश्यति उपलक्षणत्वाच्छुभसहम
यशिलीरं तं च पुत्रसहमं स्त्रीकफलं अथ तत्र सहमपा
पग्रहैरन्वितसौम्यखेगे त्यशालं कुर्योति चेत्तदा प्रथमतः पु
त्रसमवधिः एवमनुभूय पश्चात्पुत्रसौख्यदुःस्यात् ४७

पापान्वितं पापकृतेशराफे नाशाय पुत्र
स्य गतोजसीशे सुतो सुतेशः सहमेस्य
गोष्ठे पुत्रस्य लब्धेशुभमित्रदृष्टः ४८

सुत
सहमे
स्वरः

अथ पुनः सुतसहमस्य शुभाशुभफलमिंद्रवज्रयाह पापा
न्वितमिति सुतसहमं पापग्रहान्वितं पापग्रहकृतेशराफं
चेत् पुनः पुत्रसहमाधीशो गतोजसि निर्वले सत्यमिते वा स
ति पुत्रस्य नाशाय भवति शुभदृष्टिश्चेत्परिणामे शुभं सुतो
सुतेशश्च इति अब्दवर्षप्रवेशकाले पुत्रसहमाधीश्वरः सुतो
जन्मकाले पुत्रसहमाधीश्वरः सुतो जन्मकाले सुतेशः पञ्च
मभावाधीशो रोभवेत् तादृशः शुभैर्मित्रैश्चोपलक्षणत्वा
त्स्वामिना च मित्रदृष्टः स्यात् तदा पुत्रस्य लब्धेशो भवति ४८

पित्र्यं सदीक्षितयुतं पतिशुक्रदृष्टं नास्य
यच्छति धनावरमानसौख्यं पतौ गतो जा
सिस्ते तो खलमूशरिफे नाशः पितुश्चरदे
हे परदेशया
नात् ४९

अथ पितृसहमस्य शुभाशुभफलं वसंत
तिलकयाह पित्र्यमिति पित्र्यसहमं
सद्भिः शुभग्रहैरीक्षितं युतं वा स्यात्तथा पत्या
स्वामिना शुक्रदृष्टं वा उपलक्षणत्वात् शुभग्रहैः कृतमुथशि
लं चेत्स्यात् तदा तस्य पितुर्वरमानसौख्यं यच्छति ददाति प
त्याविति पितृसहमाधीशो गतोजसि निर्वले सत्यमिते वास्त
तो वर्षलग्नादष्टमस्थाने स्थितः त्रिकभावे वा स्थिते सति
खलेन पापग्रहेण कृतमूशरिफे कृते सरा फे वा सति पितु
र्जनकस्य स्वदेशे मृत्युः स्यात् यदा पुनरष्टमस्थानं चरदहे च
स्यात्तत्र च पितृसहमाधीशो भवेत्तदा पितुः परदेशगतस्य मृ
त्युः स्यात् ४९

शुभेत्थशाले खलखेटयोगे
गदः प्रकोपः प्रथमे महान्स्यात् पश्चात्
सुखं विंदति सुगावीर्यैर्नाथेन्दपान्मान

यशोभिवृद्धिः ५ ॥ अथ शुभैरपि पितृसहमस्य शुभाशुभ
फलमप्याह । शुभैर्युत्यालादि पितृसहमे पञ्चमगताना तु
त्वात्ति तस्य भय स्कुटेत्थशाले यथा खल खेट पापग्रहे
युक्ते सति पञ्चमपर्यगृहे सदा तत्र भवेद् यशो यशस्वी पि
तृस्थाने पञ्चाद्वयोरूर्ध्वरोगपीडा मध्यमफल देविस्तीर्ण भूम
ितीयो भवतीत्यर्थः । अथवा पितृसहमाधीशस्य पीडावीर्य
वस्या विशाधिकबले सति समीचीनं स्यात् नास्ति सतो पितृ
पक्ष तस्य पत्ता तु यशोभिवृद्धिः स्यात् उपलक्षणमात्र
त्वेनायलद्रष्टव्यम् । इति श्लोकः स्वसनाथ नेपनात्यसभोव
नू अंशे वीर्यगुणेजातको सो अस्य यमनसुनि नामनोक्ते ॥

बंधनाख्यसहमे युते विलग्नाधिनाथरहित
दृष्टिवर्जितं पापखेटितं युते सबंधनप्र
पन्नेन्दुयशसोलैविशेषतः ५-

अथ बंधनसहमस्य शुभाशुभफलं परोक्ष माह । बंधना
ख्यसहमे भिन्नविधेय नसहमत्वाभिनाथुतमीलितवांउपस्व
गत्वा शुभसदृशतमीलिनवाचेत्या नतवयनकापरदृष्ट
निरोधेन यति यदा तनसिन्नथन सहमे सति विशेषेण
बंधनमति ५ । गौरवाख्यसहमे युते त्रिनेत्रा

मिलाशुभखगैः सुखालये राजगौरवय
शोवरानयः पापवीति तनुमेपरसोनः

अथ गौरवसहमस्य शुभाशुभफलमाह । गौ ५२
रवसहममिति गौरवसहमे त्रामिनाशुभयस्त्रैयुतमीलि
तवाभिनत नवामयः सुखे यद्राजगौरवयशोवरानयश्च
स्युः यदि तन्मते गौरवसहमे पापखेटैर्वीतितभवेमसांहखा
मयः स्युः यद्गौरवयशो दशमस्थाने वो पलक्षणमात्र
मापसूक्तावितनसुथार्यैलयागसहितेत्त पदस्यापिफ
रसूतानिमाशपलमणाहनमानयवनामा । स्पष्ट ५२

शुभाशुभैर्हियुते विलग्नेशोक्तेऽत्थशाले

नी॰
९२

धनमानन्नाशं संविधत्ते चरमेऽशुभेत्थशा
लेऽस्त्वविवादनशास्त्रलाभं ५३

अथ पुनरपि गौरवसहमस्य शुभाशुभफलमुपजात्याह शुभाशु
भैरिति गौरवसहमं शुभपापग्रहैर्युतं दृष्टं वा चेत्स्यात्तथा खलैः पा
पग्रहैः कृतेत्थशालं चेद्भवति तदा पूर्ववर्षस्थं वीर्यं धनमानयोर्ना
शं विधत्ते यदि तु गौरवसहमं तादृशं सत् शुभग्रहकृतेत्थशालग
तं चेत्स्यात्तदा चरमे वर्षे तनोर्हि सुखविवादने शास्त्रलाभं च विधत्ते
अत्र विचारोऽपि हृदीकायां रसालायां द्रष्टव्यः ५३

कर्मभावसहमाधिपाः शुभैः स्वामिना च
युतेत्थशालाबलान्विताः हेमवाजिगजभू
मिलाभदाः पापदृष्टियुतितोऽशुभप्रदाः

अथ कर्मसहमस्य शुभाशुभफलविवक्षुः प्रसंगात्कर्म ५४
भावस्यापि शुभाशुभफलनिरूपणार्थं योद्धतयाह कर्मभा
वेति भावश्च सहमं च अधिपौ च भावसहमाधिपाः कर्मणः
कर्मसंबंधिनो भावसहमाधिपाः कर्मभावसहमाधिपाः क
र्मभावः कर्मसहमं च तयोः स्वाधिपौ कर्मभावाधिपः कर्मस
हमाधिपश्च एते चत्वारः प्रागुक्तरीत्या बलान्विताः तथा शु
भग्रहैः स्वामिना च कृतमुथशिलाः तथोत्तरार्द्धस्य शुभस्य
दृष्टियुतितः इति तु इति पदस्यानुप्रयोजनात् शुभैः स्वामि
ना च दृष्टयुता अपि स्युस्तदा हेमसुवर्णं वाजी अश्वः गजो
हस्ती भूमिश्च एषां लाभदाः स्युः उपलक्षणत्वान्नूतनदेशपु
राणां च स्वामित्वं वा स्यात् यदा त्वेते कर्मभावसहमा
धिपाश्चत्वारः पापदृष्टापापयोगादपि उपलक्षणत्वात्पा
पग्रहकृतमुथशिलयोगगतत्वाच्चाशुभास्तदा द्रव्यना
शराजदण्डाद्यशुभफलप्रदाः स्युः ५४

दृग्याववक्राः कर्मवैकल्पदास्ते युक्ता दृष्टाः
सौरिणा ते विशेषात् राज्यभ्रंशः कोशा
नाशश्च राजकर्मेशौ चेन्मृशारिष्फोरव।

अथ पुनरप्येषां कर्मभावसहमाधिपानामशुभं लेन ५५
फलं स्फालिन्याह दृग्याइति कर्मभावसहमाधि

पापस्था: क्रूरकर्तर्यादिदोषेण सोपद्रवाः वक्रातिविपरीतगतयोपि वा
स्युः कर्मभावसहमयोर्वक्रत्वं स्वामिग्रहस्य वा तेन सम्य उपलक्षणत्वा
त्पापसंदृष्टत्वं नाहस्थत्वं वा चेत्स्यात्तदा कर्मवैकल्यं स: षोडश शुभकार्य
मेवे वैकल्यमनिष्पत्तिं सदा निनादशाः स्युः चेत्कर्मभावसहमाधि
पात्ययोरिणाशानेष्ठये शुभस्युक्ता वा स्युस्तदा विशेषात्कर्मवैकल्य
प्रदा भवेति अथ राज्यकर्मणोरानसहमकर्मसहमाधीशौ विलग्न
रिणाम्यशारिफौ कृत्तेष्वाराफयोगौ चेत्स्यातां यवनौ दृष्टौ वेत्यपि द्रष्ट
व्यम् तदा विशेषाद्राज्यभ्रंशस्य पदच्युतिः कोशनाशः सुवर्णादिद्र
व्यनाशश्च स्यात् एवं ग्रंथकृतां कियतां सहमानां नाना फलानि निमि
त्तरूपिणानि एवमन्येषामपि सहमानां फलानि विविदं दैवज्ञैः स्वबु
द्ध्योह्यानि उक्तं च एवं समस्तसहमे शुभमशुभमथ यथाशीलं लेखि
ते पुंसां ज्योतिर्विद्धिश्चिंत्यं शुभाशुभं तस्य तद्विषयमिति तस्य य
स्य वर्षफलं क्रियते तद्विषयं सहमविषयम् ५५

उपदेशो गुरुज्ञाने विद्या शास्त्रं ख्यातिः स्मृती
मोहो जाड्यं बलं सैन्यं मनो देहो जलं ख्यातिः ५६

अथ ग्रंथकृन्नीलकंठः शिष्यबुद्धिक्लेशनाय द्वंद्व परस्परविरुद्धम
नेकार्थकसहमानामर्थं विवक्षुः केषांचित्सहमानां नानि: सरि
त्पमर्थमनुष्टुभाह उपदेशेति उपदिश्यतिगायत्र्यादिक
मिति गुरुः स उपदेशो वा उच्यते यद्यपि गुरुः पिता पित्रायाचित्पम
रक्षीयोक्ति तथापि पितृसहमस्य पार्थक्येनाभिधानात्तत्र
चकता बृहस्पतिवाचकत्वेन ततः फलप्राप्तेरसंभवान्नैव संभव
ति एवं विदु दैवज्ञैः सर्वत्र स्वबुद्ध्या योजनीयः अयं तत्त्वायतेऽनेनेति
ज्ञानं शास्त्रमुच्यते शास्त्रशब्देनापि तदेवेति ज्ञात्वा ख्यातिः कीर्तिर्वेदा
दिबोध उच्यते मोत्तथी ज्ञानमिति विमर्ष्याह शास्त्र शब्देन ख्यातिः।
स्मृतीउच्येते स्मृतिर्मन्वादिप्रोक्ता जाड्यशब्देन जडस्य मूर्खस्य भा
वो जाड्यमित्युच्यते तस्य कस्यापि नेष्टमिति तस्माज्जाड्यं मोहो ग्र
यादेर्विस्मरणं अथ बलसामर्थ्ययोः पर्यायत्वेस्योत्पत्तसामर्थ्य
सैन्ये शुबलमित्यमरोक्तेः प्रसिद्धेर्थनिर्णय उच्यते सामर्थ्यसहम
स्य पृथगभिधानादत्र बलं सैन्यं ज्ञेयं सामर्थ्यं नाम शारीरबल
मत एवं वक्ष्यति सामर्थ्यं देहनाश किरिति अथ देहसहमे हस्त
पादाद्यवयवं मांसपिंडो देहश्चाद्यवाच्य स्तत्र युगपत्सर्वांगानां शु
भाशुभफलं रूपमन्यतात्संभवीत्यनुपपत्त्या देहावयवकों गाढ
द्यते ऽत उक्तमग्रे देहइति अथ जलशब्दमनुष्ये कार्यान्नामानी
निर्गणि सहमान्युक्तानि जलसहमजलपथसहमे पानीयप
तनसहमं चेति तेषां अर्थपरिच्छेदमाह जलमिति जलपथस
हमस्य तस्यार्थः जलपथा जलस्य निस्सरणमार्गः कूलो।

अपरनाम कल्पाल्पाकृत्रिमासरिदित्युक्तेः पानीयपतनार्थत्वमेव वदति ५४ **गुरुतामेदुलेशत्वं गौरवं मानशालिता निग्रहानुग्रहे विभुः राज्ञाच्छत्रादिलिंगभाक् ५७** अथान्येषामर्थनिर्णयमनुष्टुभाह गुरुतेति नतु गुरोर्भावः गुरुत्वं यदि तस्माभावस्तत्वलाविति तल्प्रत्यया गुरुशब्दात्तदा गुरुतेति रूपं भवति यदि लिंगं तादृशलघुत्वादित्याण्प्रत्ययांते तदा गौरवरूपमिति कार्यत्वमनयोः सहमयोरतः स्थगानयनमयुक्तमित्यतः स्वयमर्थभेदेनाह गुरुतेति तृतीईस्पष्टार्थलोकप्रसिद्धोयमर्थः अथ राजशब्दः क्षत्रियवाचकोस्ति राज्ञामेकादशोसेके विशामेके यथाकुलमित्यत्र दर्शनात्परंतस्मात्तस्य शुभाशुभानिर्णयो किंचित्करत्वात्सर्वजनप्रसिद्धेर्थो गृह्यते निग्रहेति सप्तार्थमनतर्हे निग्रहोन्यायिनिरोधः अनुग्रहः स्वेच्छया दिसानंतत्रविभुः समर्थः आदिशब्देचामरद्वयं तत्रराज्पतेमनुष्यमात्रसाधारणं ५७

माहात्म्यमेव गांभीर्यं धृतिश्च आदिशालिता सामर्थ्ये दक्षताशक्तिः शौर्यं यत्नारिनिग्रहः ५८ अथान्येषामर्थविर्णयमनुष्टुभाह माहात्म्यमिति महतोभावोमाहात्म्यं तत्र नानाविधमित्यन्येषां प्रकाराणाम संभवान्मन्त्रगांभीर्यमत्रमाहात्म्यशब्दार्थः प्रकांते द्विधेः सदृकार्यविचारस्तस्य गांभीर्यमप्रकाशता अथ धरणंधृतीर्यस्तस्या पनमित्यस्यार्थस्यारूपयोगादुआदिशालितार्थो धृतिशब्दस्य सामर्थ्ये दक्षताशक्तिरिति शाखाख्यातं अथशूरस्यभावःशौर्यमिति शूरो धीरस्त्रविक्रान्तइत्युक्तेर्नानार्थकत्वे मोगनेयं शूरत्वादिरर्थः प्रतीयते पितयापिप्रसिद्धेनार्थेन निर्वाहः कार्यः अरेःशत्रोर्निग्रहे स्वपुरुषार्थेन धरणातारणामारणाख्येकमेणीयत्नःशौर्यं ५८

आधिव्याधितापमांद्येषु पिंडबंधवः स्मृताः सत्यालीकं वाणिग्वृत्तिरायानप्रसवः स्मृतः ५९ अथान्येषामर्थनिर्णयमनुष्टुभाह आधिव्याधीति तापव्याधिसदृमयोः समानार्थकयोर्भेदं व्यनेतापोतदीदृः परोत्कर्षासहिष्णुतादिरूपआधिशब्दवाचः प्रसाधिर्मानसीव्यथेत्यमरोक्तेः व्याधिर्नामशारीरकृच्छ्रज्वरो रोगोज्वरादिः आधिश्चात्स्ववंधुरुदमयोर्लोके समानार्थकयोर्दर्शनाद्भेदउच्यते आतापकोदमनातः वंधववस्तु सपिंडः गोत्रजाःस्मृताः अशमरकोशः प्रमाणं अथमूलत्वाकेसत्यालीकमहदमयुक्तंतस्या

देवदत्तचिंतामणिवर्णनं वसंततिलकावृत्तेनाह आसीदि
ति एवं गुणगणविशिष्टश्चिंतामणिरासीदभूत् कीदृशः
असीमासीमानो रहिता ये गुणाः साधुत्वशास्त्रज्ञत्वपांडित्या
दयस्तैर्मंडिताः भूषिताः पंडिताः शास्त्रज्ञास्तेषां मध्येऽग्र्यः
श्रेष्ठः अथवा असीमगुणमंडितश्चासौ पंडिताग्र्यश्चेति कर्म
धारयः सकः यः भुजंगपगवीः भुजंगाः सर्पास्तान्पातिरक्ष
तीति भुजंगपः शेषनागस्तस्य गवी वाणी पस्ताः श्रीभगवत्प
तंजलिप्रपर्यायशेषनागवाणी महाभाष्यरूपाः व्याख्या
दध्यापयन् व्याकरणमहाभाष्याध्यापक इत्यर्थः । गोरतहि
तलकीति समासो नष्टनृदित्वाज्ञप्तुना । कीदृशः श्रौति
वेदज्ञत्वेति वेदत्तानासृष्टसमीचीनेष्टतमाचरणं यस्य
याकालविहितश्रौतस्मार्तकर्मानुष्ठानकरणशीलः तथा
साहित्यस्यालंकारशास्त्रस्य रीतेः परिपाटीस्तानेनिपुणः
पंडितः तथा गणितागमो ज्योतिःशास्त्रं तज्जानातीति तादृ
शः ज्योतिःशास्त्रगणितायतनवाङ्गणितागमपदं प्रायोत्ति
स्वयंवशाविशेषणमेतत् तथा विपुलगर्गनाम्नो महर्
षेः कुलवंशो गर्गकुलोत्पन्ना गर्गास्तेषामावतंसो भूष
णरूपः गार्ग्यगोत्रोत्पन्न इत्यर्थः आसीदिति असभुवि
इत्यस्माद्धातोर्लङि रूपं आप्रकथन इत्यस्माद्धातोर्लङि
अस्ति निवत्तिप्र्याति म्पोङ्-ति कृते लुङि -व्याख्यादिति रूपं

तदात्मजोऽनंतगुणोऽस्त्यनंतो योऽयो ॥६४॥
कृसडक्तीः किलकामधेनुं संतुष्टये ।
जातकपद्धतिं च न्यरूपयद्दृष्टमतीनर
स ॥६५॥

अथ क्रमप्राप्तस्य वर्णापन्नात्याह तदात्मज
इति तस्य चिंतामणिदेवज्ञस्यात्मजः पुत्रोऽनंतनामास्ति
आसीत् अस्तीति भूतार्थकस्यासीदित्यस्यार्थे तिङन्तप्र
तिरूपकमव्ययं कीदृशः अनंता गणनारहिताः गुणाः शा
स्त्रज्ञत्वादयो यस्य सः सकः यः किल निश्चितकामधेनुंका
मधेनुनाम्नः पंचांगसाधकान्ग्रंथान् यथा न्यसकृद्व्याख्यान
पूर्वकावासनाः अथो कृतवान् कामधेनुग्रंथे टीकाश्चकार
दित्यर्थः अनडुत्याख्यधेरु/येप्रक्षीत्यादिना इदेर्हिं कर्मकर्तृ
उहस्यसूत्रमो इत्यस्मादीदादिकालङ्-िन्दाश्रेगिंपिकरण
स्वशापोऽहप्रसरण इत्यस्मादीलगारवृयोगिति रूपम् पु
नः सकः यः संतुष्टये गुणग्राहिणांसंतुष्ट्यै जातकपद्धति

नी·
६५

संप्रदायानभिज्ञानां मतमसदभिप्रायं ज्ञात्वा निरस्य स्वटीकृत्या
कार्षीत् अत्र दुष्टमतनिराकरणमयौगित्यादि प्रदर्शनं च
बृहट्टीकायां रसालायां प्रतिपादितं तत्रैवावधार्यम्

**एषोबोधाय सा वितता विपश्चिच्छ्रीनीलकं
ठेन शास्त्रनिष्ठः विद्वच्छिवप्रीति
करं व्यधात्स सत्ताविवेकं सहभावततम्**

स्प

**इति श्रीनीलकण्ठज्योतिर्विद्विरचिते ६६
सत्ताने च समाप्तम् ॥ ६ ॥**

अथ कमप्रारंभस्वपूर्णानंतरं सत्ताविवेकाख्यतात्विकग्रंथ
समाप्तिमिंद्रवज्राछंदसाह एषो बोधेति एषो बोधया एषाना
मोबयामास ततो रतज्योतिर्विदः सकाशात् श्रीनीलकण्ठः श्री
शोभायामित्यादिका नया युक्तो श्रीनीलकण्ठस्तु रसो विशस्तः
पुरुषाणि गर्भविमोचनश्च तस्मात्कर्माणि ल्युट्ः तदादेशे आ
त्मनेपदे न परे विणाभावुकर्मणोरिति विकरणाश्चिणः ष्ट्या
वायादेशे च चिणो लुगिति तप्रत्ययस्य लुकि सिद्धमसा विति
रूपं कीदृशः विपश्चिद्विशेषेण पश्यश्चिनयतश्चिन्तीरा
स्वामी पंजितइत्यर्थः विद्वान्विपश्चिद्दोषज्ञ इत्यमरः पुनः की
दृशः ज्योतिर्वेदः शास्त्रं व्याकरणमीमांसाज्योतिषादितत्रा
निष्ठो निश्चगत स्तदध्यापनशीलइत्यर्थः तेन दीप्यमानाः तेः
कौशले इति धतुः अथ स तादृशो नीलकण्ठः सत्ताविवेकं स
त्ताविवेकनामकं तात्विकशास्त्रैकप्रकरणरूपं ज्योतिषग्रंथ
व्यधान्निर्मितिस्म कीदृशं विद्वच्छिवप्रीतिकरं विद्वान्पंडितः
शिवः शिवपाठकनामा माध्यंदिनशाखाध्यायी महाराष्ट्रदे
शीयो ब्राह्मणस्तस्य प्रीतिकरः संतोषप्रकरणशीलः शिष्यपा
ठकाधुनिक शिष्यार्थनयानुनाविधैः स्वावश्यं वैरिंद्रवज्राप्र
भृतिभिश्छंदोविशेषैरिमं सत्ताविवेकं व्यधात् अथ वा वेत्ति
स्तं भविष्यद्वर्तमानकालज्ञानातीति विद्वांस्त्रिकालज्ञः शि
वः सकलदुःखापनोदपूर्वककल्याणकरणशीलो महादेवः
परमेश्वरस्तस्य प्रीतिकरमीश्वरतदर्थमिमं ग्रंथं व्यधात्
ईश्वरार्पणेनैव सत्त्वशुद्धिसंभवात् अतएव क्रियाफलस्य परमे
श्वितात्परस्मैपदप्रयोगोपपन्नः पुनः कीदृशं सहभावतं
संतरुमानि सर्वमानीतानि पंचाशत्सहमानि लक्षणया प्र
तिपादको यं युः सो वतंसो भूषणं यस्य स तम् यथा वतंसः
कमलादिः कर्णस्यापि तः सन्स्त्रीणां भूषको भवति तथायं

सदमुग्रंथोऽपि सक्रमणेनैव निवेश्यमानः शुभाशुभफलकथनोपयोगि
त्वात्संज्ञाविवेकग्रंथस्यानुषक्तो नातः प्रसन्नतावतंसो वा कार्यः सूरि
पिशेखरैरधमर्षतिशिवम् ८९ आस्ति प्रशस्तधरणीसुरसंश्रयेयो
गोदावरीजलपवित्रितभूमिभागः नानाविधामणिकसुंदरनागरक
राढ्यो देशो विदर्भ इति दैवतरुम्यमुक्तः १ तत्रार्थमनगरीतिराजते स्वे
त्ताश्रजननाथयोहृता स्वीयपूर्वजनिवासभूमिकाशोभमाप्न पवि
त्रस्रातिका २ तत्राभूज्ज्ञाम्यवंशो विविधविधिविदामग्रहीरो ह्यनं
तःश्रीमद्दैवज्ञचिंतामणिरिति नयवरोऽध्यापितानेकशिष्यः सूसी
रादीशमान्यो यमतनुतविबुधानंदनं जातकीयां पद्मायो वाईके
रागवछूतसरससिरिव्याहृकाशीनिवास ३ तस्मात्समाख्यपत्न्या
ममजनि विपिचन्नीलकंठः ख्यातितः स्वाचाररत्नतनिशविजितसु
निगणः शास्त्रशास्त्रप्रवीणः त्रिस्कंधज्योतिषेयः समकृतविशारदे
स्वरानेदेरसस्तोसा ह्निपत्तानसूर्णाःस्मृतिपुचनिपुणोकक्करसेश
मान्यः ४ गोविंदश्चाहिकायां समभवदतुलो दैवविद्यपासे विश
प्रख्यातकीर्तिःस्मृतिनिपुणः सनिर्गार्ग्यवंशावतंसः त्रिस्कंधज्यो
तिषतत्त्वज्ञरणनिधिःश्रीमहाभाष्यवेत्ता योज्योतिःग्रंथकर्त्ता
नृपतिवरजहांगीरसाहातिमानः ५ श्रीदिरम्वपदांबुजन्मवि
लसद्भक्तिःख्यातितः स्मृतितातापागणिनिशास्त्रविकुरुकृपा
सप्रासविद्यागणः ज्योतिःशास्त्रविचारणापटुमतिर्दैवज्ञचूडाम
णिर्गोमत्यां समभूदितीश्वरसुतस्तस्मात्सुतोमाधवः ६ श्री
मन्त्रिमाम्मद्दकृतस्य सतानिकस्य साद्धिष्यसंघविहितार्थनया
प्रपुतः सत्यामसाकृतिगुनोपिशुवोधिनीनां संज्ञाविवेक
विवृतिं सुगमामकार्षीत् ७ सज्जनगणकवर्यो ग्रंथचेदोष
लेशस्तमखिलमपनीयप्रेमवंपूर्णेष यदिनववसनेस्या
त्मालिकासूत्रमार्थैस्तदपसरणतोह्रियाऽस्मे भासित्ति वस्त्रं ८
८ अत्तबाणशरभूमितशाके शुक्लपक्षगमुचो शिववर्यो
ग्रंथसर्ति स्वकृतार्पणात्स्मान्मह्य मिहफलस्तोगल्लनाथः ९
इतिश्रीविद्दैवज्ञसम[illegible]भूषणगोविंदज्योतिर्वित्सुतमाधव
ज्योतिर्विद्विरचितायां शिशुबोधिनीनाम्नी संज्ञाविवेकविवे
कविवृतिः संपूर्णाभवत् ॥

॥

ॐ श्रीगणेशाय नमः स्वस्त्याभिला
षं न दिन तु मीशानि विघ्नमीशान
मखाः स्वर्गौकाः विनाशसमाटकि
लयस्मनोमितु ढिराजं मातिला
भद्रेनौः १

श्रीगणेशाय नमः हेरंबं भुवनस्य शीर्षमयुलिद्धसं
मक्रपादांबुजं गौरीहृत्कमलप्रकाशनरवीणा विघ्ना
टवीपावकं हृष्यद्देरिकलात्मकं स्वमनसा श्रीकरा
सिद्धिप्रदं सिंहराक्ष्णागेंद्रयुग्ममनिशं मौलौ बधीशं
भजे १ प्रभाकरं सर्वजगत्प्रभाकरं जयी नन्द्र ब्रह्महरी
रूपात्मकं लोकस्य सृष्टिस्थितिनाशकारकं वंदे ग्रहा
धीशमभीष्टसिद्धये २ श्रीचिंतामणिदैववित्तनुभवो
नंतो द्विजन्माग्रणी भूमीमंडलशोभि भूपतिकुलैः
संमानितः सादरं ३ सर्व्वाधीशगती विचारचतुरो ग
र्गीन्वनिर्म्मीतिषे क्षेत्रादैत्य विदर्भतो वुधवरो वाराण
सीमावसत् तत्सूनुर्गीर्णाणवैकतरणिः श्रीनील
कंठो बुधोऽभूद्धेदस्मृतितर्कशास्त्रनिपुणो भूमीपमौ
लार्चितः ज्योतिःशास्त्रमिदं त्रिधा समकरोद्येनोऽस्यानं
ददं श्रीशेषाहिसरस्वतीसविहृतिं शिष्यात्सदाध्यापि
पत् ४ गोविंदपदरदपादसरोजभृंगस्तस्मादभूद्
जगराजगवीप्रवीणः ज्योतिर्नयश्च वरदी [illegible] छ्कुं
नितः श्रीगार्ग्यवंशतिलको गणकावतंसः ५ त
स्मादभूवन्ति तु येऽष्टकल्याणस्त्रयःस्वतनाज्योतिषशास्त्र
निष्ठा ज्येष्ठोऽथ नंतोऽनुजमाधवाख्यश्चिंतामणिस्तत्पर
तो विपश्चित् ६ तेषु श्रीगणनाथभक्तिविलसद्दिघा
गणो माधवः शिष्यप्रार्थनयोररीकृतवचा वासं विश्वी

कारुतो श्रीगोविंदशर्मणः प्रणम्याचरणं भोजनम्तुठेन
तोलब्धावीथलवंपिनामदकृतेनताजिकेव्याकृतिम् ॥
नीलकंठीटीकामृहतीतिमूलं तत्स्य विचारमुनिसम
तिंच हित्वाहमल्पाशिशुबोधिनीतोसमारिवेकस्यक
रोमिटीकां ८ तत्रतावत्सकलमुनिश्रेष्ठगर्गवंशावत
लकोनिखिलदेवज्ञशिरोमणिज्योतिर्विन्नीलकंठ
ज्योतिर्वित्संज्ञातंत्रवर्षतंत्रप्रश्नतंत्ररूपप्रकरणत्रयात्म
कस्यनीलकंठीताजिकशास्त्रस्यद्वितीयप्रकरणंसमावि
वेकनामकंसचःसदसत्फलोपयिकवर्षशास्त्रविचार
घनेकस्वभ्रष्टछंदसहितंचिकीर्षुरनेकजन्मोपार्जि
तदुरितसंभूतविघ्नध्वंसकामनार्थंनिर्विघ्नग्रंथस
मानिप्रचयगमनार्थंशिष्टाचारपरिपालनार्थंच
स्वकुलाराध्यतमगणेशस्तुतिरूपंमंगलमुपन्याति
कमाद् स्वस्वाभिलाषमिति अहंनीलकंठपुराण
प्रसिद्धंढुंढिराजंनौमि एणस्तौमि कृतेनतिपूर्वकत्वा
त् सामर्थ्यात्कृतेतिध्वन्यते कथंभूतंतंमतिबुद्धिलाभ
पश्चर्यप्राप्तिस्तयोर्हेतुःकारणंद्वयोःप्राप्तौबीजभूतंतं
कं यस्यढुंढिराजस्यप्रसादमनुग्रहंविनातदभावेत ६
याताःमहादेवस्तत्रस्वायंवास्तदादयःसुरैगाःदेवसंघाः
निर्विघ्नंयथास्यात्तथास्वस्वाभिलाषंस्वीयस्वीयमनो
रथंलब्धुमीशाःसमर्थाहिनिश्चयेननैवंभवतिकिल
पुराणादौश्रूयतेऽतोगणेशस्यस्तुतिस्तावन्निरूपितैव

जातकोदितदशाफलंयतःस्थूल
कालफलदंस्फुटंन्नणां नचनेस्फु
रतिदैवविन्मतिस्तत्कुवेऽब्दफलमा
दिताजिकात् २ ॥ २ ॥

सदसत्फलावबोधार्थमस्यताजिकशास्त्रस्यप्रवृत्ति

मी॰
३२

ः ग्रादिजन्मग्रहाधीनातदंगीकार्येवजातकशास्त्रादेवत्त
णास्मदसत्फलाववोधोभविष्यति किमनेनताजिकशा
स्त्रेणात्याशंक्याउक्तंतादृशमानरमाह जातकोदितेति य
तोयस्मात्कारणाज्जातकेजातकशास्त्रेउदितं यद्दशाफलं
ग्रहदशांतर्दशाफलंतत्त्वाणास्थलेनबहुवर्षात्मकेनकाले
नफलाफलप्रदंस्फुटंभवेत् अयमर्थः जन्मकालेहि
स्पष्टग्रहेभ्यःस्पष्टबलान्यानीयग्रहाणांआनीयततद्ग्रहा
णामायुर्वर्षाणि दशारूपाण्यनीतानिजातकंपद्धति
कर्त्तृभिस्तदानयनबहुनाकालेनगणितविदामेवसा
ध्यंनेयोग्याणांतादृशानांतांअदेशाबहुवर्षात्मिकाः
द्वादशवर्षात्मिकाःपंचदशवर्षात्मिकाःसंभवंतिपुन
स्तत्राप्यंतर्दशावर्षाण्यपिबहुवर्षात्मिकानिसंभवं
ति ततोविदशावर्षाण्यपिबहुवर्षात्मिकानिस्युरि
ति बहुकाष्टसाध्यत्वाद्बहुकालसाध्यत्वाच्चगणिता
गतदशाफलंस्थूलकालफलदंएतस्मिन्समयावच्छि
न्नेकालेजातकोदितंफलंस्यात् तथासतिदैववि
न्मतिर्न्नोतिर्विन्मातिबुद्धिस्तत्रस्थूलेकल्पवर्षेकस्मि
न्मासेवा दृष्टंशुभमशुभंवाफलंभविष्यति नस्फु
रति पुरःस्फूर्तिकानभवति तस्मात्कारणात्स्मा न
दिताजिकात्स्वल्पेपिपंचमी जीर्णताजिकशास्त्रंद
— दृक्फलमिदानींतद्वर्षसंबंधिशुभाशुभफलंध्रुवेव
क्षिशिष्यामीतिशेषः वर्षादेशींककर्मकत्वात्

गताःसमाःपरयुताःशकेनिघ्नस
माग्रणात् खवेदाभवटीयुक्ताज
न्मवारादिसयुताः ॥३॥

अस्मादिपदेन
दृष्टकालस
टीपलानि
नतु वास

अथवर्षफलसाधनार्थंप्रवृत्तोयंथकृत्ततत्साधनीभूत
वर्षप्रवृत्तिसमयस्यानयनार्थानुष्टुभाह गताःसमाइति
गताअतीताःसमाःवर्षाःस्वजन्मकालादतीताश्च:

पादेनवत्वर्षांशायुताः कार्य्यास्तेंकाश्च दिनघ्रआदि
काःस्युः पुनरपि प्रत्नत्येकविंशोत्थाहन्यतेगुणपते
नारश्यात्समागणावर्षगणात्खवेदाप्तताशिता
भक्तावशमघ्रदटिकादितेन प्रोक्तावांशकाङ्कटीस्या
नासैर्युताः कार्याःपुनर्जन्मकालीनवारघटीकापलैः
क्रमेणायुताःएवंक्रियमाणेयश्चार्यकस्तस्मिन्समत
ष्टेसप्तभक्तावशिष्टेसत्यवाशिष्टमवप्रवेशेवारादिवा
रघटिकापलात्मकंनिर्दिशेदैवज्ञः अथोदाहरणाम्
गताःसमाःपास्युताः ३४ आसांचतुर्थांशः ८।३। अ
नेनयुताः ४२।३।०।०। जातावर्षादिकाशांशाः पुनःसमा
गणाः ३४ प्रकृतिघ्नः २१ एकविंशत्याग्रणितः ७१४
खवेदैः ४० भक्तंलब्धंघटिकादि १७।५१ अनेनयुक्ता ४२
।४७।५१ जन्मवारघटीफलैः ५।५२।३। पुनरप्यन्विताः
४५।४४।१२। अत्राद्यंके ४५। सप्त ७ भक्तेऽवशिष्टं ४ वर्षप्र
वेशादिनेवारादिश्चदंजातं ४।४४।१२। यथा संवत् १८९०
शाके १७५५ समयेआषाढमासे शुक्लपक्षे चतुर्दशी
तिथिः १४ बुधे ११।५१ उपरिपूर्णिमा पूर्वाषाढानक्षत्र
२।५४ उपर्युत्तराषाढानक्षत्रंविष्कुंभयोगः ३८।३३
अत्रदिनेश्रीसूर्योदयाद्गतघटिकाः ४ पलानि २१
समयेऽभलग्नेममामाथवस्यवर्षः ३४ प्रवेशोभवत्

अब्दप्रवेशे वारादिंसमतष्टं निर्दि
शेत् शिवघ्नाब्दैःखखाद्रीद्दलवा
॥ द्यःखाग्निशेषतः ५

खाग्निभक्तेस
तियच्छेषः

अथवर्षप्रवेशे यतिथिस्तानमनुष्टुभाह शिवघ्न
ति अब्दोवर्षगणाः शिवाएकादशभिर्गुणिताः द्वितीय
यस्यानस्यापि तस्यास्यत्वंशेडलवेन सप्तत्यधिकश
तेन १७० भागेहृते यल्लब्धंतेनाद्योयुक्तः कार्यः जन्म

केलिकाभिः युक्ता गतिपदाम्भ तिथिरन्वितः पञ्चाग्नि त्रिंशतात्शोधितोभक्ताऽवशिष्टः कृतस्तत्रतस्यां तिथावब्दस्य वर्षस्य प्रवेशनं स्यात् उदाहरणं ग्रहगणः ३४ एकादशगणितः ३७४ स्वाङ्गेड १०॰ भक्तोलब्धं २ अनेन युक्तः ३७६ जन्मकालगततिथिभिः २८ अन्वितः ५०५ खाग्निभक्तावशिष्टः १५ पूर्णिमायां वर्षप्रवेशोजातः यदा खलु तिथिस्वादस्तथा सेकृता वा कार्य्येत्येवपरम् ५

पंचदशपर्यंतं यस्य तिथि ... तत्र पञ्चानू ...

जन्मतिथ्यान्वितस्तत्रतिथावब्दप्रवेशनं तत्कालेर्कोजन्मकालरविणास्याद्यतः सम

अथायमेव वर्षप्रवेशसमय उत्पन्नार्थे प्रमाणाम मः ॥ तत्पूर्वर्द्धेनाह तत्कालेइति यतो यस्मात्कारणात् वर्षप्रवेशसमयेस्पष्टाधीनकरणा सिद्धान्तोक्त रीत्या साधितेनाव श्यं समो राश्यंशकलाविकलाभिस्तुल्यः स्यात् इदमेव वर्षप्रमाणगणितविदां सुगमतरं ५

एकैकराशिवृद्ध्यावेत्स्यांशाद्येर्यदारविः तदामासप्रवेशः

अथ यद्यंया **स्यात् प्रवेशश्चैतल्लासमः** तेमासफलं वस्तुनि नरस्थेमब्दप्रवेशप्रकरणान्मासप्रवेशोस्ति प्रवेशयोरानेयनमत्रैवानुष्टभाह एकैकेति जन्मकालिकोवर्षप्रवेशकालिकोवा सूर्यो यादृशोराश्यादिरस्ति सएकादशधा स्थाप्य एकाहिनीत्याकया एकैकराशिवृद्ध्याराशिस्थानेयुक्तोयया वा स्थितोंशादितुल्यः

सूर्यो यदा यस्मिन्मासमध्ये पलात्मके काले भवति।
तत्तत्सात्मको मासप्रवेशो ज्ञेयः अनेन मासप्रवेशः
सौरदिनात्मको भवति अथ दिनप्रवेशः केचित्त्विकी
र्षिसमशस्सूर्य प्रत्यहमेकांशयोजनात्मके वलक ताभिः
समन्तं सूर्यं स्पष्ट यस्मिन्दिने यो स्पष्ट राशौ प्रवेशो भवति मा
सप्रवेशाद्दिनप्रवेशयोरहरहरघोतमेव वत्पते अथ
दिनप्रवेशो प्रपत्तिमूलवाक्योपपत्तिसहितान् याति
प्पानेयनोपपत्तिस्तया वर्षप्रवेशमासप्रवेशदिनप्र
वेशाः स्पष्टस्तथैव सोऽन्ये नवा संचारनीया एवं विधेऽस
दि ग्यार्थं सर्वं पतोऽत्र ततस्त समाधानप्रकाराद्वैतमस
र्थकं स्वकेमहनाश्र यसरभैणास्फटत्वरणकृता
यो यदर्शीकाया रसाज्ञता मिया या लिखितम ल्लिम्बे
उणार्थारिभि विद्वद्वै वज्ञैगलसमल्ल राशयदापावली
कनीयम् ९। तात्कालिकात्तत्त्ववशाः नत्वा दि
स्वयियाविधेयाः सपदिवलनमाव।
भाववर्गाविधेयः वीर्यं तथा कवि
यिनानिविलयं हरणामनोर्यपस्य
विधयैकय यामिथुकि मू। ७
एवं वर्षोत्पत्तिमानीया शिमा कर्मस्थला च सततिल्लकाखे
रसादे नाकालिका इति सम्बन्धं पर्यन्त राज्यनप्रकारस्त
द्धत्यकर्यात्सम्बा ग्रहत्वेन उदाहरणार्थंग्रहभाववल
रस्मानयवं मार्गवकृत्वा लिखितमास्ति मया ७
जन्मलग्न पतिं रखलग्नपोवं यदाति।
पतिमत्रिणांसिपः सूर्यराशीपतिर्यदि

चंद्रभाधीश्वरोनिशि विमृश्यपंचकं

[illegible]

अथाद्यपनिर्णयार्थं पंचारयोक्तयाह जन्मलग्नपतिरिति
स्पष्टार्थं पद्यं त्रिराशिपाः सूर्यसितार्किशुक्रा इत्यादिना त्रै
राशिकेश्वरा उक्ताः स्वजन्मलग्नं रवितश्च यातं शरद्युतं साभ्
मुखेंथिहास्यादिति वक्ष्यमाणमुथहा तस्याः अन्यत्स्पष्टं ८

बलीयएषां तनुमीक्षमाणं स वर्षपो।
लग्नमनीक्षमाणः नैवाब्दपो दृष्ट्यति
रेकतःस्याद्बलसाम्ये विदुरेवमाद्याः

एवं पंचाधिकारेनिर्णीयेद्यपतिनिर्णयमुपजातया ह
द्बलीय इति एषां पंचानामधिकारिणां मध्ये यो बली
यग्रहः स पंचवर्गीबलाधिकः सन् मूर्त्यस्य दृष्ट्या तनुल
ग्नमीक्षमाणः स वर्षपो ज्ञेयः यदा तु नर्लग्नमनीक्षमाणः
सबलोप्यब्दपो नैव भवति यदा तु पंचानामपि बलसाम्य
त्वं स—मपि सर्वग्रहदृष्ट्यातिरेकतः यस्य ग्रहस्य दृष्टिरधि
का सवर्षाधीशो भवेत् स्थानकृतमस्थानकृतं वागणि
तागतं दृष्टिमूर्त्यस्त्वद्रष्टव्यम् ९

दृगादिसाम्येप्यथ निर्बलत्वं वर्षाधि
पःस्यान्मुथहेश्वरस्तु पंचापिचेन्नो
तनुमीक्षमाणा वीर्याधिकोब्दस्य वि
भुर्विचिंत्यः १०

अथ यदा गणनया पंचानामधिका
रिणां दृष्टिसाम्यं बलसाम्यं वा स्यात् तथाहीनबलः शरी
नश्चेके निर्बलत्वं वा स्यात् तदा कोब्दपतिरित्युपजाति
काद्ध्वीहेनाह दृगादिसाम्य इति सर्वेषां दृष्टिसाम्ये
ऽप्यादिशब्दाद्बलसाम्येपि अथवा निर्बलत्वे मुथेश्वर ए
व वर्षाधिपः स्यात् अथ पंचाधिकारिणः सबला अपि

लग्नं पश्यंति तदा कोऽपि पतिरित्थपजानि उत्तरार्द्धेनाह रूपं चा
पीति चेत्पंचाधिकारिणो लग्नं नो पश्यंति तदा बलगण
नया यस्यैव बलमधिकं स एवाब्दस्य विभुः स्वामी वर्षाधि
पो विचिंत्यः ॥ १५ ॥ बलादिसाम्ये रविराशिपो
ह्नि निशीन्दुराशाधिपतिं विदाहुः ये
नेत्थशालोऽपि विभुः स राशीसवर्षाधि
पस्त्विंदुभयपोऽन्यथा ते ॥

अथ ह्यबलयोः साम्ये कोऽपि पतिरित्थपजानि स्वार्द्धेनाह ब
लादिसाम्ये इति आदिशब्देन दृष्टिसाम्ये च तस्मादिने वर्ष
प्रवेशश्चेत् तदा सूर्याक्रांतराशिस्वामी वर्षाधिपः स्यात्
निशि रात्रौ वर्षप्रवेशश्चेत्तदा तात्कालिकचंद्राक्रांतराशी
श्वरो वर्षाधिपः इति केचिदूचुः अथ रव्यादीनामनुपत्वा
निर्णयोऽनया विधिना कदाचिच्चंद्रस्यापि वर्षाधिपत्वेमाग
च्छेत्तदा विशेषमपजानस्तु उत्तरार्द्धेनाह येनेति यदि प्रागुक्त
रीत्याऽब्दविभुः राशीजातः सर्वाधिपो नज्ञेयः किंतु वर्षा
धीशाच्चंद्रो येन पंचाधिकारिमध्यास्थितेन ग्रहेण सहेत्थ
शालकृत्यशीलं वा स्यात्स ग्रहो वर्षाधिपो ज्ञेयः यदा तु सवर्षा
धीशश्चंद्रो येन पंचाधिकारिमध्यास्थितेन ग्रहेण सहेत्थ
शालवांश्चो भय इति अन्यथा त्वचंद्रस्य केनापि सहेमुत्थ
शिलयोगाभावसत्वे चंद्रभयः चंद्राक्रांतराशीशश्च रवो वर्षा
धीशो रव्यादिः स्यात् तत्र यदा चंद्राक्रांतराशिः कर्कट एव स
भवेत्तदा चंद्र एव वर्षाधीश इत्यर्थः अत एव वक्ष्यमाणान्यब्द
पचंद्रफलानि संगतानि भवंति ॥

अब्दाधिपो व्ययषडष्टमभिन्नसंस्थो ला
भोदयोऽब्दजनुषोः स्वदृशा बलेन निः

स्त्री.
५

रोषं मत्तमकल्विदयातिकोपमेहव्यरा
मवललाडिरनीवसोरव्यं १२

अथैवं तिथीतस्याहृक्ष एयादेःशामान्यफलं वसंतातिकेलेया
द अथुपिपरति स्पष्टार्थपयम् अरुअगुणोऽतिपर्वोरि
च्लीसीप्रमायेनोभयश्चापि संवध्यते यथाऽक्ष्वनुषीलवा
रयो वनेतस्थो श्रीविजयशिजन्मकाले १२

वलस्यो हृपे स्थो शुभं मध्येवमध्यम्
मधमेऽःखशोकारिभयानि विविधाः

अथैवमवृपस्य सामान्यफलमुक्त्वा गणितानुव
गोहनम मध्यम प्रकृष्टैर्वलैर्युक्तस्य विशेष
फलमहुअमाह वलस्थोइति स्पष्टार्थम् स्वीक
जमितिशेषस्य स्पष्टीकृतम् १३

वर्षेश्वरः स्वोच्चभमित्रराशौ विवीर्
स्यान्तगतोऽर्यसिद्धे सुर्येहृपे वलि
निराज्यसुखात्मजार्थलाभः कलो
वितश्च वः परिवारसौख्यम् १४ ॥
वंयशोरहस्वविविधार्थशेषा
३विनयपतिफलकानि विदुस्तरा १५

अथैवं तिथिविशेष वशुतानां ध्याद्वीनां प्रत्येकं फलानिसे
कविंशति वसंतातिलकाभिर्विवक्षुः सन्नादौ सूर्यवरस्य
रूपस्य हर्षस्य फलमाह सूर्येइति स्पष्टार्थम् पच्चछवि
रेवरुनौतिदं फलं जन्मकालीनग्रहाधीनतया वा व्यम्
य यावर्षपोग्रहीय दिजन्मकाले वलस्था नगतः शुभयस्ता
वनो किंतञ्ज सन्नीचपञ्चवेवा दिगतो नभवेन्नशुभव

र्षफलमविकलं स्यान्नान्यथा तथा जन्मकाले वर्षपत्र
हीडश्स्थानगतः सन् नीचशत्रुक्षेत्रादिगतो भवेत्तदा वर्षफ
लमशुभतरं वाच्यम् मिश्रं फलमत एव युक्तोति पदं प्रायो।
ऽपि १४

मध्ये रवौ फलमिदं निखिलं तु म
ध्यं स्वल्पसुखं स्वजनतोपि विवादभाक्
स्यान च्युतिर्न च सुहृद्विकृतिस्तथापि देहे
भीतिर्नृपात्तु मुथशीलो न शुभेन चे
त्स्यात् १५ अथ मध्यबलस्याब्दपसूर्यस्य फलम
शुभतरं वाच्यं मिश्रत्वे मिश्रं फलमत एव युक्तेति पदं प्रयोज्य
माह मध्य इति स्पष्टार्थं परं इदं पूर्वपद्योक्तं उपलक्षणात्वा
स्वज्ञातिभ्यः स्वजनतोल्पसुखं न गुणामित्यपि द्रष्टव्यं नाति
कस्मादित्युक्तं मुथशील इति सूर्यस्य शुभग्रहेणासह मुथशि
लयोगश्चेन्न स्यात् तदेदं फलमविकलं यदि तु मुथशीलं स्या
त्तदा फलं शुभतरमित्यर्थः।

सूर्ये बलेन रहिते
नृपतो विदेशयानं धनक्षयश्च वैरिभि
र्येचतद्वा लोकापवादभयमस्य रुजो
तिदुःखं पिशाचितो न हि सुखं स्वजनमित्र
भीतिः १६
अथ निकृष्टबलस्याब्दपरवेः फलं सूर्ये
इति स्पष्टार्थं पद्यम् इदमेव फलं नष्टबलस्यापि द्रष्टव्यम् १६

चंद्रेऽब्दपे मुथशिलीये नासावब्दपोस्य
चेत् कंबूलमिंदुना जन्मनि शिवं वर्षे त
दोत्तमम् १७ अथ चंद्रस्याब्दपस्य त्रिविधफलानि
विवक्षुः कंबूलयोगविशेषमनुष्टुभाह चंद्र इति प्रागुक्तया
बलीयः पञ्चानुमीतमाणः से वर्षप इति रीत्या चंद्रस्य
वर्षाधिपत्वे निश्चिते सति चंद्रो येन पंचाधिकारिमध्य
स्थितेन ग्रहेण मुथशिलं करोति सोऽब्दपो ज्ञेय इति प्रागु

नी॰
९

कस्मात्तु वादो विशेषोक्तोऽर्थं तं वदति तादृशस्य ग्रहस्य चेद्दृङ्गना
चंद्रेण सह केन्द्रूलयोगः स्यात्तथा देवदत्तादेर्जन्म निशि रात्रौ च
स्यात्तदा तस्य वर्षपस्य यादृशा तादृशा बलाक्रांतस्य वर्षे वर्षे फ
लं उत्तमम् उत्कृष्टफलदं स्यात् स्पर्शबलं तून ममैवेतद्धर्षं य
दाह्न दिने जन्म तदा सत्यपि केन्द्रूलयोगे तादृशा वर्षपस्य वा
चनिकमेव फलम् ॥ १७

वीर्यान्विते शशिनि
वित्तकलत्रपुत्रमित्रालयादिविविधस
खभाङ्गयोः स्वर्णगंधमौक्तिकदुकूल
सत्वानिभूतिलाभः कुलोचितपदस्य
त्रपैः सवि
त्व १८

अथ प्राप्तक्रप्रकाराभावे चन्द्रस्यैवाह्वर्षपत्व
निर्णीते सत्युत्तमबलस्य चंद्रस्य फलमाह वीर्यान्वि
त इति स्पष्टार्थम् पद्यं १८

वर्षाधिपे शशिनि मध्यबले फलानि
मध्यान्यमूनि रिपुतासहनमित्रवर्गे
स्थानान्तरे गतिरथो क्रशता शरीरे श्ले
ष्मोद्भवश्च यदि पापकृतेशराफः १९

अथ मध्यबलस्याब्दपस्य पापकृतेशराफयोगश्चेत्स्यात्तदा
श्लेष्मोद्भवः स्यात् इत्यादियुक्तिवशान्नानाविधानि फला
न्युक्तानि विद्वद्वत्सैः १९

नष्टेऽब्दपे शशिनि शीतकफादिरोगस्रो
तादिभीः स्वजनविग्रहमप्युशन्ति हृद्वे
गतिः सुतकलत्रसुखाल्पयशस्याप्त्यस्त
त्वल्पमतिहीनबले शशाङ्के २०

अथ निकृष्टबलस्याब्दपस्य चंद्रस्य फलमाह नष्टेऽति न
ष्टेऽल्पबलेऽब्दनाथे चंद्रस्तदल्पफलमित्याध्याहारः अन्यत्स्प
ष्टार्थम् २०

भौमेऽब्दपे बलिनि कीर्तिजयाभिमा
नः सेनापतित्वरणनायकताप्रतिष्ठाः
लाभः कुलोचितधनस्य नमस्यतापि
लोकेषु मित्रसुतवित्तकलत्रसौख्यं २१

अथ पूर्णबलस्याह्नपभौमस्य फलमाह भौम इति स्पष्टार्थम् २१

मध्येऽह्नपे वनिसुतेहयगिरुक्षतिश्च कोपो
पिको रुककटशास्त्रहतिललनानि स्वामि
त्वमात्मगणतो बलगोऽत्र वचम ध्येसुत्वे
अथ मध्यबलस्याह्न निखिलमुक्तफलं विचिंत्य
पस्य वंइस्य फलमाह २२
मध्य इति स्पष्टार्थम् फेवकः कलहः ततावि स्फोटका
दिनानि निखिलं प्राक्पूर्वे उक्तमत्र मध्यफलत्वे न विचिंत्य २२

हीनेऽह्नपे स्मृतिमयं रिपुतस्कराग्निलोका
पवादभवमात्मधियां विनाशः कार्यस
विघ्नगतिरोगभयाविदेशयानं तपोप
नयतो गुरुह शुभावे २३

अथ निकृष्टबलस्याह्नपभौमस्य फलमाह हीन इति अ
स्तिभौमेवि षक्त्वर्वतः कार्यस्य विनाशः अपनयनो ऽनी
ततयोऽद्यादेर्गुरोः दृष्टस्यतेर्दृष्टुभावे पूर्वमिदं यथोक्तं स्या
तद्दृष्टिस्तत्वेन सर्वं फलं शुभादिकं स्यात् अन्यत् स्पष्टार्थम्

सौम्येऽह्नपे बलवति प्रतिवादलेख्ये सकृा
सुसखी वहतो विजयार्थलाभः स्नानेक
लागणितवैद्यभवं गुरुत्वं राज्याश्रयेण
न्पतान्त्यपमं वितानवा २४ पूर्णबलस्याह्नप
स्य बुधस्य फलमाह सौम्य इति सोमस्यापत्यं सौम्यं बुधस्त
स्मिन्प्रतिवादे हि शेषेण सह कलहः स्पष्टार्थम् २५

अह्नाधिपे शशिसुते बलमध्यवीर्यस्या
न्मध्यमं निखिलमेतदथ यानं वाणिज्य
वर्तनमथात्मजामित्रसौख्यं सौम्येऽथ शा
लवशतो परथा न सम्यक् २६

पा

अथ मध्यबलस्याह्नपबुधस्य फलमाह ~~सौम्य इति सोमस्य~~

अद्यापिपइति एतान्निखिलंप्राक्पद्योक्तं वाणिज्येनवाणिज्य
मेणाक्रयविक्रयावर्तनेनजीवनं सौम्येनचंद्रगुरुशुक्राणाम
ध्येयेनकेनापिसहत्थस्यसहथशीलचेत्स्यात्तदाप्रागुक्तंफल
मुत्कृष्टमध्यमंचोत्तमतरस्वतमवास्यात्अपरथा॰न्यथान
सम्यगशुभंस्यात् २५ सौम्येऽहपेऽधमबलेब
लवृद्धिहानियमेतयः परिभवोनिजवा।
क्यदोषात् निर्लेपतोविपदतोवसुषेवा
सादाहानिः पदव्यवहतेःसुनवित्तमिह
अथतिकृष्टबलस्यात्यपत्थस्यफलमाह सौम्यइति २६
स्पष्टार्थंपद्यम् २६ जीवेऽहपेवलयुतेपरिवार
सौख्यंधर्मोगुणाय हिलताधनकीर्तिवृ
द्धः विश्वासताजगतिस॰न्मतिविक्र
याणिलाभोनिथेन्दुपतिगोरवमप्यरि
ष्टं २७ अथपूर्णबलस्याहपगुरोः फलमाह जीवइति
स्पष्टार्थम् पद्यम् ॥ २७ जीवगुरौगुणोऽविद्या
दौर्यादिधयद्रव्याग्रहोयस्यासौगुणाद्या हिलनाल्लसमानः
स्तनलोमादित्यादिनापिञ्छादित्वादिलच् २७॥
अद्यापिपेहरगुरौकिलमध्यवीर्येस्या
न्मध्यमंफलमिदंनृपसंगमश्च वित्ता
नशास्त्वपरताप्यशुभेशराफेदारिद्र्य
मर्थविलयश्चकलत्रपीडा २८
अथमध्यमबलस्याहपगुरोःफलमाह अद्यापिपइति इदं
फलंपूर्वपद्योक्तं यदेगुरोःशुभेनपापेनवासहमुथशि
लस्तदोक्तंफलमुत्तममेवस्याद्यदात्तपापयहेणासहेशरा
फयोगस्तदादारिद्र्यादिपीडाशुभेशराफेमध्यमं २८
जीवेऽहपेधमबलेधनमर्थसौख्यंहानिस्त
जेतिसुतमित्रजनाःसभार्याः लोकाप
वादभयमाकलतातिकष्टंनित्यंनोक
फहजोरिपुभिःकलिश्च २९

अथ निकृष्टबलाढ्यगुरोः फलमाह जीवइति स्पष्टार्थं पद्यम् २९

शुक्रे नृपे बलिनि नीरुजताविलासः सद्वस्त्र रत्नमधुराशनभोगतोषाः तेमभजनाय । विजयो वनिताविलासो हास्यं नृपाश्रयव शेन यतनं ह्यवं च ३०

अथ पूर्णबलस्याढ्यशुक्रस्य फलमाह शुक्र इति स्पष्टार्थं पद्यम् नीरुजता रोगराहित्यम् ३०

अढ्याधिपे स्फुरति हने खलमध्यवीर्ये मध्यंफ लं निखिलमेतदथाल्पदृतिः शुभं च इःख माखिलं हनि वहद्दतिः पापारिवर्तितन ये विपदोर्थनाशः ३१

अथ मध्यमबलस्याढ्यप शुक्रस्य फलमाह शुक्राढ्यपइति एतत्पूर्वपद्योक्तं अल्पदृतिः । स्वल्पया भूम्या कायावनीते शुभे मानसे इःखमखिलं वाच्यमवा यंच स्वनिवद्धा सर्वतो निष्टतो दृताद्दति नीचनो पायो यस्य य दा शुक्रे पापग्रहेण न्यारिणा शत्रुणा वा विवर्तितेवाशुतेवास तिविपदोइ अनाशश्च स्यात् यदा तु शुभग्रहेण मित्रेण वावि वर्तिते युक्ते वा सति सर्वं फलं शुभोदर्कं स्यात् ३१

शुक्रे नृपेधमबले मनसोतितापो लोका पवादसविपदो निजवृत्तिनाशः द्वेषः कल त्रसुतमित्रजने षुकष्टादन्नाशनं च विफ लीक्रियतां न सौख्यं ३२

अथ निकृष्टबलस्याढ्य प शुक्रस्य फलमाह शुक्र इति स्पष्टार्थं पद्यम् ३२

मंदे नृपे बलिनि नूतनभूमिवेश्मदेशाभि र्थनिचयो यवनावनीशात् आरामति मितजलाशयसौख्यमंगपुष्टिः कुलोचि

नी॰
८

तपदासिगणायणीते ३३

अथस्त्रीबलस्याद्रूपशानैःफलमाह मंदइति यत्नस्यासो
श्रवनीयाप्तस्माद्यत्नजातीयाइतः आश्रमउपवनजलाश
यस्तगणादिगणायणीतस्मदायेसोखप्रथमाहिवचनां
त ३३

अशाधिपैरविस्ते खलमध्यवीर्यैम
ध्यफलंनिखिलमन्नमुनिस्तकष्टात् दा
सोष्टमाहिषकुयान्यतेस्वलाभःपापेफ
लंभवतिपापयुगीतणेन ३४ ॥

अथमध्यमबलस्याद्रूपशानेःफलमाह अशाधिपइतिस्पष्टार्थं
पद्यफलपूर्वपद्योक्तं अत्रशानेःपापग्रहयुतिदृष्टिभ्यांउष्टमा
निष्टफलंस्यात् यदात्र शुभग्रहयुतिदृष्टिःस्यात्तांतदाभाग
क्तंफलंशुभोदर्कस्यात् ३४ ॥

मंदेबलेनरहितेद्रूपनोक्रियाणांवंध्यतमा
र्थबलयोविपदोरिभीतिः स्त्रीपुत्रमित्रज
नवैरकदन्नभुक्तसौम्येन्यशालयुतिसौख
मपीषदाहुः ३५

अथानिकृष्टबलस्याद्रूपशानेःफलमाह
मंदइति स्पष्टार्थपद्यम् यदाशानौकेनापिसौम्यग्रहेणान्यशा
लयुनिसतीईषत्त्वल्पसौख्यमप्याहुः यदात्वसौम्यग्रहेण
सहेशराफोयोगोवापापग्रहेणसहेत्यशालोवेशराफयोगो
वातदातिकष्टमित्यर्थतःसिद्धं अत्रसामान्यतःसर्वेषांग्रहा
णांस्थानविशेषास्थितमादिफलमुक्तंताजिकसारे सद्यो
वगेशपरिस्तीफलंस्वगेपुह्याद्भिमागकनवांशगतेशुभमध्यं
नीचारिवेश्मसहितेशनिकृष्टवीर्यमस्तारिगेशुखलनष्टफ
लंसमंस्यादितिस्पष्टार्थंसमनिस्वगृहेसमाणावर्षे ३५

वर्षेश्वरोभवतियःसदशाधिपोहिन्नेयोबु
लेहजन्मपोविलमस्यवितं वीर्यान्वितैत्र
निखिलंशुभमहमाहुहीनेत्वनिष्टफल
तासमतोसमते ३६

अथैवं ग्रहाणां वर्षपतीनां त्रिविधं फलमुक्तमिदानीं तस्य व
र्षेश्वरः स सर्वग्रहदशाधिपो भवति सर्वग्रहदशाफलेषु
वर्षपतेरपि दशाफलं किंचित्किंचित्स्यादिति यथा वृद्धदेश
प्रभोरल्पदेशप्रभुः स्वात्ताकारित्वरूपं स्वामित्वमस्तीति यावत्
न तु वक्ष्यमाणहीनांशक्रमेण सर्वा दशाः समाना यत्र वर्षपते
राधारदशेत्यर्थः तस्य वर्षपतेरब्दजन्मनोर्वर्षकाले जन्मकाल
योः पंचवर्गीबलं विचार्य प्रागुक्तादशा जन्मकालेपि पंचव
र्गीबलं कार्यमित्यर्थः फलविशेषमाह अत्र वर्षपतावब्द
जन्मकालयोः पूर्णवीर्याविति गविलं सौरद्वादशमासात्ता
निकमब्दस्य शुभं शुभतरं स्यात् एवं वर्षजन्मनोरब्दपतेर्मध्य
बलत्वे समता स्यात्स पूर्णं वर्षं मध्यकर्षापकर्षहीनमाहुः
एवमेव वर्षजन्मनोरब्दपतेर्हीनेनिकृष्टबलत्वे निखिलम
ब्दमनिष्टदुःखमाहुः ग्रंथकर्तास्वदीनुरोधात् हीनत्वनिष्टफ
लतासमता समत्वस्युक्तं अस्माभिस्तु पावकमारथक
मोबलीयानिति न्यायमत्वा वित्य क्रमेण व्याकृतं यदि होरं
त्वहोति यवाग्रूपवतीति श्रौतवाक्यवत् ३६ ॥

येनेत्यशालोब्दपतेर्ग्रहोसौ स्वीयस्वभावात्स्वफलं ददाति शुभेशराफे शुभमस्ति किंचिदनिष्टमेवाशुभमूशरीफे ३७

अथ पुनरब्दपतेः सकाशाद्यौक्तिकमर्थमुपजातिकयाह ये
नेति वर्षपतेर्ग्रहस्य येन ग्रहेण सहेत्यशालयोगोस्य सोग्र
हः स्वीयस्वभावात् शुभत्व पापत्वस्वभावाद्रूपलक्षणात्वा
ताबलत्व निर्बलत्वाभ्यां च स्वफलं समीचीनफलं पुष्टमथ
मंदं स्वल्पं वा ददाति ननु यथाशीलयोगो नास्ति किंत्वीशराफ
योगोस्तीति तदा किं स्यादित्यत आह शुभेशराफ इति यदा
वर्षपतेः शुभग्रहेण सहेशराफयोगे सति तदा किंचिच्छुभं किं
चिदशुभमपीत्यप्यूह्यं यदि पापग्रहेण सह वर्षपतेरीशरा
राफेत्यनिष्टमेव स्यात् ३७ **हद्देया द्वादशांशपः खे
टः स्याद्यतेत्र चयोमदः जन्मन्यब्दे च ता**

वर्षकाले

येनेत्यशाल इत्यर्थः

नी.
६

कालेतदात्मफलदस्त्वसौ ॥

अथग्रहांतरस्यजन्मकालीनदृष्ट्यवस्थितान्नफलविशेषमाह
दृष्टेति अत्रवर्षकालीनंजन्मकालोपिग्रहणं पंचवर्गादिब
लंविचार्यं ततोयःखेटोग्रहोजन्मकालेयादृशिदृष्टेयादृशरा
स्वस्यमित्रस्यवासमस्यवाशत्रोर्वादृष्टायांतिष्ठतियादृशीत्वने
नस्वामिधर्मादृष्टायाम्प्रवर्ततेतादृशांदृष्टायांतादृगेवात्म
केमहेइत्यर्थः तास्मिन्ग्रहेयोग्रहोमुथशिलीवासमदृस्तेजसा
धनेनिक्षिपति अस्मिन्नब्देवर्षकालेपितादृशीजन्मकालसदृ
शीसतिकोर्थः जन्मकालवद्वर्षकालेपितस्यग्रहस्यदृष्टायां
यएवग्रहोमुथशिलस्तदासमदृगाधत्तेअसौग्रहस्तुतदात्म
फलदस्तत्स्वरूपानुसारेणक्रूरसौम्यविवेकेनसबलत्वनिर्ब
लत्वविवेकेनसदसत्स्थानावस्थित्याशोदितान्युदितत्वाभ्यां
स्थयावावर्षकालेपिशुभाशुभफलदोभवति यथोदाहरणं
कल्प्यतेजन्मकालेराज्यभावाधीशोमेषेविंशत्यंशोपरिस्वदृष्टा
यामस्तितस्मिन्भौमेअन्योग्रहःसुखभवनाधीशःषोडशांश
मितःसन्मुथशिलयोगस्तदासमदृगाधत्तेएवंवर्षकालेपि
भौमःस्वीयमित्रादिदृष्टायांतिष्ठतितत्रभौमशुक्रयोर्मुथशि
लंकुर्वस्तेजआधत्तेइत्ययोजन्मकालवर्षकालयोस्तारतम्य
विधायतस्मिन्वर्षेशुक्रःस्वीयदृष्टायांतिष्ठतितत्रभौमशुक्र
योर्मुथशिलंकुर्वस्तेजआधत्तेइत्यंयोजन्मकालव भौमा
स्वभावादिनादशमभावसंबंधिपदार्थप्राप्यस्वभावेनसं
ख्यादिपदार्थमपिकंजनयतिएवंसमतोद्योगविचार्यः ३८

योजन्मनिफलंदातंविमुथशिरिफोस्यवेत् अब्दलग्नाद्धपभवस्तस्मिन्नब्देनतत्फलम् ३९

अथपुनर्जन्मकालीनग्रहफलविशेषेणवर्ष
कालेकंचिद्विशेषमनुष्टुभाम्याह योजन्मनीतिव्यत्यास
इति योग्रहोजन्मकालेफलंशुभमशुभंवादातुंविभुःसम
र्थास्तीतिनिर्णीतंतस्यग्रहस्याब्दकाले लग्नेशसंबंधीव
र्षेशसंबंधीवामूसरीफयोगश्चेद्भवेत्तदातस्मिन्वर्षेजन्मका
लनिर्णीतंफलंनभवतिव्यत्यासेतफलमादेश्यंयथायथा

पुनर्जन्मकालीनग्रहस्य बलग्रहयोर्वर्षेशसंबंधी मूसरीफयोगो ना
स्ति मंदगामी ग्रहाति गस्य शीघ्रग्रहस्य दीप्तभागाधिकत्वात्तदाज
न्मकालीनसदसत्फलं नास्मिन्वर्षे आदेश्यं यदा तु भयकृत्तत्र मुथ
शिलयोगोऽस्ति तदा विशेषतो वर्षे जन्मकालीनं फलं वाच्यं यदा त
नोभयकृत्तो मूसरीफयोगो नास्ति मुथशिलयोगोऽपि नास्ति
चेत्तदा उपचाराभावे पुनरुत्सर्गस्य स्थितिरिति नियमेन तत्कुह
संबंधि जन्मकालाश्रयफलं स्फुटं निश्चितं भवति ५९ ले वर्षेशेन वर्षलग्नेशेन

अभ्यासे फलमादेश्यमित्थशाले विशेषतः
नोभयं चेत्तदाप्यस्ति जन्माश्रयमिति स्फुटं ५०
पुत्राधिपो जन्मनि पुत्रभावं पश्यन्हि तेदाव
मसोऽसमर्थः अद्वेशयन्नाहृपमूशरीफोऽपु
त्रस्य नाशो भवतीह वर्षे ५१

५१ अथ प्रसंगादुदाहरणमिंद्रवज्रयाह पुत्राधिप इति योयो भावः
स्वामिदृष्टो युतो वा सोऽभिवर्द्धते स्यात्तस्याभिवृद्धिरिति पुत्रभा
वः पंचमभावः तस्याधिपः स्वामी जन्मनि जन्मकाले पुत्रभावं पश्यन्
तु मुसल्लहणात्वा स्वामिनाऽन्येन शुभग्रहेण वा युक्तो वलोकितो वा
पंचमभावोऽभवेत्तदा सोऽग्रहः स्वदशायां स्वांतर्दशायां समर्थो भवेत्
स एव ग्रहो यस्मिन्वर्षे हृपेन वर्षस्वामिना सह मूसरीफी स्यात्
यथा पुत्रभावस्वामी गुरुर्लाभे दशाशः वर्षभोमः पंचदशांशः
समस्तत्तदा मूशरीफयोगः स्यात्तस्मिन्वर्षेऽवश्यं पुत्रनाशः स्या
त् ५१

अग्रहेस्वगेहोगुरुर्मित्रदृष्टो मित्रदृष्टशाशशी
महोद्वादशमुक्तवर्षमूत्तेन शोभनः ५२

एवमात्मयमपि जन्मकालवशाद्वर्षे शुभफलप्राप्तियोगमनुष्टुभा
ह अद्वेस्वग इति निर्णीतो वर्षेस्वगेहोगुरुश्चेज्जन्मकाले यस्मिन्क
स्मिंश्चिद्राशौ वर्तमानः सन् मित्रदृष्टायामस्तितत्र गुरोरंशांशोऽजन्म
कालीनक्षेत्रोन्नतांशः सन्मुथशिलयोगाद्वासमहत्तेजोथा
कालीनक्षेत्रोन्नतांशः सन्मुथशिलयोगाद्वास मह त्ते जोथा
स्थापयामास गुरुर्वर्षेशोऽमूद्भवमं चेदि पश्यतीति कारणा
दयमद्भुःशोभनो वक्तव्यः ५२ **एवमन्येयमन्यत्र शु**
भाशुभफलं बुधैः बलाबलविवेकेन योग
त्रयविमर्शतः ५३ ॥ रामाय नमः ॥

२

अथैवंजन्मकालीनशुभग्रहवशाद्वर्षकालेपिशुभाशुभंफलंविचा
रातिदेशोनतुपृथग्भाद एवमिति योजन्मतिफलंशातमित्यादिक
ल्पनाप्रकारंमनसि निधायाभयोर्ग्रहयोर्जन्मकाले शुभाशुभफ
लदातृत्वं लविवेकेनोपलक्षत्वादिनाइदितविवेकेनयोगत्रया
त्मकविषयमत्रयथाविलवर्तमानस्यशुभाशुभफलयोर्योगानां
विमर्शतोविचाराद्वर्षेपितद्वैदेवाति रस्यशुभाशुभंफलंस्त्री
प्राप्त्यादिरूपमेवकल्पनयासमुन्नेयंविचारणीयंमसत्वीयंवि
चारकल्पनादिकंप्रदर्शितमितिशिवम् ४३ इतिश्रीगोविंदा
ख्योतिर्वित्सूनुमाधवज्योतिर्विद्विरचितायांसम्माद्विवेकवतोशि
शुबोधिन्यांमहत्पफलाध्यायःप्रथमः १

अथमुन्थहानिरूपणं स्वजन्मलग्नात्प्रति
वर्षमेकैकराशिभोगान्मुन्थहाभ्रमेण स्व
जन्मलग्नेरवितष्टयातशरच्छतेसाभमुखे
स्थितास्यात् ४४ अथमुन्थहाफलनिरूपणंतत्रमु
न्थहास्थाननियममुपेंद्रवज्रयाह जन्मलग्नादिति मुन्थहा
शब्देनयवनभाषयाजन्मलग्नमुच्यतेतेनैवसर्वत्रशुभाशुभफ
लोक्तेःस्वजन्मलग्नंवर्षलग्नेकस्मिन्भावेऽस्तीतिचिंतयेज्जन्म
कालेलग्नमासीत्तस्मात्प्रतिवर्षमेकैकराशिवृद्धिरूपेणभ्रमण
चलनेनमुन्थहास्थितिरितिशेषः यथाजन्मलग्नंवृषस्थंचेत्
मुन्थहाद्वितीयवर्षेमिथुनस्थेत्यादिमुन्थहास्थितिप्रकारेऽ
ष्टवर्षेभवति तत्रलघुप्रकारउच्यते तत्रस्वजन्मकाला
द्यावन्तोगतशरदोगतवर्षाणिरविभिर्द्वादशभिस्तष्टाभिर्भ
क्तावशिष्टमितिशरद्भिःस्वजन्मलग्नंराश्यादिएपस्यनेयु
तंसाभमुखाराश्यादिकेस्थितामुन्थहास्यात् सापियदि
द्वादशाधिकातदापुनर्द्वादशतष्टाशेषंमुन्थहास्यात् १

प्रत्यहंशरलिप्ताभिर्वर्द्धतेसाऽनुपाततः सा
र्द्धंसार्द्धयंमासइत्याहुःकेपिसूरयः ४५
अथमासप्रवेशादिनप्रवेशयोर्मुन्थहास्थानमनुष्टुभाह प्रत्यह
मितिस्पष्टार्थम् अत्रपातइतिराशिकात् २

स्वामिसौम्येत्थशालात्सौम्यत्वंतनुतेस्वाभयेऽहेर्जः
भावालोकनसंयोगात्फलमस्यानिरूप्यते

अथ मुथहाया नैसर्गिकं शुभाशुभं फलमनुष्टुभाह स्वामिसौम्ये
त्तमिति पूर्वार्द्धं स्पष्टं मुथहा कस्मिन्भावे स्थिता कोवा नोचयहे
। वलोकयानि तत्सेवाधि अस्या मुन्थहायाः फलं निरूप्यते ३

वर्षलग्नात्सहाया स्यात्परिपूर्णेषशोभना ।
शुभपाके मीयगास्वामिसंदत्तेन्यशेषमाहृते

अथ भावास्थितस्य मुथहाया सामान्यतः शुभाशुभं फलम ४
नुष्टुभाह वर्षलग्नादिति स्पष्टार्थं पद्यम् स्वामिस्वामितम् ४

शत्रुक्षयं मानसमत्नाषिलाभं प्रतापवृद्धिं नृप
तेः प्रसादं शरीरपुष्टिं विविधोद्यमाप्तं ददा
ति सौख्यं मुथहातनुस्था ५

अथ प्रत्येकं मुन्थहाया द्वादशभावावस्थिति फलान्युपजाति
भिर्विवक्षुः संस्तावतनुस्थितमुन्थहाफलमाह शत्रुक्षय
मिति स्पष्टार्थं ५

उत्साहतोर्थागमनं यशश्च स
द्बन्धुसन्मानन्नृपाश्रयाश्च । मिष्टान्नभो
गो बलपुष्टिसौख्यं स्याद्द्वितीये मुथहाय
दाहः ६ अथ द्वितीयभावास्थितमुन्थहाफलमाह
उत्साहतइति उत्साहो मनः संतोषस्तस्मात् स्पष्टार्थम् ६

पराक्रमाद्वित्तयशःसुखानि सौंदर्यसौख्यं
द्विजदेवपूजा सर्वोपकारस्तनुपुष्टिकांती
नृपाश्रयाश्चेन्मुथहातृती
अथ तृतीयभावास्थित
मुन्थहाफलमाह पराक्रमादिति स्पष्टार्थं पद्यं ७

शरीरपीडारिभीः स्ववर्गवैरं मनस्ताप
तिरुद्यमत्वे स्यान्मुथहायां सुखभावगा
यां जनापवादामयवृद्धिडःखं ८

अथ चतुर्थभावास्थितमुन्थहाफलमाह शरीरपीडाइति स्प
ष्टार्थं स्वस्य वर्गो ज्ञातयः स्ववर्गास्सस्मुदायेन सह वैरं कलहः आ
मयो रोगः ८

नी०
११

यदीस्थदापंचमगाह्वेशे सद्बुद्धिसौख्यात्म
जवित्तलाभः प्रतापवृद्धिर्विविधाविला
सादेवद्विजार्चान्नृपतिप्रसादः ९

अथ पंचमभावस्थितस्य थदाफलमाह यदीशिदेति स्पष्टार्थ पद्यं ९

क्रूरात्मसंगो वृषिस्ट्य श्रमयोरुज
त्तिस्करतोन्नपाद्वा कार्यार्थनाशोम्नथदा
रिगा वे दुर्दृद्दिशेद्दिः स्वकृते नुपातः १०

अथ षष्टमभावस्थितस्य थदाफलमाह क्रूरात्मेति स्पष्टार्थ स्वकृते स्वयंकृतेकार्थे नुताप: १०

कलत्रबंधुव्यसनातिभीतिरुत्साहभंगो
धनधर्मनाशः द्यूतोपगे चेन्न थदा तनो
स्याडुजा मनोमोहविरुद्धचेष्टा ११

अथ सप्तमभावस्थितस्य थदाफलमाह कलत्रेति स्पष्टार्थ कलत्रस्त्रीव्यसने द्यूतादिरुजोरोगः ११

भयं रिपोस्तस्करतो विनाशो धर्मार्थयो
र्दुर्व्यसनामयाश्च मृत्युस्थिताचेन्न थदा
नराणां बलत्यः स्याद्भ्रमनस्तहरे १२

अथाष्टमभावस्थितस्य थदाफलमाह भयमिति स्पष्टार्थ १२

स्वामित्वमर्थोपगमीन्नृपेभ्यो धर्मोत्स
वपुत्रकलत्रसौख्यं देवद्विजार्चापरमं
धाश्च भाग्योदयो भाग्यगतेथिदायाम् १२

अथ नवमस्थानस्थितस्य थदाफलमिदं वक्ष्याह स्वामित्वमिति स्पष्टार्थं १३

नृपप्रसादं स्वजनोपकारं सत्क।
र्मसिद्धिं द्विजदेवभक्तिम् यशोभिवृद्धो
विविधार्थलाभं दत्ते म्बरस्थामथदापदाति

अथ दशमस्थानस्थितमुथहाफलमाह नृपेति स्पष्टार्थं १४

यदीथिहा लाभगता विलाससौभाग्यनैरुज्यमनःप्रसादाः भवंति राजाश्रयतो धनानि सन्मित्रपुत्राभिमतास्नयश्च १५

अथैकादशस्थानस्थितमुथहाफलमाह यदीथिहेति स्पष्टार्थम् १५

व्ययोथिको दुष्टजनैः प्रसंगो रुजा तनौ विक्रमतोर्थसिद्धिः धर्मार्थहानिर्मुथहा व्ययस्था यदा तदा सज्जनतोपि वैरं १६

अथ द्वादशस्थानस्थितमुथहाफलमाह व्ययेति स्पष्टार्थं १६

क्रूरैर्दृष्टः स्तुतदृशा यो भावो मुथहा भवेत् शुभं तद्भावगं नश्येदशुभं चापि वर्धते १७

अथ मुथहायाः क्रूरदृष्टिविशेषात् भावफलगतफलमाह क्रूरैरिति यो भावः क्रूरैः पापग्रहैः स्तुतदृशा चतुर्थदशमसममेकभवनदृष्ट्या दृष्टस्तस्मिन्भावे चेन्मुथहा स्यात् सा मुथहा शुभस्थानगतापि तथापि तद्भावजं मुथहास्थितभावजं शुभं प्रागुक्तफलं नस्यात्पुनः प्रत्युत अशुभं चापि वर्द्धते इदमेव यवनमतेन मुथहा अनिष्टस्थाने गोहासीना वा मुथहा क्रूरग्रहस्तु न दृष्टिदृष्टा चेत तदा तन्निष्टपरंपरा स्यादिति १७

शुभस्वामियुक्तेक्षिता वीर्ययुक्ते थिहा स्वामिसौम्येत्थशालं प्रपन्ना शुभं भावजं पोषयेत्ता शुभं सान्यथा त्वेऽन्यथाभावजं स्यो विमृश्य १८

अथ स्वाम्यादियुक्तमुथहासंबंधि भावगतफलविशेषं भुजंगप्रयातेनाह शुभेति स्पष्टार्थं १८

मनुलग्नतोस्तान्त्यषष्ठाष्टबंधुस्थिता इत्थिहा क्रूरखेटैस्तु सा चेत् विनश्येत्सयत्नं थिहाभाव एवं शुभस्वामिदृष्टो न नाशः शुभे च १९

अथ मुथहा यो जन्मकाले उष्टस्थानावस्थितस्ता वर्षशुभस्थान
गतमुथहाफलं सापवादं भजनंगम्यातेनाह जनुर्लग्नत
ति जन्मकालिकलग्नात्सप्तमहादशषष्ठमचतुर्थभावे पुनः
स्थितामुथ्या सती वर्षलग्ने यत्रतनुधनादिभावे शुभमुथहा
स्ति पुनः सा चेत्क्रूरग्रहैः सहिते मनस्तत्रस्वावाहतापी
डितास्यात्तस्मुथहाभावो विनश्येत् यथा वर्षप्रवेशकाले
दशायामिमेषराशिगतस्यैव जन्मलग्नात्तारशीर्मुथहा
यत्री वर्तते वर्षकाले पुनः सा लग्ने द्वितीये वा भावस्ति क्रू
रपीडितासती क्रमेण शरीरधने भ्रातृन्नाशयेत् ए
एवं सर्वत्रापूह्यं यदा पुनः सम्मुथहा तेन प्रकारेणातीवदु
ष्टफलदा समागता तदा शुभग्रहेण स्वामिना वा दृष्टा उप
लक्षिता युक्ता वा तं भावं नाशयेन्नः शुभं कुर्यात्

यदोभयत्रापि हतो भावो नश्येत्स सर्वथा ।
उभयत्र शुभस्ते तु भावो सौ वर्द्धते तराम् २

अथैवंविधे एव विषये विशेषमनुष्टुभाह यदेति यदा सा
मुथहोभयत्रापि जन्मकाले वर्षकालेप्यनिष्टस्थानगता
क्रूरहता च स्यात्तदा वर्षकाले स भावः सर्वथा नश्येत् यथा
जन्मकाले ऽष्टमी वर्षकाले षष्ठमुथहा क्रूरदृष्टिहता
च तस्मादस्मिन्वर्षे मरणं रोगो वा एव यदोभयकालयोः
शुभग्रहस्थानगता शुभस्वामिभ्यां लिङ्गदृष्टा युता वा
मुथहा तदा स भावो वर्द्धते तराम् अतिशयेन वर्द्धते यथा ज
न्मकाले पंचमी वर्षे पि पंचमी एव शुभस्वामिभ्यां दृष्टा युता
वा मुथहा तस्मिन्हर्षकाले ऽवश्यं पुत्रोत्पत्तिः स्याद्विद्यमाना
नां च सुतानां कल्याण परंपरा स्यात् २

वर्षे सानिष्टगेहस्था यद्वावे जनुषि स्थि
ता क्रूरोपहता तं भावं नाशयेत्कुभयु

अथ मुथहा यावर्षेऽनिष्टस्थानाव **कशुभाः २१**
स्थिता कृता जन्मकाले मुथहा क्रान्तस्य भावस्य फलं सा
पवादमनुष्टुभाह वर्षेपीति यदा वर्षकाले मुथहा चतु
र्थाष्टमादिदुष्टस्थानगता सा चेज्जन्मकाले यस्मिंस्तनुध
नादिभावे स्थिता सति क्रूरैः पयाता स्वामिभिन्नत्वेन क्रूर
ग्रहसंबंधीय उपहतो नेर्वेल्यास्तंगतत्वादिना दोषारोप
तेन तं भावं नाशयेत् सा मुथहा शुभग्रहेण सहिता उपल

तणत्वात् इष्टवाचेत्तदा शुभफलदा स्यात्

जन्मलग्नतस्तुर्यगा सौम्ययुक्ता हि वेशेऽपि
त्त्द्व्यलाभं विधत्ते त्वपापीक्षिता पापयु
क्तातिकष्टं ह्यमादावपीत्यविमर्शी वि।

अथ जन्मलग्नाच्चतुर्थे मुंथहायाः सौम्यपा येयः २२
पसहितेन शुभाशुभफलेषु जंगप्रयाति नाह जन्मलग्नतस्तु
ति सा मुंथहा जन्मलग्नाच्चतुर्थगा चतुर्थस्थानगा सौम्ययु
क्ता सती वर्षप्रवेशकाले पित्र्यार्जितद्रव्यभूम्यादिलाभं विध
ते यदि सा मुंथहा पापयुक्ता तदा त्वपापात्ततः सकाशाद्दीति।
दा तथातिकष्टातिकष्टसाधनजीवनोपायाः श्रम्मादावि
ति इत्यमन्तनाप्रकारेणाष्टमादावपि विमर्शी विचारो विधे
यः यथा जन्मलग्नादष्टमी मुंथहा स्यात्तगवशुभग्रहयुता
सति ग्रहवलावस्तेनोत्कोरेणैष्टेन शुभफलदा भवति य
दा तु पापग्रहयुता तदा शरीरे क्लेशदात्री स्यादिष्टाद्यात्मप्या
दिषड्डपेषु मुंथहास्थानेष्वेवमेव विमर्शी विधेयः २२

यस्मिन्भावे स्वामिसौम्येक्षिता सौ भावो
जन्मन्येषयस्तस्य वृद्धिः एवं पापैर्नाश
उक्तस्त्वतस्तु सूर्यवीर्यादर्षपः सौख्यमे

अथ मुंथहा फलविशेषोत्तरं शालिन्याह यस्मिन्भावे व
इति वर्षकाले यस्मिन्भावे मुंथहा सौ स्वामिना सौम्यग्रहे
र्णवानिरीक्षिता उपलक्षणत्वात्सभावो जन्मकाले यो भवति
तस्य भावस्य वृद्धिस्तद्भावसंबंधि शुभफलमधिकं स्यात्
यथा वर्षे मुंथहा चतुर्थी स्वामिसौम्येक्षितास्ति जन्मकालेत
तीयास्ति तदा सहजानां तद्भावीयपदार्थानां वृद्धिस्तेन सु
खसमृद्धमित्यर्थः वर्षकाले यस्मिन्वर्षे मुंथहा पापग्रहैर्दृ
क्षेक्षिता स्यात्सभावो जन्मकाले यः स्यात् तस्य भावस्य ना।
शः उक्त एवं सर्वत्रैव स्वबुद्ध्योह्यम् अथ दृष्टफलापवादम्
त्वतेर्वर्षपः वर्षस्वामिनो वीर्याद्बलवत्वात्पापग्रहसूचितं
दुष्टफलं निरस्य सौख्यमेव शुभफलमेव स्यात् वर्षपः
शाह्: एवं न पतच्छुभाशुभं वा मुंथहा फलं मुंथहास्वा
मिदर्यां भवतीकल्पतेऽसुकैः २३ यदीथिशालः

र्यग्रहैर्युता वा स्वर्येणा राज्यं त्वपंसंगम

चदत्ते गुणानां परभागमाप्तिं स्थानांतर
स्येति फलं दशोपि २४

पूर्वनिःशेषं मंथाफलमभिधायेदानीं ग्रहाणां स्थानवशतिः दृष्टि
फलानि वक्तुकामस्तावत्सूर्यदृष्टिस्थानयुतीनां फलस्वरूपज्ञा
नमाह यदीथिहेति गुणानां परमभागं परममर्यादा २४

कुजेन युक्ता कुजभे कुजेन दृष्टा च पित्तो
त्थरुजं तनोति शस्त्राभिघातं रुधिरप्र
कोपं सौरेक्षितेनासौरगेहे विशेषात् २५

अथ मंथहायाः भौमयुत्यादि फलमुपजात्याह कुजेति कु
जेन भौमेन सहार्थे सौरेक्षितेति भौमयुक्ता मंथहा सौरे
ण शनिनेक्षितस्तस्यापि अथवा सौरस्य शनेर्गेहे सति भौम
युक्ता मंथहा भवति तदा विशेषात् उक्तफलं तनोति २५

चंद्रेण युक्ते ऽङ्गगेहे यदृष्टे ऽनापि वा यन्मंथ
शोभिवृद्धिं नेत्ररुजं संतोषमतिं महृद्धिं
ददाति पापेक्षणतोतिदुःखं २६

अथ मंथहायाश्चंद्रयुत्यादि फलमुपजात्याह चंद्रेणेति स्प
ष्टार्थम्

बुधेन शुक्रेण युतेक्षितापि तद्गे
पि वा स्त्रीमतिलाभसौख्यं धर्मयशः
प्राप्तबलं विधत्ते कष्टं च पापेक्षणतो
गतः स्यात् २७

अथ मंथहाया बुधशुक्रयुत्यादि
फलमाह बुधेति स्पष्टार्थम् २७

शुक्रेक्षिता वा गुरुणा गुरुर्भे यदेंथिहा उ
पकलत्रसौख्यं ददाति हेमांबररत्नसौ
ख्यं [illegible] भृत्यशालादि राज्यलाभः २८

अथ मंथहायाः गुरुयुत्यादिफलमुपेंद्रवज्रयाह गुरुणेति
नावेति स्पष्टार्थम् २८

शनेर्गृहे तेन युतेक्षिते वा
यदीथिहा वातरुजं विधत्ते मानक्षयं
वह्निभयं धनस्य हानिं च जीवेक्षणतः शु
भाप्तिः ॥

अथ सर्वग्रहाणां शनिशुभादिफलमुपजात्याह शनेरिति स्पष्टार्थं २९

तमोमृतेश्चेन्दुग्रहायनानि यशाः सदैव
घमसमन्वितिच सितेज्ययोगेन तनः पदा।
निस्वर्णरत्नांबरलब्धपद्म ३०

अथ राहुस्वसंग्रहाफलमपेंद्रवज्रयाह तमोमृत्वइति स्प
ष्टार्थं तमोराहोःस्वलक्षणमिदानीमेव वक्ष्यामि पदस्थाने
राज्यंवा ०

भोग्या राहोर्लवास्तस्य मृत्युंपृष्ठगं
तालवाः ततःसप्तमभं पुच्छं विमृश्येतिफ
लंवदेत् ३१

अथ राहोर्स्वपृष्ठपुच्छानांलक्षणमनु
ष्टुभाह भोग्या इति ग्रसितावशोऽगुरुरस्तितेन वक्रगतिनाभो
ग्याभोग्यमुरणायश्चशास्त्रेमव सप्तकालेयाः ग्रेहते नभुक्ता
लवास्ते पृष्ठसप्तकालेया यथाराहुरिदानीमीने पंचविंशांपशो
वस्तितत्रादिमाःपंचविंशांशाः २५

तत्पृष्ठभागेनशुभप्रदास्यात्तत्पुच्छगापदि
पुभीतिदुःखं पापेक्षणाद्र्थमुखस्य हा।
निश्चेजन्मनीत्यंमहद्विनाशः ३२

सप्तकाः ततो
मुखसंज्ञामोगुणत्वात् अन्येपंचभुक्तांशाः पृष्ठसंज्ञकाः ततो
राहुक्रांतराशेः सप्तमभंराशिपुच्छंवदंति यथामीनात्सप्तमो
राशिःसिंहः केतोक्रांतराशिपुच्छसंज्ञकइतिविचार्यवक्ष्यमा
णफलंवदेत् ३१

येजन्मकालेबलिनोग्रहकाले।
चेदुर्बलास्तेरशुभैःसमाने विपर्ययेषु
वैमनिष्टमल्पंफलंस्यादुभयत्रसा
म्ये ३३

अथेदानींपृष्ठपुच्छगतग्रहाणांफलमिंद्रवज्र
याह तत्पृष्ठभागइति पृष्ठंराहुभुक्तांशाः पुच्छंकेतुः स्पष्ट
र्थं ३२ एवंसर्वग्रहाग्रहयुत्यादिफलमभिधायेदानींजन्मका
लीनग्रहवशाच्छुभाशुभफलविवेकमुपजात्याह येजन्मा
कालइति येग्रहाजन्मकालबलिष्ठास्तेग्रहाग्रहकालेचेदुर्बला
भिर्बलास्तदातैःग्रहैःसमागतेवर्षेतत्राहेतुरितियावतशुभ
फलंवाच्यमथाहेतत्रशुभंफलंविपर्ययेचेजन्मकालेग्रहाद्दु

नी·
५४

र्बला: स्युरिष्टकाले सबला स्तदा वर्षस्वर्बिर्हि तत्कृष्टफलं मानिष्टम
कं मुथ्या वशीयोतुरीर्हे शुभं फलं वाच्य उभयत्र जन्मकाल वर्षका
लयो: साम्यवत्स्यादयमर्थ: ते ग्रहा जन्मकाल वर्षकालयो
र्ध्रुवसबला स्तदा मुथहा वर्षमध्ये शुभफलदातार: स्युर्यदा तू
भयत्रादिदुर्बला स्तदा मुथहा वर्षमध्येऽइष्टफलदातार: स्यु: ३३

षष्ठेऽष्टमेऽन्त्येऽथ विवैरिथिहेशोऽस्तथाथ वक्रोऽशु
भदृष्टयुक्त: क्रूराब्दतथास्तगतश्चाभव्यो न
स्यादुज्जेयक्षतिवित्तनाशं ३४

अथाशुभं मुथहास्वामिफलमुपजातिकयाह षष्ठ इति ष
ष्ठेऽष्टमेऽन्त्ये द्वादशे तु चतुर्थ स्थाने मुथहेशो भवति अथवासू
र्यसन्निधिवशेनास्तगतो वक्री विलोमगामी वा तथाशुभे: पाप
ग्रहैर्दृष्टो युक्तो वा स्यात् तथा क्रूराक्रूरग्रहस्य बलाब्दवत्वे सति सममे
वागत स्यात् तदा भव्य: शुभो न स्यात् किंच मुथहेशो रुग्रोग
स्य धातुजन्यां वित्तनाशं च क्षतिं ददाति ३४

यद्यष्टमेशोन युतो थहेश: त्वतात्यदृष्टान
शुभस्तदापि योगद्वये स्यान्निधनं यदेको
योगस्तदा मृत्युसमं त्वमाहु: ३५

अथापरमशुभं मुथहास्वामिफलं वदन्नस्य योगमुपजा
त्याह यद्यष्टमेशोनेति यदि मुथहास्वामिवर्षलग्नादष्टम
भावाधीश्वरेण शुभेन पापेन वा ग्रहेण युक्त: समाश्रकतया
युक्त: स्यादथवा तेनैव ग्रहेण ताद्विनाख्यदृष्ट्या चतुर्थदशमेक
समसम स्यादृष्टे तदापि न शुभ: किंत्वनिष्टकृत् तथा युक्त: स्या
दृष्टवा ते फलदा एव परात्वप्राक्स्योक्तेन षष्ठेमेंत्येऽद्यादिने
कस्मिन्ननिष्टयोगे उत्पन्ने तथेदानीं तेनोक्तेन पद्यष्टमेशोने
त्यादिना द्वितीये चानिष्टयोगे उत्पन्ने सत्येवं रूपे निष्टयोगद्व
ये सति निधनं मरणमेव स्यात् यदात्वेको योग: प्राक्पद्यो
क्तो वेदानीतनयाद्वीक्तो वा सा तदा मृत्युसमं त्वं मरणतुल्य
कष्टं स्यादित्याहु: ३५

मुंथहा न तत्पतिर्वापि जन्मनीत्तितयुक्शुभै:
वर्षारंभे शुभं दत्ते ह्येवं दत्तेऽन्यथाशुभं ३६

अथ मुंथहातत्स्वामिनोर्जन्मकालवशादब्दकालविशेषशुभाशु
भफलमनुष्टुभाह मुंथहेति मुंथहा जन्मकालेनाकालि

कशुभग्रहैः स्यात्केंद्रस्थानमिति तेनोक्तयोः स्यात्तदा वर्षारंभे वर्षपूर्वार्द्धे
शुभं दत्ते इदमुक्तफलं प्रत्येकं द्रष्टव्यं यदा तूभयोः मुंथहा तत्पत्योः
शुभग्रहदृष्टो योगो वा निरीक्षणं वा संबंधयो वा स्यात्तदा शुभतरमेव फ
लं वर्षपूर्वार्द्धे स्यात् ग्रहे चेदं न शंते परत्वहे वर्षकाले मुंथहा त
त्पतिर्वा शुभग्रहैर्निरीक्षितो युक्तो वा भवति तदा शुभत्वेव वर्षांतरार्द्धे शु
भं दत्ते यदा तद्द्वयोरपि मुंथहा तत्पत्योः शुभग्रहैः रीक्षणं युतिर्वा
संबंधयो वा स्यात्तदा शुभतरमेव वर्षांतरार्द्धे फलं स्यात् अथा
शुभमिति प्रकाराः प्रोक्ते षो द्रष्टव्यः अन्यथा जन्मकाले मुंथहा
तत्पतिर्वा पापग्रहैर्निरीक्षितो युक्तः स्यात्तदा वर्षपूर्वार्द्धे शुभमनिष्ट
फलं स्यात् यदा द्वयोरपि मुंथहा तत्पत्योः पापग्रहैर्निरीक्षणं युति
र्वा संबंधयो वा स्यात्तदाऽनिष्टं वर्षपूर्वार्द्धेऽनिष्टतरमेव स्याद्वर्षोत्त
र्षांतरार्द्धेऽप्यनिष्टफलाभावः यदा तज्जन्मकाले मुंथहापतिः पापग्रहै
र्वीक्षितो युक्तः स्यात्तदा वर्षांतरार्द्धेऽपि शुभं फलं यदा तद्द्वयोरपि मुंथहा
पत्योः पापग्रहै रीक्षणं युतिर्वा संबंधयो वा स्यात्तदा वर्षांतरार्द्धे
ऽप्यनिष्टतरमेव फलं स्याद्वर्षोद्वयपूर्वार्द्धेऽप्यनिष्टफलाभावस्तिद्वं
ध्वनिः संदिग्धमेवं पत्तितव्यं ग्रहे चेदं तेऽन्यथा न स्यादिति अथ
दृष्टफलस्य मुंथहेशस्यापवादमाह समरसिंहः मुंथहाधिप
तिः केंद्रे स्तोऽखिलमित्रस्वराशिगः करोति विविधार्थासिद्धिं सौख्य
विशेषतः इति केंद्रे चतुर्थस्थानभिन्नमिति शिवम् ११ इति श्री
गोविंदज्योतिर्वित्सूनुमाधवज्योतिर्विद्विरचितायां समाविवेक
विवृतौ टीकायां शिशुबोधिन्यां मुंथहाफलाध्यायः २

इति मुंथहानिरूपणं अथारिष्टविचारः ल
ग्नेशोऽष्टमगे षष्ठेशेन तु स्ये वा कुजेक्षिते तसुक
योरस्तगयोः शस्त्रघातो विपत्तिः १

वेलेडुतुं३प्राणिपत्य विघ्नव्रतास्वीपावकामिष्टसिद्धिं व्याच
ष्टे ताजिकरिष्टरिष्टभं गो यथा शेमुग्विमाधवोऽहं १ अत्र
समाविवेकप्रोक्तवक्ष्यमाणवाफलमरिष्टयोगैः कृत्याविता
ह मानान्यः कृत्याफलं स्यायनं जहि यस्मान्न जीवनरूपमनी
ष्टयोगात् रिष्टादशाभिरत्रऽष्टोक्तैरनिष्टयोगान्वक्तकाम अ
थमपद्येन लग्नेशाद्यरिष्टमाह लग्नेश इति वर्षलग्नस्वामि
न्यष्टमभावगे कुजेन भौमेनेक्षिते सत्ययवाऽष्टमभावाधीशेन
तु स्थे कुजेति ते सति दुपलक्षणत्वादन्यक्रूरग्रहैर्दृष्टिष्टे वा स
ति वा अस्मिन्योगद्वये यथा शस्त्रघातो विपत्ति मीतिर्वीसापयथादे
हप्राबल्यतया शस्त्रघातादि समुच्चयः समुचितेयोगे तु मरण

मेवेतिसांप्रदायिकाः अथवा तनुक्रूयोरत्नगयोः सूर्यसान्निधिव
शाल्लुमशाम्याः पंचाधिकारिमध्यस्थितयोरित्यपि विशेषस्तद्रूह
यंसंजीवयोरलग्नयोरित्यपिकश्चित्पाठः पाठद्वयमपिप्रमाण
ताहशायोस्तयोः सतोशास्त्रयातोविपत्तनेचेतियथासंभवंफ
लंद्रष्टव्यं **अष्टलग्नेशरंध्रेशौ मथाष्टहिबुकोप**
गौ मंथहासंयुतौ मस्तप्रदो नस्थानकोपतः २

अथान्यमरिष्टयोगमाह अष्टेति वर्षलग्नेशाष्टमलग्नेशौ।
हारशाष्टमचतुर्थस्थानंतोमन्यतमस्थानगौतत्रापि मुथह
संयुतौ च स्यातां तदा तयोर्ग्रहयोर्यानवातादि तयोर्प्रकोप
तोविकारान्मस्तुप्रदो स्यात् अथयमेकएवयोगःसमुच्चितः यद्ये
कएवयोगःसमुच्चितः यदैकएवयोगःसंभवे तदा क्लेशमात्रं
इव्यम् २

जन्मलग्नाधिपो वीर्यमतीशोहेम्ना।
गोपदा सूर्यरश्मोस्तिंदतेक्रूष्टकेंद्र तथापरः

अथान्यमरिष्टयोगमाह जन्मेति जन्मलग्नस्वामिजन्मका
लवर्षकालयोरवीर्यौ वलरहितयोभवन् वर्षलग्नाद्रष्टम
लग्नेशगलमतः सन्सूर्येणाइष्टश्रेतदा[illegible]हो मस्तं क्रूरंकेंद्र
तथापदप्रदते ३ **अस्तगो मथहालग्नतायोमं**
देतिनौयदा सर्वनाशो मस्तिकष्टमाधिव्या
धिभयं भवेत् ४

अथान्यमरिष्टयोगमाह अस्तगाविति
मथहालग्नयोर्नाथौस्वामिनावस्तगामिनौ सूर्यसहितेन लुम
रयमीशनिदितौ दृष्टौ यदास्यातां तदा सर्वस्य स्त्री पुत्रादेर्नाशः
पीडास्यात् सवसकष्टमामाध्यंश्राधिर्मानसीव्यथा व्याधिः शारी
रगेगः एतावंतः पदार्थाः स्युः प्रत्येकमेवचेद्योगस्तया स्वल्पक्ले
शः **क्रूरमशारिफोहेशो जन्मेशः क्रूरितो**
ऽशुभैः कंबूलेपि विपन्मस्तुरित्यमन्याधि
कारितः ५ अथान्यमरिष्टयोगमाह क्रूरेति निर्णी
तो वर्षेशोयेनकेनचित्क्रूरग्रहेण क्रूरोईशराफयोगो वा चेद्यो
गस्तदा स्वल्पः क्लेशो भवति जन्मेशोजन्मलग्नस्वामी क्रूरितै
ऽरितत्वादिक्रूरताप्राप्तः अथवाहेशाजन्मेशयोरित्थशालेस
तिस्तीयेयेनकेनचिच्छुभग्रहेण चंद्रवत्कंबूलयोगे सत्यपि
विपदस्तुभवसूर्वकीमस्तु ~~मस्थिभीमिः स्याकलिर्दूीनितत्या~~

निमस्तस्य वर्षं त लंसाते इत्यमिति यथा वर्षीयीशम
गीकृत्यै गविचार कन्त त्याग्नि वारो न्यान्याधिकारिम
कार्य: त्रलोपेपंच मी पतनमन्त्र वृषहारी मादिकमपि
वारंग्रहीत्यनच नाशकारेणविचारस्तार्य: यथा मृथ
केश्रा है गारीके वाकृत मूशरि पौज मीत मे रक्षुरेन आय
ऋ भयो भयो हिंयामि लयो गेस नपि चं इवक्तु मयदक्तो
केदूलेपी त्यसे वफलंबा चं सारिमर्थ: ५

स्त्रा वीर्याधिका: सौम्या निर्वेलाद्विपुरंय
गा: नराधियाधियी ति: स्याकालि हीनि
[illegible] स्त्याविपत् ६

यथा स्त्रमहिष्यी गमाह
कूंसराति कूरस्यहा: पंचवर्मी वलेमीत्कटा: गपचयस्थानगा
इत्यादिभ्रष्टव्यं सौम्या निर्विला: पंचवर्मी फलेनोना: धमाइ
सक्ष्या नगा भ्रोनस्तु लनाधिमाधिभी तिरिक्ता पतिष्फलस्य
न ६

नीचेशत्रुगृहस्थाशुभावेसीक्ष्मलबो
पिन लभेश्मगीश्वरानोधम्स्तिमादिशे
न् ७

अथ सर्वभावारिष्टयोगमाह नीचेशत्रि, शुक्रो
यदि विस्था नेशमी वेमेमित्रिय शुभ्रयदि किविशुणी गत: स
वृषा शुनधांयो लिनदासौ स्मलेशुनाति अयमेको योग: श
योऽन्यो योग: लग्नेशयुति वर्षेल माधीश: शुभभावायी
ष्टौलग्ने वेद्दवावियेविशि श्रेयोगिनति मादिशेत् अथ नर
किपरिहारस्तत्र हटीकायां रसालाया प्रश्नम: ७

निर्विलो धर्मविनेशोऽष्टदेशनवो स्थिता:
लक्ष्मीश्रितानिनाजयेपदिश कोऽपि रोनता

अथारिष्टस्य टर्पश्रेष्ठहस्त्रालियोगमाह निर्वलाविनिसप्ता
थे धर्मविनेशी वयमाधीशाहितीयभावपीरो ८

नीचचंद्रोस्तगा सौम्या वियोग: स्वजनै: सह
मारी रोपीज नर्हन वीरिष्या यिभयमहत ९

अथा स्यमरिष्टयोगमाह नीचे चंद्र्यदि यथाविरम्यवेस्थि

नी·
९

न षष्ठे दिनी चेत्त्रिके स्थितो ग्रहाः बुधगुरुशुक्रा अस्तगाः सूर्य सहिताः लुप्तकिरणाश्चेत्स्युस्तदा निष्फलाः स्यात् ९

अष्टलग्नं जन्मलग्नराशिभ्यामष्टमं यदा कष्टमहाव्याधिभयं मृत्युः पापयुतेक्षणात्

अथान्यमरिष्टयोगमाह अष्टलग्नमिति जन्मलग्नजन्मराशिभ्यां सकाशात् वर्षलग्नं चेत्स्यात्तदा कष्टमहाव्याधिभयफलं स्यात् यदि तादृशं लग्नं पापग्रहैर्युतमीक्षितं वा सम्बन्धितं वा तदा मृत्युरेव स्यात् १०

लग्नं

जन्मस्थाष्टमगः पापो वर्षलग्ने रुगाधिदः चेन्द्रः पीनष्टबली चेत्स्यात्तदा मृतिः ११

अथान्यमरिष्टयोगमाह जन्मनीति जन्मकाललग्नादष्टमे स्थाने यदि पापग्रहः स्थितः सूर्यादि वर्षलग्ने स्यात्तदा रोगमाधिर्मानसी व्यथा चद्ददाति अयमेको योगः अथापरो योगः वर्षकालिकचंद्रवर्षलग्नेशोपि चचर्यो नष्टबली चेत्स्यात्तदा मृतिः स्यात् ११

जन्माष्टलग्नपो पापयुक्तो पतितमास्थितौ रोगाधियो मृत्युकरावस्तगो नेक्षितौ शुभैः १२

अथान्यमरिष्टयोगमाह जन्मेति पतितं मंदुष्टस्थानमष्टमं तत्रास्थितौ जन्मलग्नेशवर्षलग्नेशौ पापग्रहैर्युक्तौ स्यातां तदा रोगाधियौ भवतः यदि तावुभौ अस्तगौ सूर्यवशाल्लुप्तरश्मी शुभग्रहैरनेक्षितौ तदा मृत्युकरौ भवतः १२

व्ययांबुनिधनारिस्था जन्मेशाद्वर्षपा मंथहाः एकत्रगास्तदा मृत्युः पापदृष्टेर्दशाफवे १३

अथान्यमरिष्टयोगमाह व्ययेति जन्मलग्नेशवर्षलग्नेशमुंथहापते द्वादशचतुर्थाष्टमषष्ठस्थानेष्वेकराशिगतास्तदा मृत्युस्त्वशोपी स्यात् यद्येते पापग्रहैस्तु नदृष्टा चतुर्थदशमसप्तमैकस्थानदृष्टाः दशास्तदा फवे चितो मृत्युः स्यात् स्वामिसाहचर्यान्मुंथहाधीशोप्यपि केचिद्याचक्षते १३

चंद्रे व्यये शनियुतः शुक्रः षष्ठोऽर्थनाशकृत्
वित्तवैकल्यमशुभेशाराफान्त्ये शुभेतरा ।
न् १४

अथ द्रव्यनाशयोगमाह चंद्र इति द्वादशस्थाने श
नियुतश्चंद्रो भवेत् शुक्रश्च षष्ठः षष्ठभावस्थितो भवेत् तदा
र्थस्य द्रव्यनाशकृत्स्यात् यदा पुनः शनिशुक्रयोः पापग्रहक
र्तृशराफयोगः स्यात् तदा वित्तवैकल्यमनवस्थानं तथापि द्रव्य
नाशश्च स्यात् चंद्रस्यातिशीघ्रगत्वात्त्वे शराफयोगः संभवेत्
यदा शुभग्रहस्तेष्वेव निशुक्रचंद्रान्यस्थं तदा वित्तवैकल्यार्थ
नाशौ न स्याताम् १४

चंद्रोऽर्कभेऽस्तलग्नतो रिपुरि
ष्फाष्टबंधुगः त्रिदोषतस्तस्य रुजाऽविबु
धेभ्यः शापदशास्तवे १५

अथान्यमरिष्टयोगमाह चंद्र इति
यदि चंद्रो लग्नतः सूर्यवशात् अस्तमराशिः षष्ठद्वादशाष्टमचतुर्थ
स्थानानामन्यतमस्थानस्थश्चेद्भवति तदा त्रिदोषतो वातपित्त
कफानामेकस्मिन्देहे समाविशः सान्निपातस्तस्य पुंसो रुजा वि
धानानामकारिका स्यात् यदि कदाचिदिज्यस्य रोहिणिश्चंद्रो
परिस्यात् तदा स्तवः स्यात् १५

रुद्राद्रायनलग्नेशौ समाष्टांते खलान्वितौ
स्वदशायां निधनदौ शुभदृष्टौ सुखं भवेत्
१६

अथान्यमरिष्टयोगमाह रुद्रेति वर्षकाललग्नरुद्रे ।
शालग्नेशौ सममाष्टमौ न्यस्थानगतौ संतौ चेत्पापग्रहैरन्वितौ
भवतस्तदा तौ स्वस्वदशायां वक्ष्यमाणरीत्या समानीतायां
तदंतर्दशायां च सूक्ष्मकालस्तान तत्र निधनं मरणप्रदौ यदा
शुभग्रहैर्मित्रदृशा दृष्टौ तदा परिणामे सुखकरौ स्याताम् १६

अब्दलग्नाद्धन्वन्त्यज्ञ्यथार्थस्थो रुजा तदा
पंचवर्षाद्धलग्नेशो जन्मेशो रपि वंधनम् १७

अथान्यमरिष्टयोगमाह अब्दलग्नादिति वर्षलग्नाद्धन्व
न्तौ मार्गी वक्रिणो व्ययार्थस्थौ तेलौ यापग्रहौ स्यातां द्वादशेमा
र्गीपापः द्वितीये वक्रीयापइत्यर्थः वर्षलग्नेसेवं विधपाप

नी॰
१०

कर्तर्यसत्यां रुजा स्यात् एवमिति अमुनाप्रकारेण वर्षस्वामिनो वर्षलग्नेशस्य वा जन्मलग्नेशस्य वा पापकर्तरीयोगश्चेत्तदा उक्तेषु पङ्ग्वादीनां बंधनं निग्रहः कारागृहं प्राप्तिर्वा स्यात्

नीचेऽरिराशावथ पापदृष्टे कार्यं विनश्यति इत्थिहेशोऽपि वारिमे तज्जाते रुजा विपत् १८

अथ कार्यनाशादियोगावाह नीचेइति प्रश्नकार्यादिश्यो वर्षलग्ने यस्मिन् राशिके शः समागतः स यदि नीचे शत्रुराशौ पापग्रहदृष्टश्च तदा उचितं कार्यं विनश्यति अयमेको योगः अथापरो योगः इत्थिहेशो यदा स्वामिनि वर्षस्वामिनि वा अरिमे शत्रुक्षेत्रे अस्तंगते वा सूर्यस्य सान्निध्यभकिरणत्वं प्राप्ते सति रुजा रोगश्च बलेन विपत्स्यात् १८

चंद्रोऽरिष्फषडष्टमृत्युकनगतो दृष्टोऽशुभैर्नो शुभैः सोऽरिष्टं विदधाति मस्तक मथवा भौमेक्षणादग्निभीः शास्त्राद्वा शनिराहुकेतुरविभीतिं रुग्नं वायुज्वरादीन् रविणा शुभमशुभं शोऽप्यालोकनाद्दिशेत् १९

भि॰
१४९ः शुभे २४

अथ चंद्रारिष्टयोगं सापवादं शार्दूलविक्रीडितेनाह चंद्रइति द्वादशषष्ठाष्टमचतुर्थसप्तमगतश्चंद्रश्चेदशुभैः पापग्रहैर्दृष्टो विशेषतस्तदरिष्टमथवा मस्तकरोगं तीव्रं धत्तः तत्र दृष्टिविशेषेण फलं तारतम्यमाह एतादृशश्चंद्रो भौमेन दृष्टोऽग्निभयं ददाति शास्त्राद्वाभीतिं ददाति सूर्येण दृष्टश्चेद्राजोऽनिर्धनत्वं ददाति अथापवादमुच्यते चंद्रस्य शुभानां बुधगुरुशुक्राणां दृशा मित्रदृष्ट्या शुभं पीडापरिहारद्वारा कल्याणमादिशेत् अथवा परिपूर्णबलस्य केवलस्येज्यस्य दृष्टस्य तेर्दृशा शुभमादिशेत् १९

क्रूरान्विते त्रितयुता शशिनेंथिहा यदि स्यात् धिप्रराजनृपारिष्फस्थलात्मारिरंध्रे द्यूनेच वर्ष तत्र नैयनगा मदनिंसादते खलेन्ति

नयुतेत्यपि चिंत्यमार्यैः २७ इत्यारिष्टाध्या य:

लग्नाधिपो बलयुतः शुभेक्षितयुतो यदा त्रिकोणके
न्द्रगो रिष्टं नाशयेत्सर्वविन्तदः २८

अथ संग्रहारिष्टयोगद्वयं वसंततिलकयाह क्रूरान्वितेति ऊ
ष्टस्थानस्थिता सती अग्निशस्त्रसर्पविषैर्मारिणीजन्मनस्तिना
ह्शीघ्रानिष्टावान पीडाक्रूरादित्यपि द्रष्टव्यं अयमेको योगः
अथापरः मांद्यग्रहा जन्मकाले द्वादशचतुर्थषष्ठाष्टमसप्तम
स्थानानामन्यतमस्थानगा सति यदि वर्षकाले वर्षलग्नाद
ष्टमस्थानगा विशेषतः पापग्रहैर्दृष्टा वा युता वा सत्त्वचिन्तास्या
त्तदाऽवश्यं मृतिं ददते इत्याचार्यैर्विदद्भिर्वदेत्क्षिप्रं विचार्यमिति
शिवम् २९ इति श्रीगोविंदज्योतिर्वित्सूनुमाधवज्योतिर्विद्वि
रचितायां समाविवेकविवृतौ टीकायां शिशुबोधिन्यामरि
ष्टाध्यायः १ गुरुः केंद्रे त्रिकोणे वा पापादृष्टः
शुभेक्षितः लग्नकेंद्रे स्थितो हारिष्टं विनश्यत्य
सर्वादिशेत् १ अथारिष्टभंगाध्यायं वक्तुकामः सामा
न्यतो रिष्टभंगयोगमनुष्टुभाह गुरुरिति स्पष्टार्थम् १

सर्वेषां स्वामियुते सद्भिर्दृष्टे सौम्ययशोर्थदं
लग्नेऽन्तीथे यथा गुरुर्जन्मेऽदृष्टोऽशेषरिष्टहृत् २ (margin: खेऽपि)

अथान्यावरिष्टभंगयोगावनुष्टुभाह सर्वेष्विति सर्वविषे
लग्नाच्चतुर्थस्थाने स्वामिना सद्भिः शुभग्रहैर्वीक्ष्ययुते सत्युपलक्ष
णात्ताफलकं वा सौम्ययशोऽर्थदं भवति अयमेको योगः अथापरः
गुरुर्लग्नेऽथवा तृतीयस्थाने चेत्स्यात् तथा जन्मे हजन्मलग्नस्वामि
स्वखे चतुर्थेऽपि वा स्यात्तदा सौख्यार्थदउपलक्षणात्वा क्लेशनाश
कत्स्यात् ३

लग्नेशफलेशस्तनुगः खरेन्यः क्रूरैरदृष्टः शुभ
मित्रदृष्टः रिष्टं निहत्यार्थयशः सुखानि दि
शत्स्वपाकेन्द्रपतिप्रसादम् २४

अथान्यमरिष्टभंगयोगमुपजातिकयाह लग्नेति
फलेशस्तनुभावार्थी लग्नेस्यात्तथा खरेन्योगुरुरपि तनुगो

लग्नगः स्यात् क्रूरग्रहैर्नदृष्टयुतः पलक्षणत्वाद्यूनोपि न किंतु शुभ
ग्रहैर्मित्रेण वा युतो वा भवति तदा स ग्रहो रिष्टं निहंति स्वपाके
स्वस्वदशायामंतर्दशायां वा नृपतिप्रसादरूपं शुभफलमर्थं
यशः सुखानि च दिशेत् प्रयच्छेत् ४

बलान्वितो यर्मथनाथिनाथो क्रूरैरदृष्टो न
तु योगतः स्यात् राज्यं गजाश्वांबररत्नसूर्ण
रिष्टस्य नाशोप्यतुलं यशश्च ५

अथ पुनरप्यरिष्टभंगयोगस्य पञ्जातिकयाह बलान्विताविति नवमथनाथी शौ चेत्थं च व गी बलेनान्विता क्रूरग्रहैरदृष्टा
वर्ण्या शुभग्रहैर्दृष्टो युतो वापि सन्तौ यदा लग्नवर्तिनौ स्यातां त
दाऽरिष्टस्य नाशः गजाश्वांबररत्नसूर्णराज्यं चातुलं मन्यासर
र्वं यश्च स्यात् उभयोरन्यस्य बलवतो दशायामित्यनुक्रममपि
ध्येयम्

त्रिषष्ठलाभोपगतैरसौम्यैः केंद्र
त्रिकोणोपगतैश्च सौम्यैः रत्नांबरस्वर्ण
यशःसुखानि नाशो ऽप्यरिष्टस्य तनोश्च पु
ष्टिः ६

अथान्यमरिष्टभंगयोगं राजयोगं चोपजात्याह
त्रिषष्ठलाभोपगतैरिति स्पष्टार्थम् ६

यदा सवीर्यो मथहायनाथो लग्नाधिपो
जन्मविलग्नपो वा केंद्रत्रिकोणायधना
स्थितास्ते सहस्रार्थहेमांबरलाभदाः स्युः

अथान्यं राजयोगमुपजात्याह यदेति मथहास्वामीव ७
लिष्ठो वर्षलग्नाधीशो वा बलिष्ठो जन्मलग्नस्वामी वा बलिष्ठो भ
वेत् यदि केंद्रत्रिकोणायधनस्थितो भवेत्तदा स सेग्रहः सहस्रा
र्थहेमांबरलाभदः स्यात् यदा तु सर्वेपि ताहृशाः स्युः तेतः प्रोक्तस्था
नगाः स्युस्तदा बहुलतरसहस्रार्थांबरलाभदाः स्युः अर्थो द्रव्यं अं
बरं वस्त्रमेषां लाभो राशिभ्यः ७

त्वंगेशानिर्वीर्यस्वग्रहो वा शुभेत्थशालो
यवनाहं नामिं बलोकुजो विलग्नगतोया
योर्थं तेजास्य कस्मात्सहस्राविदिद्यात् ८

अथ यवनलब्धियोगात्तु पञ्चात्याह लग्न इति शनिस्तुंगे उच्चे बलायां
स्वगृहे वो बुधो मीने गुरुः स्वोके कर्केवा ससयदः शुभमध्यदे तस्स्वेत्यशाला
कार श्चेत्स्यात्तदा यवनाश्चरूपकाः स्वादिकाकुर्युरित्यर्थः सिद्धं अयमे
को योगः अथापरः बलीति स्पष्टार्थं स्वतरार्ह ८

सूर्यस्य शुक्रामित्र इत्थशालं कुर्युस्तदा राज्य
यशः सुखाप्त्यैः सूर्योऽर्कजो वा पञ्चयेत्तदा
तिभद्रं यशो मंगलमित्थशालाः ९

अथान्यो शुभयोगाविंद्रवज्राछंदसाह बुधेत्येति बुधश्चरस्य
तिशुक्रामित्र परस्परमित्थशालं कुर्युस्तदा राज्यवशः सुखाप्तयो
स्युः अयमेको योगः अथापरः सूर्य इति मं यदा याः मंयदाक्रा
नभावात्सकाशात्तु पचये त्रिषष्ठैकादशाद्दशमस्थानान्यतरस्थान
स्थः सूर्योऽर्कजो वा भौमो वा चेत्स्यात्तदा भद्रं समीचीनं यशः स्यान्मं
गलं विवाहादि शुभकृत्यं भवेत् ९

शुक्रस्य चंद्रा हृदये स्वे पापास्त्र्यायगता यदि
स्ववाहुबलतो हेमसुखकीर्ति नरो लभते १०

अथान्यं शुभयोगमनुष्टुभाह शुक्रस्य चंद्र इति शुक्रस्य चंद्राः प्रा
गुक्तरीत्या सुहृद्दृष्टा यो चेत्तत्सु पापाः सूर्य मंगल शनयस्तृतीये
कादश षष्ठस्थानगताश्चेत्स्युरुपलक्षणात्वात् दशमस्था अपि स्युस्त
दा नरः स्ववाहुबलतो हेम सुखकीर्तिरस्त्वे भुनक्ति १०

बुधशुक्रौ सम्यशीघ्रौ गुरुर्विक्रमभावगः
तदा राज्ययशो हेम मुक्ता विद्रुमलब्धयः ११

अथान्यं शुभयोगमनुष्टुभाह बुधशुक्राविति बुधशुक्रयोः स
मीकृति वशांतो कृति मंदगत्वं शीघ्रगत्वं च संभवति तत्र यदा
यः शीघ्रगस्तदा स परमंदगामिनमेकोः शीघ्रित्यमि कृम्पग
तश्चेत्तदा [illegible] रूशरी फयोगकुरू
तः बृहस्पतिश्च विक्रमभावगस्तृतीयभावगस्तदा पुंसो राज्य
यशो हेम मुक्ता विद्रुमलब्धयः स्युर्विद्रुमाः प्रवालानि प्रवले
इति दाक्षिणात्या आहुः मूंगा इति कान्यकुब्जाः ११

भौमो मित्रगृहे द्वेशः कंबूली सुगदादिगैः
गजाश्वहेमांबरभूला मंदते सुखाधिक १२

अथान्यं शुभयोगमनुष्टुभाह भौम इति मंगलो वा मू
र्यादीशः तान्मित्रगृहे तिष्ठति सौम्यैः सौम्यादिगैः सो बे

स्वगृहहादि परस्थैः ग्रहैः सह समन्वत्या शीलवानुकंबूलीसच्यते ता
हृशोभौमो गजा स्वक्षेमो वरमूलामं स्वरवाधिकथने १२

[illegible] इत्थं जन्मनि वर्षे च योगकर्त्तुर्बला
बलं विमृश्य कथयेद्राजयोगं तद्भंग।
मेवच १३

अथबलाबल विवेकेन राजयोग संबंधि सुभा
सुभ फल मनुष्भाह इत्थमिति योगकर्त्तुः राज
योगकर्त्तुः बलमब्धादिगत्वेन जन्मकाले वर्षकाले च राजयो
गकर्त्तुर्ग्रहस्य बलाबलं विमृश्य विचार्य राज योगं तद्भंगं राज
योगभंगमेव च कथयेत्पश्चिमे १३

ग्रहेन्थिदेशादिखगाः खलैश्चे युतेक्षि
ताश्चेत्त्वगनीचगावा सौम्याबलोना
न्स्य योगभंगं तदा वदेद्विन सुखं वदेच्च यो
ग इत्यरिष्टभंगाख्याने १४

अथराजयोगभं
गयोगावुपजातिकयाह ग्रहेन्थिदेशादिखगा इति ग्रहे वर्षे
इथिदेशादिः मुथहेशः आदिशब्देन वर्षलग्नाधीश राशीशा त्रै
राशिकेशा जन्मलग्नेशा ग्रहाः उच्यन्ते तेषां पंचग्रहे खलाः वा दृष्टा
वा अथवाः स्त गता अथवा नीचस्थानगता वा चेत्सुरपलस्ता
तात् शत्रुतेत्रगता वास्युस्तदा राजयोगभंगं वदेत् ॥ १५

श्री सर्गात्त्वय मूर्षणां गणानां विखेना
मणिसत्त्वतो नेतोनेतु मनिर्ध्रयात्व
लमत यशस्येज तुः पदानि तत्सूतु स्व
लनीलकं व विवृथो विदर्श्छि वान्तया
वेचहर्षपरं यदा फलमयो रहादि
सद्योगयुक् ।

अथमेको योगः अथापरः चपुनः सो
म्यग्रहाबलोनानसवीयाश्चेत्सुत्तदा
राजयोगभंगं वदेत् नथ्याविनसुखंत यांश्च वदेत् यदान्
सौम्यग्रहाः स्वोच्चस्वगृहादिगता केंद्रत्रिकोणगताश्चेत्स्यु
स्तदा राजयोगकर्त्तारः इत्याह मणित्यः यदीड सौम्येग्रस्त
रारिसुम्याः स्वोच्चगताः स्वांशगता यदि स्युः त्रिकोणकेंद्रायग
ताः स्वमित्रैर्दृष्टाश्च युक्ता निजवर्गसंस्थाः गजाश्वरत्नांबरदे
शलाभं स्त्रीपुत्रलाभं विविधं च सौख्यं यच्छेति खेटाः परम

ईनं च कुर्वन्ति सर्वे बलिनो नराणामिति परेषां शत्रूणां मर्द
नं पीडनं अथारिष्टभंगाध्याय मूलवाक्यानि हृद्गटीकायां रसा
लायां द्रष्टव्यानि १४ अथाध्यायचतुष्टयात्मकस्य प्रकरणस्यो
पसंहारे शार्दूलविक्रीडितेनाह श्रीगर्गान्वयभूषणमिति
अस्मिन्नध्याये त्रिविधवर्षाधीशफलमुक्तम् द्वितीयेध्याये सा
विशेषं मुन्थहाफलमुक्तं तृतीयेध्याये रिष्टफलमुक्तं चतुर्थे
ध्याये रिष्टभंगराजयोगतद्भंगाश्चोक्ताः एवमध्यायचतुष्टया
त्मकं प्रकरणं नीलकंठो वोचत् कथयामास अस्य चरणत्रय
माग्वत् वचपरिभाषणे इत्यस्मात् व्याख्याप्रकथनं इत्यस्मा
त्कतं वोचारेगाङ्गा लुङ्वोचदिति रूपसिद्धमिति शिवम् १५
विहद्भिर्यिन्नगणसेवितपादपद्मगोविन्दसंततसुतमाथवंति
र्मितायां श्रीवर्षतंत्रविहृतौ शिशुबोधवत्यां मयासमेशाशुभ
रिष्टफलं समासम् ११ इति श्रीगोविंदज्योतिर्वित्सूनुमाध
वज्योतिर्विद्विरचितायां समाविवेकविहृतौ टीकायां शिशु
बोधिन्यां वर्षाधीशमुन्थहारिष्टरिष्टभंगफलात्मकमध्यायः
४

योभावः स्वामिसौम्याभ्यां दृष्टोयुक्तो यस्मैयते पापदृष्टयुतो नाशोमिश्रैर्मि श्रफलं वदेत् १

गणनायकं हृदयवांछितप्रदं प्र
णिपत्य नानपरपममपि इयमाधवः प्रकुरुते विहृतिं प्रमि
तान्तरां सरदिभावगतिः अथद्वादशभावफलाध्यायवत्प्रमा
णः प्रथमातिक्रमेकारणाभावात्प्रथमभावात्प्रथमभावप्र
करणवदन्सामान्यतः समस्तभावफलार्थं पूर्वगपरेवानुष्टु
भाह योभावइति भावोनामस्थानविशेषः स्वामीकूरैः सौ
म्यो वा सौम्यः शुभग्रहः द्विवचनमुपलक्षणम् अतः सौम्ये
न सौम्याभ्यां सौम्यैर्वा स्वामिना वा योभावो दृष्टो वा युक्तो वा स
मुच्चितो यभावः एषते वर्द्धते प्रयद्दो योभावः स्वामिव्य
तिरिक्तेन पापेनग्रहेण दृष्टो युतो वा समुच्चितो वा स्यात्तदा त
स्य भावस्य नाशः मिश्रैः सौम्यैः पापैश्च संयुक्तो दृष्टो योभावो
भवति तद्भावस्य मिश्रं शुभमशुभं चफलं वदेत् अत्र भग
वता गार्गिणा यिकारभेदेन फलभेदो मिहितः नीचस्थः पर
गेहस्थोग्रहो भावविनाशकृत् उदासीनगृहेमध्ये मित्रस्व
क्षेत्रकोणगः स्वोच्चगश्च ग्रहो वृद्धिं भाववृद्धिकरः स्मृतः इति
तत्र षष्ठाष्टमांत्यभावानां फलानि विपरीतान्याह वृद्धः स
समपवृयविंतीसोम्यपापे भुस्तस्यः कथयति विपरीतरिष्ट
षष्टाष्टमे ष्विति अत्रभूयान्विचारः पितृचरणैर्हृद्गटीकाया

रसान्तायांकृतत्तनपत्रावयार्थः १॥

लग्नाधिपेवीर्ययुतेसखोनिनैहज्यम
र्थागमनेविलासः स्यान्मथ्यवीर्ये
ल्पसखार्थलाभः क्लेशाधिकत्वंवि

अथप्रथमभावाधिपस्यलग्नस्य पदल्पवीर्य
धिपवशेनशुभाशुभफलमिंद्रवज्रयाह लग्नाधिपेइ
ति सष्टार्थ वीर्ययुतेनि पंचवर्गीबलेनकेंद्रत्रिकोणा
दिशुभस्थानगत्वेनोदितत्वेनचेत्यर्थः २

जन्माङ्गपतीधिहापति समाना
याद्यधीकारवान्सूर्योनष्टबलस्व
गतिविलयकृयान्निरुत्साहताम
नीचत्वेपितृमातृतोप्यभिभवस्त्रीदे
तिकार्यतयोदारिद्र्यंचपराभवोग
रुकलिर्वाध्याधिभीतिस्तदा ३

अथवर्षाधिकारिणांग्रहाणानष्टबलत्वेसति विशेष
फलंशार्दूलविक्रीडितेनाह जन्माङ्गेति जन्मलग्नस्वा
मिवर्षलग्नस्वामीवामुथहास्वामीवा आदिशब्दात्त्रिरा
शिकेशदिनरात्रीश्वरौग्रहौते एषधिकारिषुयःकश्चि
त्सूर्यादियहोनष्टबलोहीनबलः शरेनद्रबलकेर्वलरहि
तः सचस्वस्मासांफलददाति तदेवाह त्वगतीति सर्वा
कार्याधिकारिषु यदिसूर्यश्चेन्निर्बलस्तदातगात्रविलय
त्वचकष्टायसाध्यरोगसंचारेरूपाव्यथात्वंविलयत्वे न
हविनाशोन्यथामरणमेववाअस्मात् आधिविलयं
कारणत्वचोयत्वंवातयानिरुत्साहतांकुर्यात् नीचत्वंनी
चकर्मणाजीवनं पितृतोमातृतस्त्राभिभवोधिकाराद्दि
भ्रामिः अथचंद्रफलमाह चंद्रइतिसष्टार्थम्

भौमेबलतेभीहन्तेउथेमोदपराभ
वौजीवेधर्मलयंकष्टफलाजीवनह
नयः ४ अथसूर्यतविपर्येभौमादीनांफलमत्र स्कं

सोऽभावमाह भौमइति स्पष्टार्थम् ४

शुक्रे विलासः सौख्यानां नाशः स्त्रीभिः स
मं कलिः सौरेऽस्तजनाद्दुःखं रुजो वा

शुक्रे इति स्पष्टार्थपद्यम् ५ नृपकोपतः ५

लग्नेऽपापयुते सौम्यैरदृष्टे सौहितं तल्लग्नं
विवादं वचनाद्दुष्टं शमनं चापि विंदति

अथ पापग्रहसहितस्य शुभदृष्टियुक्तिरहितस्य लग्नस्य ६
फलमनुष्टुभाह लग्नमिति स्पष्टार्थम् ६

जन्माङ्गपवर्षपमुन्थहानाथा बा-
लाढ्यास्तदा रम्यवर्षमशांतिसर्वमतु-
लं सौख्यं यशोऽर्थागमः षष्ठाष्टान्त्यगा
तान चेदिह पुनस्ते दुःखभीतिप्रदा ही-
नवीर्या यदि वर्षमेतदशुभं वाच्यं शुभेत्थशि
विना ७

अथाधिकारिणां सबलत्वे सति फलं शार्दू-
लविक्रीडितेनाह जन्माङ्गेति जन्मलग्नस्वामी वर्षल-
ग्नस्वामी वा वर्षलग्नाद्दृष्टमभावस्वामी वा वर्षेऽपि मुथहा-
धीशो वा एते चत्वारो बलाढ्याः सन्तः षष्ठाष्टान्त्यगता य-
दि न स्युस्तदा सर्वं वर्षं रम्यमशांतिं वदति तथा सौख्यय-
शोऽर्थागमश्च स्यात् इहेति यद्येते चत्वारः षष्ठाष्टान्त्यग-
ताः सबला अपि स्युस्तदा दुःखभीतिप्रदाः स्युः यदा त्वेते
षष्ठाष्टान्त्यगताः सन्तो निर्वीर्याः स्युस्तदा सर्वं वर्षमशुभं वा-
च्यं यदि मुथहा एतानधिकारिग्रहान्न पश्यति यदि तु
पश्यति विशेषतो मित्रदृष्ट्या न तदा दुष्टफलाभाव एव
वाच्यं ७ ॥ स्वतो धनपदः खेटो धनाधीशो
ऽस्ततो यदि वर्षमध्ये वित्तनाशान्नृप-
तेर्भयवाददौ ८ अथ धननाशयोगमनु

ङ्मार्ह सूतावित्ति जन्मकालेधनप्राप्तिकारको यदस्तत्रै
व धनभावाधीशस्तेनोद्वौ ग्रहौ वेहृष्टेन षड्बलौ स्यातां तदा
सिद्धद्रव्यस्य नाशमन्यस्य निक्षेपस्तस्यापवादमभिशापश्च
दतः मयात्र भवद्गेहे द्रव्यं निक्षिप्तं त्वया चोरितमित्येवं रूपो
ऽभिशापः यदा तु तौ द्वौ सबलौ तदा धनप्राप्तिकारकौ भवत
इत्यर्थतः सिद्धं ८ ॥ एवं समस्तभावानां सू
तौ नाथाश्च पोषकाः अष्टेन षड्बलास्ते
षां नाशायोग्या विचक्षणैः इति तनुभावः
अथैव मस्य भावे यथातिदेशमनुष्टुभाह एवमिति सूतौ
जन्मकाले तत्तद्भावफलदायिनो ग्रहास्तत्तद्भावनाथाश्च यदि
वर्षे सबलाः स्युस्तदा तत्तद्भावफलदायिनो भवंति यदा त्वष्टेन
षड्बलाः स्युस्तदा तत्तद्भावानां सद्गादीनां नाशाय विचक्षणैर्दै
वज्ञैरुक्ताः ९ इति प्रथमभावः
वित्ताधिपो जन्मनि वित्तगो हे जीवो यदा
लग्नपतीत्थशाली तदा धनाप्तिः सक
लेपि वर्षे क्रूरेशराफे धनधान्यहानिः १
अथ द्वितीयभावं वक्तुकामस्तावदेकं धनलब्धियोगमुपजात्या
ह वित्ताधिप इति वित्ताधिपो जन्मनि जन्मकाले जीवो यदा अ
ब्दे वर्षे वित्तगो द्वितीयभावगतः सन् यदा वर्षलग्नपतिना सहे
त्थशालयोगवान् स्यात् तदा सकले संपूर्णे वर्षे धनाप्तिः स्या
त् यदा तु लग्नाधीशस्य तिरिक्तेन क्रूरग्रहेण सह जीवई शरा
फयोगकृत्स्यात् तदा संपूर्णे वर्षे धनधान्यहानिर्भवति १
जन्मन्यथो वलोक्य जीवो हि द्वितीयो बलवा
न्यदा तदा धनाप्तिर्वकुला विनायासे
अथैतदार्यार्धेनाह जीवः — नं समदृगुप न जायते २
नान्यतुर्ष्णेदकानि सति तत्र द्वितीय धनलब्धियोगमाह
जन्मनीति जन्मनि जन्मकाले जीवोऽथ भावं द्वितीयभावमव
लोकयति तादृशः सन् वर्षकाले वर्षस्वामी नो दृशाय दिवलि
ष्ठो भवेत् तदा तस्मिन्वर्षे क्लेशेन विना बहु धनाप्तिर्जायते
२ एवं यद्भावपो जन्मन्यष्टे तद्भावगो गुरुः
लग्नेशेनेत्थशाली चेत् तद्भावस्य सुखं लभे
त ३

अथ पाकयोक्तमर्थं सर्वभावेषु संचारयति एवमिति एवं जन्म
काले यद्यत्सह जादिभावस्वामी गुरुर्युक्तिनाहशा एव गुरुर्दृष्टे तत्तद्भा
वराशिरेव नाथिपतिनासहस्त्रधाशीली स्याच्चेत्तदा तत्तद्भावसौख्य
लभे देवदत्तः २

तथा तनुर्षियं पश्येद्भाव
महेशुपो गुरुः तदा तद्भावजं सौख्यमकंता
निकेर्वादिभिः ३ पुनरप्यतिदिशति तथेति स्पष्टा
र्थ पद्यम् ४

जन्मपष्ठाधिपः सौम्यः षष्ठे
वृत्स्वल्पलाभदः पापादितेग्गौरय्थेर्थवा
द्वेः एतद्भवम् ५ अथाल्पधनप्राप्तियोगदं ज्योगं

वाह जन्मषष्ठाधिपश्चेति जन्मकाले षष्ठभावाधीशो बुधोऽपि
षष्ठभावं गतः सन् स्वल्पवित्तलाभदः स्यात् अथ यदं ज योगः
गुरौ पापार्दिते चतुर्विंशपुरुमध्ये पापग्रहानि पीडिते सति षष्ठम
स्थानगते ऽपि वा धनस्थानस्थे सति अवमेव अपराजकृत औरस
तौ वा स्त्रजो वा द्रव्यनाशः पतेत् ६

गुरुर्विते शुभैर्दृष्टयुतो राज्यार्थसौख्यदः
जन्मन्यष्टे च मध्ये यदा राशिं पश्येद्विशेषतः
अथानंधनलाभियोगमाह गुरुरिति स्पष्टार्थं पद्यम् ॥ ६

एवं सिते शुभे भूरिधनधान्यं च जायते
वित्तलग्ने शसंयोगो वित्तसौख्यविनाशदः
अथ शुक्रसंबंधेन धनयोगं चाह एवमिति एवमेव सितः शु
क्रो वर्षस्वामी सन् उच्चस्थो यस्यां भवति शुभयुते दृष्टोऽयुतो
वास्मा नरामूरिधनधान्यं च जायते तथा जन्मकाले वर्षकाले
च स्य यदा राशिं पश्यति शुक्रे सति विशेषतो धू धनधान्यं भूरिजा
यते अथ धननाशयोगः धनभावाधीशलग्नेशयोः संयोगः
एकराशौ वा स्थितिर्वित्तसौख्यविनाशदः स्यात् अत्राह एक
राशिसंयोगो द्विविधः एक स्त्रिविधम् यथा शिलकृतः द्वितीय
दृशराफजः तत्र यथा शिलकृतः संयोग उत्तमः ईशराफजस्व
संयोगोऽशुभप्रदेति तदुपपादनं च दृष्टीकायां रसोलायां सुस्पष्ट
ति ७

एवं बुधे सवीर्थे स्यात् लिपितानीय
मेधनं जन्मलग्नगताः सौम्याः वर्षेर्थे
अथान्योधनलाभयोगमाह एव र्थनलाभदाः ८

मिति अथैवं बुधे वर्षस्वामिनि सबले धनभावस्थिते शुभग्रहैर्दृष्टे
युते वा तथा जन्मकाले वर्षकाले च शग्रहा राशिं पश्यति सति बु
धेप्येवं वर्षस्वरे लिपि ता नो यमेर्थनं स्यात् इत्येको योगः अथाप
रः जन्मकाललग्नगतानांसौम्यानां त्वं वर्षलग्ने ते धनभावस्याधन
लाभदा भवंति ८

मालसमनिवितेवा बुधेज्यसि
तसंयुते नैर्वा दृष्टे धनं भौरस्वकुलेराज्य
मास्नुयात् ९ अथ महाधनप्राप्तियोगमाह मालसम
नीति धवनभावस्थया मालशब्देन धनमुच्यते धनसद्मभावे वा
बुधगुरु शुक्रसंयुते सति अथवा तेर्दृष्टे च यगुरुशुक्रैर्दृष्टे सति
महारिबलं धनं स्वकुले राज्यमाप्नुयात् ९

अर्थार्थसद्मेशो चेत्कुभे मित्रदृशो दितो
बलिनो स्वविते लाभ प्रदो यत्नादरेर्दृशा
अथापरं धनलब्धियोगमाह अर्थार्थेति अर्थार्थसद्मेशो १०
धनभावार्थी धनसद्मार्थीशौ १०

मित्रदृष्ट्या मथशिले योगपोः स्वविते धनं
नयोर्मुशरीफे वित्तनाश इनेयभीतयः
अथान्योधनयोगतन्नाशयोगावाह मित्रदृष्ट्येति अर्था ११
गपोः धनार्थीशलग्नार्थीशयोर्मित्रदृष्ट्या मथशिले सत्यनायासेन
धनं भवति अथ तयोरेव मुशरीफयोगे वित्तनाश उर्नय
भीतयः स्युः ११ जन्मनीज्योस्ति यद्राशौ स रा
शिर्वर्षलग्नगः शुभैः स्वामीतिनयुतो वे
हज्यस्वाम्यविनदः १२ अथान्यधनयोगमाह
जन्मनीति जन्मकाले गुरुर्यस्मिन्राशावस्ति स राशिर्यदि वर्षल
मगो भवति शुभग्रहैः स्वामिना वेक्षितो युतो वा भवेत्तदा नेरुज्य
स्वामिवित्तदः स्यात् १२

स्वनौ लग्ने रविर्वर्षे धनस्थो
धनसौख्यदः शनौ विनेकार्यनाशो ला
भोल्पो धनव्ययः ५ अथान्यौ धनलब्धि
ननाशयोगावाह स्वनाविति स्पष्टार्थम् १३

भ्रातृसौख्यं गुरुयुते भूतयः स्युः शुभेक्षणा
त् क्रूरयोगेक्षणात्सर्वं विपरीतं फलं भवे
त् १४

अथ शनिदोषापवादयुतनाशयोगावाह आत्मसौख्यमिति
यतस्येशनो गुरुयुते सति आत्मसौख्यं स्यात् तादृशः शनिः सु
भयदाश्रितपश्येति नदाम्नतय पश्चर्यागोस्तुः अथधननाश
योगः सर्वं पूर्वोक्तधनलाभयोगे धननाशात्म ग्रहान् क्रूरग्र
हायुंजते ईक्षतेवा तदा विपरीतं फलं प्रनष्टानिकेतारस्तुः १४

वित्तेशो जन्मनि गुरुर्वर्षे वर्षशतोदयात्
यद्भावगस्तमाश्रित्य लाभदो लग्न आत्म
वित्तेस्ववर्णरूप्यादेर्भ्राज्ञादेः ।तः १५
सदृग्दृगः पितृमातृतमादिभ्यो वि
तं सुहृदि पंचमे सहृतनयतः षष्ठे रि
वर्गाज्ज्ञातिभीतिदः स्त्रीभ्यो द्यूने ष्टमा
त्मलुरर्थहेतुः पर्थोपके १७ स्वल्पा
दृष्टेष्ठ कुलादाये व्ययदो भवेत् उ
त्यो विरूक्षपस्थिया वाच्यमित्यपरेजगुः
१८ इति धनभावः ॥

अथ जन्मकाले द्वितीयभावा
धिपगुरोर्वर्षे लग्नादिद्वादशभावावस्थितस्य फलं तत्र च लग्ने ना
ह वित्तेश इति वित्त इति सुहृदिति स्वल्पेति यदि जन्मकाले
द्वितीयभावाधीशो गुरुर्वर्षकाले वर्षाधीशतां प्राप्तः सन् यस्मिन्
भावे गतोऽस्ति तं भावमाश्रित्य लाभदो भवति इदमेव स्पष्टयति ल
ग्न इति आत्मनः आत्मायोगादिम्पर्यः १५ विमेत्यादि श्लोकाणि प
वानि सप्णर्यानि १६ १७ १८ इति शिशुबोधिन्यां द्वितीयो
भावः २

अथेशेर्के स्थितेवापि सबले पाप
वर्जिते सौख्यमिथः सोदराणां वक्त्यथा
अत्यर्थं वदेत् १ अथ सहजभवनपरपरीक्षत्तीय
भावं वक्तुकामः सहजसंबंधिशुभाशुभफलमनुष्टुभाह अथे
शेति अर्के सूर्ये सिते शुक्रे वा वर्षेशे सबले पुनः पापग्रहदृष्टि
युतिरहिते सति सोदराणां भ्रातृणां मिथः परस्परं सौख्यं स्या
त् वक्त्ययादिति सूर्ये शुक्रे वा वर्षस्वामिनि निर्बले पापग्रहदृष्टि
तिदृष्टे वा सम्बन्धिते तापवचित्थाद्वैपरीत्याद्वैपरीत्यं भ्रातृणां प

नी॰
२६

रसरकलहाख्यपदवः स्यात् १

दृग्येकोलिः सहजपेह्यपतौ तयोर्वा जीवे बलेन रहिते सहजे सहोत्थैः वैरं तृतीयभवनाधिपतौ शशाङ्के माध्यंकालिस्वजनसोदरतश्च विद्यात् २

अथान्यत्सहजानां शुभाशुभफलं च संततिलकयाह दृग्येकलिरिति सहजपे भ्रातृभावस्वामिनि अहपतौ वर्षेशे च दृग्ये तु दृष्टे स्यातां लग्नमत्वादिदोषसहिते सति कलिफलकः स्यात् तयोर्वेति तयोः सूर्यशुक्रयोर्वा मध्ये अन्यतरस्मिन् सहजपे दृग्ये सति कलिः स्यात् जीवइति जीवे सहजभावस्थिते निर्बले सति सहोत्थैर्भ्रातृभिः सहवैरं स्यात् अथ च वर्षस्वामिना तृतीयभुवनाधिपतिना सह क्रूरदृशा शशाङ्कयोगश्चेत् स्यात्तदा स्वजनसोदरतो माध्यं शारीरेकष्टं कलिं विग्रहं जानीयात् २

यद्येत्य शालः सहजे खरेण गुरुस्तृतीये सहजात्स्वस्वामिः सारे विधौ स्यात्कलहस्तृतीये दृष्टो युतो नो गुरुणा यदा तौ ३

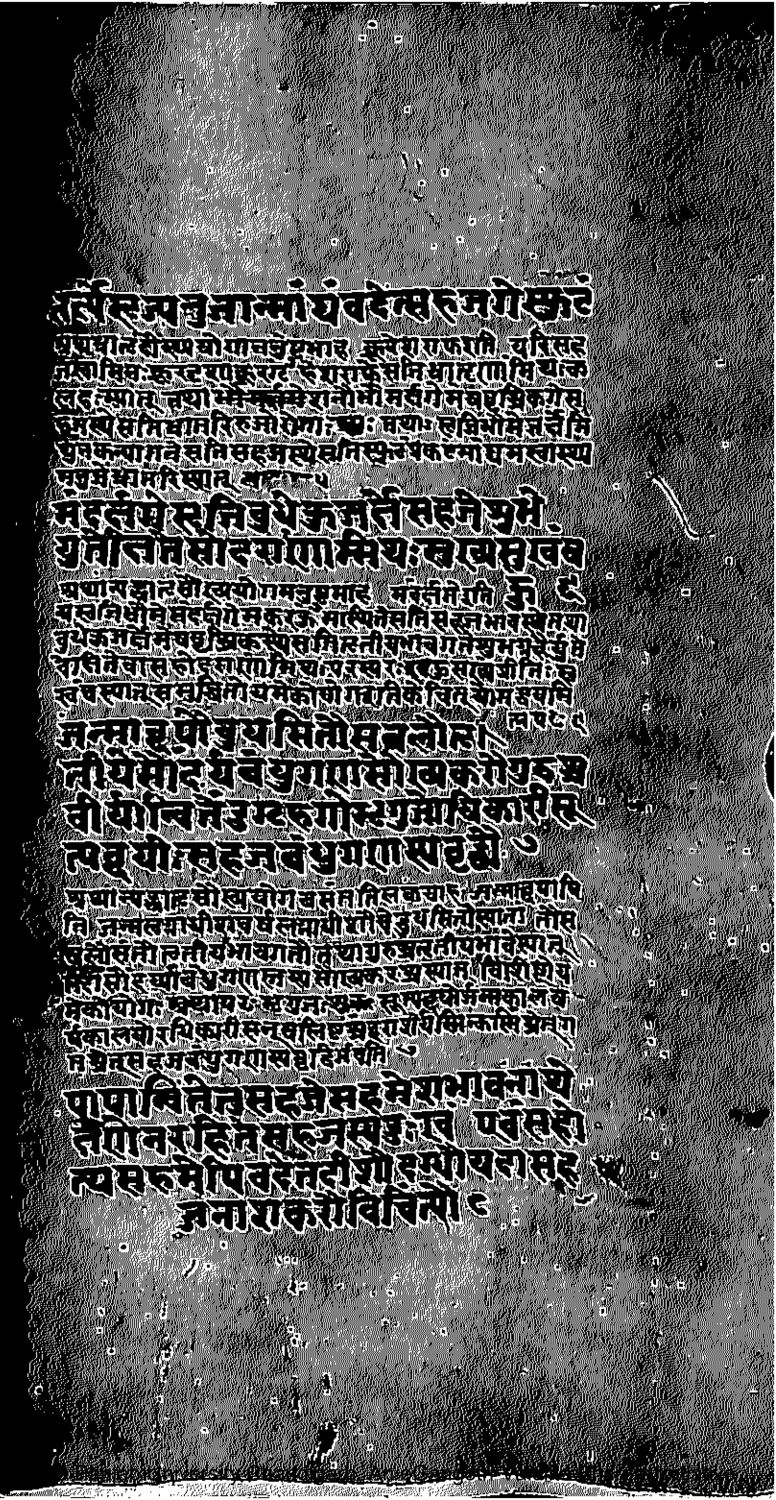
अथान्यत्सहजाद्भावः सकाशात्स्वस्वामिः स्यात् अथवा गुरुस्तृतीयेन तदापि सहजात्स्वस्वामिः सारइति तृतीयभावस्थिते मंगलसहिते चंद्रे समिथ्यात्वीणाकलहः स्यात् यदा तौ चंद्रभौमौ गुरुणा नो दृष्टौ नो युतौ वा तदानीं कलहः स्यात् यदा तु चंद्रभौमौ गुरुणा मित्रदृष्ट्या दृष्टौ युतौ वा स्यातां तदा भ्रातॄणां कलहो नैव भवति किंतु तज्जन्य हिककरौ स्याताम् ३

सहजे स्वामिसंयुक्तेऽधिकारिणि समापतेः लग्नपो वार्षयारी वा मिथः सौख्य

अथ यानो भ्रातृसौख्ययोगाः षट्तुष्टुभाह सहोत्थयोः प सहजेइति सहजभावस्वामिनि सहजभावस्य अधिकारिणि पंचाधिकारान्यतमाधिकारयुक्ते समापतेः च वर्षस्वामिनोः लग्नपो वर्षलग्नस्वामिनो वास्य यदि लग्नयोगे इति सहोत्थयोः भ्रात्रोर्मिथः सौख्यं स्यात् लग्नपइति षष्ठस्तंतपदं ४

क्रूरेशशाङ्के कलहः शनौ भौमर्त्तगे रुजः

भ्राते मंगल; तेनहन्ति; सार;



अथ सहजभावफलकारयोगमनुसंमतिलकपाह । पापाल्लिखेमि
सहजभावेण पपदे युतेत्रासहमेष्यमानभावेस वेद्रयोन
स्थाने न रहितो नस्यामतत्र मनिसहजस्थः त्रवसान्‌ पंचमि
ति एवं विध सहज सहजे पितृ पाविते सहज सहमे शासहजभा
वेषान्या महते मदन्वा स्वपदेन तस्ती शांति ति परान्ती शो
मस्ते सहमसामि सहस्रनाथ स्वामिनो डस्पष्टा मगानलान्त ग
तलातिंदो पमस्थितो स्यात्तो मिरासहमा मानाशाक रोति चिन्तो
यथाकिक्रमस्यानगत्वा विशुणा सहितो चेन्मतात स्मृतं हि करोते ॥ ८ ॥

तृतीयपो राहुयुतौ फनस्थो लग्ने।
शेषो सहजो विशारदः तृतीयपो जन्म
ति लग्नेशगृहे मे तेन सह शहोस्य
सौ ९ इति तृतीयभावः ॥

अथ सहजनामन शुभस्योगात्‌ उपमानमाह तृतीयपाराहुप
तो विति तृतीयभावस्य स्वामी नरा राः सकाप्य शुभपनो
समम स्थः यथा लग्ने लग्नस्थाभिनि तस्य वै करा त्रि ग्रह स्थ
सति सहजौ विशा एक तहः स्यात्‌ प्रथम शुभयोगः अ
थ शुभयोगः जन्मकाले तृतीयभावो मी शुभग्रहः तृतीयभा
वे स्थित सन्‌ शुभमितिमपुनी वा भवति लग्नेशो वर्गि कुलेपि
तृतीयभावस्थितः सन्‌ शुभ एति नपुन शेनश सहसोत्था वा स
ह रापापरस्मारतं त्र्यंसी वापमवेत्‌ ९ इति श्रीस्त्री
यिन्यात्‌ तृतीयो भावः ॥

तुर्ये रवी हृपितृमात्‌ पीशे पापा दिनो
पापनिरीक्षितो वा जन्मस्य सूर्य का
मैकेशे वमानता वे स्कलीवयिवा १

अथ चतुर्थभावस्य काम तत्स्थान स्थितमहद्विशेषणापि यो
गीजकरो योगावाह तुर्येरति तुर्येच चतुर्थस्थाने रवेः
पापकानोवा पापदृशा यानदापिह पीशा इत्थं वे विरुद्ध
स्माद पीशस्याम्‌ यदि तुर्यभावेषि रवी हृपापा लिते पा
पदृष्ट शास्त्र सुखिनो वातर्ये स्थाना तदापि हमां वक्षपीडा
स्यात्‌ अथ षष्ठो योगः अथापरयोगः जन्मकाले सूर्यो

राशौ तिष्ठति नन्वयं योगो वर्षकाले शनौ सति लोके पितृसुखमानं
तास्यादित्यत्राह सद्दृशस्य चेत्केरली स्याता पितृमातृपीडा पित्रा
सहिता पितृमाता तस्याः पीडेति शाकपार्थिवादेराक्रान्तिगणो
तान्मध्यमपरलोपि तत्पुरुषसमासो नतु द्वंद्वः कार्यस्तेमानन्
पूर्वेति पाते नभवनत्विति इदम् प्रमेयमहता प्रबंधेनदृष्टहीकाया
रसालायां पितृचरणैः सम्यगुपपादितं ततएवावधार्यम् १

चेद्द्वे जनन्येवमुशंति वंध्योः सुखाधिपे प्रीति सुखानि पित्रोः। तृतीयाधिपे लग्नपतीत्यशा लेवीर्यान्विते सौख्यमशंति पित्रोः २

अथ पित्रोः सुखकरयोगान्तरमाह चेदिति एवमनेनप्र
कारेण सूर्याद्वाशीकान्तराश्य वास्थिते शनौ सति जनन्या मात्रास
हचैरकली स्याता अथ सुखाधिपे चतुर्थभावाधीशे वंध्योश्चतु
र्थस्यानस्य सा तिउपलक्षणत्वात्स्वामिना दृष्टे सति वा पित्रोर्द्वयो
रपि प्रीति सौख्यान्युशन्ति वदंति उपलक्षणत्वात्पित्रोः सहमे
व तत्रस्थिते पित्रोः प्रीति सुखान्युशन्तिउक्तं ताजिकसारे अथ
वा तृतीयाधिपे चतुर्थभावाधीशे वलिनि वर्षलग्नपतिना सहक्रांत
वर्ष्याधिपे चतुर्थभावाधीशे बलिनि वर्षलग्नपतिना सहक्रांत
मथवा स्मिन्सति पित्रोः सौख्यमुशन्ति उपलक्षणत्वात्सुखा
धिपलग्नाधिपतियोगेपि पित्रोः सौख्यकरः २

सौख्याधिपोजनुषिनष्टबलोष्टमस्थोः पित्रोरनिष्टकृदथो सहमे तयोस्तु दृग्येत्वरीयदृगचयदीथिदूनानाथा तयोः सह मयोरपि दृग्ययोः स्यात् ३

अथ पित्रोरनिष्टयोगान्तरमाह सौख्याधि
पः जन्मकाले सुखभावाधिपो नष्टबलश्चेतदा द्व
ष्टस्थो वा वर्षकाले जन्मकाले योरपि पित्रोर्मातापित्रोरनिष्टं
दुःखं करोति तादृशः स्यात् पिताच माता चेति द्वंद्वे पितामा
त्रेतिवा पितरः शेषः अथो इति तयोर्मातापित्रोः सहमे सहम
राशौ दग्धेक्रूरग्रहाक्रांते सति मृत्युस्थानस्थस्यानस्थिते स
ति माता पित्रोर्नाशः स्यात् तुरीयचतुर्थेनयापित्रोः सहमाधी
शयोरपि दृग्ययोः क्रूराक्रान्तयोरस्तंगतयोर्वा सतोः पित्रोर्ना
शः स्यात् अर्थादेवतत्पित्रोः सहमाधीशाउदितौ सबलौ शुभ
युक्तौ शुभदृष्टौ वा पित्रोः सौख्यकरौ भवेताम्

जन्मसंवुगदृष्टयस्तुतत्यातिस्तत्सदोपगो शत्नारौ केशदेपि पित्रोश्चेत्साम्पयुते विनौ ४

अथपित्रोर्क्लेशयोगद्वयमनुष्टुभाह जन्मनीति हयोरिनिसूर्व
पद्मारस्तुवर्तते जन्मकालेयदंशुस्त्सूहंचतुर्थस्थानेयश्चतत्पतिश्च
तुर्थभावस्वामीचतौ हौ यदि द्वयो स्यातां तदा पित्रोः क्लेशदौ भव
तः अयमेको योगः अथापरः तदिति पदस्थाने तत्पदे पयो ज
न्मकाले यच्चतुर्थस्थानं तत्स्वामीच पापग्रह्योर्वर्षकाले यपोः
स्थानयोरेवस्थितिः स्यात्तस्थानस्थौ यदि शनिमंगलौ स्यातां न
त्रापि चेत्सौम्यग्रहदृष्टौ वीक्षितौ वा न स्तस्तदा पित्रोः क्लेशदौ यदा
शत्याद्येतत्स्थानस्थौ शुभग्रहैर्युतौ वीक्षितौ स्यातां तदा पित्रोः क्ले
शमनुभाव्य परिणामे शुभदौ स्याताम् ५

मातुः पितुश्च सद्‌मेतनुपेत्यशालेतुर्येपि
चेत्यमवगच्छ सुखानि पित्रोः चेदष्टमाधि
पतिनाकृतमित्थशाले पित्रोर्विपद्भयमा

अथशुभयोगोवसंततिलकयाह मात
रिति मातुः पितुश्च सद्मे वर्षस्वामिना सह
कृतेत्थशाले सति पित्रोः सुखानि वगच्छ जानी

निष्टवगेशा
शफे ६

हि तुर्येचतुर्थभावेपीत्थं वर्षलग्नपतिना सहकृतेत्थशाले पास
ति पित्रोः सुखानि वगच्छ अयं शुभयोगः अथाशुभयोगः मा
तृसद्‌मे पितृसद्‌मे च वर्षलग्नादष्टमभावाधीशेन चकृतेत्थ
शाले सति पित्रोर्विपत्स्यात् पुनस्तयोः सद्‌मे अनिष्टफलदात
ग्रहकृते शाशफयोगे सति पित्रोर्भयं मरणतुल्यं कष्टं स्यादित्य
र्थः ६
इति पित्रोः पितृचतुर्थभावः समाप्तः ॥

इतिचतुर्थभावः पुत्रायगोवर्षपतिर्गुरु
श्चेत्सूर्यारसौम्याशनसोम्यवेत्थ मत्सुत्रा
सौख्याय खलादिनास्तेडुः खप्रदाः पुत्रन

पवचिन्त्याः १

अथसुतपर्यायं पंचमभावं वक्तुकाम
स्तत्स्य ग्रहविशेषेण सुतसंबंधि शुभाशुभ
फलमाह पुत्रायगइति चेद्वर्षस्वामीगुरुः पंचमेकादशस्था
नस्थश्चेत्तदा सत्पुत्रसौख्याय भवेत् अथवा सूर्यः आरो मंग
लः सौम्यो बुधः उशना शुक्रः एषां मध्ये यः कश्चिद्वर्षपतिर्गुरुः
स पंचमगृहकादशगो वा स्यात् तदेत्यं पुत्रसौख्यकरस्तत्र्यर्थः
अथ ते सर्वे गुरुसूर्यमंगलबुधशुक्राः खलैः खलैर्युदिनाः पीडिता
श्चेत्तस्तदा पुत्रतपवदुः खप्रदाः पुत्रसंबंधे स्वास्थ्यकलहवा
धादेव क्लेशप्रदाः स्वमस्य चिंत्याः १

पुत्रेसुतस्थसद्‌मेसबलेसुताभिः सौम्ये
क्षितौ प्यतिसुखं यदितत्रवर्षे सौम्ये

त्रितः शुभगृहे मकरे जीवयुते शुक्रे च त्रिक्षे यदा यगाः स

अथ पुत्रनाशियोगो वक्तुमिति . तस्य वि विबलः सुता

अथाह पुत्रस्य निसर्गोहस्य वर्षे हवर्ष स्वामी ६ निम्

माप्यर्षे क्वचितः अयमेको योगः अथापरः भौमस

हितो वुध शुक्रयुक्तः मयदि शुभानां चेद वुधशुक्रयुक्तो गृहे

मिथुनकर्ककन्यातुलाधनमीनानाम न्यतमेषु योचतेमानः

सन् सौम्ये तितस्य सन्तूपंचमेकाय स्यापत्यः पुत्रस्य वृकुरोति चेत्स

मौमोयुतो निर्बलः सौकुस्यानेशुभवेत्तदा सुतातिस्त्ररपीडाक

रोति चार्तिः पीडायक्षो ज्योदिरित्यमरः २

जीवो जन्मनि यदा शत्रुगृहेसुसुतगो बली

पुत्रसौख्यायभौमोत्तो वर्षे शोत्रसुतानिदः ३

अथास्मोपुत्रनाशियोगावनुष्टुभाह जीवइति जन्मकालेगुरुर्य

स्मिन्नाशावस्ति सराशिर्वर्षकाले पंचमोत्ति स्वामिनो बलिष्ठता

दितत्वेवर्षस्तत्यादिनावलिष्ठः सभवेत्तदा पुत्रसौख्यायभवति अ

यमेको योगः अथापरः भौमोवा बुधोवा वर्षेशः सन्नत्रजन्म

कालिकजीवाक्रांतराशिगतो वर्षेपंचमेस्थानूतदा सिदःसुखाभि

दः ३

अत्रेस्योजन्म वृषिगृहेविलममेतत्सुता

मे बुधासितयोरपीत्यसूयम् यदा शोज

नुषिश्रानिः ऊजस्रसोह्र्पु त्रार्तिं तत्रसुतगः

करोति नूनम् ४ अत्र पुत्रनाशि पुत्रदोषयोगो महा

र्थिणपाह यत्रेत्यइति जनुषिजन्मकाले यस्मिनूगृहेगुरुराशि

नडवर्षकालेलमगृहे चेत्स्यात्तदात त्सुतासेभवति इत्युमसुना

प्रकारेणास्तितबुधयोरपूस मूयथा जन्मकालेबुधः शुक्रो वा यस्मि

न्वाशावस्ति सराशिर्वर्षकालेलमस्थाभवेतदा पुत्रासेभवति अ

यंशुभयोगः अथाशुभयोगः जन्मनियत्रशनिः शनिर्वा कुजो वा सा

त्सराशिर्वर्षलमगतः भौमाक्रांतराशी वर्षे पंचमगः स्यात्तदानून

मवश्यं पुत्रपीडांकरोति ४ पुत्रे पुण्यस्यसरमे पुत्रा

सो शुभहष्टियुक्ते लमपुत्रेशयो पुत्रेपुत्रदो

अथान्यान्योगान्सुतनाशिनाह बलिनोयदि ५

साहीबुष्टुभाह पुत्रइति स्पष्टार्थपद्यं ५

वक्री भौमः सुतस्थश्चेद त्यन्त सुतनाशनः

अथ पुत्रनाशयोगमनुष्टुभर्द्धेनाह वक्रीति स्पष्टार्थपद्यम् ६

सुतार्थिपो जन्मनि भार्गवो हि पुत्रे विलग्नाधि
पतीत्यशाले पुत्रप्रदो मंदपदस्थ पुत्रे पापा
धिकारी तितमात्मजार्तिः ७ अथ पुत्रभाप्तित

न्ना रायोगाद्युपजल्पाह सुतार्थिपइति जन्मकाले सुतभावाधी
शो भार्गवः शुक्रो द्वे पुत्रे पंचमस्थाने सनूवर्षतत्स्वामिना सह कु
तत्यशालश्चेत्तदा पुत्रप्रसो भवति अथ सुतभाप्तियोगः अथ पुत्रना
शयोगः मंदेति जन्मकाले शन्याक्रांतस्थाने पुत्रे पंचमे चेद्भवेत
पापग्रहेणाधिकारितोसित सुपलत्तसात्तात्सुतवानाहशोसति
आत्मजार्तिः पुत्रपीडा स्यात् ७ यद्राशिगो ग्रहः सुतो

सराशिस्तत्पदाभिधः बलीजन्मोक्तसौ
ख्यायवर्षेनडःखदोन्यथा ८ इति पंचमभावः

अथैवं पुत्रभावप्रसंगादन्यभावफलादेशार्थमतिदेशम
तिदेशमाह यद्राशिग इति जन्मकाले यो यो ग्रहो यस्मिन्यस्मिन्भा
वे स्थितः स स राशिस्तत्ग्रहपदवाच्यः यथा सूर्यो जन्मकाले मेषरा
शौ रश्मोस्ति स मेषः सूर्यपदशब्दवाच्यः एवं चंद्रादिराशयोपि
तत्पदवाच्याः अथ फलमाह बलीति सतत्पदाभिधो राशि
वर्षेनतत्रवगतः स द्बलीचेद्भवेत् तदा जन्मकालीनतत्ग्रहोक्त
शुभफलजनको भवति अन्यथा न डःखदः सतत्पदाभिधो
राशिर्वर्षेन ग्रहगतः सन्निर्बलश्चेत्तदा तत्ग्रहोक्तसंबंधि शुभफलज
नकःस्यादित्यर्थः ८ इति शिशुबोधिन्या पुत्रभावः ५

मंदेष्टपेन्त्वगते पतिते स्यार्तिः स्यात्सन्नि
पातभवभीररिरोगश्च शूले गुल्मादिरोगवि
षमज्वरभीः शिरोरुक् पापार्दिते निलरुजो म
कजेलकूर्मे १

अथ शत्रुपर्यायषष्ठभावं वक्तुकामस्तद्व
तत्वह विशेषेण शुभफलविशेषं च वसंततिलकयाह मंदेष्ट प
ति मंदे शनावष्टपे वर्षस्वामिनि न्त्वगते वा क्रिणा पतिते पापाक्रा
ते रिगे षष्ठस्थानगते सत्य स्यार्तिः रक्तविकारसे वेधिनी पीडा स्या
त् सान्निपातो वातपित्तकफात्मको दोषत्रयसंजातस्तु गपडुत्प
तिस्त्वड्डरामीर्भयं षष्ठस्थानग शूलशूलपीडा गुल्म मुदररोगः
नेत्ररोगः विषमज्वरः पञ्चो शिरोरोगभयं भयमरणा सुभावेना स्यात्
तथा शत्रुवर्षस्वामिनि पतितेत्र षष्ठस्थानगे वक्रिणा पापार्दिते च
सति चंद्रमसा सह मकं कूलयोगरहिते वा सत्यनिलरुजो वा
तरोगःस्यात् नेत्रजं कामलादि गपि स्यादिति वस्त्यमाण
न संबंधः १

हृद्रोग संबंधः

वर्षेशे सति
तिस्त्रर्धैत्रसंबध्यते

स्यात्कामलाख्यरुगपीत्यमुसृङ्मसृग्भीःपि
तं च विष्फगरवौ दृशि शूलरोगः स्पितापुना
रिपुगते त्र भृगोन्दमेरो श्लेष्मामये तिनष्ट
तपिकफौ रिगेन्दौ २ अथान्यग्रहयुते षष्टभावे

राशिपतिना
राशिः सबंधः

षष्ठभफलं वसंततिलकयाह स्यादिति स्यात्कमलाख्यरु
गपीतिश्च वैरा संबंधः इत्थमिति असृक्तिशूल इत्यंभूते षष्ठगे
पतिते वक्रिणि वर्षस्वामिनि स्याति रुधिरविकारस्य रोगः स्यात्
रवावित्यमिति रवौ वर्षस्वामिनि षष्ठस्थे पतिते सति पित्ते पि
तोद्रेको रोगोत्पत्तिः द्वादशस्थे रवौ तादृशे सति दृशि नेत्रे शूलरो
गः स्यात् तथा शुक्रे नारदौ रिपुगृहगते पुनः पित्तरोगः स्यात् य
दा नरराशौ षष्ठे तत्र स्थिते शुक्रे मृत्येन षष्ठभावस्वामिने तिने पि
वा श्लेष्माख्यो रोगः स्यात् एवंविधे चंद्रे षष्ठस्थानगे कफसंबंधि
रोगः स्यात् २

एवं बुधे पापयुते श्लेष्मरोगवातोत्थ
रोगा जनिलग्ननाथः पापादृष्यन्नतरदि
दृष्टो रोगप्रदो मस्तककरः सपापैः ३

अथ बुधस्य फलं के विशिष्टं वसंततिलकयाह एवं बुधे इति ए
वममुना प्रकारेण बुधे इति एवममुना प्रकारेण वर्षस्वामि
नि षष्ठस्थे पापाक्रांते वक्रिणि सति वातप्रथा तो रोगः स्यात् ज
नीति जन्मकालीनलग्ननाथः पापः सन्निहितो नेन वर्षस्वामि
नात्वद्दृष्ट्या मा ग्रुक्त्या दृष्टो रोगप्रदः स्यात् तत्र द्वयाविकारादि
विशेषः जन्मकालीनलग्ननाथः पापः सन् वर्षकाले पापग्रह
समेतो वर्षपेन त्वनदृष्टा इष्टो मस्तककरः स्यादित्यर्थः ३

स्वार्किभे लग्नगतेऽब्दनाशीतो सरुग्भयं
ग्लानीदिते ज्याप्यतः स्यात्सपापैर्मस्तमादि

अथ जन्मकालिकशनिवशो नाशियोगानुष्टुभा श्रोत् ४
भाह स्वार्किभे इति जन्मकाले शन्याक्रांतराशौ वर्षकाले
नलग्नगते सति रुक्शीतो सरुग्भयं स्यात् यदि तस्मिन्राशौ
वर्षकाले शनिना त्वत्तदृशा दृष्टे याप्यता ज्ञास्तिनो रोगः स्यात्
तथैव तस्मिन्राशौ वर्षकाले सपापे शनिना दृष्टे सति मस्तमा
दिशेत् ४

एवं भौमे त्वत्तदृशा रक्तपित्तरुग्जो
ग्निभीः तनोस्त्वबहुला रोगाः शुभदृष्टेरु
गल्पता ५

अथभौमारिष्टमनुष्टुभाह एवमिति जन्मकालेभौमेयस्मिन्रा
शौमवतिसतिसराशिःशिदिवर्षवर्षलग्नगोभवेद्भौमेनदृष्टेतद्दृष्टि
हृष्टोमस्तकरुजः स्यादित्यर्थः चरणात्रयस्यार्थमेव ५ ॥

लग्नाधिपादृपतिषष्ठपतीत्यशालोरोगप्रदः
स्वचरभावविकारतःस्यात् कंदर्पिकामय
मयंपतितेसितेकेंद्रस्थानेयषष्ठदृङ्गरुक्स्यात्

अथान्यरिष्टयोगान्तरमनुतिलकयाह लग्नाधिपे **मसपापे ६**
ति षष्ठीहस्तार्थ सरोगदइति जन्मनिशुक्रोयस्मिन्राशौस्या
त् सराशिर्वर्षकालेषसेभावः स्यात् तस्मिन्भावेसूर्येसति त
थासितेशुक्रेपतितेपापाक्रांतेषष्ठस्थेसतिमदनसंबंधिरोगः
स्यात् यदिरोगस्थानंपापसहितंचेत्स्यात्तदापिरोगोत्पत्तिः

सपापेगुरौरंध्रगेलग्नस्थारेसतेंद्रौ स्यात् ६
स्त्रिमूर्छाङ्गनाशः सचंद्रे खलाःसूतिकेंद्रे
ह्लमेहगात्सेकफोद्यांध्रिगेरौस्यमाणोसि

अथान्योरोगोत्पत्तियोगोभुजंगप्रयातेनाह स **तेस्यात् ७**
पापेइतिपापग्रहसहितेगुरौरंध्रगेअष्टमस्थेसतिलग्नेत्वारेमं
गलेवसति तेंदौबालस्यविशेषस्तत्सहितामूर्छामोहाख्योरो
गः स्यात् सचंद्रेभौमेलग्नस्थेतस्यपापैश्चरावष्टमस्थैरोगोगतक
त्वाकस्यचिद्गस्यपादाद्यवयवस्यनाशः स्यात् अथयुग्मकोयो
गः अथापरः जन्मकालेयेपापग्रहाःकेंद्रेस्थितास्तेवर्षेवर्षल
ग्नेस्युस्तस्तयोगमाश्रितेभवंति तथासितेशुक्रेयांध्रिगेमेषराशि
स्थेग्रहैर्निरीक्षितेसतिकफोत्पत्तिः स्यात् ७

दिनेद्वप्रवेशोविलग्नेद्वसूत्योर्यदाहक्ष्कृदस
रदृष्टाधियोधिकारः रवेर्वाकुजस्याग्नपीडाज्व
रात्स्याद्दृशासौम्यखेटोन्ययातेसुखावाप्तिः ८

अथान्यरोगोत्पत्तियोगंभुजंगप्रयातेनाह दिनइति वर्षप्र
वेशश्चेद्दिवास्यात्यदाजन्मकालवर्षकालयोः सूर्यस्यभौम
स्यवालग्नस्यस्यस्वग्रहद्दृष्टाद्वृष्टयाग्नादिकारः स्यात्तदात्रवर्षे
ज्वरात्पीडास्यात् अथलग्नेसौम्यग्रहेमित्रदृष्ट्याहदृष्टेसतिअंतेप
रिणामेसुखावाप्तिः स्यात् **निशिसूतौवर्धमाने**
चंद्रेभौमेन्यशालतः हृष्टरूपेदृश्यतेमंदे
न्यशालात्सुखमयोगमृत्या ९ ॥

अथरोगनाशरोगशांतियोगावनुष्टुभाह निशीति चेच्छशी
जन्मस्थानंत्रवर्द्धमाने शुक्लपक्षे तीर्थे चंद्रे वर्षकाले भौमेन सह
कृतमुथशिलेसनिरुप्य रोपत् यदि तादृशे चंद्रे शनिना सहकृ
तेमुथशालेसनिरुक्तपक्षे नेवर्धते सत्यपोऽन्यथेति दिनेमन्त्ता
कालःस्यात्कृष्णपक्षीये चंद्रे भौमेन सहकृतमुथशिले योगे
वर्द्धतेतादृशे पुनश्चंद्रे शनिना सहकृतमुथशिलेतदा रोगना
शःस्यादित्यर्थः ९ **रवावीदृशिकेतुसंयुतेहंति**
रविलंगदः अधिकारीबलीसूनावष्टकेतत्स
युक्तयो १०

अथरोगयोगद्वयमनुष्टुभाह रवाविति
केतुयुक्ते रवौ ईदृशिभौमेनसहकृत
मुथशीलेसति निखिलमहद्गदःस्यात् अथमेकोयोगः अ
न्यापरः सतोजन्मकालेऽधिकारीभाग्युक्तविधिनासयद्यहोवर्ष
कालेपिचेदधिकारीसबलश्चास्यात्तदाकेतुयुक्तोपिचेन्नि
खिलमहद्गदःस्यात् १०

चतुर्थेलेवमुथहाल्लग्न
हस्याशनीत्तिला मूलपीजपापखेटे
हेतत्पविंशामजे ११ ॥ अथमूलपीजयोगम
नुष्टुभाह चतुर्थेइतिस्पष्टार्थपद्यं ११॥

जन्मस्थजीवसितराशिगतेमदीजेसूर्यो
अशोपिदगधीनलिकादिमोयं शीतो
सगंदवहकचतुर्थेचसितेकुष्ठभगंदर
हजापिसगेऽभ्माला

अथसकलग्रहवशेनपिटकादि
रोगविशेषयोगंवसंततिलकयाह जन्मस्थेति जन्मकाले
यस्मिन्राशौगुरुःशुक्रोवाभवेत् तस्यानगतोमंगलोवर्षका
लेचेत्स्यात्पुनरस्तगतोपिभवेत्तदापिटकयौतनलिकादिमाय
शीतोस्रगाउभवकृत्स्यात् एवंजन्मकालिकजीवशुक्राक्रांत
राशौस्थेचंद्रसहितेषुषेसतिकुष्टादिरोगाःस्युः १२

जन्मलग्नेमृत्युरुपनाथौषष्ठेपापान्वितेदि
तो निर्बलोज्वरपीडगदैकल्पाद्यविकष्ट

अथान्यमनिष्टयोगमनुष्टुभाह जन्मेतिस्पष्टार्थं **दो १३**

नयदालग्नतन्नायाःपापातस्यास्तुरोग
सःषष्ठेशोषष्ठगेसोम्येक्षियाःशांतिरिती
र्यते १४

नी
२३

अथ रोगाभिज्ञानार्थं योगमाह । रोगेति । अथ यस्य
षष्ठेशो यत्र राशौ तिष्ठति तद्राशीशो यदि बलवान् तस्य
ग्रहस्य धातुरोगो भवति । यदि केन्द्रे पापग्रहस्तदा
तस्य रोगस्य वृद्धिः । शुभग्रहयुते रोगशान्तिः
यदि षष्ठे पापयुक्ते रोगो भवति स्थिरो वा ।
यस्मिन् योगे ... षष्ठेशो बहुभावस्थो
रोगः ... १४ रोगकर्ता यत्र राशौ वसेत्

सा स्वस्थाने तस्य रोगस्य
वाच्यं राशिस्वरूपतः १५ अथ रोगस्थानमाह ।
रोगकर्तेति । षष्ठेशो यस्मिन् राशौ तिष्ठेत्तस्मिन्
राशौ ... तद्राशेः स्वरूपं ... बली
... रोगः ... कफपित्तवातादि ...

उन्मत्तः पापयुक्ते मेषे वृषे च ... १५

शुक्रे ... विकला ...
... १६ इति षष्ठभावः ६

अथ सप्तमभावे ... यस्मिन् ... योगमाह । ...
... षष्ठभावस्थाने ... १६ ।

बलीसितो ... विस्तारं ... षष्ठे
... स्थः ... ६ २

वित्तः ... नायिका ।

... स्यात् १

अथ पत्नी ... सप्तम ...
... सप्तमे ... नायिका ।
... १ ... तेजा ... स्याद्

... ग्रहस्थानवशान्मनाक्
... २ ... सप्तमे ...
... २

अथ ... संतति ...
... ।
... ।

उपलक्षणात्वाद्बुधयुतेपिभर्तरिजीवतिलग्नात्स्वल्पवयस्कयाना
र्यासहजारता स्यात्तयासहप्रसंगंकरोतीत्यर्थः जारस्वरूपपतिः
समावित्यमरः अथतादृशशुक्रेशनिनेतिमेषुतेवाष्टस्यात्ता
यावाजारतास्यात् तादृशेतशुक्रेगुरुणादृष्टेयुतेवानवाभार्या
विवाहः स्यात्तस्याःसकाशात्वरितसंततिःस्यात् २ अथस्त्री
सौख्यविवाहयोगावाह जन्मेति जन्मकालीनलग्नस्वामि
ति स्पष्टार्थं ३ **लग्नास्तनाथयोरित्थशालेस्त्री
लाभमादिशेत् सप्तमेशोभावयोर्वाविन
ष्टःकष्टदःस्त्रियः ४ ॥** अथविवाहयोगंस्त्रीकष्टयो
गंचाह लग्नेतिस्पष्टार्थं पूर्वार्द्धं सप्तमेशाइति स्त्रीसप्तमाधिप
तिःस्त्रीभावाधीशश्चविनष्टश्चास्त्रियाःकष्टदोभवति विनष्टग्र
हलक्षणंवामनेनोक्तं क्रूराक्रांतःक्रूरदृष्टश्चयोश्चयोग्रहःवि
रश्मितांप्रपन्नश्चसविनष्टोबुधैःस्मृतइति ४
**नष्टेंदौशुक्रपदगेमैथुनंस्वल्पमादिशेत्
जन्मशुक्रर्क्षगेभौमेःस्त्रीसहोत्सवकृद्भ
वी ५**
अथस्त्रीसुखस्वल्पत्वमहत्वयोगावाह नष्टेंति
जन्मकालिकशुक्राक्रांतराशिस्थितेवर्षेनष्टलग्न
स्यानितेइंदौसतिमैथुनंरतंस्वल्पमादिशेत् तथाजन्मका
लिकशुक्राक्रांतराशौवर्षकालेतत्रभौमोबलीभवेत्तदास्त्री
सहोत्सवकृत्स्यात् ५ **जन्मास्तपेद्यपसितेन
युगीक्षितेस्मात्स्त्रीसंगमोविलाससुख
प्रयातः केंद्रत्रिकोणगगुरौजनिशुक्रभ
स्थेस्त्रीसौख्यमुक्तमितिहद्दविवाहयोश्च ६**
अथस्त्रीसौख्ययोगद्वयंवसंततिलकछंदसाह जन्मास्त
पइति स्पष्टार्थं जन्मास्तपेजन्मकालीनलग्नात्सप्तम
भावाधीशे अयमेकोयोगः केंद्रेति जन्मकालीनशुक्राक्रांत
राशिस्थितेवर्षकालिकगुरौकेंद्रत्रिकोणगतेसतिस्त्रीसौख्य
मुक्तं अयंद्वितीयोयोगः इतिहद्दविवाहयोश्चेति इतिएवं वर्ष
लग्नयोर्हद्दास्वाम्यागतः सजन्मकालीनशुक्रराशिगतःकेंद्र
त्रिकोणगोभवेत्तदास्त्रीसौख्यंस्यात् अयंचतृतीयोयोगः ६
अधिकारिपदस्थेर्केस्त्रीभ्योव्याकुलतानि

नी॰
४४

यं इत्थि सप्तिकन स्याने गुरुस्य विवाह क्र
ते॥ अथेन सारस्य समय पायासुरुस्याः तसम्यक्त्या योगवि
वाहयोगाचाह अथिकारीति पंचौथिकारिणा मध्ये कस्यचिद्
थिकारिण स्याने रापी सूर्यस्थाने हीमो थाकुलमापि साति
नरसात् एवमुपराथिकारिण सेव निमा नाश्चहहस्यासनीवि
चारकर्त्तीसात् इति ताकी रघुरा नेकारिते स
दमेत्विय: होपुरे म्योभवेत्कष्ट पापदृष्टा
विशेषत: ८ अथ सती लेश्यायोगावाह इस्यहेवि व
पंचम्यामसमे स्याने कारिते पराकाते तस्य ना सूर्यभौमश्च।
कालेतस्य तो शुभ्र पं कष्टसात् वा पग्रहदृष्ट्या विशेषत: क
ष्टस्यात् अथ समेकोयोग: प्रथापर: होसद्दमे कारितेवपं
वमेत्समन स्याने तीधने मः कष्ट साता परस्या विशेषत:
कष्टस्यात् ८
सुतौ धनारिप: शुक्रो हेशूने
बलवान् भवेत् तमेशो नेत्रयोर्जन्म श्री।
स्त्री लाभकरः न हि तात्। ८ अथ विवाहयो
गयाह सूता विति जन्मकाले कुलेम्य सधाशा री शासु
कौ वर्षकालवाल्सि: सन् सप्तमी मयन वचल मस्ता भिमा ह
यालिल वा धनस्य तीलाभे स फा का कहते ८
भौमेद पैसितदृष्या शुक्रेहे मोकलेनथा
नहष्टेर सप्तसहमे स्त्री लाभो भवति ध्रुवम्
अथ श्री स्त्री प्राप्ति योगा ताह भौमहति भौमे च संज्ञा मिति ९
शुक्र स्या पलति तेमनि सी लाभ श्री मुख: तस्या वर्षलाभि
मिथु भौमस्य योपन क्षिमि स्त्री लाभ योगो द्वितीय: अथवा
रसह मेमहष्ट्या स्या भौमस्य कास्याह इष्ट स्त्री लाभयो पर
तीय: १०
सूतौ वा दारसदमेन दृष्टेयो विलाप
ते सा भिरेहस्ती सहमस्य करहर्ष विवाह क
अथ पुनर्विवाहयो गह्यमाह योगा: प्रथापर: ११
लो मिहद्येभिते सप्तम्ये स्मराद्रेम ११
सुतौ सुनायि
मवेसप्तमे योहिय: सबे
न न्मा ति पायिद्दा नाथ वधेसा: त्वि क नेन
या १२

अथ स्त्रीसुखप्राप्तियोगावाह लग्नादिति जन्मकालीनसप्तम
भावाधिपो वर्षे स्त्रीसहमाधिपो भवेत्तदा स्त्रीतः सुखं स्यात् इति ए
को योगः तथा जन्मकालीनसप्तमभावाधीशो वर्षेशः अथवाधीशो व
र्षेशाः खेदशमे तथा द्यूने सप्तमे स्यात्तदा स्त्रीतः सुखं स्यात् इत्य
परो योगस्त्वर्षेशश्चेत् धनेन तथेति पाठे समागमः १२

अथवात्तोद्यूनसंस्थः स्वगेहोच्चगतः शशी
विदेशागमनं कुर्यात्क्लेशः पापेक्षणाद्भवे
त् १३ इति सप्तमभावः ॥

अथ सप्तमभावस्य मार्गभवनत्वादेकं विदेशागमनयोगमाह अ
थवात्तत इति स्पष्टार्थं १३ इति श्रीशम्भो वोधिन्यां सप्तमभावः ७

भौमेष्टपे क्रूरयुतेर्थमा वा तो बलोज्झिते अ
ग्निभीरग्निभे क्रूरनराशौ हि पदमे स्मृतिः १

अथाष्टमभावो मृत्युपर्यायो व्याख्यायते मृत्युर्नाम क्लेशविशेष
तः स ते पतो हि विधः अल्पो महांश्चेति यत्र यद्दोषस्य च धातोर
शङ्खुमनुष्ययज्ञीवनेऽसो ल्पमृत्युः यत्र क्लेशो महान्सो महावा शा
णवियोग एव भवेत् स महामृत्युः तयोरग्निकाष्ठरूपद्वारेनेक
णा वियोगा भवेयुः तत्राल्पमृत्युयोगमत्र प्रभाह भौम इति वर्षस्वा
मेशाः सम्भवेयुः तत्राल्पमृत्युयोगमतुभाह भौम इति वर्षस्वा
मिनि भौमे बलोज्झिते यत्किंचित्स्थानगते क्रूरहते पापयुक्ते स
त्यथ सालो रुनिर्मितशास्त्राणां वातो गरुकर्तनं स्यात् तथा भौमे
अग्निभे वह्निराशौ मेषसिंहधनुराख्ये संज्ञाविवेकोक्ते स्थिते स
त्यग्निभीर्वह्निसंबंधेन क्लेशप्राप्तिः तथा भौमे हि पदमे मिथुन
कन्यातुलाधनुः पूर्वार्द्ध कुम्भरूपाहि पदराशिस्थिते क्रूरनराशौ यदि नो
स्मृतिः स्यात् प्राग्रुक्तलक्षणाक्रान्ते ऽष्टमगते भौमे चेत्साह वाम
नः भौमे वर्षे स्वरेऽष्टमस्थे पापयुक्ते पयोमृतिरिति १

वियत्यवनिपामात्यरिपुतस्करतो भयं तु
र्येमातुः पितृव्याद्यामात्स्त्रीनित्तोगुरोः २

अथ ताद्दशस्य भौमस्य स्थानगतिविशेषगतत्वेन मृत्युप्रमे
दादल्पमृत्युयोगानद्युष्टमाह वियतीति भौमे निवर्तते वर्षस्वा
मिनि क्रूरहते यदि वियति दशमस्थानगते तदा राजप्रधान
शत्रुचौरेभ्यो भयं वाच्यं २ लग्नेथिहापति सप्तमाप

तयोर्मृतीशाद्वेदित्य शालिनदमेनिधनप
तोः स्युः चेत्राकारिष्टसमयेम्मृतिरेव तत्र सा
र्केऽब्दे त्वपभयं दिवसेऽष्टवेशो ३

अथ मृत्युयोगान्वसंततिलकयाह लग्नेऽधिपे इति वर्षल
ग्नस्वामी वर्षस्वामी मुथहास्वामी एते त्रयः स्वनीचात् किंव
ते स्तृतीयांत्तपदमेतत् स्ती पापेणाहममथवाधिपतिना चेन्मुथशि
लयोगं कुर्युः एतेऽधिकारिणः क्षीणाः स्युरष्टमे शस्त्रं मंदगामि
तदेव मृत्युरीलयोगे मति निधनं मरणं तस्य प्रदाः आतिदानार
स्युः अथ मरणप्रदो योगस्तदेव फले वेत्या परिष्टस्य समयः स्यात्
अथ मर्थः जन्मपद्धतिकां द्विप्रतर्विंयायुर्दायगणना याकृताय
देवायुर्दशादिक ममानीतं तदंते अथवा दशारिष्टस्य क्रूरवेवर
दशासमये चेद्दारुणो तरदशाविनिपातत्रानिव चमत्रेधितेस
मयेन्तरिवस्यात् अन्यथा त्वनेडत्यकष्टस्यादित्यर्थः अथ
विशेषमाह नत्रेति तत्र वर्षकाले दिवुमेज्ज वेशेव र्षप्रवेशे स
ति वर्षेशे कजेसूर्ये सहिते सति राजभयं स्यात् ३

सूर्येमुथारिफे सितेन्नजनते नृवर्षेऽधिकारिन
थाके ईराजगणदृष्टे चहंगास्त कस्यान्नेऽधिका
रीडने सौम्ये क्रूरहेशाकजेस्य हण स्वदोषा
दिनाश्रेस्थिते दग्धेवर्षमतौ विदेशतश्चात घातुर्द्वेयना
हशा ४

अथ चतुरीस्मृत्युयोगान्याहलविकीहिते नाह सूर्ये इति सूर्यो जन्मकालिक मुंके णास
रमुथरिफे योगाक्रांते तथा वर्षपंचाधिकारा
यनेकाधिकारवति के इवर्ति नि सति राजगणाद्राजश्रीगाभय
स्यात् चकारात्ज्वराक्रपद्रवः अथ मेको योगः अथ द्वितीयः ज
न्मकाले भौमाक्रांतराशावधिकारिणि बुधे बुधे सति रुक् स्या
त् अथ तृतीय योगः अथवा सौम्ये बुधेऽधिकारिणि भौमस्य
क्रूरदशा स्तु न दृशो पलक्षिते रुधिरप्रकोपदो पाद्रुक्स्यात् अथ
चतुर्थो योगः पुनरपि नादशो बुधे भौमे क्रूरदृशो पलादिते इत्योस्था
स्थितः अस्तगने दग्धे क्रूरादिने सूर्यभौमाभ्यां युत इति यावत्तदा
विदेशकः विदेशे वर्षमतौ स्यातामिति त्रयाः माहुः ४

भौमस्थाने धिकारी दोश्रुसं स्पभयं हृज्ञः
मेदोऽधिकारी विलोहहते पीडाकरस्तनः ५

अथैकोनविंशति पद्यानन्तुष्टश्लोकेन स्थातिसंति तज्जात्यमृत्यु
योगावाह भौमस्थानेऽति जन्मनि भौमाक्रांतराशौ यदैधि
कारवती दोर्चिद्रमसि पुत्रमतात राजभये रुजश्चस्युः अथ मेको
योगः अथापरः मेदः शनेः पूर्वोऽधिकारी सन्नवेदत्तमे स्थाने चे
त्स्यात्तदा लोहमहारात्पीडाकरः स्तनः ५

नी =
२

१५

भौम

भौमे ष्टमे भयं वह्नेः सहारो वा त्वपाङ्ग्यं स्या
द्वैवस्थे वत ष्या ग्रेः पातो ङः स्वैरुजो सुजः ६

अथान्यावल्पमस्तयोगमाह भौमे इति स्पष्टार्थम् ६

विना ष्टगे स्मो धनहा यद्वहे शो शुभेक्षितः
मे ऽस्थूने दुर्वचनापवादकलि भर्त्सनं ७

अथ शुभसंगमहननाशकफलकयोगमाह विनेति यद्वष्टे शोगुरु
रष्टमस्थाने सति पाप ग्रहदृष्टो धनहंता स्यादित्येको योगः अथमं
दे शूने सप्तमे सति दुर्वचनादिस्यादित्यपरः ७

पतिते ज्ञे क्रूरदृशा रेत्यशाले स्तति भवेत्
ऊजहक्षा स्थिते नाशः सौम्यदृष्ट्या शुभं वदेत्

अथ महाल्पफलयोगमाह पतितइति ज्ञे बुधे पतिते पापाक्रांते ८
पापदृष्टो भौमेत्थशाले वति सति वदे दित्येको योगः तथा बुधे भौमदृ
ष्टया स्थिते विनाशो द्रव्यस्य स्यादित्यपरो योगः शुभदृष्टोपलक्षितो बु
धश्चेत्तदा शुभं वदेदित्युभयोर्योगयोः शेषः ८

लग्नाधिपे नष्ट दग्धे यो षिद्वादो शुभान्विते
जन्मन्यष्टमगे जीवे नाधिकारी कलिः स्त्रुः

अथ फलकयकयोगमाह लग्नाधिपइति लग्नेशो नष्टे स्वल्प ९
बले दग्धे अस्तमिते अशुभैः पापग्रहैरन्विते सति योषिता कलह
विवादः स्यादित्येको योगः तथा जन्मकाले ऽष्टम
गतो गुरुश्चेत्तस्य सर्वाधिकाररहितत्वेन स्त्रीयुर्मरणात्कलिः स्यादित्यप
रः जयः शुक्रे लग्नगे ज्ञेः शत्रुनष्टवशीनतु
भौमे लग्नगे धने सूर्ये वादाक्के शंविविदिशे

अथ जयवादयोगमाह जयइति तथाजन्मकालइति पूर्वो १०
क्तयोग वाति गुरौ शुक्रवीक्षिते सति स्त्रीविवादे प्रस्तुत रवशीन जयः स्या
दित्येको योगः अथापरः भौमइति स्पष्टार्थमनतराह १०

रिपुगो वक्कालिभीतिः संख्येकजहते हूपे २
र्योजन्मागपो वर्षेष्टमोरोगकली दिशेत् ॥

अथान्यी कलियोगमाह रिपुगइति अद्वपे वर्षे शो भौमहते सति
रिपुभिः गोत्रैः स्ववर्गैः सह कलिः स्यात् संख्ये संग्रामे भीतिश्च स्या

दित्येकोयोगः अथापरः जन्मकालीनलग्नस्वामी वर्षे ग्योस्तमितः सन्न एमस्थानगत अतस्यात सारोगकली दिशेत्कथयेत् ११

सूत्पद्दयोरथिकृतौ भौमस्थानेगुरुर्हतम्
पापैर्वादःस्फोटप्यंवतारशीदेशानेःपदे

अथकलहयोगावाह सूत्पद्दयोरिति गुरुसूत्पद्दयोर्जन्मकालव र्षकालयोरथिकारी जन्मकालिकभौमाक्रांतराशीस्थः पापग्रहैर्हत श्चेत्तदालोकैःसह स्फोटोवादः स्यादित्येकोयोगः अथापरः इंदोशानेः पदेताहशीजन्मकाले चाक्रांतराशिस्थानेगिति सूत्पद्दयोर थिकारिणिपापग्रहैश्च युते एवमेवफलंस्फोटकलहः स्यात् १२

सूत्पद्दयोरथिकृते चेंदेबुधपदेहते क्रूरै
र्विदेशगमनंवादःस्यांश्मनस्कता १३

अथविदेशगमनादियोगमाह सूत्पद्दयोरिति जन्मकालवर्ष कालयोरथिकारिणिजन्मकालीनबुधाक्रांतराशिस्थेचंद्रेक्रूरैर्ह ते सति विदेशगमनादिकंफलंस्यात् १३

मेषसिंहेयनुष्यारेहृपेरंधेस्मितोभयं
स्वतीस्तौबालमेशौस्तत्रदेपापग्रहयुतौ

अथाल्पस्तयोगावाह मेषइतिस्पष्टार्थपद्यम् १४ १४

यत्रर्तेजन्मनिकुजःसोद्दलग्नोपगोयदा
बुधोवर्षपतिर्नष्टबलस्तेचनशोभनं १५

अथसामान्यवर्षयोगमाह यत्रर्तेइति भौमेजन्मकाले यस्मि न्राशौस्यात् सराशिर्वर्षवर्षलग्नगोभवेदुपलक्षणत्वात्केंद्रव र्तिनिचेत्स्यात् बुधश्चतस्मिन्वर्षेवर्षाधीशः सन् नष्टबलोभ वेत्तदानशोभनंस्यात् १५

सार्केशनौभौमयुतेत्वाष्टस्थेवाहनात्क्षयं
सार्केभौमेष्टमस्थेतुपतनंवाहनाद्भवेत्

~~अथमहास्तयोगमाह सारेद्दयेइतिस्पष्टार्थं~~ १६

अथवाहनाद्भयपतनयोगमाह सार्केइति स्पष्टार्थम्

सारेहपेष्टमेस्तत्रक्षेदेत्यारिस्ततोमतिः
उदितेमतिसमेशानिर्बलेजीवितेमतिः

अथमहाम्रत्युयोगावाह सारेइपेइति स्पष्टार्थ १७

पुण्यसद्मेश्वरः पुण्यसद्मादष्टमोपगः
स्वाष्टमेशाः पुण्यसद्मस्थो म्रतिदः पापदृग्यु

स्वाष्टमगतो राशिः पुण्यसद्मनिनाथयुक् अ **तौ** १८
इलग्नाष्टमत्तेवाचेदिन्ये स्यान्म्रतिस्तदा १९

अथान्यो म्रत्युयोगावाह पुण्यसद्मेश्वरइति पुण्यसद्मा
धीशः पुण्यसद्मस्थानादष्टमस्थः पापयुक्तो दृष्टो युतोवा
स्यात्तदा म्रतिः स्यादित्यपरोयोगः १८ अथान्यो म्रत्युयोगावाह
स्वाष्टमगतइति जन्मकालिकलग्नादष्टमराशि र्वर्षकाली
नपुण्यसद्मस्थो भवन्त्स्वस्वामिनायुक्त श्चेत्तदा म्रत्युदः स्या
दित्येकोयोगः तथा वर्षलग्नादष्टमस्तेराशिः पुण्यसद्मस्थः
स्वस्वामिनायुक्त श्चेत्तदा म्रत्युः स्यादित्यपरोयोगः

पुण्यसद्माशुभाक्रान्तम्रतीशोत्यारिरंध्र
गः पापयोगदृग्योवापिम्रत्युतद्रविनि।

अथ्यम्रत्युयोगानाह पुण्यसद्मेति पुण्यसद्म **दिशेत् २०**
मपापयुक्तः स्याद्यदि जन्मलग्नादष्टमभावेशोपिवे
र्षे द्वावशषष्ठाष्टगतस्स्यात्तदा म्रत्युकथयेत् इत्येकोयोगः
अथापरः अथ हास्वामी वर्षस्वामीवा पापाक्रान्तस्तदेवचेज्जन्म
लग्नादष्टमगत्तेवर्षेम्रत्योत्यारिरंध्रगश्चेत्स्यात्तदा तत्र वर्षे म्रत्यु

सक्रूरेजन्मपेम्रत्यौ म्रतिश्चेदिंथि विनिर्दिशे
त् २

रुकिंयुक्त भौमस्तवीतितेनयम्र

त्युः स्यादात्मघाततः २१

अथान्यं महाम्रत्युयोगमाह सक्रूरेइति जन्मपे जन्मलग्नस्वा
मिनि वर्षे क्रूरयुक्ते सतिम्रत्युष्टमस्थानगते सति म्रत्युः स्यादित्ये
द्यदिमुथहा यत्र कुत्रस्थिता विशानियुक्ता भौमेनतरस्याद
यस्मिन्तदेरशे योगे आत्मघातो म्रत्युः स्यात् २१

मंदेष्टमे म्रतीशोत्यशालान्म्रत्युकरः स्म
तः शुभेत्थशालात्सर्वेपियोगानाशुभ

स्रु निरंध्रपतिर्मंदोष्टमोदेलग्नपेनचेत् इत्य **दायकाः**
शालीक्रूररशात्तत्कालेम्रत्युदायकः २३ ॥

नेमोगात

उणपसमेति विधुस्तनौ तथास्ते खलो
ऽस्ति त्रयार्थरिष्फगो स्मरशे खला
खगा वधो नतु वर्षवेशनउपौ स्ततो मृ
तिः २४ इत्यष्टमभावः ८

अथाष्टमस्थानस्थयोगान् पंचरथोद्धताछंदसाह उणपसमे
तीति उणपसद्मे विधुः स्यात् तस्मात्सप्तमे क्रूरग्रहो भवेत् त
दा मृतिः स्यादित्येको योगः तथा तनौ लग्ने चंद्रस्तस्मात्सप्तमे
क्रूरग्रहस्तदापि मृतिः स्यादिति द्वितीयो योगः अथात्र उण
पसद्मे विधुस्त्रोऽष्टनुवर्तते तु खलखगो पापग्रहो उणपसद्
मादि यो वा अर्थरिष्फगो द्वितीयद्वादशस्थो स्यातां तदा मृतिः
स्यादित्र भयो योगोस्त अथ जन्मलग्नवर्षलग्नस्वामिनो
स्तावष्टमेभावे स्यातां तदा मृतिः स्यादिति पंचमो योगः अ
त्र योगे रिष्टाध्याये पठितो यत्र शीघ्रो पास्थित्यर्थं पुनः पठितः
इति समाविवेकटीकायां शिशुबोधिन्यामष्टमभावः ८

भौमे त्रुवे त्रिनवगे क्रूरायुके बलान्विते
गुणावद्गूरस्तदा मार्ग अरकार्य स्थिरे नतः १

अथ नवमभावे चतुश्छंदसा नेव पद्यानि संति तत्र नवमभाव
स्य मार्गयमे पर्याये रूपत्वाना वत्सद्म योगमाह भौम इति
भौमे वर्षस्वामिनि त्रितीयगे नवमगे वा पापग्रहयोगरहिते
सबले सति गमनमार्गे गुणावद्गत्यादिस्पष्टार्थ

त्रियमस्थोऽधिपः सूर्यः कंबूली मार्गसौख्यदः
अन्यप्रेषणायाने स्यात्स चेन्नाधिकृतो भवे

अथान्ययोगमाह त्रियमस्थ इति वर्षस्वा
मी सूर्यस्तृतीयनवमस्थः स्वमद्दोषाद्दिगत अइद्धा राशेः
कंबूलयोगवान् स्वस्वप्रवृत्तागमने सौख्यं कुर्यात् स सूर्य अ
दधिकारी न भवेत् तदाऽन्यप्रेषणायाने स्यात् परप्रेषणेन
याने गमनं स्यात् २

शुक्रे त्र्यधे त्रिनवगे मार्गसौ
ख्यं विलोमगे अस्ते वा क्रूगतिः सौम्यदेव
याञा तथा विधे ३ ॥

अथान्यान् गमनयोगान्सार्द्धपद्येनाह शुक्र इति वर्षस्वा-
मिनि शुक्रे विनवगे क्रूरायुक्ते वक्रिते सति गमनमार्गे सौख्यं
स्यात् अथ तादृशो एव शुक्रे वक्रि एपस्तगते वा सति कुग-
तिः वांछिते देशादन्यत्रैवागमनं स्यात् तथाविधे वर्षस्वामि-
नि क्रूरायुक्ते सबले विनवगे सौम्ये बुधे सति देवोद्देशेन यात्रा
स्यात् अथ तादृशे बुधे क्रूरग्रहार्दिते सति कुमार्गगमनं स्या-
त् पुनरेवं विधएव गुरौ युक्ते सति देवयात्रा स्यात् क्रूरार्दि-
ते तस्मिन् गुरौ कुगमनं स्यात् ३

क्रूरार्दिते कुयानं स्यादुक्तमेवं विचिंतये-
त् इत्थशालेथ मे लग्नपत्योर्यात्रास्य वि-

अथ विचिंतितयात्रायोगमुत्तरार्द्धेनाह इत्थ- **तिना ४**
शालइति स्पष्टार्थम् उत्तरार्द्धे अथ धर्मेशः शीघ्रगतिरुल्ला-
शः लग्नेशो मंदगतिर्हृद्दर्श एवम् अनयोर्धर्मलग्नपत्योरित्थि-
शालमध्ये सत्यपि तेन तादृशो मुथशिले अचिंतितं गमनं
स्यात् **लग्नेशो धर्मपे युक्तोन्त्यमदृष्टिरिति-**
तावदः एवं लग्नाद्दृष्टो योगेमुथशिलागप-

अथाशेवं विपरीतमुथशिलं वदन्नन **यो यपि** ५
नमाशिदोषमाह लग्नेश इति पूर्वार्द्धे तु स्पष्टार्थम् उत्तरार्द्धे
लग्नाद्धपत्योर्मुथशिले लग्नस्वामिनो रपि योगे एवमितीमु-
क्तेमथशिले इष्टार्थं योगशब्देनाशरणासामर्थ्या योगोपि तन
गुरुस्थाने कुजे धर्मे सद्यात्रा स्पृत्पवि मएव ५
तदा स्वस्थाने लग्नपाद्दृष्टे भौमे सद्यानसौ-

अथ सद्यात्रायोगावाह गुरुस्थाने इति जन्म- **ख्यदः ६**
कालेगुरुर्यत्र राशावासीत्तद्राशिगते वर्षकालीने भौमे धर्मे
नवमस्थानगते सति स्वस्य शास्त्रिकारिका समीचीनयात्रा स्या-
दित्येको योगः अथापरः जन्मकाले कुजो यस्मिन्राशावासीत
तद्राशिगते वर्षकालीने भौमे लग्नपाल लग्नपेन दृष्टः सन् सद्या-
नसौख्यदः स्यात् **स्वस्थानगो वा बलवांल्लग्न-**
दर्शी सुयानदः जन्माधिकारी तौमे स्वस्था-
ने क्रूरयुतोयदा ७ अथान्यं सद्यात्रायोगं पूर्वार्द्धेना-
ह स्वस्थानग इति जन्मकाले भौमः स्वस्थानगो मेषवृश्चिक-
गतः पापयुक्तोपि यदा भवेत्तदापि अशौभः शशी कदकाल

नी०
२३

लहात्पंथाः परदेशगमनं स्यात् गुरुरत्रेति इंदुजीवयोरेवं प्र
कारेण जन्मन्यधिकारवतोर्जन्मकाले शन्याक्रान्तसंशितयो
र्वर्षे नवमगतयोः पापयुतयोः सतोः शत्रुकलहाद्गुरुभूया
न्बाधा स्यात् धर्मइति वर्षेऽधिकाररहितः शनिर्धर्मे नवमे स
ति अशुभं चौरात्कपद्रवसहितं पंथानं वदेत् ७

पंथा रिपोः कलहकृद्गुरुरत्र इंदुजीवयोः
धर्मे शनिर्नाधिकारी पंथानमशुभं वदेत्
इत्थशालेऽर्कयात्रान्त परसंगात्ततो गुणः ८
कुजे हपेनष्टबले स्वजनाद्स्ततो गतिः ९

पंथेति ८ अथ हरस्याशायोगमाह इत्थमिति एवं प्रकारेण
गुरौ सति वर्षेऽधिकाररहिते नवमगते इत्थशालिनि वक्रहृदेपाया
स्यात् परसंगमस्ततो गुणश्च भामि इपः स्यादित्येको यो
गः अथापरः भौमे वर्षस्वामिनि नष्टबले नवमगते सति

धूनेऽथि रायधर्मेंद्रे सबले धावि लोकाद्धरेगम
देशाज्जः वर्षेशो बलवान्पापद् नं स्यात् ९
नः केंद्रेऽधिकारवान् १० अथ सबलपरदेश

यात्रायोगं त्वाह धूनेऽथिपेति स्पष्टार्थमर्हे स्व
गृहे स्वगमअन्वइत्यपि विशेषतो दृष्टव्यं समरसिंहोक्तेः
अथ वर्षाधीशस्य केंद्रगतत्वेन फलविशेषमेतस्य योनरा
दीनिमपवयवूर्वाद्धीभ्यामाह वर्षेश इति स्पष्टार्थम् १०

अधिकारी गतिः सेनापत्येऽपि वा वदेत्
एवं बुधे कुजे जीवयुते कान्त्रिगतेऽथ नः ११

अथैवं प्रकारं भौमबुधयोरमितिदिशात्फलविशेषं पद्येनाह
एवमिति बुधे वा मंगले वा वर्षाधीशे केंद्रवर्तिनि बलयुते
उदिते गुरुयुक्ते सति परसैन्यापरगतिजं पराभानिः सत्वा
वहः स्यात् ११ परसैन्योपरि गतिर्जयस्वा
तिसत्वावहः जीवान्नवमगे भौमे शुभ
यात्रान्तरां भवेत् १२ इति नवमभावः ९

अथोत्तरार्द्धेन विशेषमाह जीवादिति गुर्वाक्रांतराशेर्नव
मगे केंद्रवर्तिनि बालिष्ठे उदिते च भौमे सति रणशुभयात्रा
स्यात् १२ इति समाविवेकटीकायां योगविशेष्ये न
वमभावः समाप्तः ९

सबलेहृपतौ खस्थे राज्यार्थी सत्वकीर्तयः
स्थानान्तेशाभिरन्योस्मिन्केंद्रेगेहे हसात्तमयः

अथ दशमभावे सबलीगृही पद्यान्यनुष्टुप्छंदस्कानि संति न १
मदस्थानभावस्य राज्यपर्यायत्वात्तत्संबंधितावच्छुभफलविशे
षमाह इत्यपि निस्पष्टार्थम् १

इत्थं बली रविर्भूस्थः स्वर्गीर्नित पदाभिरु
त् प्रकारशोऽस्मिन्स ख्येसान्नृपामात्यग
णोत्तमैः २ रविस्थानेऽथिहालग्नेखेवाप्य
त्या भिसोऽथदा नीचेर्कः पापसंयुक्तो भू

भूस्थश्चतुर्थस्थः २ अथ राज्यप्राप्तियो यानेऽस्थवर्षे
गे चाह रविस्थानेऽथिहेति जन्मकालीनस्य शोभनः ३
र्याक्रांतराशिगता वर्षकाले लग्नगता दशमगता च मुथहा
राज्याप्तिसौख्यदास्यादित्येको योगः अथापरः ३

सिंहे रविर्बली खस्थः स्थानलाभं नृपाश्रयः
स्थानान्तरेऽधिकाधाभिरिंदुरपरे बली ४

तथान्यो स्थानलाभयोगावाह सिंह इति जन्मनि पदमप्राप्य
सार्थे जन्मनि सिंहगतः सूर्यो वर्षकाले बली सन् दशमस्थ
श्चेत्तदा स्थानस्य पदं तस्य लाभो राजाश्रयश्च स्यादित्येको योगः
अथान्यः एवं जन्मकाले यो भौमाक्रांतराशिरासीद्वर्षतन्वा
शिगतश्चन्द्रश्चेत्तदा जाते स्थानान्तरेऽधिकाधाभिः स्याद्राज्य
प्राप्तिरधिकारप्राप्तिर्वा ४

खेशालग्नेशावर्षेशोत्थशालो
राज्यदायकः वर्षेशो राज्यसद्मेर्केत्थशा

लेमहान्नृपः ५ अथान्यो राज्यलाभयोगावाह खे
शेति स्पष्टार्थम् अयमेको योगः अथान्यः वर्षेशा
धिनिराज्यसद्मगतेसति अर्केत्थशालेगतेमहान्नृपो

राज्यास्यात् ५
शनिस्थानेकुजः पश्यन्नथहोपा
पकर्मतः नृपभीतिं वित्तनाशं दद्याद्दशा
मगोयदि ६

अथान्यदृष्टयोगमाह शनिस्थानेति जन्मकाले
यः शन्याक्रान्तराशिरासीत्तद्राशिगतो वर्षकालीनो
भौमो दशमगः सन् यदि मुथहां पश्यति तदा पा
पकर्मतः स्वपभीतिर्विनाशश्च स्यात् ८

ईदृशो त्रिनवमस्थोस्मिन्दग्धनष्टे बुधसंयुतः
मेशेहपोधिकारी त्रियमगोथ धर्मवृद्धिदः

अथ पापवृद्धिपुण्ययोगावाह ईदृश इति ईदृशो
जन्मकालीनशन्याक्रान्तराशेः वर्षवर्तमाने सति
तृतीयनवमगे भौमे नष्टे स्वल्पबले दग्धे अस्तंगते वा
यस्य पापस्य संचयो वृद्धिः स्यादित्येको योगः अथाप
रः वर्षस्वामी शनिरधिकारी त्रिनवमगश्चेत्तदा तस्य
धर्मवृद्धिर्भवति **तस्मिन्दग्धे विनष्टे च पा
पकृद्धर्मनिंदकः ईदृशीदृक्फले सूर्यंगु
राविति मयार्थभाक् ८** अथ दुष्टयोगौस
योगंचाह तस्मिन्निति तस्मिन्नुशना वृहपेऽधिका
रिणि दग्धे वा विनष्टे सति नरः पापकृद्धर्मनिंदकश्च
भवेदित्येको योगः अथापरः रवावीदृशे वर्षस्वामि
न्यधिकारिणि त्रिनवगे दग्धे वा विनष्टे वा सतीदृक्फले
पापकृद्धर्मनिंदकश्च नरः स्यात् अथ परः सद्योगः गु
राविति अथमिति वर्षस्वामिन्यधिकारिणि त्रिनवमगे दग्धे
वा विनष्टे वा गुरौ सति पुण्यागमं करोति नयेनार्थं द्रव्यं
प्राप्नोति ८ **तत्रस्था मुथहा पुण्यागमे पापे
खलाश्रयात् सूतो रवेशे रवौ त्वस्य वर्षे
मथशिलेयदि ९** अथ मुथहासंबंधि शुभाशु
भफलेश्वरीरेनाह तत्रस्थेति तत्रस्थो तत्रस्था त्रि
नवमगता मुथहा पुण्यागमं करोति त्रिनवमगाः
पापग्रहसहिता मुथहा पापमत्यासरयति अथरा
सशास्त्रियोगमाह सूताविति जन्मकालीनदशमभा

वत्स्यामिति सूर्ये वर्षेपि दशमस्थे बलवति यदि वर्षल
ग्नस्वामिनाथ हृद्दर्शने नरीमाशमध्ये मनुपाशील योगो भवे
त्तदा सूर्यस्य विष्वात्मकबलानुसारेण राज्याप्तिः स्या
लग्नाधिपेन राज्याभिरूढ़ कार्यवीर्यवृ त्
मानतः धर्मकर्माधिपो हग्योधर्मरा
ज्यलयावहो ॥ अथ सामान्यतो धर्मराज्यना
शयोगावुत्तरार्द्धेनाह धर्मेति नवमभावाधीशद
शमभावाधीशौ दग्धावुपलक्षणत्वात् नष्टबलौ
पापार्दितौ वा स्यातां तदा धर्मराज्यलयावहौ अत्र कर्म
भावकर्मसहमराज्यसहमानि तत्स्वामिवत्त्र भवतः
नवमाधीशश्चेद्देवविध्वस्तदा धर्मनाशः दशमाधी
शश्चेद्देवविध्वस्तदा राज्यनाशः शुभग्रहसहिते शु
भफलदातारः पापग्रहसहितेऽशुभफलदातारः
पापग्रहसहितेपि वक्रदग्धादिदोषवत्त्वे वाऽशुभफल
दातारः अत्र सूर्यसंज्ञाविवेकेनाभिधानात् इति
समाविवेकटीकायां शिष्मुवीधिन्यां दशमभावः ॥
अथ रूपेत्ने धर्मगेल्लाभो वाणिज्यात्कुभहग्यु
ते सैंधिहे सिल्लग्नगते लाभः वतले
खनात् ॥ अथैकादशभावे सर्वाणि पद्यानि
सन्तु एकश्लोकेस्त्कानि सति अत्रैकादशभावस्याथप
र्यायत्वात्सयोगमाह अहूपेते इति स्पष्टार्थं धन
भावगं ॥ क्रूरेक्षणेनल्लाभोल्लंगतेनलि
खनादितः अस्मिन्षष्ठाष्टोत्यगतेस
क्रूरे नीचकर्मकृत् ॥ अथाशुभफलमाह
अस्मिन्निति अस्मिन्नुथे वर्षे सरेषष्ठाष्टद्वादशग
ते पापग्रहसहिते मानि नरो नीचकर्मकृत्स्यात्

नी·
३५

ताद्दशेषुयेक्रूरेतितेसतिद्रव्यस्यलाभोन अनग्रहैषद
र्येत्स्यलाभोस्ति ताद्दशेषुयेषुनरलग्नतेसतिलि
खनपवनादितोलाभोनास्ति २

जीवेशुपेक्रूरदृष्टेलग्नेद्यानिर्भयंन्दपात्
अस्मिन्वीयक्रूतेघूनेव्यवहाराद्धनाप्ता

अथानिष्टयोगावाह जीवेति शुभे वर्षलग्ना **यः ३**
मिनि ५ **लग्नायेशेत्यशालेस्याल्लाभः।**
स्वजनगौरवं सर्वोपिलाभे वितासे
सबलानिबेलानत ४ वर्षलग्नेपिक्रूरद्द
तेसतिद्रव्यनाशोरास्तःसकाशाद्भयंस्यादित्येकोयोगः
अथापरःअस्मिन्गुरावपिक्रूतावधिकारिणिघूनेसति
व्यवहारान्नाप्तिःस्यात् लग्नायेशेत्यशालेति लग्नपा
वर्षलग्नस्वामिनाआयेशेनसहेत्यशालेवर्षाधीशोवा
मुंथहेशोवायनाधीशोवालाभाधीशोवास्वल्पांशोलग्न
स्वामिनाहस्तंशेनवेन्मुथशिलंकुर्यात्तदालाभःस्यात्
स्वजनेषुमाहात्म्यंगौरवंचस्यादित्येको योगः अथान्यः
सर्वेपुनराईस्पष्टार्थमेव ४ **सवीर्येत्तःसम**
थहेलग्नेऽर्थसद्मेशुभाः तदानिखा
तद्रव्यस्यलाभेपापदृशानत ५ इत्यास
अथनिखातद्रव्यप्राप्तियोगमाह सवीर्येत् **भावः ।।**
ति सबलोमुथासहितोबुधोवर्षलग्नेस्यादर्थसद्मे
पिचेच्छुभग्रहाःस्युर्लग्नेशुभग्रहदृष्टिश्चस्यात्तदानिखात
द्रव्यस्यलाभोभवेत् यदितुलग्नेपापग्रहदृष्टिस्तदास
त्यपिपूर्वोक्तयोगेनिखातद्रव्यस्यलाभोनास्त्येव ५
इतिसमाविवेकटीकायांशिशुबोधिन्यामेकादशभावः

लग्नाद्द्वयोद्दनबलौव्ययषष्ठस्थितौ
यद्राशिगौतदुसारिफलेविचिंत्यम्

षष्ठेऽङ्गपे भ्युगमहतेथवा विनष्टवीर्ये दृष्टे खलैः।
क्षतरुग्भयादि पदं तसंस्थे १ अथ द्वादशभावस्य व्य
यपर्यायतास्ति व्ययो नाम द्वादशस्थानं स द्विविधः शुभोऽशुभश्च
तत्र सत्पात्रसपर्यया शुभो व्ययः चौरादिपदवेषा द्व्ययनाशोऽ
शुभो व्ययः अस्यादेरप्येवमेव व्यवस्था इष्टव्यः अतो व्ययविचारं
सार्द्धं वसन्ततिलकावृत्तेनाह लग्नाद्रूपाविति वर्षलग्नपतिव
र्षाधीशौ चेन्निर्बलौ द्वादशषष्ठाष्टमस्थानगतौ स्तो यद्वा शिवो
ऽस्मिन् व्ययादिसंज्ञके राशौ वर्तमानौ स्यातां तदा तदनुसा
रि फलं विचिन्त्यं यथा वर्षलग्नस्वामी तथा वर्षस्वामी वा ष
ष्ठगतः सन् व्ययादि राशिगतश्च तदा तादृशव्ययादी
नां नाशो वाच्यः एवमष्टमद्वादशस्थानस्थयोरपि लग्नेश
वर्षेशयोः फलं दृष्टव्यं अथ षष्ठस्थानस्थितस्य शुक्रस्य वि
शेषमाह शुक्र इति शुक्रेऽङ्गपे षष्ठे न स्वबले पापैः क्षतदृशा
दृष्टेन राशिसंस्थे सति भृत्यानां सेवकानां क्षतिर्नाशः स्यात्
तथा तादृशे शुक्रे चतुष्पदराशिगते सति पशुहानिः स्यात् अ
श्वग्रहणं हस्त्यादीनामुपलक्षणं एवमन्यस्मिन्नपि ग्रहे नाथे
षष्ठेऽष्टमे द्वादशे वा स्थिते जलराशिगते सति भृत्यनाशा
दिफलं वाच्यं स्थाने १

भृत्यक्षतिः खरगहा चतुरंघ्रिभ
स्थेऽन्यस्मिन्नपीदमुदितं फलमष्टमाये
व्यस्थे कुजे शशियुते तु रुगादिनाशः स्या
द्याकुलत्वमशुभोपहते व्यये वा २

अथाङ्गपभौमस्य स्थानविशेषस्य फलं वसन्ततिलकेनाह
स्वस्थे इति वर्षस्वामिनि भौमे चन्द्रसहिते दशमस्थे सति
तु रुगादीनां नाशो मनसि व्याकुलत्वं च स्यात् अथ तादृशे भौ
मे पापग्रहहते व्ययस्थे द्वादशस्थानगते वा शब्दादष्टमस्थे
वा तु रुगनाशादिफलं वाच्यम् षष्ठे रवौ खलहते

चतुरंघ्रिभस्थे भृत्यैः समं कलिरथाष्टम
रिष्फगोपि मन्देऽङ्गपे बलयुतेऽरिपुरिष्फ
संस्थे भवासनेऽप्यमे जलाशयनिर्मितिः।

अथ सूर्यशन्योरप्याङ्गपयोरशुभस्थानगयोः फलं व ३
संततिलकयाह षष्ठे इति सूर्ये वर्षस्वामिनि षष्ठगते य

वाष्टमगते द्वादशगते ऽपि वा सति पापग्रहाक्रान्ते च तन्मदराशीसंस्थे च सति भ्रातृभिः सह कलिः कलहः स्यात् अथ मंदे शनौ वर्षस्वामिनि बलयुते षष्ठद्वादशमस्थे सति भूवासेन मृकुरुजन्मभौमो निवासद्वराजिवनभूमेः स्यात् तद्भूमौ समंततो गुल्मा जलाशयानां तडागानां निर्मितिश्च स्यात् ३

स्वर्तीर्थगे कर्मणि सूर्यपुत्रे नैकत्रमर्थाधिगमश्च जीवे सूर्ये ऽन्त्यपाद्बलात्कुजे थौ बुधे भिषग्ज्योतिषकाव्यशिल्पैः ४

अथ प्रसंगात्स्थानांतरगतानामपि ग्रहाणां फलमुपजात्याह स्वर्तीर्थगे इति सूर्यपुत्रे शनौ वर्षाधीशे स्वर्तीर्थगे मकरकुंभतुलासंस्थे कर्मणि दशमस्थे सति नैकत्र मर्थाधिगमश्च जीवे गुरौ वर्षेशे धनुर्मीनकर्कस्थे दशमगते सति द्रव्यप्राप्तिः प्रकारांतरेणापि स्यात् सूर्ये वर्षेशे सिंहमेषस्थे सति दशमस्थे राज्ञः सकाशाद्द्रव्यप्राप्तिः कुजे भौमे मेषवृश्चिकमकरस्थे सति दशमस्थे स्वबाहुबलाद्द्रव्यप्राप्तिः स्यात् बुधे च मिथुनकन्यास्थे सति दशमस्थे भिषग्ज्योतिषकाव्यशिल्पैः कृत्वार्थप्राप्तिः स्यात् ४

मंदे व्ययगते ऽबले नैराश्यं दौस्थ्यमादिशेत् सूर्येहेशशिस्थाने मंदेहूजनुषोर्दिने ५

अथ निर्बलशनेः फलमनुष्टुबर्द्धेनाह मंद इति वर्षेशे शनौ निर्बले पापाक्रांते द्वादशमस्थे सति नैराश्यं प्राप्तिनाशः दौस्थ्यमेकत्रानवस्थितिश्च स्यात् ५

सर्वकर्मसु वैकल्यं वक्रेस्ते च तथा पुनः कर्मकर्मेशसहमनाथाः शनियुते स्थिताः ६

अथ वर्षेशसूर्यस्य फलमनुष्टुभाह सर्वेति सूर्ये वर्षस्वामिनि सति मंदे शनैश्चरे वर्षे जन्मकालीनचेशाक्रांतराशिगते तथा जन्मकालवर्षकालयोर्दिने पापाक्रांते निर्बले वा सति सर्वकर्मसु वैकल्यमसिद्धिः स्यात् तथा तादृशे पुनः शनौ वक्रे वास्तंगते वा सति तथा सर्वकर्मसु वैकल्यं स्यात् ५ अथ कर्मभावकर्मेश्वरकर्मसहमेश्वराणां शनिदृष्टियुतानां फलमनुष्टुबुत्तरार्द्धेनाह कर्मेति सर्वकर्मसु वैकल्यमित्यनुवर्तते स्पष्टार्थमुत्तरार्द्धम् ६

षष्ठे व्ययगे हेशे कर्मेशे च बलोज्झिते

सूतावद्धेचनशुभंतदाहुरस्तिपेतथा ७
अथदुष्टस्थानस्थस्यवर्षेशस्यफलमनुष्टुभाह पंचष्टव्ययगत
ति वर्षस्वामिनियस्मिन्कस्मिंश्चसति षष्ठगतेष्टमगतेवा
द्वादशगतेवासति तथाकर्मेशेकर्मभावस्वामिनिजन्मकाले
वर्षकालेचबलोज्झितेपापाक्रांतेस्तंगतेवा नशुभंस्यात् त
थातस्मिन्नेववर्षेस्तिपेसत्भावस्वामिषष्ठाष्टमगतेउपल
क्षणात्वान्निर्बलेपापाक्रांतेस्तंगतेवासतिनैवशुभंस्यात्
इतिश्रीगोविंदज्योतिर्विद्विरचितायांसमाविवेकटीकायांशि
शुबोधिन्यांद्वादशभावविचारःसंपूर्णः

यत्रभावेशुभफलोदुष्टोवाजन्मनिग्रहः
वर्षेतद्भावगस्तादृक्तत्फलंयच्छतिध्रुवं

अथसामान्यप्रकारेणवर्षेशुभाशुभफलद्वादशभावविचार
मनुष्टुभाह यत्रभावइति जन्मनिजन्मकालेयत्रभावेशुभफ
लोवादुष्टफलोवाग्रहोयःकश्चिदस्तिसग्रहइदानींवर्षेवातत
द्भावगःसन्तादृशःशुभफलोवादुष्टफलोवाग्रहोध्रुवंनि
श्चितंतादृक्शुभमशुभंवातत्फलंयच्छतिददाति ८

येजन्मनिस्युःसबलाविवीर्यावर्षेस्वखेशा
क्रचरमेत्वनिष्टं दद्युर्विलोमेविपरीतता
ध्यात्वल्पफलंस्यादुभयत्रसाम्ये ९ इतिद्वा
दशभावःसमाप्तः १२ अथवर्षेग्रहाणांफलपाक
कालंपूर्वोक्तमर्थविस्मरणार्थंपुनरिंद्रवज्राछंदसाह येजन्म
निस्युरिति येग्रहाजन्मकालेसबलाःस्युस्तेग्रहावर्षेविवीर्या
निर्बलाःस्युश्चेत्तदानेग्रहाइदानींततोवर्षस्यपूर्वार्द्धेस्वखेदंत्यप्र
रमेचवर्षांतरार्द्धेत्वनिष्टंदद्युः अथविपरीततायोविलोमेफलंद
द्युः यथायेजन्मकालेनिर्बलावर्षकालेचसबलास्तेग्रहावर्ष
पूर्वार्द्धेऽप्यनिष्टफलंदद्युःवर्षांतरार्द्धेपुनःसुखंदद्युः अथतुल्य
फलंस्यादुभयत्रसाम्ये यथा येग्रहाजन्मकालेसवीर्याश्चवर्ष
कालेनिर्बलास्तेसंपूर्णेवर्षेदुःखंदद्युः तत्रापिविशेषकारेण
फलभोगस्तुवक्ष्यमाणहीनांशात्यामांशक्रमेणसमानीता
यांग्रहमहादशायांमंतर्दशायांवाविदशायांवाविपश्चिद्धेवा
विदात्वकव्यइतितत्त्वं ९

श्रीगर्गान्वयभूषणंगणितविच्चिंतामणि
स्तत्सुतोनंतोनंतमतिर्व्यधात्खलमतध्वस्त्यै

नी॰ ५८

नष्टः पठति तत्सूनुः खलु नीलकंठविबुधो
विद्वच्छिवानन्तया संतुष्टैर्यदथाद्विवेचन
मिदं भावेषु सत्ताजिकात् ॥

अथ द्वादशभावात्मकस्यास्याध्यायस्योपसंहारं शार्दूलविक्रीडि
तेनाह श्रीगर्गान्वयभूषणमिति नीलकंठविबुधः सत्ताजि
कात्सतः समीचीनादार्षसदृशात्ताजिकादिसमरसिंहादिकृ
तज्जीर्णताजिकशास्त्रात् कस्यापि पंचमीताजिकमालोच्य तथा
भावेषु तनः पूर्वोक्तेषु द्वादशभावेषु विवेचनं विचारं सामान्यवि
शेषभावसहितं अदथात् अकरोत् किंभवः सत्तुष्टैः सतां निरभि
मानिनां विद्वद्दैवज्ञानां नोनां तुष्टैः संतोषाय जीर्णताजिकग्रंथ
स्यार्थो क्लिष्टो निर्णीतत्वेन पावस्यदुःकरत्वादुर्बोधत्वाच्च तत्र
सतां असंतोषः इदं तु नानाविधैर्दिग्वजाप्रशस्तनिर्दोषं निर्मि
तित्वेन स्वपार्थं स्वबोधं च निर्मितमिति सतां तोषोचितरूपं अस्य
स्वरूपत्रयं प्राग्व्याख्यातमेव दथादिति अदथादिति चानयोः
पूर्वं वृत्तमुक्तमेवेति शिवम् विद्वद्विधित्सुगणासेवितपादपद्म
गोविंदसंज्ञसुतमाधवनिर्मितायां श्रीवर्षतंत्रविवृतौ शिशु
बोधवत्यां तन्वादिभावविवृतिः परिपूर्तिमागात् १ इति
श्रीगोविंदज्योतिर्वित्सूनुर्माधवज्योतिर्विरचितायां समावि
वेकटीकायां शिशुबोधिन्यां तन्वादिद्वादशभावप्रकरणं समा

प्तम् । स्पष्टान्सलग्नान्नवचरान्विधाय रा मम्
शीन्विनात्यल्पलवं तु पूर्वं निवेश्य तस्मा
दधिकाधिकांशक्रमादयं स्याद्दशाक्रमो ऽयं

श॰

अथ पूर्वोक्तग्रहस्य शुभाशुभफलकथनस्य वत्समात्रदशा
फलकथनस्य च समयज्ञानं विना दुःशाकलमलीति द
शानयनं विवक्षुर्ग्रंथकृन्नीलकंठो दशोपयोगिनीमिति कर्त
व्यतानावदुपजात्याह स्पष्टानिति अत्र वर्षप्रवेशकाले गतेष्टा
दिवसाद्येनाशि दिना पंचांगीयग्रहान्स्पष्टान्कालिकान्स्पष्ट
लग्नं कृत्वा मतीले यद्राणि सलग्नानां राश्यो योऽपास्यपाप्य एव स
मपादयः सर्वे तिष्ठन्तु ततोत्यल्पलवमतिन्यूनांशो ग्रहं सर्वं प्रथ
मतो निवेश्य ततो द्योद्योधिकाधिकांशस्तं ततत्क्रमाद्यातिवे
श्याग्रिमो विधिः कार्य इत्यध्याहारः अयमद्वेदशाक्रमः स्यात् १

ऊनं विशोध्याधिकतः क्रमेण शेषं विशा
हाशकशेषकैक्यं सर्वाधिकांशोन्मितमेव
तत्स्यादनेन वर्षमितिस्तु भाज्या २

स

अथैवमंशादिकान्ग्रहान्विन्यस्याथेमं विधिमुपजातिमा
माह ऊनमिति मुथहांशकानिति ऊनं सर्वग्रहापेक्षयाति
न्यूनांशं ग्रहमादौ निवेश्य मंपरस्मात्तदपेक्षया अधिकांशा
मुथहादि शेषान्पुनरिमं परस्मादेतदपेक्षया बहूंशा मुथहादि
शेषा एवं सर्वे ग्रहाः स्थाप्याः परस्मादग्रेस्थाप्याः एतेषान्या
षा संस्तका ग्रहाः स्युः अथ विमुथहांशकानां सर्वग्रहाणा
यानि शेषाण्यवशिष्टानंशादीनि तेषामेकत्वविधेयस्तत्त
दपेक्षया अधिकांशो शेषो ग्रहस्तत्तस्य मेवस्वादितिस्त्या
स्मिरेव शब्दस्यावधारणार्थत्वात् अनेन सर्वाधिकांशा
न्मितेन शेषकेकोन वर्षमितिः सौरी सौरसावनी भा
न्यासलब्धदिनादिकं तस्मिन्वर्षे फलांको भवति सौरीव
र्षमितिर्दिनादि ३६- सौरसावनी चैषा ३६५।१५।३१।३
ततोनेन लब्धफलांकेन पूर्वस्थापितान् शोधितांने
शगणयेत् तथा ऊनेन मुथहस्य दशायाः दिनादि
कं दिनघटीपलविलात्मकं मानं परिमाणं भवेत् खलु
एवं दशा दिनान्यानी यथा स्थानांकेशास्ता दशा
दशाः निःफलानि शुभाशुभानि निगदेत् ब्रूयात् दैववित्

मुथहांशकांस्तान्गणयेदनेन लब्ध २।३
फलांकेन भवेद्दशायाः मानं दिनाद्यं ख
लु तन्मुथहस्य फलान्यथासां निगदेद्दशा
अथ दशोदाहरणार्थं ग्रहाः स्पष्टलग्नस **नात् ३**
हिताः लिख्यन्ते यथा तत्र राहुकेत्वोर्दशानभिधानाद्र
हिताः सलग्ना ग्रहा राशिवर्जिताः स्थापिता यथा तत्र
प्रथमतोऽ तिखलो यो ग्रहः लिख्यते ततः किंचित्किंचि
दधिकांशक्रमेण चंद्रस्ततो बुधस्ततः सूर्यस्ततः शुक्र
स्ततो लग्नमिति क्रमेणहीनांशग्रहन्यासः ततऊनवि
शोध्याधिकतद्व्यत्ययंविधिः कार्यः यथा ऊनांशो ग्रहः
प्रथमतो लेख्यः सगुरुः १५-११८ अन्यस्माच्चंद्रात् ३।५६
।३३ शोधितः शेषं २।१६।१५ चंद्रायः स्थापनीयं अथाप
मपि चंद्रः परस्मात् बुधात् शेषभौमादिस्थाप्या
मित्यनयादिशा सर्वेषां ग्रहाणां पात्यशालिखिताः

नी·
३८

यथा पूर्वांयार्ताशानां योगोंशादिकः २५।४०।४९ अयं सर्वाधिकां
शालग्नेन २९।४०।४९ तुल्यो जातोऽतः शुद्धो योगोयम् अथाने
न योगेन वर्षमितिर्भाज्या तत्र सौरीवर्षमितिः षष्ट्याधिकांशात्मा
यमंशा ३९ अत्रैते भाज्यकेऽकत्रयमस्तीति तुष्णायां घस्त्रयं षष्ट्यास
वर्णिता जाता विकला: १२९९०००० एवं भाजकेंशाः षष्ट्यासव
र्णिताधस्तनकलायुक्ताः ७८० पुनरेतौ षष्ट्यासवर्णितौ यस्या
विकलात्विता जाताः १०७२९९ एवमुभयोर्भाज्यभाजकयोस्तु
ल्यजातीयता भवति अथ यत्सवर्णितेन भाजकेन सवर्णितेन भा
ज्ये भक्ते लब्धो दिनघटीपलात्मको ध्रुवकः १२।४।५७।२५।

सू	चं	मं	बु	बृ	शु	श·	ल·
३ ३६ ५८	५ ३ ५६ ३३	२ ६ २३ ५४	३ ६ २४ २२	३ १ ५ २८	२ २५ [illegible] २०	० २५ २८ ३६	७ २ ४० ४५
९ ३६ ५८	३ ५६ ३३	६ २३ ५४	६ २४ २२	१ ५ २८	५ ३ २०	२५ २८ ३६	२९ ४० ४५
जी	चं	भौ	बु·	सू	श·	शु	ल
१ ५ २८	३ ५६ ३३	६ २३ ५४	६ २४ २२	७ ३६ ५८	२५ २८ ३६	२५ २९ २०	२७ ४० ४९
१ ५ २८	३ ६ २५	२ २० २१	० ० २८	३ २३ ३६	५ ४१ २८	९ ५ ५१	४ ३८ २२

जी	चं	भौ	बु·	सू	श	शु·	त	यो
२२ १२ ५ ७	२५ ४५ ६० २८	२८ २ ४· २९	० ५ ४३ २३	४१ २३ ३२ २६	५९ ४० ४९ ५८	२२ ४२ ४० ३·	५६ ५२ २० २९	३६ २५ ३९ ३·
सू	जी	चं	भौ	बु	सू	श·	शु·	ल
३ ९ ३६ ५८ ०	४ २ ५९ ३५ २२	६ २० १४ ५६ ३१	२९ २६ ५४ २· ३४	५· २० ५९ ५८ ४१	७ ५ ४० ४४ ५६	९ २४ ३· २७ १०·	१ २२ २५ २८ २१	३ ९ ३६ ५५ ०

२२ २२ ३० ०	२५ २५ २९ २०	२० ३६ २५ ५५	० ५ ३८ ३०	४- ४० ५६ ५·	६८ ४ २ २४	२२८ ५८ ३१ १	५६ ३ १० ४९	शी· २६० ०

अनेन ध्रुवकेण सर्वे भाज्यांशाः गोमूत्रिकागुणनेन गरूपदिष्टेन गुणिताः षष्ट्यासंभाज्या यथा परियोजिताः
संजातानि गुर्वादीनां ग्रहाणां सलग्नानां दिनघटीपलविप
लात्मकानि दशामानानि सौराणि मानानि अथ सांप्रदा

यिकाः कस्मिन्काले दशाप्रवेशो जात इति संशयं वार्षिकी
सौरसावनीभुक्तिमंगीकृत्य ध्रुवकदशाहांश्च साधयेदिति यथा
सौरसावनी वर्षभुक्तिर्दिनानि ३६५।१५।३१।३० सवर्णिता
जाताः १३१४९१३।१३० साकलितदिनेन तेनैव भाजकेन २०७२५९
भक्ताल्लब्धो दिनादि ध्रुवकः १२।२५।२९।४४।४५ अनेन ध्रुव
केन सर्वेपि पात्यंशाः प्रागुक्तप्रक्रियया यथायोगं गुणिता जाताः
सर्वे ग्रहाः सौरसावनदिनघटीपलात्मिका दशाक्रमाः अ
थाद्यापाठश्च हृद १४ बुधे सूर्योदयाद्गतघटिकाः ५४ पलानि २१
तत्समये कुंभलग्ने तद्दशाप्रवेशो जातस्तस्मिन्नेव क्षणे ग्रह
महादशाप्रवृत्तातस्मात्प्रमाणसौरसावनदिनानि २२।३२
५।१९ अनेन योजितो वर्षप्रवेशकालिकमार्तदिनादि २७।१२।२९
५ समतर्दं जातं वारादि ४।१२।२९।१९ श्रावणशुद्धचतुर्थ्यां
शुक्रवारे सूर्योदयाद्गतघटी ३ १२ पल २९ विपले १९ स्वतस्य
द्वितीयस्य चंद्रस्य दशाप्रवेशोभूत् तत्सौरदशाप्रवेशार्कः ४
१।४१।२५।१२ अयमतीव स्थूलः पंचांगीयसूर्येणासहावि
संवादान्नकरणं तदुपपत्तिश्च तन्निदर्शनं चट्टदहीकार्यां
सालायां पित्रचरणैरविस्तरशमभिहितं ततएवावधार्य
एवं सिद्धेस्मिन्प्रग्रहदशाप्रवेशकाले चंद्रस्य सौरसावनदशा
प्राप्तिं नूयोजयित्वा नदर्थमाणाभौमादिग्रहाणां दशाप्रवे
शकालस्तत्तन्मासपक्षतिथिवारेषु हस्ताधिया स्वधिया ज्ञे
याः २।३ अथ शोधितग्रहाणां यथा शादिसाम्यमादिकान्त
राश्चोध्यमाने सति क्रियतां ग्रहाणामंशादिसाम्यं चेदाग
तं तत्समये बलिनः पंचवर्गीबलेनाधिकबलस्याद्यादा
शा ततो बलहानिक्रमेणान्येषां दशा इत्यर्थः अत्र लवा
दिसाम्ये इत्येव वाच्ये अंशादिसाम्ये इति उक्ते शोधितांपा
पग्रहाणां सममभीर्णस्तमभीविनपदतदर्थं सहृदयास्तर्विव
तितः अथ स्पष्टार्थमुदाहरणं प्रदर्शयति तत्र होरांशाः
पात्यांशाश्च ग्रहालिखिता इमे अत्र त्रयाणां सूर्यबुधशुक्रा
णां परस्परमाधिकानांतुल्यांशकता जाताः ३ तः प्रागुक्ता
नीत्युत्पन्नध्रुवकेणादशाहाः तुल्या एता वभूव परं तेषां मध्ये
सूर्यो दशाबलिनस्ततो बलह्रासक्रमेण तयोर्दशे इत्यर्थः
इत्यनेव्यावस्थ्युः अपरेत्वेवं आचरस्थुर्वीर्यो अथ राशीन्वि।

नी॰
२६

ह्रायावशिष्टानां ग्रहाणां केवलानां मंशानां साम्यं प्रत्यक्तोस्ति
तत्रान्यस्यैकस्यांशाधिक्यं कीर्तितं तस्यैवांशाद्यवशिष्टं स्यादन्ये
षांतु शून्यमेवावशिष्टं तत्रा
येषां शून्यमंशाद्यवशिष्टं ते
षां दशा तत्र गइति फलितो
र्थः ॥॥॥॥ ॥

ग्रहाः	[illegible]	सू	बु	गु	भौ	श	ल	जी
हीनांशाः	५	० ८	२८ २२	२५ २८	२८ २०	२० २५	२३ २०	२८ ४
	३ ५	४ १	४ २	४ ३	३ ८	२ ५	३ २५	४ ५

ग्रहांशसाम्ये बलिनो दशाद्या बलस्य साम्ये लग्नतस्तु पूर्वा साम्येपि लग्नस्य खगेन चिंत्या बलाधिका लग्नपतेर्विचिंत्या ४

एवं सति विनिगमनाविरहात्कस्य दशा भवति केषां च न स्य
तीति संशये निर्णयमाह ग्रहांशसाम्येइति राशिं विनांग्र
हादि यमानायेषां स्तेषां साम्ये तु स्यात्तेसति बलिनः पाप
तामंशादिसाम्यमस्तितन्मध्ये योधिकबलस्तस्याद्या दशा
स्यात्ततोन्येषां तद्दशाभावः शून्यावशेषत्वाद्दशादिनासंभवा
त् अथ्यासोदाहरणं प्रदर्श्यते यथा अत्र यथा संप्रदायं ग्र
हस्थाइस्थ्वा अथेदानीमेवोक्तेपक्षेस्वसंमदायानुरोधे
नताद्दीनांशापात्यांशकरणे नास्येन्यथावबल्युस्तइतन्म
तमुपपाद्यतइदाहरणं च प्रदर्श्य पश्चात्तद्याख्या ह्रषणा
मुदाहरणं तत्रे युक्तो योगं एवं लग्नसकलांशी एदेवतानं गी
करणं चास्ति तत्र चरणाकृतायां हरीकायां रसालायां
महतां प्रबंधेनाभिहितमस्ति तदेतत्सर्वं तत्र एवावधार्यं
मन्तस्मि न्मतेवालिनो दशेत्येवं वक्ते च नत्र बलिनो दशाद्ये

जी	चं	भौ	ल	सू	शु	बु	गु
५ ० २५	० १६ ४	१२ ४२ ५	१२ ४२ ५	१२ ४२ ४५	७ १८ १५	२३ ५ ४८	१८ ४ १२
४ ० २५	३ १६ २५	५ १६ ८	० ० ०	० ० ०	४ ४५ ४५	६ २२ १२	७ ४१ २४

त्यन्येषां दशादिनाभा
वात्राद्यपदोक्तिर्व्यर्था
सत्यं प्रथमव्याख्याने
चारितार्थमस्तिद्वितीय
यव्याख्याने माह्लामर्थ्या
देवतदभावसिद्धेः अथ तत्र तत्पदेयदि तुल्यांशकानां ग्रहा
णां कलादिकं पृथक्करणीयमिति तथाशोधने पि क्रियमाणे
किंचित्कलादिकमवशिष्यतामर्हतितराणांगुरुकरीत्येव दे
शाक्रमइतिसर्वं वादिसिद्धं नत्र यदा पुनर्यादीनां तुल्यांशा ॰

नां बलसाम्ये स्यात्तदा कस्य पूर्वं दशेत्यत आह बलस्य साम्ये इति
पंचवर्गीरीत्या यावतां तत्स्थानां बलसाम्यमागतं चेत्तदाऽ
त्र गतेस्तावतां मध्ये यस्याल्पीयसी गतिः स एव तस्य पूर्वा द
शा स्यादन्येषां तु पश्चाद्भवेत् ननु चंद्रलग्नयोर्द्वयोर्दशादि साम्यं
चेत्तदा कस्याद्या दशा स्यात् न च बलवत्तेन निर्णयो भविष्य
तीति वाच्यं नहि लग्नबलं केनाप्यानीतं यद्दशानिर्णयः स्या
दित्यत आह साम्ये विलग्नस्येति वर्षविलग्नस्याभीष्टग्रहे
ण सह दशादि साम्ये सति तदा लग्नस्य बलादिकं चिंत्यं लग्ना
पते र्लग्नस्वामिनो बलवशाद्धि चिंत्यं लग्नस्वामिबलमेव ल
ग्नबलमित्यर्थस्तेन दशानिर्णयः कार्यः इति तात्पर्यार्थः
उपलक्षणं चैतत् यदा ग्रहद्वयादिसाम्ये सति लग्नेशग्रहयोर्ब
लसाम्यमस्ति तदा कस्याद्या दशेति संदेहे लग्नाधीशस्य या
गतिः सैव लग्नस्य गतिरिति मनसालोच्य तद्दशाद्याद्यदशा
निर्णयः उक्तं च ताजिकसारे वीर्यसमाने मत्र खेटकेऽत्र तस्मा
त्तोन सालग्नप खेटयोर्हि यस्याल्पभुक्तिः खलु पूर्वकोसौ तेया
ग्रहस्तेर्गृह पाकमार्ग इति ननु ग्रहेन लक्षणपालमाधीश उ
च्यते पूर्वकः पूर्वदशाभोगवानित्यर्थः न तु यः समलग्नानां
कियतां ग्रहाणां मध्यादि साम्यं च स्यात्तस्य गतिसाम्यं चास्ति त
दा केनोपायेनाद्यदशापतिनिर्णयः अतोऽच्यते गुरुसंप्रदा
यान्निर्णयः आयुः कृतं येन हि यत्तदेव कल्याद्दशास्याप्रबल
स्य पूर्वा साम्ये बहूनां बहुवर्षदस्यात्तेषां च साम्ये प्रथमोदि
तस्येति च यादवोक्तेः यथा बहूनां बलसाम्ये च सति प्रथमो
दितत्वेन निर्णयः क्रियते जातके तथा पिताजिके सकल
साम्ये प्रथमादौ ये य उदितः सूर्यसंनिधिवशेनोदयप्रामः का
तिष्टेनोदयतीति निजसंपारस्थला द्वहिर्निर्गतस्तस्याद्यादशे
त्यर्थः तदनंतरं य उदितस्तस्य पूर्ववद्व्यवस्था बोध्या ननु त
त्रापि यस्य द्वयोरपि युगपत्सूर्यसंनिधिवशेनोदयोऽभूत्तदा
पूर्वकस्य दशेति चेत्तत्र प्रथमोदितस्येति पदे तत्राहत्येकशो
पाणामन्यतमपदस्याश्रित्याप्यर्थलाभपरं तृतीयको यद्वानी
मेवोक्तः द्वितीयस्तु प्रथमं स्वर्वे मदितः उक्तः सूर्यचंद्रभौमबुधा
गुरुशुक्रशनयः इति क्रमेणाभिहितास्तेषामाद्यादशेत्यर्थः य
था बुधापेक्षया भौमस्याद्योऽभिहितस्तस्याद्यादशान्येषां त
प्रागवद्व्यवस्था ननु प्रथमोदितस्येति पदस्यार्थद्वयेन निष्प
न्नेऽप्येवं विधे विषये केन पक्षेण योऽन्वकं विना निर्णयः स्या
दत उच्यते पूर्वदस्याद्वर्षसाम्ये रवेः प्रागुदितोदशामिति वादरा
यणोक्तेः बहूनां पूर्वपक्षातः प्रथमभिन्नत्वेनोदितस्याद्यस्य
स्येति पद्यस्योक्तेस्य सूर्यसान्निधिवशेनैव मुख्यनिर्णय एवं

त्वं तत्रापि यदि संदेहस्तर्हि वद्दितीयः पक्षो नान्यथेति जात
के यथाव्यवस्थातथा मया पितानि केव्यवस्थेत्यलमतिप्रस
ंगेन अत्र तान्त्रिकशास्त्रविदोक्ता। नाविंशोद्दशामानुः पा
के राशिसहितानामेव ग्रहाणां हीनराशिक्रमेण दशामा
नुः अपरे ग्रहभोग्यभागेभ्यो दशामानुः अन्यथा राश्यादि
ग्रहाणां प्रकारांतरेण दशामानुः अत्राप्यपरोशास्त्रस्तना
नामानुरपरे तस्मिंद्दशामानुराद्युविकाः कालहोरोप
रिसमानामेव ग्रहाणां दशामानुरस्त्येवमनेकानि त
न्त्राणि तान्यस्मिन्नित्युच्यते इह टीकायां रस्यालाया मा
लिख्य सोपपत्तिकानि सोदाहरणानि व्याख्यातानि
।नानि निमित्तस्यैर्विंद्धदैवसंस्तत्तप्रावधाय्याणि ग्रंथभ
यस्त्वभयादप्रसिद्धत्वाच्च नास्माभिर्लिखितानि ४

दशारवेः पूर्णबलस्य लाभं गजाश्व
हेमांबररत्नपूर्णं मानोदयं भूमि
पतेर्ददाति यशश्च देवद्विजपूजनादेः

एवं दशाकालं तत्पूर्वापरीभावं च निर्णीय दशाफलानि
वाच्यानि तत्र समतावि वेकोक्तप्रकारेण ग्रहाणाम् उत्तममध्य
माधमनष्टबलानुसारेणैव वाच्यानि उक्तं च तामसेनेन उ
त्तममध्यमाधमानष्टानु ग्रहानुक्त्वा दशाफलं तत्क्रमे
णैव वदामि प्रत्येकं च चतुर्विधमिति तत्र पंचदशावि
शोपकाधिको ग्रहो दशान्त यावद् उत्तमबलः विंशत्यंशो
यावत् पूर्णबलः दशविंशोपकाधिको ग्रहः पंचदशांतं या
वन्मध्यबलः पंचविंशोपकाधिको ग्रहो दशान्तं यावद
धमबलः पंचोनो हीनबल इति दैवज्ञसंप्रदायः अतो व
शाफलासु पञ्चाति(?) द्वंदोभिर्विंशोपकामत्वात् पूर्णबल
स्य सूर्यस्य दशाफलमाह दशा रवेरिति स्पष्टार्थः ५

दशा रवेर्मध्यबलस्य सर्वमिदं फलं
मध्यममेव धत्ते ग्रामाधिकारव्यव
सायधैर्यैः कलत्रमानाय सुखादि

लाभः ५

अथ मध्यबलस्य रवेर्दशामाह दशा र
वेर्मध्यबलस्येति इदं सर्वं पद्योक्तस्य स्पष्टार्थ
६ ॥।

दशारवेरल्पबलस्य पुंसां दस्तानिद्रःखंब नैर्विवादात् मतिभ्रमेपितस्करजैर्वा तेजोविनाशनेयषेणमप्यरिभ्यः ७

अथाल्पबलस्य रवेर्दशाफलमाह दशारवेरल्पबलस्येति स्पष्टार्थ यषेणापराभवे ७

दशारवेर्नष्टबलस्य पुंसां नृपादिपीडां भयमर्थनाशं स्त्रीपुत्रमित्रादिजनैर्विवादं करोति बुद्धिभ्रममामयंच ८

अथ नष्टबलस्य रवेर्दशाफलमाह दशारवेर्नष्टबलस्येति स्पष्टार्थम् ८

लग्नाद्रविः षष्ठिदशायां संस्थो निंद्योपि दत्ते शुभमंह मेव मध्यत्वमूनः शुभतां च मध्यो यातीत्यमतेन शुभः शुभः ९

अथ सूर्यस्य स्थानविशेषो वास्थितस्योक्त दशाफले शुभफलतारतम्यमिंद्रवज्राछंदसाह लग्नाद्रविरिति रविर्निंद्योपि निर्बलोपि उपचयस्थानगतः सन् स्वदेसत्फलमस्या दशायां शुभफलमर्थं ददातीत्यर्थः एवम् उपचयस्थानगोपि रविर्हीनबलोनिकृष्टबलोपि स्वल्पशुभफलदः स्यात् तथैवोपचयस्थानगतो मध्यमबलोपि ~~स्वल्पशुभफलदः~~ उक्तस्थानरहितो ग्रहो यथोक्त फलद एवानिःसंशय एवं सर्वत्रापि व्याख्येयम् ९

अथ चंद्रस्य इंदोर्दशा पूर्णबलस्य दत्ते शुक्लोबरस्त्राणि मौक्तिकाद्यं स्त्रीसंगमं राज्यसुखं च बल्लोभूमिलाभं प्राप्नोति बलाभिवृद्धिम् १०

अथ पूर्णबलस्येंदोर्दशाफलमिंद्रवज्रयाह इंदोर्दशेति स्पष्टार्थम् १०

इंदोर्दशा मध्यबलस्य सर्वमिदं फलं मध्यममेव दत्ते वाणिज्यमित्रो वरगेहसौख्य

धर्ममतिः कृषिगानोन्नलाभं ॥११
अथ मध्यबलस्येंदोर्दशाफलमाह इंदोर्दशा मध्यबलस्ये
ति स्पष्टार्थ ॥ इंदोर्दशा स्वल्पबलस्य दत्ते
कफामयं कीर्तिविनाशमाशु मित्रादि
वैरं जननेऽकर्मीयार्थमार्थनाशं खरवम
अथाधमबलस्येंदोर्दशाफलमाह इंदोर्द। ल्पतत्र १२
शा स्वल्पबलस्येति स्पष्टार्थम् १२
शीतामयं ह्रीं स्वतमित्रवैरं देहस्थं च दत्ते।
विरसान्नभुक्त इंदोर्दशा नष्टबलस्य लो
कापवादभीतिधननधर्मनाशं १३
अथ नष्टबलस्येंदोर्दशाफलमिंद्रवज्रयाह इंदोर्दशा नष्टबल
स्येति स्पष्टार्थम् १३ षष्ठाष्टमो वैनरराशिसं
स्थो निंद्योपि दत्ते शुभमेव शायी मध्यत
नुः शुभतां च मध्यां यातीन्यमिंदुः सशु
भः शुभः स्यात् १४ अथ चंद्रस्य दुष्टस्थानावस्थिता
फलतारतम्यमिंद्रवज्रयाह षष्ठाष्टमोत्येति षष्ठाष्टमस्थ
गतचंद्रस्याफलमपचयाभिस्वरवद्दुष्टम् नदिक्तस्थानगत
चंद्रदशाफलमुपचयाभिस्वस्वंद्दुष्टमिति निकृष्टोर्थः स्पा
अथ भौमस्य दशापतिः शुभोव ष्टार्थः १४
लोमहीजः सेनापतित्वं तनुते नराणां
मयं रणोविद्भमहेमरक्तवस्त्रादिलाभं पि
अथ सबलस्य भौमस्य दशाफलमाह यसाहसत्वं १५
दशापतिरिति स्पष्टार्थम् अन्यासाध्यस्य कार्यस्य स्वयं कर
णं साहसं मतिर्यस्य स प्रियसाहसस्तस्य भावस्तत्वं १५
दशापतिर्मध्यबलो महीजः कुलानुमा
नेन धनं ददाति राजाधिकारोप्यवनत्व
रत्नं तेजस्विनां कांतिबलाभिवृद्धिम् १६

अथ मध्यबलस्य भौमस्य दशाफलमाह दशापतिर्मध्यब
लइति नत्परत्वं गतानां रोहणमतस्तरत्वं १५

दशापतिर्मध्यबलो महीजो ददाति पि
त्तोत्थरुजं शरीरे रिपोर्भयं वै धनमाश
नोऽस्य कष्टं च वैरं स्वजनैश्च शश्वत् १६

अथ स्वल्पबलस्य भौमस्य फलमपीहैवानुयाह दशापतिः
स्वल्पबलइति असक्तदेहाचिरशाव स्पष्टार्थम् १७

दशापतिर्नष्टबलो महीजो विवादम
ग्नेनयं इति वा चौराद्भयं रक्तरुजं च
रं च विपत्तिमन्यस्य हन्ति च तत्र १८

अथ नष्टबलस्य भौमस्य दशाफलमाह दशापतिर्नष्टबल
इति स्पष्टार्थम् खर्जुक इति १९

त्रिषष्ठायगतो भौमो नष्टवीर्यः शुभप्र
दः मध्योपहीनः शुभो मध्यः शुभोऽन्यत्र

अथोपचयस्थानगतस्य भौमस्योक्तदशा शुभावहा
पालेशुफलतारतम्यमतु भाह त्रिषष्ठायेति स्पष्टार्थ

अथ बुधस्य दशापतिः सू सूर्यवद्व्याख्येयम्
र्णबलो बुधश्च यशोभिवृद्धिं गणितात्
त्सशिल्पात् तनोति सेवासफलां न्द
पादे हन्ति च वैरं ह्यगणोदयं च २०

अथ सूर्णबलस्य बुधस्य दशाफलमाह दशापतिः सूर्ण
बलो बुधश्चेदिति स्पष्टार्थम् हृतं हृतकर्म देहस्य दोषरा
हितं गुणोदयं तनोति २० दशापतिर्मध्यब
लो बुधश्चेद्गुरोः सहायो लिपिशिल्प
काव्ये धनोभिदायी सहात्मित्रवधूस
मागमं मध्यबले सभौमे २१

अथ मध्यफलस्य बुधस्य दशाफलमाह दशापतिर्मध्य
बलो बुधश्चेदिति स्पष्टार्थम् २२

दशापतावल्पबलेबुधेस्यान्मानस्यना
शः स्वजनापवादः अकार्यकीप्रस्वल
नाद्यानिष्टं धनव्ययं रोगभयं च विशात्
अथाल्पबलस्य बुधस्य दशाफलमाह दशापता २२
विति स्पष्टार्थम् अपवादोऽभिशापः २२
दशापतौ हीनबले बुधे स्यात्स्वबुद्धिदो
षोद्भवबंधभीतिः हृद्वेगनिर्वातकफा
मयार्तिनिधानविनस्य च नापि लाभः
अथ नष्टबलस्य बुधस्य दशाफलमाह दशापतौ हीन २३
षडष्टांत्येन तरंलंस्थो नष्टो ज्ञेयो बलेति स्पष्टार्थं २३
ध्यशुभप्रदः मध्योहीनः शुभो मध्यः।
अथ दुष्टस्थानस्थितस्य बुधस्य शुभोत्तमस्वभाव
दशाफलतारतम्यमनुष्टुभाह षडष्टांत्येति
स्पष्टार्थमपि व्याख्येयम् २४ हृः २४
अथ गुरोः गुरोर्दशा पूर्णबलस्य दत्ते मा
नोदयं राजसमूहतुल्यं कीर्तिं च लाभो
पचयं सुखानि राजसत्कारविरिपुरोगा
अथ पूर्णबलस्य गुरोर्दशाफलमाह गु नाशं २५
रोर्दशेति स्पष्टार्थम् ॥ २५
दशागुरोर्मध्यबलस्य धर्मं मतिं साधि
त्वं च पमंहि वर्गः तनोति मानार्थसुख
भिलाष सिद्धिं स उत्साहबलातिरेकम्
अथ मध्यबलस्य गुरोर्दशाफलमाह दशागुरोरल्पब २६
दशागुरोरल्पबल लसेति स्पष्टार्थम् २७
स्य दत्ते रोगं रहितं च मध्यारिभीतिं क
र्णामयं धर्मधनप्रणाशं वैराग्यमर्थो
चयं न चापि किंचित् २७ अथ नष्टबलस्य गुरोर्द
बलस्येति स्पष्टार्थं २८ शाफलमाह दशागुरोर्नष्ट

षडष्टरिष्फेतरगोग्रहर्निर्घोर्ईसत्फलः
मध्योद्दीनः शुभोमध्यः शुभोत्पन्न शुभा
अथग्रहोदृष्टस्थानावस्थित्या दशाफलतार वहः २९
तम्यमनुष्टुभाह षडष्टरिष्फेति स्पष्टार्थं चेन्द्रवज्राख्येयं २९
अथशुक्रस्य दशास्थगोः पूर्णबलस्य
सौख्यं स्वगार्थवेश्मांवरकामिनीभ्यः
हयादिलाभः स्वतकीर्तितोषानेरुस्य
गांधर्वरतिःपदाप्तिः ३० अथपूर्णबल
स्यस्थगोर्दशाफ
लमाह दशास्थगोरिति स्पष्टार्थं गांधर्वेन्द्रवं ३० ॥
दशास्थगोर्मध्यबलस्यदत्ते वाणिज्य
तो योगामनेकषश्च मिष्टान्नपानाव
रभोगलाभंमित्रार्थयोषितस्वतसौख्य
अथमध्यमबलस्यस्थगोर्दशाफलमाह लाभम् ३१
दशास्थगोर्मध्यबलस्येति स्पष्टार्थम् ३१
दशास्थगोःस्वल्पबलस्यदत्तेमतिभ्रमं
स्थानयशोर्थनाश कदन्नभोज्यंबस
नामयातिं स्त्रीपतवैरकालमप्यरिभ्यः
अथाधमबलस्यस्थगोर्दशाफलमाह दशास्थगोः ३२
स्वल्पबलस्येति स्पष्टार्थम् ३२
दशास्थगोर्नष्टबलस्यदत्ते विदेशया
नं स्वजनैर्विरोधं पुत्रार्थभार्याविपदो
रुजश्च मतिभ्रमोपिव्यसनैर्महच्च ३३
अथनष्टबलस्यस्थगोर्दशाफलमाह दशास्थगोर्नष्टब
लस्येति स्पष्टार्थम् ३३ षडष्टरिष्फेतरगो
स्थगोर्निर्घोर्ईसत्फलः मध्योद्दीनः शु
भोमध्यः शुभोत्पन्न शुभावहः ३४
अथदृष्टस्थानावस्थित्यास्थगोर्दशाफलतारतम्यमनुष्टु
भाह षडष्टरिष्फेति स्पष्टार्थमेतच्चेन्द्रवज्राख्येयम् ३४

दशाशनेः पूर्णबलस्य दत्ते नवीनवेश्मां
बरभूमिसौख्यं आरामतोयाशयनि
र्मितिश्च म्लेच्छातिसंगान्नृपतेर्धनाप्तिः
अथ पूर्णबलस्य शनेर्दशाफलमाह दशाशनेः पू ३५
र्णबलस्येति स्पष्टार्थं पद्यम् ३५

दशाशनेर्मध्यबलस्य दत्ते खरोष्ट्रमा
षांऽज्जतोयधनाप्तिं वृद्धांगनासंगमदुर्ग
रक्षाधिकारं विनताविरसान्नभोगः ३६
दशाशनेः स्वल्पबलस्य पुंसां तनोति दुःखं रिपुतस्करेभ्यः
दारिद्र्यमात्मीयजनापवादं रोगं च नीचातिलकोपमुग्रम् ३७
अथ मध्यबलस्य शनेर्दशाफलमाह दशाशनेर्मध्यबल
स्येति स्पष्टार्थम् खरा गर्दभाः उष्ट्राः प्रसिद्धाः ३६ अथा
धमबलस्य शनेर्दशाफलमाह दशाशनेः स्वल्पबलस्ये
ति स्पष्टार्थम् ३७ दशाशनेर्नष्टबलस्य पुं
सामनेकधा दुर्व्यसनानि दत्ते स्त्रीपु
त्रमित्रस्वजनैर्विरोधं रोगाभिवृद्धिं मर
अथ हीनबलस्य शनेर्दशाफल
माह दशाशनेर्नष्टेति स्पष्टार्थं ३८ णेन तुल्याम् ३८
त्रिषष्ठलाभोपगतो मंदो निंद्योऽपि स
त्फलः मध्योहीनः शुभो मध्यः शुभो
ऽत्यंतशुभावहः ३९ अथ शनेः स्थानविशेषाव
स्थित्या फलतारतम्यमनुष्टुभाह त्रिषष्ठलाभेति स्पष्टार्थ
मपि सूर्यवद्व्याख्येयम् ३९ अथ लग्न दशात
नोः स्वामिबलेन तत्फलं ददातीत्य
परो विशेषः चरे शुभा मध्यफलाद्य
मा च द्विमूर्त्तिभे स्याद्विपरीतमस्थिरे ४०
अथ लग्नदशाफलं विवक्षुस्तत्स्वामिफलातिदेशं चरा
दिलग्नराशिकाणवशेन फलतारतम्यं चोपेन्द्रवज्रोपजा
तिकयाह दशातनोरिति अनिष्टमिति तनोर्लग्नस्य

दशास्तत्स्वामिनो भौमादेः फलेन सदृशं फलं ददातीत्येव तत्रापि लग्न
स्वामिनोर्थादितत्त्वग्रहो ज्ञातव्यः स्थित्योत्तमफलतारतम्येयाः अथ लग्न
ग्रहदशायामन्यो विशेष उच्यते चरे चरलग्ने सति प्रथमद्रेष्काणो यदि ल
ग्नं तदा शुभदा स्वामिफलमध्ये शुभाधिकेत्यर्थः यदि द्वितीयद्रेष्का
णस्तदा दशा मध्यफला स्वामिफलमध्यमा तु शुणामित्यर्थः एवमग्रे
पि ज्ञातव्यम् द्विमूर्तिद्विस्वभावराशावस्माच्चरलग्नाद्द्रेष्काणवशे
न विपरीतम् सं स्थिराद्विस्वभावराशौ लग्नगते प्रथमद्रेष्काणे स्तदा
दशाधमफला यदि द्वितीयद्रेष्काणस्तदा स्यान्मध्यमफलदा यदि
तृतीयो द्रेष्काणस्तदेष्टमुत्तमफलदा दशा यदि तृतीयो द्रेष्काण
स्तदा सममध्यमफलदा दशेत्यर्थः एवं क्रमेणाधिरावार्यैः यवनो
द्विभिर्द्रेष्काणवशाल्लग्नदशायाः फलमुक्तं ४०

**अतिशुभमिष्टं च समं स्थिरद्वितीक्रमाद्दृकाणैः फ
लमुक्तमाद्यैः सत्स्वामियोगेक्षणतः शुभं
स्यात्पापेक्षणात्कष्टफलं वाच्यम् ४१**

अथ तत्राप्यपवाद उच्यते तत्स्वामीति तल्लग्नं सद्भिः शुभग्रहैः स्वामि
नाथा युतमीक्षितं वा चेत्तस्मात्तदानिष्टमपि फलं शुभं शुभोदर्कं स्या
त् शुभे चेच्छुभतरं स्यात् यदि तल्लग्नं पापग्रहैः स्वामिवर्जितैर्वी
क्षितं [illegible] तिनं वा चेत्स्यात्तदा शुभफलमपि कष्टोदर्कं वाच्यं कष्टं
चेत्कष्टतरं स्यादित्यर्थः ४०-४१ इति दशाफलानि ॥

**अथान्तर्दशा दशामानं समासमानं प्रकल्प्यो
क्तेन वर्त्मना अन्तर्दशाः साधनीयाः पाकांश
पाकवशेन च ४२**

अथैकैकग्रहदशायां स्थूलफलमपि सक
लग्रहसम्बन्धि सूक्ष्मफलज्ञानार्थमन्तर्दशा
कालानयनमनुष्टुभाह दशामानमिति पीनांशा पात्यांशा ग्रहसमस्त
ग्राणामि[illegible]पक्षमि तत्रोक्तेन वर्त्मना यथा पात्यांशयोगेन मेयुल
ब्धदिनादिकं सोऽन्तर्दशाध्रुवको ज्ञेयम् तेन ध्रुवांकेन प्राप्ति[illegible]पादितोः
पात्यांशाः गुणनीयास्तथा कृते सति तत्तद्ग्रहस्यान्तर्दशामानं दिनादि
कं भवेत् अत्रोदाहरणं तत्र शुक्रस्य सौरसावनाहा अब्दा १२।५४।२४।७।३-
इदमेव दशामानं वर्षमितिस्थानाभिधेयकं तं द्विवारषष्ट्याः सवर्णि
तमेव यथवसहितं कृतं ४२४५६७।२- इदमेव दशामानं वर्षमितिस्था
नाभिधं पात्यांशयोगेन २९।४७।४९ संर्वसवर्णयित्वा लिखितेना
नेन १०७२९।१९ एतौ भाज्यभाजकौ भवतस्ततो भाजकेन भाज्ये भक्तो
लब्धौ दिनादिध्रुवकः ४१३।४।१८ अनेन प्राग्लिखिताः सर्वेऽपि पात्यं

शाश्गणितागताः सर्वग्रहाणां सलग्नानां शुक्रमहादशायामंतर्दशा
दिवसा घटीपलविपलसहिताः अथ दशाप्रवेशकालस्तात्कालिकद-
शाप्रवेशार्काः साध्यंते यथा सौरशुक्रदशादिवसादि ११८।५१।३।७२
इदमेव वर्षमानं मत्वा पातसाराशियोगेन विभक्तं जातो दशाध्रुवकः
३।४।१९।३४।१२ अनेनापि सर्वे पि पात्याशाश्गणितागताः शुक्रदशायां
सर्वेषां मंतर्दशाग्रहाः सौरः ४२ नन्वंतर्दशाश्चानीतास्तत्र तत्तद्ग्रहा
दशायां मासदिनकिं शार्गलेखितापात्यांशक्रमेणानन तद्ग्रहांतर्दशाका
लोऽथवा महादशास्था मिक्रमेणोनिःसंशयेन निर्णीयमनुष्टुभाह

आद्यावंतर्दशापाकपतेस्तत्क्रमतो ग्रहाः
शुभेक्षणान्वयान्मैत्र्यात्तत्फलं परिचिंतयेत् ॥ ४३

आद्यावंतर्दशेति यस्य ग्रहस्य महादशायामंतर्दशा आनी-
तास्तत्र तत्तद्ग्रहदशोयां प्रथमतो महादशास्वामिनी तदनुपुनर्
मिहीनां पाकग्रहदशाक्रमेणाऽन्येषामंतर्दशा महादशास्वामिपव
यस्कोस्ते यो इदं वो पलक्षणं यथा वर्षमितिस्थानाभिषिक्तं महा
दशामानं त्रिधा यांतर्दशाः साधिता एव मंतर्दशादिनबहुत्वे विदिशाः
सर्वेषां ग्रहाणां साध्यास्तथैव विदशादिनबहुत्वे फलपदिशाः सर्वे सा
माध्याः सूक्ष्मतरफलज्ञानार्थं यदाह वामनः अंतर्दशादिनानि स्युः
स्तेभ्यः श्लोकेन वर्त्मना साध्यानि विदशायाश्च दिनानि फल तानि
र्थे परा उपदशादिनानि साध्यानि तत्रांतर्दशामानानि सौरमानवता
नि सौरमानेन च दशाप्रवेशार्काश्च स्वामिदशाक्रमेणालिख्यंते शुभे-
क्षणादिति तत्फलमंतर्दशाफलं पत्युः शुभग्रहेक्षणात् शुभग्र-
हयुत्याशुभग्रहमैत्र्याच्च बलवत्वेन निर्बलत्वेन वा शुभमशुभं वापि
परिचिंतयेत् यदाह पाराशरः सद्योगस्थ दृष्टिवीतमैत्रीकस्या-
त्तदाधिपतद्वलवशात् शुभमशुभं फलं वाच्यं तत्रापि विहितत्रिषि
हस्थानावस्थित्यो स्वनीचगृहाद्यवस्थित्या शत्रुमित्रगृहाद्यवस्थि-
त्या वोदितत्वान्मा वा शुभमशुभं वा फलं विमृश्य वाच्यमित्यर्थः ४३

ग्रहाः अंतर्दशा सौर	शु	ल	जी	चं	भौम	बु	रा	श	यो
	२९ ५३ ३६ १३	१८ ४७ ४३ ३	७ २८ ५८ [illegible]	८ ३१ २६ [illegible]	२६ १८ २५ ३३	२ ५३ ३६ [illegible]	१३ ४६ ५४ २८	३१ ३० २३	२२ ४२ ४३
	३९ २९ ११ २०	१८ ३१ २८ ५२	७ २८ २६ ४४	४ ३० ५५ ८	१ ८ २५ १४	० १ ५१ ४८	१३ २८ ५० २८	२२ ४० ५५	११ ५८ ३१
	३ २४ २० ८	२८ २३ ५४ २८	२१ २२ २५ ५२	२३ २९ ५६ २२	११ २८ १- २५	० ७ १८ ५३	० ७ ३० ४८	० २ ४९ ५२	३१ ३२ ४८ ॥

जी	च	भौ	बु	सू	श	पु	ल	यो	
७	७	६	०	८-	२३	३६	१८	१२	
२६	३१	१६	१	४-	४	५३	४०	४२	
४-	२०	२५	५३	४६	७	२९	४३	४०	
५६	४८	५३	२६	१५	२२	५१	२	३-	

जी	च	भौ	बु	सू	श	पु	ल	मो	ग
७	८	८	०	१३	२२	३९	१८	११८	
२-	२४	८	१	२८	४४	१५	३१	५८	
२४	५	२५	५१	५०	५	११	२८	३१	
३९	५८	१४	४८	२-	५५	२०	५२	१	

चंद्रारजीवाः सौम्येज्ञशुक्रा रविविधूतया मं
देज्यशुक्राः सूर्येंदुभौमाः सौम्यज्यसूर्यजाः ४४
जीवज्ञशुक्राः सूर्याद्यो शुभा अंतर्दशा इमाः अ
न्येषामशुभास्तेया इति वामनभाषिते ४५

अथ पराशरमतेन प्रागुक्तविधिना समानीता अंतर्दशाः सूर्यादिमहा
दशास्वेकेषांचिद्ग्रहाणां शुभः केषांचिद्ग्रहाणामशुभा इत्यनुष्टुभ्
द्वयेनाह चंद्रारजीवा इति जीवज्ञशुक्रा इति स्पष्टोर्थः द्वयम
यमंतर्दशा पाचकपथ्या इदानींतनप्रचरंतीति शिवम् ४४ ४५
इति श्री गोविंद ज्योतिर्वित्सूनुमाधवज्योतिर्विरचितायां समाधि
वेकदीपिकायां शिशुबोधिन्यां ग्रहदशाफलाध्यायः ॥

अथ भावस्थग्रहफलं सूर्यारमंदास्तनुगाज्व
रार्तिधनक्षयपापयुगिंदुरिह शुभान्वितः
पुष्टतनुः सौम्यजीवज्ञशुक्राधनराज्यला

अथ सकलभावस्थग्रहफलानि विवक्षुः लग्नभावस्थ [illegible] ं
स्थितसकलग्रहफलमुपजातिकयाह सू[illegible]यारम[illegible]ति
सूर्यभौमशनयः प्रत्येकं वा समुदिता वा ल[illegible]ग[illegible] प्रेत्सु:
लक्षज्वरार्तिज्वरपीडां धनक्षयं कुर्युः इंदुश्च पाप[illegible]युगिति ते
योज्वरार्तिधनक्षयं चकार्यादित्यर्थः यदात्विंदुः शुभैर्वर्द्धमान
तनुः शुभग्रहान्वितश्च लग्नगः सन्सौख्यं करोति तीक्ष्णोडुःख
दइत्यर्थः सिद्धं तथा जीवज्ञशुक्रालग्नस्थाः प्रेत्सु लक्षधनराज्य
लाभं कुर्युः बुधस्तु लग्नगो हर्षं ददाति तस्सशुभफलाधिकं
ज्ञेय

चंद्रस्तनीवृष्ककर्क्जितो धनस्थाय नाग
मेराज्यमस्त्रवचक्ष्यः पापाधनस्थाधनदा
निदाः स्युर्ध्न[illegible]क्षयकार्यविचानमार्किः

अथ यनभावस्थितसकलग्रहफलमुपजातिकयाह चंद्रस्त्रीवास्फु
जितइति स्पष्टार्थम् आस्फुजः शुक्रः अत्र चंद्रस्य स्त्रीगात्वपुष्टत्वादिः
सपापत्वानिःपापत्वादिश्च विचारो ध्येयस्तेन फलतारतम्यं वाच्यम् २

दुश्चिक्यगाः खलखगा धनधर्मराज्यलाभप्रदा
बलयुताः ततिलाभदाः स्युः सौम्याः सुखा
यसतमानयशोविलासलाभाय हर्षमत

अथ तृतीयभावगतसकलग्रहफलं वसंततिलकयाह दुश्चिक्यगा इति दुश्चिक्यं तृतीयभावः स्पष्ट

लंकिल तत्र चंद्रः ३

चंद्रः सुखिबलयुती व्यसनं ह्यजेव पुष्टं धैर्यं ३
मेनसहितः सुखमातनोति सौम्याः सुखं
विविधमत्रखलाः सुखार्थनाशं ह्यजस्रमसत

अथ चतुर्थभावगतसकलग्रहफलं वसंततिलकयाह चंद्रइति स्पष्टार्थम् वसने महतत्र तपी आदिकं ४

मप्यतलेभयंच ४

पुत्रवित्तसुखसंचयं शुभाः पुत्रगास्त्रगुरुस्युतीति
हर्षदः पुत्रमित्रधनवृद्धिहारकाः स्मरामय

अथ पंचमभावगतसकलग्रहफलं रथोद्धतयाह पुत्रवितेति स्पष्टार्थम् ५

कलिप्रदाः खसाः

षष्ठे [illegible] लाभं सुखवासिं भौमोऽत्यंतं हा ५
[illegible] राहु [illegible] शं सौम्याभीतिं विनाशं क
लिंच चं[illegible]शरोगं पापयुक्तं करोति ६

अथ षष्ठभावगतसकलग्रहफलं शालिन्याह षष्ठेपापइति स्पष्टार्थं ६

सपापः [illegible]शी सप्तमो व्याधिभीतिं खला
लाः स्त्रीविनाशं कलिं सप्तमीति शुभाः कु
र्वते वित्तलाभं सुखासिं यशोराजमानोदयं
वंधुसौख्यं ७

अथ सप्तमभाव[illegible]तसकलग्रहफलं भुजंगप्रयातेनाह [illegible]सपापइति स्पष्टार्थम् ७

चंद्रेऽष्टमे निधनदः खलखेटयुक्तः पाप
स्थितश्चस्तानितल्पफलाविचिंत्याः सौ
म्याः स्वधात्मवशतो रुजमर्थहानिमा
नत्वयंमृत्युशीले शुभजेशुभे च ८

अथाष्टमभावगतसकलग्रहफलं वसंततिलकयाह
चंद्रेऽष्टमे इति स्वधातवः सूर्यादिपोनाचतुरस्रमध्यदिने
मृत्यादिपदैस्त्रिशाणा वातपित्तकफाभिधास्त्रमिहिता: संज्ञा
विके स्पष्टार्थम् ८

तपसि सोदरभीः पशुपी
ड्नं खलखेगैतिसुदारविरक्तचेत् शु
भखेगाय नृधर्मविवृद्धिदा खलखेग
पि शुभं त्वपरे जगुः ९

अथ नवमभावगत
सकलग्रहफलं विद्रुत
विलंबितेनाह तपसीति तपसि नवमेऽपुण्यार्थ: आ
ति रूर्षस्थानगततत्वाइवेः सोदरा एकोदराभ्रातृभगिन्य:
पशावोगवाद्या: स्पष्टार्थं ९

गगनगैरविजः पशुवि
त्तदारविक्रमेऽव्यवसायपराक्रमैः धं
न सुखानि परेच यनात्मजाम्बनि पसंग
संगसुखादि वितन्वते १०

अथ दशमभाव
स्थितसकलग्रहफलं द्रुतविलंबितेनाह गगन इति
स्पष्टार्थम् गगने दशमे व्यवसाय उद्योगः परे शुभग्रहाः

लाभेयशोपचयसौख्ययशो मिष्टि १०
सन्मित्रसंगबलशौर्यकराश्च सर्वे क्रू
रबलेन रहिता: सततं वितन्वंति नाशं
शुभाश्च तनुतां स्वफलस्य कुर्युः ११

अथैकादशभावस्थितसकलग्रहफलं वसंततिलकया
ह लाभ इति स्पष्टार्थम् ११

पापाव्यये नेत्ररुजं
विवादं हानिं धनानां नृपतस्करादेः
सौम्याव्ययं सद्व्ययदाश्च मार्गे कुर्युः शानि
हर्षविवृद्धिमत्र १२ ॥

नी-
५२

अथ अयभावगतसकलग्रहफलमिदं वक्ष्यति पापाख्ययेऽ
ति स्पष्टार्थं रुचिविहितहितम्येति द्वादशस्थानेशने हर्षस्थाना
मित्यतउक्तं अत्र दशाफलं भावस्थखेटफलसूलवान्यानिर
रुद्रीकायामसालायो
इत्यानि १२

श्रीगर्गान्वयभूषणंग
णितविच्चिंतामणिस्तत्सुतोनं
तोनंतमतिर्व्यधात्खलमतध्वस्त्यै जनुः
पद्धतिं तत्सूनुर्विबुधो नीलकंठविबुधो वि
द्वच्छिवाप्त्यै तया भावस्थग्रहपाकदेश
स्वभावेनायुक्तं फलं सोऽभ्यधात् १

अथ दशाफलभावस्थग्रहफलाख्यप्रकरणोपसंहारं शा
र्दूलविक्रीडितेनाह श्रीगर्गान्वयभूषणमिति भावस्थ
ग्रहफलमिदानीमेवोक्तं पाकीदशा पाके तत्तद्वर्षीय मेषु
शुभं च फलं स नीलकंठविबुधोऽभ्यधाद् वदत् अन्य
स्वरमात्रय भाग्वदिति शिवम् १३ विबुधचिंतामणेस्तित
पादपद्मयोर्विदंसे तत्सुत माधवनिर्मिताच्छ्री वर्षतंत्रवि
वृतौ शिशुबोधवत्यां भावस्थखेचरदशाफलसूतिभागात्
विघ्नाधिपतिं प्रणिपत्य प्रणिपत्य मूर्ध्ना तातं च स
र्वविबुधार्चितपादपद्मं टीकां करोमि सरलां तु यमाधवो
हं तामस्य लग्नयामूलभोजनीयम् १

मासार्कस्यांतरांशमन्नपंक्त्यर्कांशमहांत
रं कलीकृत्यार्कगत्याप्तदिनाद्यैर्नयुता
नि तत् १ तताजिकस्य वा रस्तु स्वमासार्कवि
कहीनके तद्वाराद्यं मासवेशप्रवेशो

अथ मासप्रवेशफलाध्यायो विक्रियते **दिनमेव हि**
तत्र यद्येकराशिहृद्याचेत्तल्लौंशाद्यैर्यदार
विः तदा मासप्रवेशोऽब्दप्रवेशात्कल्पासमः इति सामा
न्यतो मासप्रवेशादिनप्रवेशावुक्तौ प्राकृतयापि विशे
षतस्तौ व्यवहारणीतस्यानभिधानादस्य परमकारुणि
कोऽयं ग्रन्थकृन्नीलकंठः प्रचरद्वार्षिकस्य पंचांगीयस्पष्टसू
र्यादेवाभीष्टद्युद्धिकेशनाशाय मासप्रवेशदिनप्रवेशयो
रानयनमनुष्टुभ्द्वंद्वाभ्यामाह मासार्कस्येति तताजिक
स्यामिति यत्तेषां को मासप्रवेशाभिकीर्षितस्तत्तांशा
तिरेकं विधाय वर्षप्रवेशमासस्पष्टसूर्यराश्यादिकेरा शिस्या

२

नेयौ जनयेद तेमानमासप्रवेशज्ञानार्थं तत्र यस्मिन्दिने यस्यां वा
गत्रस्तमतानुसारिसौरिमतानुसारि वा प्रचरति तत्पंचांगे यस्मि
न्दिने मासार्केण तुल्यः स्पष्टसूर्यस्तदा तत्क्षण एव मासप्रवे-
शः स्यात् यदा तु मासार्को न्यूनाधिकभावेन स्पष्टसूर्योस्ति त
त्ताहशयोः सूर्ययोरंशाद्यंतरं विधेयं ततोंशाः षष्ट्यागुणा
अथस्था कला स्तत्र योज्याः सकला पलकराशिरभूत्तौ वधिस्थ
स्पष्टसूर्यगत्या भक्तो यल्लब्धं दिनघटीपलात्मकं त्रिष्टफलं ग्रा
ह्य ततः पंचांगावधिस्थः सूर्यो यस्मिन्वारे घटीपलसहिते तत्स्थि
तस्तत्राद्यं पहेल्लब्धं तस्मिन्वाराद्ये समानीतोनदिनानि फले
न युतं कार्यं यदि मासार्कः पंक्तिस्थसूर्यादधिकः स्यात् य
दि तु पंक्तिस्थसूर्यान्मासार्को न्यूनस्तदा पंक्तिस्थवारादिके
गणितागतं वारादिनाऊनितं कार्यं ताद्दशवारादि यस्मिन्दि
ने स्यात्तद्दिवसघटीपलात्मके काले ऽभीष्टसंख्याको मासप्र-
वेशो भवति एवं सर्वेपि मासप्रवेशाः स्युरित्यर्थः एवमेवा
नेन प्रकारेण यत्प्रवेशो दिनप्रवेशो ज्ञानेयः यथा भीष्ट-
कालिकमासप्रवेशे निर्णीतेयस्ता त्कालिकः सूर्यस्तस्मि-
न्केनांशाद्यादिनप्रवेशो भवतीति प्रागुक्तम् तत्र यत्संख्या-
को दिनप्रवेशश्चिकीर्षितस्तावत्संख्येको नामासप्रवेशका-
लिके स्पष्टसूर्ये युक्तास दृष्टदिनानीयः एतदासन्नः स्पष्टसू-
र्योयत्पंक्तिस्थो भवेत्तयोर्द्वयोरपि सूर्ययोरंतरमंशादिकं
विधाय प्राग्वत्कलीकृत्वावधिस्थस्पष्टसूर्यगत्या भक्तेलब्धे
न दिनादिनावधिस्था वारादिकं युतमूनितं वा विधेयं यदि
दिनार्कः पंक्तिस्थसूर्यस्य क्रमेणाधिको हीनो वा भवेत् ए
वंकृते सति तस्मिन्वारघटीपलात्मके काले दिवसप्रवेशाः स्यु
त् एवं सर्वेपि दिनप्रवेशाः स्युरित्यर्थः १२ अथात्रोदाहरण
तत्र ५ वर्षप्रवेशकालिकः सूर्यः ३।१९।३६।५८ वर्षप्रवेशकाल
एव प्रथममासप्रवेशकालः द्वितीयमासप्रवेशार्थमेकं राशि
स्थाने संयोज्य जातो द्वितीयमासीयः सूर्यः ४।१९।३६।५८ एत
दासन्नः स्पष्टः सूर्यः पंचांगेऽत्रास्तीति विचारणीया ग्राम-
विनोदीय पंचांगे श्रावणशुक्लचतुर्दश्यां विंशावधिः सूर्यः
४।७।१३।५८ द्वितीयमासीयसूर्योसन्नोस्तीत्युभयोरंतरमंशा
दिकं २।१३।१८ कलीकृतं ७३ अवधिस्थस्पष्टसूर्यगत्या ५७।५५
भक्तलब्धदिनादिकं २।१८।४२ विंशावधिस्थसूर्यवारादिके
५।३२।३२ युत पंक्तिस्थसूर्यान्मासिकत्वात् जातमेतद्वारादिक
०।१४ वारेषु सप्ततष्टं ०।०।१४ जातो भाद्रपदकृष्ण द्वितीयायां र
विवारे घटी ० पलानि १४ एतस्मिन्समये द्वितीयमासप्रवेशो
जातः यन्नोदाहरणमेतत् अथ तृतीयमासप्रवेशे द्वौ रा-
शि स्थाने योजितो जातस्तृतीयमासप्रवेशीयः सूर्यः ५।१९

नी- ८०

३९।५८ एतदासन्नः स्पष्टसूर्य आश्विन कृष्ण पञ्चम्यां मंचविंशा
वधिस्थोऽस्ति ५।५।१९।१८ उभयोरंतरमंशादिकं १।१२।१४।
कलीकृतं ५-।५१।२८- स्पष्टार्कगत्या ५९।१० भक्तं लब्धं दिनादि
कं १।४१।१ पंक्तिस्थसूर्यवारादिके ५।३१।५४ ऋणीकृते मासा
र्कस्य पंक्तिस्थसूर्यान्न्यूनत्वाज्जातमेतद्वारादिकं ३।५-।५३ आ
श्विन कृष्णतृतीयायां सोमवारे ५-।५३ तृतीयमासप्रवेशोऽभू
त् ऋणोदाहरणमेतत् एतदर्थमेवोदाहरणद्वयं प्रदर्शितं
एवं सर्वेपि मासप्रवेशाः कार्याः अथ दिनप्रवेशोदाहरणं
तत्र मासप्रवेशसमय एव दिनप्रवेशोऽस्ति यः दिनप्रवेशार्थ
मेकोंशस्तृतीयमासप्रवेशसूर्यांशस्थाने योजिते जातो
द्वितीयदिनः सूर्यः ५।६।३९।५८ एतदासन्नः स्पष्टसूर्यो
ऽस्ति ५।११।३९।१८ उभयोरंतरमंशादिकं ०।३९।२- कलीकृ
तं ३९।२- अर्कगत्या ५९।० भक्तं लब्धं दिनादिकं ०।४०।१० पंक्ति
स्थसूर्यवारादिके ५।३१।५४ ऋणीकृते मासार्कस्य पंक्तिस्थ
सूर्यान्न्यूनत्वाज्जातमेतद्वारादिकं ४।५१।५४ आश्विन कृष्ण
चतुर्थ्यां बुधवासरे ५१।५४ एतस्मिन्समये तृतीयमासस्य
द्वितीयदिनप्रवेशो जातः इत्यृणमुदाहरणं अथ धनमु
दाहरणं अष्टदशसंख्याको दिनप्रवेशे सूर्यः ५।२९।३९।५८
एतदासन्न आश्विनशुक्लतृतीयायां समविंशावधिस्थः
सूर्योऽस्ति ५।२५।५।५९ उभयोरंतरमंशादिकं ।।३४।० क
लीकृतं ९०।० स्पष्टार्कगत्या ५९।३१ भक्तं लब्धं दिनादिकं
१।३१।५३ पंक्तिस्थसूर्यवारादिके ५।३१।३९ योजिते पंक्ति
स्थसूर्यान्मासार्कस्य धनत्वाज्जातमेतद्वारादिकं ०।३।२८
आश्विनशुक्लपञ्चम्यां शनौ ३।२८ एतस्मिन्समये तृतीयमा
सस्याष्टादशसंख्यादिनप्रवेशो भूत् एवं त्रिंशत्संख्याकादि
नप्रवेशाः साध्याः स्वल्पफलदानार्थमित्यलं विस्तरेण १२

मासप्रवेशकालेपि ग्रहान्भावांश्च साधयेत्
तत्र मासतनोर्नाथो मुथशो जन्मपस्तथा

अथैवं मासदिनप्रवेशकालो निर्णीतोऽस्मिन्मासि तिथितत्फला
नामिति निर्दिशन्नुभयत्राप्यधिकारिनिर्णयं सार्द्धेनानुष्टुभाये
णाह मासप्रवेशकालेपीत्यादि त्रिराशिपइति पञ्चप
मासपतिरिति दिनेशमिति जानातीति तो तानवानुप
धः मासप्रवेशकाले प्रागुक्तप्रकारेण ग्रहान्द्वादशभावांश्च
साधयेत् अत्र प्रथमं मासपतिनिर्णयार्थं पञ्चाधिकारिणो
विचार्यास्तिचेमे एको मासलग्नस्वामी सार्द्धद्वयोऽग्रगुणा

तागतमाससंख्या पुनर्वर्षकालिकमुथहास्वामी समुथहातेथा
तस्याः स्वामी द्वितीयः । द्वितीयो जन्मलग्नस्वामी चतुर्थस्त्रिरा
शिकेशः दिने मासप्रवेशश्चेत्तदा सूर्याक्रांतराशीश्वरः स्वामी पं
चमः रात्रौ मासप्रवेशश्चेत्तदा चंद्राक्रांतराशीश्वरः पंचमः तथा
वर्षप्रवेशलग्नस्वामी षष्ठः पंचानामधिकारिणां मध्ये यो
वीर्याधिकः सोपि तु लग्नं पश्यन् स एव मासस्वामी ज्ञेयः अत्रापि
बलरहितत्वादिसाम्ये वर्षपतिनिर्णयोक्तो विशेषो ज्ञेयः एवं
निर्णीतमासपतेः सकाशात्तस्य मासस्य शुभमशुभं वा वाच्यं अथा
परे मासलग्नस्वामिनमेव मासाधिपतिमूचिरे तन्मते षडंत्य
कारि विचारः सर्वथा नास्त्येव एवमन्ये षामेव दिवसप्रवेशलग्न
स्वामिनं दिनेशं विचक्षणाः पंडिताः प्रोचुः एषामपि मते अधि
कारिनिर्णयो नास्त्येव अथ दिनप्रवेशे तु स्वपंचाधिकारिनिर्ण
यो मुथहाद्युक्तवत्स्यादित्यर्थः ५ १

त्रिराशिपो दिननिशो रवींदुभपतिस्तथा अ
ब्दप्रवेशलग्नेशमेषु वीर्याधिपस्त्वसौ ४ पञ्चप
मासपतिर्ज्ञेयस्तेनाथ वाच्यं शुभाशुभं अपरे
मासलग्नेशं मासाधिपतिमूचिरे ५ दिनेशं
दिनलग्नेशं तथा प्रोचुर्विचक्षणाः मासवा
द्दिनयोर्वाच्यं फलं वर्षवद्बुधैः ६

अथ निर्णीतयोर्मासदिनप्रवेशस्वामिनोः पृथक्फलानभिधाना
न्नु अतिदेशमनुष्टुभार्द्धेनाह मासेति स्पष्टार्थमर्द्धं उत्तममध्य
मनिकृष्टबलस्वरूपमवशात् फलं वाच्यमित्यर्थः ६

लग्नांशाधिपतिर्विलग्नपनवांशेशेन मैत्रीस
शाहष्टो वा सहितः शशी वा यदि तौ मैत्रीदृशा
लोकते तस्मिन्मासि तनोः सुखं च कुरुते थ नेह
ज्ञामित्थं फलं नाव यावदिमे स्युरित्थमथवा

अथ मासफलं त्रिविधं वक्तातिशु न्संवार्थ वाच्यं फलं ७
भमशुभं मिश्रं चेति तत्र प्रथमं शुभमासफलं चतुर्थचरणेन
मिश्रफलं च शार्दूलविक्रीडितेनाह लग्नांशाधिपतिरिति मा
सलग्नगतनवांशस्वामी मासलग्नाधिपतिः ग्रहाक्रांतराशिन
वांशस्वामिना शुभेन पापेन वा चेत्स्यात् च पुनः शशी चंद्रश्च

नी·
४८

यदितौ मासलग्ननवांशस्वामिनवांशेशौ मेत्थशालौ कुरुते तदात
स्मिन्मासे देववदातादेस्तुशरीरे बहुप्रकारकसुखं नैरुज्यं च स्यात्
अत्र मासलग्नस्वामिनो विलग्नगतनवांशस्वामिना सह मित्रदृष्टि
योगश्चोक्तस्ताजिकसारे नन्विदं फलं मासग्रहणान्मासपर्य
न्तं स्यादुत मासमध्ये क्वचिदन्यथाभावस्तत्राह इत्थमिति
इत्थमेवंप्रकारकं मासफलं तावत्कालपर्यन्तं स्याद्यावदिमे
ग्रहा लग्नांशाधिपाः लग्नेश्वरांशनाथचंद्रा इत्थमेवंप्रकारकाः
स्युः अयमर्थः एतेषां त्रयाणां मध्ये एकः प्रत्यहं गच्छति मित्रदृष्या
च परस्परं तावन्न राशिसंचारस्तावत्कालमेव शुभं फलं वाच्य
मथ तदनन्तरं यद्येकस्य द्वयोर्वा न प्राग्वत्स्थितिरन्यस्य राश्यं
तरसंचारे विपरीतं वा स्यादथवा सर्वेषां राश्यंतरसंचारस्त
त्र यथा मित्रदृष्टियोगो तथा शुभं फलं तावाच्यः यदा तु राश्यंत
रगमने इत्थभाव एव तदा फलं मध्यमं वाच्यमित्यनेनाप्रका
रेणानाश्यन्तं नृग्रहांश्चार्य गणितागतयथा राश्यंतरग
तानृद्दिग्गणितं च कृत्वा न्यूनमध्यमं वा फलं वाच्यमित्यर्थः

चेत्तौ शत्रुदृशा मिथः शशिना दृष्टौ मनो
दुःखदौ रोगाधिक्यकरौ च कश्चिदनयोर्नीचे
स्तगो वा यदि कष्टात्मा स्वामिदृश्ययादिपु
नर्नीचास्तगस्यान्वितिः स्यात्पीड्याद्दूरिशस्तो
स्तितसमं स्यादयमेत्थशालिरे ८

अथैव शुभाभिधाय
मनिष्टं मासफलं शार्दूलविक्रीडितेनाह तौ चेच्छत्रुदृशेति तौ
लग्नेशनाथलग्नेश्वरांशनाथौ चेत्परस्परं शत्रुदृशा पश्यतः पु
नस्तावित्थशालौ शशिनापि शत्रुदृशा दृष्टौ संतौ मानसं दुःखकरौ
रोगाधिक्यकरौ च स्यातां अथानयोर्लग्नांशनाथयोर्मध्ये यः
कश्चिन्नीचराशिगतोऽस्तंगतो वा स्यात् परत्वेत्थशालो न भवति
चेत्तदा कष्टं प्राप्य सेवामगदः स्यात् ८

भावांशाधिपतिः स्वभाव एव नवांशेशो वशेमे
त्थशालकृत्सो वा मदितः शशी च यदि तौ मे
त्थशालोकते तद्भावोत्थसुखं विलोम
मुथ तदस्त्या सतः कीर्तितं नीचास्तादिफ
लं च तत्र भवदिदं विदुर्बुधाः [illegible] ९

यदि त्वयं तौ द्वावपि चेन्नीचगामिना वक्रगो वा एको नीचगो

परोक्तयोगो वा तदा देववशादेरिष्टनिवृत्तिरेव स्यात् अयं चमस्ति योगः
तस्मिन्मासे तदेव स्याद्यदा स्यात्तौ जन्मकाले ऽब्दप्रवेशकाले चारि
ष्टयोगोत्पत्तिः स्यात् यदा त्वन्यथा जन्मकाले वर्षकाले वा
रिष्टयोगाभावस्तदा स्मृति समंकप्रवदेद्दैवज्ञः अत्रापि निष्क
र्षः यस्मिन्मासे मरणयोगः संभावितो यदा जन्मकाले रिष्ट
योगाभावः वर्षकाले वा रिष्टयोगो नास्ति तस्मात्स पूर्वा
र्द्धे पीडैव न मृत्युः यदा तु जन्मकाले रिष्टयोगाभावः वर्षका
ले रिष्टयोगश्च तदा मासोत्तरार्द्धे पीडैव न मृत्युरिति ८

लग्नेशमासेशसमेस्वरांशनाथो यदंशाधि
पमित्रदृष्टा दृष्टोयुतो वा शशिना च तद्भा
वेत्थसौख्याय न वेदनिष्टः ९

अथ पूर्वपद्याभ्यां
लग्नभावाच्छरीरसंबंधी शुभाशुभविचारोभिहितः एवं द्वि
तीयादिष्वपि तेषु भावेषु तामेव फलनां न नास्ति तथा य शुभ
प्रकारः शार्दूलविक्रीडितेनाह भावांशाधिपतिरिति मा
सलग्नेयद्भावविचारः कर्तुमिष्यते तद्भावनवांशस्वामी भा
वनाथनवांशस्वामिना मैत्रीदृष्ट्या दृष्टः सहितो वा भवेत्तदा
वंशोपि तौ द्वौ भावनवांशस्वामी भावनाथनवांशस्वामिनौ
मैत्रीदृष्ट्यालोकने चेत्तदा तद्भावस्य सुखमेव वर्षं तस्मिन्मासे भ
वति अथ तद्व्यत्यासे तौ विलोममिति यथा यदा तौ द्वौ अ
न्योन्यं शत्रुदृष्ट्या परस्परं पश्यतो वा युक्तौ भवतस्तौ चेद्द्वावपि
शत्रुदृष्ट्या पश्यति तत्तद्भावोत्थसंबंधिकष्टमवश्यं तस्मि
न्मासे स्यात् तथा नीचास्तादिफलं बलं न च दृष्टिर्द्वि
धा सर्वबुद्ध्यायं विचार्यं यथा तयोर्द्वयोर्मध्ये एको नीचगोऽस्त
गो वा भवेत्तदा तद्भावजन्यदुःखमनुपभुञ्जान्स्तत्संप्राप्नोति यदा
तु भावपतिर्भावगस्तगामित्रो वास्ते तदा तस्मिन्मासे सर्व
वर्षं तद्भावोत्थदुःखप्राप्तिरेव स्यात् ९ अथ प्रकारान्तरेणान
तद्भावसौख्यविचारमिंद्रवज्रयाह लग्नेशेति मासलग्नस्वा
मी मासप्रवेशकाले प्रकारेण निर्णीतो मासेश्वरः तथैव निर्णीतो व
र्षेश्वरः अंशनाथो मासलग्नांशनाथश्च एते चत्वारो यस्य भा
वस्य नवांशस्वामिना मित्रदृष्ट्या दृष्टा अथवा युतास्तथैव तौ
यदि शुभग्रहेण तद्राशिदृष्ट्या दृष्टा युता वा चेत्सुरेवं विधि
वाशिष्टयोगे संति तस्य तस्य भावस्य तनुधनसहजादयः
सौख्यं स्यात् न वेदनिष्टमिति यदि जन्मकाले तत्तद्भावा

नी:
५५

स्यानिष्टं न भवति यत्र निष्टस्थानतद्भावसौख्यारिष्टस्थोत
मं मध्यमनिकृष्टभेदेनाल्पमध्यमोत्तमरूपं स्यात् सर्वथा
प्यरिष्टभावेन तद्भावसौख्यमुत्तमतरं वाच्यम् युक्तोऽयमर्थः ए
वमेव पंचोर्ध्वपि प्रसंगे प्रयोजि एवं बुद्धो यथा प्रतिभास
स्तथा फलं वाच्यमित्यर्थः १०

निर्बला व्ययषष्ठाष्टसंस्थपाः सत्फलदाय
काः अन्ये सवीर्याः शुभदा व्ययषष्ठाव्यत

अथ केवलनवांशवशादेव तत्तद्भाव **याः स्मृताः ॥**
शुभाशुभफलमनुष्टुभाह निर्बला इति एषां व्ययभावा
ष्टमभावानां दुष्टानां नवांशस्वामिनश्चेन्निर्बलाः स्युस्तदा
तत्तद्भावेभ्यः शुभफलदायकाः स्मृताः शेषभावानां नवांश

सवीर्याः

स्वामिनश्चे~~न्निर्बलाः~~ स्युस्तदा तत्तद्भावेभ्यः शुभफलदातारः
अन्ये ये व्ययः यदा व्ययषष्ठाष्टमभावनवांशस्वामिनः स
बलाश्चेत्स्युस्तदा दुष्टफलदातारः तथान्यभावनवांशस्वा
मिनश्चेन्निर्बलाः स्युस्तदा दुष्टफलदातार इत्यर्थः ॥

लग्नेशमासेशसमेशसंयुक्धीशाः षडष्टो
पगताः सपापाः दृष्टाः खलैः शत्रुदृशात्र
मासे व्याध्याधिभीदुःखवडग्विदः स्युः १२

अथाधिकारिग्रहाणां दुष्टस्थानावस्थिता निष्टफलमु
पजात्याह लग्नेशेति स्पष्टार्थम् विदृग्बवडः खं शत्रु
दृग्बवडः खं १२ **केंद्रत्रिकोणायगतास्तु लग्न**
मासाब्दपा वीर्ययुता नराणां मैत्र्यप्रयु
क्तयशोऽम्बलाभमानोदयात्प्यहृतकीर्ति

अथैषामेवाधिकारिग्रहाणां विहितस्था **दाः स्युः १३**
नावस्थितानां शुभफलमिंद्रवज्रयाह केंद्रत्रिकोणायेष्वि स्प
ष्टार्थं एवं सामान्यतो मासफलमुक्तं तत्रापि दिने विशेष
जिज्ञासायां मासकालीनान् ग्रहान् स्पष्टान् निष्पाद्य स
र्वदीनांशपातांशक्रमेण ग्रहान्सलग्नान्स्पष्टान्प्यसर्व
पातांशयोगे तत्सौरमानं त्रिंशद्दिनात्मकं मध्यमासप्र
वेशकालाद्यंतरकालं सौरमासवनात्मकं मानं भक्ताद्भव
केनिष्पाद्य तेन सर्वेऽपि पात्यांशाद्गणिताः सर्वे ग्रहाः

सलग्नानां दशाः स्युः तत्रापि सूक्ष्मफलजिज्ञासायां भागवदंतर्द
शा अपि साध्याः फलं च भागवद्बलाबलविवेकेनोह्यादित्यहा
वस्थित्यादिनत्वात्तमयादिवशेन चवर्षीयदशाफलवद्दा
च्य अत्रोत्साहरणं देवज्ञैः स्वयमूह्यम् पूर्वोक्तप्रकारस्या
नातत्वात् १३ इथिहालग्नपोराशिर्यावल्ली
नतद्दूपाः दृषोशाः स्वाशावल्पा हैरिसंक्र
कैश्चिदागमात् १४ इवीदोरसमावेशान्न
नष्ठल्कपदेजगुः अथजन्मीतेताजिकग्रंथेश्रुतादशा
प्रकाराना नाविधा उत्तुष्टभाद् इथिहेति मासदशा दिनस्ता
नार्थम्ब यहा मासलग्नयोर्मध्ये राशिः स्वामिबलिष्ठतेनव
लवानुस्तितद्राशौ यहदा स्वामिनो भौमादयएवं पंचमो
कैः स्वाशातुल्यदिवसैः कृत्वा दशा स्वामिनः स्वरीन कैश्चि
त्ताजिककर्तृभिरागमभूलभूतनीलकंठताजिकशास्त्राड
क यस्मा मासलग्नमध्यहेधारस्पनयद्वलिष्ठं दशाशात्मक
मस्ति तत्रमेषगतर्कोष्टशारेषु नागाः सोम्याः स्का जिह्वा
रशानेश्वराणामित्यशामित्याद् रुद्राः स्वामिनः पंचोक्ताः
अत्र षडंशानंतरमन्ये षडंशाः शुक्रस्योक्तास्तत्र दशाश
नंतरमंशाद्वयमितं दिनद्वयमेव मासादितः शुक्रस्य दशा
ततोष्टांशामितं दिनाष्टकमेव बुधदशा ततः पंचाशामितं
दिनपंचकमेव भौमदशा ततः पंचांशमितं दिनपंचक
मेव शनिदशा ततश्चादितः षडंशामितं दिनषट्क
मेव बुधदशा ततोऽत्राष्टमंशा चत्वष्टयमितं दिनचत्व
ष्टयमितं दिनचतुष्टयमेव पाते पुनः शुक्रस्येति सर्वरा
शिमेवमेवंबोध्यम् मासदशाफलं कृत्वादिनसत्वे बुधा
स्किकल्पाउपलक्षणमेतत् वर्षदशास्वप्ययमेव प्रका
रस्तन्मते परत्व वर्षस्यस्का दशामासाश्रितत्वात् दशाहाद
शांशाः साम्यत्सौरीच स्पष्टिकशानत्रयदिनमिताव
र्षदशा स्यादित्यर्थः उक्तंचतदुक्तेनोतिविदाः रुद्राशोर
विसंगुणास्तनुगताः श्रीदेवकीर्त्या अयारुद्राः स्वामि
दशादिनान्यथानतोयोरुद्रपस्तत्क्रमात् मासे रुद्र
लवादिनानिव्याख्यातप्रायमेतत् अत्रवाक्येलग्नस्येवयु
रुणामस्ति मूलेत्विं यद्यालग्नयोरित्यत्रेथिहापदोक्ति
ध्रुवनमनाभिप्रायेण तेनेत्थिहायामपिलग्नतुल्याम
नते १४ एवं रुद्रांशादशायोनदीयंषमेयमनूयतहूप

नी. ५.

णां सोपपत्तिकां शङ्कामनुष्टुभाह रवीन्दोरिति सत्यं ग्रहस
र्वेषामपि जातकताजिकोक्तेषु दशाप्रकारेषु सकलानां ग्रहा
णां दशाफलाभिधानमस्ति अत्र हद्दादशापतेरुभौ
मासिपंचकस्यैवं दशोक्तेस्तत्र सूर्यचंद्रमसोः सर्वस्वामिनो
सलग्नौस्सम्युपेक्षितौ कस्माद्धेतोरिति तेमीदशा वक्तुं न भव
तीति परेण ग्रन्थेन सत्यागमप्रमाणोनोचितपरिहारोऽतः परिहृतः॥

दशान्तर्दशाद्येहाफलमाद्यं न युज्यते १५

अथ यहर्दायदशापतमंगीकारेउपपत्तिमाह
दशेति सर्वेषामपि दशापतेषु सूर्यादिसकलग्रहाणां श
यकरं यत्करदशा नयन मुक्तं दशाफलं च वर्षेशफलं च भा
वफलं चाद्यमेव वर्षसंबंधेन यादृशमेव सकलग्रहसाधा
रणमेवोक्तेतादृशमेवात्रापि पतेर्वक्तुं युज्यते यद्यपि सू
र्यचंद्रमसोर्दशाफलाभिधानमायद्दशापतेसावकाश
मथात्रापेते निरर्थकमिव संगच्छतइति अत एव युज्यत
इत्युक्तं किंच सूर्यचंद्रमसो राजग्रहत्वं तयोरुच्चाद्यधि
कारसत्वेन विहितस्यानास्थितत्वेन च शुभमयग्रहमन्याशीले
च वर्षराजसंततिस्त्रीधनादिश्वामिविरहितानतत्रतयो
र्दशान्तर्दशाकालाभावादेवतत्स्वामिर्गतं कस्त्वमरूपणमा
दितिरूपणादिगितिशिवम् १५ इति गोविंदज्योतिर्वि
त्सूनुमाधवज्योतिर्विद्विरचितायां समाविवेकटीकायां
शिशुबोधिन्यां मासप्रवेशफलाध्यायः —

अथ दिनप्रवेशः दिनप्रवेशकालेपि वेदान्मावांशमाधयेत् चंद्रलग्नेशकाभ्यां तु फलं तत्र वदेद्बुधः १६

अथ दिनप्रवेशफलं वक्तुकाम स्तत्साधनीभूतामिति
कर्तव्यतामनुष्टुभाह प्रतिजानीते दिनप्रवेशकालेपी
ति स्पष्टार्थं मौखीत्येतिशेषः चंद्रनवांशकाभ्यां द्विरेणीतो
वर्षस्वामीराशौ चंद्रराशिस्वामिनि इत्थिहादिवत्तुष्ट्या
मिदं तथा दिनप्रवेशलग्नस्वामीमासेलग्नस्वामीदि
वा सूर्यराशिस्वामीरात्रौ चंद्रराशिस्वामीत्थिहादिवत्तुष्ट्या
मिदं तथा दिनप्रवेशलग्नस्वामीमासलग्नस्वामी वर्षल
ग्नस्वामीतिसमाधिकारिणो दिनप्रवेशकालेभवति अ
स्मैषां मध्ये प्रागुक्तरीत्या यः सबलः सन् लग्नं पश्यति स

दिनस्वामी परिकीर्तितः केचित्तु दिनलग्नेशमेव दिनेशं प्रो
चुरित्युक्तं प्राक् १७ चतुष्कमित्थिहेशादिदिनमा
साब्दलग्नपाः पंचाबलीतत्रपंचपान्दिनेशः
परिकीर्तितः १७ त्रिकोणकेंद्रोपगताः शुभा
श्चेत्केंद्रात्तनोर्वा बलिनः खलास्तु षष्ठाय
गास्तद्यदिनेष्टलाभान्विलासमानार्थयशो
अथ चकेंद्रात्तनोर्वा ग्रहस्थस्य शुभंदिनफ युतानि १८
लमुपन्यस्यति त्रिकोणकेंद्रेति स्पष्टार्थः १८
षडष्टरिःफोपगताद्दिनाद्यमासेत्थिहेशा
खलाश्चेदयुक्ताः गदप्रवासमानयशोहराश्च
केंद्रत्रिकोणायगताः स्वखेटे १९
अथ शायकानां कियतामधिकारिणां स्थानविशेषभावस्थि
त्याशुभफलं शुभफलमुपन्यस्यति षडष्टरिःफोपगता इ
ति स्पष्टार्थः अन्येष्वधिकारिणस्तथानशुभाशुभफलदाता
लग्नांशकः सौम्यखगेक्षितोऽस्ति रःशुभाशय: १९
पिवा मित्रदृष्टेऽनापि नैरुज्यराज्यादिशरी
रसौख्यं मासोक्तिनोऽशुभमतोन्यथात्वे २०
अथ दिनप्रवेशे लग्नगतनवांशकफलमिंद्रवज्रयाह ल
ग्नांशक इति स्पष्टार्थम् गणितागतलग्ने यस्मिन्नवां
शे मेषवृषादिके तिष्ठति स लग्ननवांश उच्यते मित्रदृशे
ति यद्यस्य सौम्यखगेरिपुनापि संबंधो व्याख्येयः मासो
क्तिवदिति मासप्रवेशलग्नफलवद्दिनप्रवेशलग्नेपि
ग्रहान्संचार्य तावच्छुभफलं वाच्यम् यदा पुनर्लग्ननवांश
कः पापग्रहैरिपुनापि शत्रुःशत्रुदृशा दृष्टोऽपि वेत्येवंविध
ते स्युन्यथात्वे दुःखं शारीरं वाच्यमित्यर्थो सिद्धः २०
यद्यंशकः सौम्ययुतेक्षितो वा स्निग्धेक्षणा
द्वाव्रजसौख्यकृत्सः दुःखप्रदः प्रोक्तमदन्य
थात्वे सर्वेषु भावेष्वपि यमेव रीतिः २१
अथापि लग्ननवांशकविचारः सर्वेष्वपि भावेषु तुल्य इति
स्पष्टार्थमिंद्रवज्रयाह यद्यंशक इति यद्भावनवांशकः

नी-
५८

सौम्यग्रहैः मित्रदृष्टोऽस्ति नो युतो वा उपलक्षणत्वाद्ग्रहैर्गा
पि युतो मित्रदृष्टोऽदृष्टः सन्नष्टभावस्य धनादिभावस्य सौ
ख्यकृद्भवति यथा गणितागतो धनभावो यस्मिन्नवां
शे मेषे वृषादिकेऽस्ति स धनभाव नवांश उच्यते एवंतृती
यादिभाव नवांशो ज्ञेयः स चेत्सौम्यवत्स्यात्तदा धनादिभा
वसौख्यकृत्स्यादित्यर्थः इतोऽन्यथात्विष्टः खप्रदः यथाध
नादिभावनवांशकः पापग्रहैर्दृष्टोपि वा युतः शत्रुदृ
ष्टो दृष्टोपि वा स्यात्तदा इष्टः खप्रदः शोकसन्तानद्भाव सर्वाधि
क्लेशकर इत्यर्थः इयमेव रीतिः सर्वशुभावेषु द्रष्टव्या सेयं
रीतिः द्वितीयतृतीयचतुर्थपंचमनवमदशमैकाद
शभावपर्यंतं तुल्येव अन्येषु भावेषु षष्ठसप्तमाष्टम
द्वादशेषु विशेषोऽत्रैवव्यते २१ षष्ठांशकः सौ
म्ययुतोऽङ्गः खदः पापयुक् शुभाः अथां
शे शुभग्रहदृष्टे सद्व्ययः पोपतस्तु सन्
अथ षष्ठांशभावनवांशयोः फलान्यथात्वमनुष्टुभाह
षष्ठांशक इति यदि षष्ठभावनवांशकः सौम्यग्रहैर्युत
उपलक्षणत्वाद्दृष्टोपि वा स्यात्तदा रोगप्रदः स्यात् यदि
षष्ठांशकः पापयुतदृष्टस्तदाशुभः शरीरारोग्यकर्त्ता स्या
त् एवं द्वादशभावनवांशकः शुभग्रहैर्दृष्टो युतो वा चेत्स्या
त्तदा सद्व्ययो देवब्राह्मणनिमित्तव्ययः स्यात् यदि पु
नः सनवांशकः पापग्रहैः सदृष्टो युतो वा चेत्स्यात्तदा अ
सद्व्ययश्चौराफपद्वादिभिर्द्रव्यनाशः स्यात् २२
जायांशः सौम्ययुग्दृष्टः स्त्रीसौख्यवि
लासकृत् पापैर्गृहकलिर्दुःखं पापा
न्तस्थे मृतिं वदेत् २३ अथ सप्तमभावनवांश
स्य फलविशेषमनुष्टुभाभ्यामाह जायांश इति
शुभमध्यस्थिते इति यदि जायाभावनवांशः पापग्र
हैर्युतो दृष्टो वा स्यात्तदा गृहकलिः स्त्रीभिः सह कल
हकस्तत्संबंधि दुःखं वा तस्मिन्जायांशे पापमध्य
गते कर्त्तरीदोषदूषिते वा सति तद्दिने भार्याम्मृतिं व
देत् यदि स्त्र्यंशो जायानवांशः शुभग्रहमध्यगते का
मिनीनां स्त्रीणां सौख्यं बहुलं स्यात् अथ विशेष उ
च्यते यदि गुरुः सप्तमभावस्थः स्यात्तदा स्वशुभा

र्थी यां र तिंस्त र वें वेत् शुभ खे गे पा प य हैस म स भो घ सैस
स्या म प या गा ना स्व रे ति ष वेत् अ थी हे इत्र प्य ग रै स
वें युक्तो मा या भा व श्र म ला व क सौ सी प्य कु न्या न १३ ४
शुभ म घ्य स्थि ते क्रू रा व ष्टि ले को मि लो स
र्व स्व स्था ग ते गु ण व ना रि ग ना र र ति
वे दे त् २४ न ना रो स्व गो सौ म्ये यु स्ट्र है
न र ता ग तो मि श्रे मि श्र व ले सो स्व वे ष
स भा व शा स्व शु द्धि स्थ प र ता शो त्
म ष सो स्या न्य भग व क्रे न्टि फ प ज्ञा गो
शु था शु भ भा व न वा रा फ ल करो ति शु भ ना शु भे
न नू ध भा ह फ ल पति र
न सो शु भ भा व म वा यो र ग पे र श्च क्षय गा ते सो स्य
हे शु क्रे ट है वा सु नि रा स प न सु प म र त स पा मि
श्र व सौ म्ये पा में ग्र ह स्व मस्य श त्रि ह र ज श म भा व न
वा थी र ति प तो नि म्र स श म त्र श्री र न्ये व र रा तिस्या न अ
थ के व ले पा प य है र शु भ भा व प ते र शु भ भा व त्र रा यु
ते रह वा ला ति सौ त्य सा न ल ति श च रा ग शे या
शु भ य स ह र्व व र्ष न म त र्वी र स न शु भ स्व मि फ
न र्व वे त द्वि ती य दि ग्र र र्य सि त्वि र र म शु भ वा मि
क फ ल वा च्य व त र्क प ल या उ स र न ति फ ल ना
पा प ग्र ह ल द्धि य सा व ग्रे वा स्या न स्व त स्मा ति मी र
रा जो प त्र वा श्मि र व सा य क स्व विश्वे य यो र सो स्या
स्त सा शु भे प र वा र ल्पो व य ति स्य म्य तत्र न व य स र्व
कं क स्य थ य लम स्य पा प प्र य ति ग न त्रि र व नि त्सा
न र यो य स्व प ल ल ग्ना ला न र ण म पि क तो ति शु भ य र
स र्व स्थि नी ब ल म स फ मे री स्या त रा शु भ क ल्या ण स्या
त् क र्म री ल न णा न्न क ष वी ष्ट ल स स ष्ट ण म ग पो र सा
ध्यो सा क में री स्या त्र नु त्क म पा। रि नि म स धी रि ति ल
न रो ते न शु भे या क र्त री प्ये वा॥ २४॥

पं०

लग्ने हुमेवाशीरोगे र्म्मवसः पापरस्युतः
[illegible] गभस्थाने [illegible] स्युतः सा हुमी राणि
[illegible] फलमद्धुश्चमाह लग्नेहुमेवेति
[illegible] रिति [illegible] फल [illegible] वास
[illegible] पापयुते [illegible] नेव [illegible]
[illegible] यावदेरिति [illegible] वेप [illegible]
[illegible] स्यु ७ चरे समो मे तिपता
[illegible] योगा [illegible] राहु केन पशोवे
[illegible] नगजाश्च यानात वो
सा [illegible] ८ अथ लपापवंरसपाप
[illegible] फलं [illegible] माह वं
[illegible] पानेष [illegible]
[illegible] सका [illegible]
[illegible] स्यु [illegible] हि [illegible]
[illegible] पीडा च [illegible] ९
शुभा ग्रहा विजयदा स्युता दृष्ट्या नवा वहा:
नवमे धर्मभाग्याय राजगोरवकीर्तिदा:
अथ समनवमस्थाने शुभग्रहाणां फलमद्भुत
माह शुभा ग्रहा इति [illegible] १०
[illegible] वे [illegible] स्थाय [illegible]
[illegible] नदवस्थाने समसो फलं [illegible]
[illegible] कालेषु [illegible] १०
[illegible] नवस्थापय [illegible] कायान्ति [illegible]
[illegible] नामसद्दशफलं [illegible] कार्य:
विदाय [illegible] स्समा [illegible]
हुतो: लवणानाभवस्था: स्समोग्यायाः
फलमाहुरीत ११ अथ [illegible] स्थान [illegible]
[illegible] माह विदाय [illegible] नीति [illegible]

[illegible]स सप्तराशी त्रिक[illegible] यत्सकः [illegible]शीहमगात्त्र [illegible]स्य स
[illegible]नेवाम्भो गरिगता पश्चे पञ्चमि[illegible]ता: भ[illegible]
[illegible]स्या स्थरित्तनी वर्तमता याः सर्वस्या शा: फलवस्या
[illegible]मा स्थिता शत्रोवाहस्या नश्रस्थिपरो राकालिकः स
[illegible]प्रह: ५।०।७।४।४५ गशीतागो [illegible]शीहमशारि ०।१४।
[illegible]५ हि उगा १५।२।१३। भ्रामकेपञ्चमि भ केलेद्धे ० सम
[illegible]नाभ्रवस्या मासा इसानी मष्ट मवस्था लिनसा: फल
[illegible]प्रदेवविरात्तनश किंचित्प्रा शि सर्व मभ्रि नभिघवा वान्
[illegible]रित एवावस्था गगाना म फः सप्रसा पिकात्तु मेषा
[illegible]वरे तेव सर्वेशुभवासारितो वस्था गण्या: तृतस्य
[illegible]नश वस्यानो: वस्या गणा: पञ्चमि पनस्थे वरेन्द्र
[illegible]वस्यानो ज्वस्या गणाः [illegible] समष्टं समः ॥११॥

प्रवासः प्रवासो परो गादि नाशेर्थनाशः
नष्टो परोक्षस्य मोतिः मतावस्थिते साज
याथान यस्त विलास हि रासोपराक
मौस्या इति कीर्तितासे ॥ मिनौमि:
[illegible]य शं सहमापि निरोकलिंदे ह ॥१२॥
[illegible] हृ लिंगापहानि वावस्या न भेको
[illegible]राकोपना वस्थिता वकमेण ॥ ११ ॥

अथ वंश वस्या नामाति सफला विभुंजे गम प्रान ध्यामाद
प्रवासः इति रमो सारिमि सप्ता शर्वदो मध्ये पहोथशलमा
[illegible] माल वावस्था फलं वि परीतं स्थं उक्तं चना किंकस्य
[illegible] शिशेप गोवाशि प मिश्र वभाग्यलुं फलं वाज निभा
[illegible]लोक अनि भाजन्न राशो: ब्रह्म भा वस्था पवार
[illegible] वामन: कष्टावस्या सुभाग्य स्वपदे तेया न शो
[illegible]नैनि सकस्या उग्रमना मावस्या [illegible] स्था फलानि

अथ सायासी भोजनं तो नृपा ॥ १२ ॥
[illegible]सिद्धेन सिद्धि सर्वोयहो नारि

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]

मौ स्तः जलाविटमाहुः सवीर्यैर्गद्हर्यैर्ज लाखेनगाखे नगाविटमाहुः ३४ ॥

अथ दिनप्रवेशलग्नाद्राज्ञां मृगया विचारो भुजंगप्रयातेनाह सवीर्यैरिति दिनप्रवेशलग्ने विहितस्थानगतौ सबलौ चेज्जीवबुधौ स्यातां तदान्त्यपाणा माखेटक स्यात्सिद्धिः स्यात् यदा भौमबुधौ निर्बलौ तदा मृगया सिद्धिर्नास्तीति ज्ञाप्य म् तत्र दिनप्रवेशलग्नस्य ग्रहराशिस्वरूपसंज्ञाप्रकरणोक्तं द्विपदचतुष्पदजलचरादिकं विचार्य ग्रहा राशयश्च जलचरा दिनप्रवेशलग्ने यदि सबलाः स्युस्तदा जलखेटमुलचरादि कानां प्राणिनां मत्स्यादीनां घात सिद्धमाहुः यदा वनस्थल लग्ने नगाख्याः पर्वतचारिणः उपलक्षणत्वात् वनचारिण ग्रहा राशयश्च चेत्सुस्थास्तदा तस्यां नापशुव्याघ्रादीनां प्रा णीनां घातसिद्धमाहुः ३४

लग्नास्तनाथौ केन्द्रस्थौ निर्बलौ क्लेशदायिनौ मृगयायां का शुभफलावीर्यौ यदि तौ पुनः ५२

अथ सप्रयासफलिः मृगयायोगावशुभमाह लग्ना स्तनाथाविति स्पष्टार्थः शुभफलानायौ स साध्या समरसिंहादयस्तु मृगयाविचारः प्रश्नलग्नादपि कार्य इत्याहुः ३५ इति मृगयाफलानि ॥

अथ भोजनचिंता लग्नाधिपो भोज्यदाता स्याद्वेशो भोज्यमीरितं तुर्यनामस्पः कर्मपतिर्भोक्ता निचिंतयेत् ३६

अथ दिनप्रवेशलग्नादेव प्रश्नाणां भोजनचिंता विचार्या तत्र वक्ता दितात्भोक्तभोज्य तुभुक्तास्थानान्यत्तुभाह लग्नाधिपइति भोज्यभक्तायितु योग्य मन्नादि तद्दाता लग्नस्वामी भोज्यचतुर्थभावस्वामी तु भुक्ता भोक्ता मिश्रा सप्तमभावस्वामी भोक्ता भोजनकर्ता दशमभावस्व मीति अत्र ततदीशाशाबल्ये तत्याशि विचार्या यथा दिनलग्नाधीशो विहितस्थानगः सोम स्वादहगत

उदितः प्रबलश्चेत्तदान्नदाताऽवश्यं मिलिष्यति एवंना
दशाश्चेच्चतुर्थ्यां ... शास्तदाभोज्यंबहु इति एवंनादशाश्चेत्
सप्तमेशास्तदाभोक्तुमिच्छास्ति नादृशो दशमेशश्चेत्तदा
भोक्तास्ति अन्यथा नास्तीत्यर्थः एवं चत्वारोऽपि पापाः सब
लाश्चेत्तदासर्वमप्यस्ति तदा पापबले सर्वेषामभावः ननु
भोक्ता नास्तीति वक्तुं युज्यते न सविषयमानत्वात् उच्यते
सत्यमपि बुभुक्षायां सद्भावाय भोक्ता नास्तीति वक्तुं युज्य
ते न स्वावि- भोजनवशात् राजकीय प्रतिबंध वशाद्वान
स्वभावोध्येयः एतत्सर्वं लग्नादपि विचार्यमिति समरसिंहा
दयः २६ **लग्नेलाभेचसन्नेष्टेयुतदृष्टेस्वभो
जनं जीवेलग्नेसितेवापिस्वभोज्यंउःस्थ**
एवं सामान्यतो भोजनलब्धौ सत्यां स्वभो **नाचापि ५**
जनप्राप्तियोगमनुष्टुभाह लग्नेइति स्पष्टार्थम् उक्ता
तावपि निर्देश्य प्रतिरूप उःखस्यायामपीत्यर्थः २७
**मंदेतमसिवालग्नेसूर्येणालोकितेयुते
लभ्यतेभोजनंनात्रशास्त्रीभीतिस्तदाक्**
अथ भोजनाभावयोगमनुष्टुभाह मंदेइति वित् २८
दिनलग्नेशनिराहुभ्यां युक्ते सूर्यदृष्टे च सति भोजनेन
लभ्यते भोजनार्थं यत्ने क्रियमाणेपि शास्त्रतः पीडाकवि
देशोस्यात् २८ **रविदृष्टेयुतेवापिलग्नेवायदि
नर्यदि उपवासस्तदावाच्योनकेवाविर
साशनं २९** अथान्नभोजनाभावयोगमनुकल्प्य
वानुष्टुभाह रविदृष्टमिति नत्रहि दिनलग्ने नारदृशो नि
कुयुते सूर्येणानदृष्टे अथवा न सहिते सत्य उपवासोऽनशने
स्यादथवा नक्तं शने विरसं कटुकक्षाराम्लादि रसयुक्तं
शानं भोजनं स्यात् ३९ **चंद्रेकर्मगतेभोज्यस्वस्
थीनंत्वकेजे तूर्यस्य(?) देवशतोभो
ज्यान्नेरसमादिशेत् ४०** अथ भोज्यान्नेरसीनो
स्वयोरसानां च प्रश्नस्योत्तरमनुष्टुभाह चंद्रेइति दिनपवे
शालग्नादेवचंद्रे दशमगते सति भोज्यमन्नमुत्तसयस्त

ममस्ति कुजे भौमे तु तिक्तमस्थ्यन्नं शीतलमस्ति तथा च
तुर्यभावस्थग्रहवशाद्बोऽप्यन्ने रसं कथयेत् यथा सूर्ये च तुर्य
स्थे कटुकरसप्रधानमन्नं एवं चन्द्रे सत्क्षारं भौमे तिक्तं बुधे स
विरसं गुरौ मधुरं शुक्रेऽम्लं शनौ कषायं तत्र प्रधानं कटुकं
निम्बादि तिक्तं मरिचादि ४· **स्निग्धमन्नं सितेन च**
र्येण तैलसंस्कृतमर्कजे नीचोपगे कदशा
नं विरसं न च संस्कृतम् ४१ अथ सस्नेहमस्नेहं
वान्नं भुक्तमित्यस्योत्तरमनुष्टुभाह स्निग्धमन्नमिति शु
क्रे चतुर्थस्थे स्निग्धं घृताक्तमन्नं भुक्तं शनौ तुर्यस्थे तैलसं
स्कृतमन्नं नीचस्थानगते शुक्रे शनौ वा सत्यन्नं विरसम
धुरादिरसरहितं घृतेन तैलेन वा संस्कृतं स्थितं ४१

सूर्यादिभिर्लग्नगतैः सवीर्यै राज्ञादिगेहे
ष्वनमामनंति स्वक्षे स्ववेश्म सबले स्वभो
ज्यं च राज्ञादिगेस्यादसकृत्प्रकृष्टैः ४२
अथ कस्य गृहे भुक्तं कीदृशमन्नं भुक्तं कतिवारं भुक्तमिति
प्रश्नानामुत्तरमुपजातिकयाह सूर्यादिभिरिति दिनप्र
वेशलग्नगतैः सूर्यादिभिर्ग्रहैः सवीर्यैर्बलस्थैः सद्भिर्नृपादी
नां गृहे भोजनमाहुः यथा सूर्ये लग्नगते स्वोच्चस्थे सति राज्ञः
क्षत्रियस्य गृहे भोजनं स्यात् एवंविधे चन्द्रे वैश्यगृहे एवंविधे
भौमे क्षत्रियस्य बुधे त्वेवंविधे शूद्रस्य गुरुशनौ शूद्रस्येत्यर्थः
लग्ने सूर्यादयः स्वोच्चे नृपादिभोजनमिति वा मनोक्तेः य
णां ब्राह्मणादिवर्णस्वरूपसंज्ञाविवेकोऽभिहित इति
प्रथमप्रश्नः अथ द्वितीयप्रश्नस्योत्तरं दिनप्रवेशलग्नाच्चतुर्थ
भावाधीशः सबलश्चतुर्थभावे चेत्स्यात्तदा स्वभोज्यं सकल रसव्यं
जनघृतादियुक्तं स्यादन्यथान्यथेत्यर्थः अथ तृतीयप्रश्नस्योत्तरं
चरादिति दिनप्रवेशलग्ने चरे सत्यसकृदनेकवारं भुक्तं स्थिर
लग्ने सकृदेकवारं भुक्तं द्विस्वभावलग्ने द्विर्द्विवारं भुक्तं ४२

मूलत्रिकोणगे स्वे दे लग्ने पित्र्यग्रहे शनं
मित्रालये मित्रभस्य शत्रुगेहे रिगेहगे ४३
अथ सूर्यादीनां मूलत्रिकोणाद्याधिकारसत्त्वेऽपि त्रादिग्रहविशेषाननुष्टुभाह मूलत्रिकोणगे इति शुभेऽन्तितयुते

इति मूलत्रिकोणानां तयोरुच्चस्थानं केषां स्थानिकाः। सिंहोऽष
प्रथमषष्ठरूपयोगतौलिकुं मात्रिकोणभुवनानि भवन्ति
सूर्यादिनि नत्रयस्मिन्कस्मिंश्चित्स्थे मूलत्रिकोणसंस्थे लग्न
वर्तिनि सति पितृगृहे भोजनं ज्ञेयं (लग्नवर्तिसकलग्रहा
भावे) तथा सूर्यादिग्रहे मित्रराशिगते लग्नवर्तिनि सति
मित्रगृहे भोजनं ज्ञेयम् पुनः सूर्यादिग्रहे शत्रुक्षेत्रस्थे लग्न
वर्तिनि सति शत्रुगृहे भोजनं ज्ञेयम् अथ यदा समग्रहस्य
लग्नवर्तिनि सत्युदासीनगृहे भोजनं ज्ञेयम् लग्नवर्तिस
कलग्रहाभावे पुनर्यदा दिनलग्नसामान्यतः शुभग्रहे मि
श्रे भोजनं वाच्यम् अ
रीतिर्न युतं वा सकलं वा स्यात् तदा स्वगृहे भोजनं वाच्यम् अ
थ कस्मिन्काले भुक्तं कीदृशं भूमौ सजलायां निर्जलायां
वा पूर्वेण स्थिरेण वा परिविष्टमन्नं तत्रापि किंचिदयसा किं
जातीयेन किं प्रमाणेन वा गृहस्य कस्यादिशि वेत्याद्यनेक
प्रश्ने पुनरमाह ग्रहराशीति ग्रहाणां राशीनां च स्वभावाः
सन्ताविवेके निरूपिताः तान्यथार्थं दृष्ट्वा अन्यदपि
किंचिदुक्तं तानयत्नतः कोऽपि पञ्चमीयत्नमालोक्य पु
स्तकं सम्यगालोच्य स्वमनीषार्थं देवज्ञश्चिन्तयेत् ४४

शुभेति तद्युते लग्ने बलान्वे स्वगृहे भुजिः
ग्रहराशिस्वभावेन यत्नादन्यच्चिन्तयेत्
४४ तिलान्नमर्के हिमगौ सतण्डुलान्नं
भौमे मसूरीश्रमणकाश्च भोज्ये बुधे
सम्भक्ष्याः खलु राजमाषाग्रोधूमान्नं भूमि
जेज्याः स्वकीयैः ४५ (भुजिः स्ववीर्ये ४५)
शुक्रे यवा वा द्विदिकाः
युगन्धरान्नं शनौ कुलत्थादिसमाषम्
न्नं तथान्नभोज्यं रविरविगाश्च वीर्ययाऽशुभे
लग्नालोकनतः सहृषिम् ४६

अथ भोजने क्रियमाणे मयाऽङ्गे स्वैयाभ्यान्यतः किमन्नं भु
क्तमिति प्रश्नस्योत्तरं सुप्रजातिकाभ्यामाह तिलान्नमि
ति शुक्रे यवा इति अर्के सवीर्ये लग्नगते सति तिलप्रधानम
न्नं भोज्यं स्यात् एवं सर्वत्र व्याख्येयम् पद्यद्वयं स्पष्टार्थम् वा
जरिकादिधान्यविशेषाः मरुदेशे प्रसिद्धाः तेषामन्नं पाम काः
४५ ४६

सूर्ये मूलं पुष्यमिन्दौ ऋजे स्यात्स्यत्रं शाख्यं
वापि शाकं स्ववीर्ये मुक्तेऽज्ञा तैर्भ्यं नत्र म्र
रिभेदं मदे नेत्यमा मिपं गाऽऽकेतौः ४०
अथ भयाकिंशाकमथानंभोज्यं स्तेयं एवं सर्वत्र स छार्थम् यत्र
नंशाकःमन्त्रोत्यमा पवत्राकादिपिष्ट निर्मितं ४० इति भोजन
अथ स्वमः लग्नांशपेर्केन । चिंताफलानि ॥
त्रुगेपिवाऽस्मिन्नुः स्वमभीतेन यथार्कविं
ब रक्तांबरं वह्निमथापिचंद्रेशुभ्रास्वरत्ना
बरपुष्पवन्ने स्त्रियः स्वरूपाश्च ऋजेऽप्यवर्णा
रक्तांबरस्रक्पशुविद्रुमाणि बुधेद्वयस्व
गतिर्धमवार्ता गुरौरतिर्धर्मकथा सुरेतः
सहद्युसंग श्च सितेजलानां पारेगतिर्देव
रतिर्विलासः शनौ वरणपाद्रिगतिश्च ।
नीचैःसंगश्च राहौ शिखिनोऽत्यमेव प-
अथाशुभया कीदृशाः स्वप्नो दृष्टोऽस्मोवेति विचारदिन प्रवेशा
लग्नादेवी पज्ञातिकथार्द लग्नांशेऽर्केऽति स्त्रियास्त्वरूपशाति
सहंद्युसंगश्चेति सूर्ये लग्नगते यथा लग्नन वांशगेऽस्ति हुःस्व
प्नं दृष्टफलकं स्वमभीस्तेन पश्येन् यथा राज्ञो दिवसेवा स्वप्ने
देवदत्तादिः सूर्यविंबमारक्तं वस्त्रवासीमवह्नि वा पश्येन् एवं
चंद्रेपिलग्नगतेऽथवा लग्न नवांशगतेऽस्ति शुभ्रं च वलवर्णा
स्वरत्न वस्त्रपुष्पवज्ञमीतेन् एवं सर्वत्र व्याख्येयम् अथिमं
पद्वयंस्पष्टार्थं स्वरेतारेव दर्शनं शांतिकेऽतो पुषांस्वमा
नां फलानि वररुचि विरचिते स्वमाध्याये द्रष्टव्यानि इति
इति श्री विद्वद्दैवज्ञमुकुटमस्य समचिंतेतिशिवम् ४८
रामगोविंदज्योतिर्वित्सूनोर्मीयज्यो ४९ ५-
तिर्विद्विरचितायां समाविवेकटीकायां शिशुबो
धिन्यां मासप्रवेशादिन प्रवेशफलप्रकरणम् ॥
आसीद्दसीमगणमंडितपेडिताग्यो ।
याल्पज्ञजंगपगवीःस्फीतवित्स्वकृतः

सांहित्यरीतिविदुषां गणितागमज्ञ
श्चिंतामणिर्विपुलगर्गकुलावतंसः ५१
तदात्मजोनंतगुणोस्त्यनंतो योधोका
मदुक्तीकिलकामधेनुं संतुष्टयेजात
कपद्धतिंचव्यरूपयद्दुष्टमतंनिरस्य ५२

अथ सांगवर्षफलाध्यायद्वादशफलाध्यायदशाफलाध्या
यमासदिनप्रवेशफलाध्यायचतुष्टयरूपस्य ज्योतिःशास्त्रान
र्गततान्त्रिकग्रंथस्य समाविवेकाख्यस्य समाप्तिं चिकीर्षुर्नील
कंठदैवज्ञो ग्रंथकृत्स्वनालंकारभूतं स्वपितामहचिंताम
णिदैवज्ञवर्णनं वंशस्योपज्ञातिकयाह तदात्मज इति इ
दं पद्यं प्राग्व्याख्यातमेव ५१ ॥ पद्मोद्भवयासावितनो

विपश्चिच्छ्रीनीलकंठः स्फीतशास्त्रनिष्टः
विद्वच्छिवप्रीतिकरं व्यधासीत्तद्वर्षतंत्रं
स्रगयादियुक्तं ५३

अथ क्रमप्राप्तं स्ववर्णनं कुर्वन्ता(
जिकशास्त्रैकप्रकरणस्य समाविवेकाख्यस्य समाप्तिमहे
स्योपज्ञातिकयाह पद्मोद्भवयेति समाविवेकं वर्षविचारल
नणया वर्षविचारग्रंथं स्रगयापापर्द्धिरत्वेटकोलदला
यातस्मति पारूकोग्रंथः सोऽन्वतंसो भूषणायस्पतं अन्य
द्वरणात्र यं प्राग्व्याख्यातमेव

शाकेनंदाभ्रवाणेंडमितेश्वाश्विनमास
के शुक्लेष्टम्यां वर्षतंत्रेनीलकंठबुधोऽ
करोत् ५४

अथ ग्रंथोत्पत्तिकालमनुष्टुभाह शाकेइति
शाकायवनास्तेषां स्वामी शालिवाहनो राजा
लक्षणया शाकशब्दवाच्यस्तत्राप्येतद्राज्यप्राप्तिसमयाकृत
वर्षाणि लक्षितलक्षणया लोकव्यवहारभूतया शाकशब्द
वाच्यानि नंदान्नवअभ्रं शून्यं बाणाः पंचेंदुरेकः अंकानां वा
मतो गतिरिति दैवज्ञसंप्रदायागतवाक्यान्नवाधिकपंचदश
शती १५०९ मिते शाककाले अतीते सत्याश्विनमासे शु
क्ले शुक्लपक्षेऽष्टम्यामष्टम्यां यो तिथौ नीलकंठो नीलं

नी॰
५९

कंठनामकोऽयं यः पंडितो ज्योतिषमहाभाष्याद्यनेकशास्त्रज्ञा
तासमानं तत्र वर्षादिविचारं सिद्धान्तमकरोत् करोतिस्म वर्षतंत्र
मिति कश्चित् पुस्तके पश्यते तन्नीलकण्ठताजिकप्रसिद्धमिति प्राये
ण संवत्सरो वत्सरोऽब्दो हायनोऽस्त्री शरत्समाः इति तंत्रं प्रधाने
सिद्धान्ते सूत्रवाये परिच्छदे इति विहायो विष्टपि द्योषतः स्वन्त
धीः कोविदो बुधः इति चेत्यमरः मितेश्चाश्विनमासकरत्व
त्र सप्तम्यंते पदच्छेदे प्रत्ययो वा यत्वात्तिप्रत्ययादेशः लोपः पा
कल्पस्येति यलोपः तस्य पूर्वत्रासिद्धमित्यसिद्धत्वादकः सव
र्णे दीर्घ इति दीर्घाभावः स्मा सक इति स्वार्थे कः बुध्यत इति बु
धः इगुपधाप्रीतिकरः क इति कर्तरि कः क्रितिवेति गुणप्र
तिषेधः ७ करोतिति डुकृञ् करणे इति कृञो भूतानयननेर्थे
विहिते लङि-रूपसिद्धमिति शिवम् ४४ इति वर्षतंत्रम्
अस्ति प्रशस्ता धरणी सुरसंघसेव्यो गोदावरीजलपवित्रितभू
मिभागः नानाविधापणिकपुरगरा — — — भूमिकाशेष
मंबरजपनिष्ठभुकिदा १ तत्राम्बुरं गर्गवंशो विविधविधिवि
दां मूर्धहीरो ह्यनंतः श्रीमद्देवत्तचिंतामणितनयवरो ध्यापि
तानेकशिष्यः भूमीशाधीशमान्यो व्यतनुत विबुधां दे — ना
तकीयां पत्र्यां यो — ई केसेव कृतस्य रसरिक्षारुकाशीनि
वासम् २ तस्मात्पमाख्यपत्न्यां समजनि विधिवन्नील
कंठः ख्यातिज्ञः स्वाचारोऽत्यन्तनिष्ठाविजितमुनिगणः शा
स्त्रशास्त्रप्रवीणः त्रिस्कंधज्योतिषज्ञः समकृतविशदं टीज
रानंदसंस्तसाहित्यस्त्रानपूर्णः स्मृतिश्रुतिनिपुणोज्ज्योरशारु
मान्यः ४ गोविंदप्राड्विकायां समभवदमृतो दैवविद्वंद्यपादो
विश्वप्रख्यातकीर्तिः स्मृतिनिपुणमतिर्गार्ग्यवंशावतंसः
त्रिस्कंधज्योतिषज्ञः प्रचुरगुणनिधिः श्रीमहाभाष्यनिष्ठो
योज्योतिर्ग्रंथकर्ता नृपतिवरजहांगीरशाहाभिमान्यः
श्रीरुद्रपदांबुजन्माविलसद्भक्तिः ख्यातिमान्स्मृतिज्ञाता ५
पाणिनिशास्त्र — — तत्कृपासंप्राप्तविद्यागणः ज्योतिःशा
स्त्रविचाररतो पटुमतिर्दैवज्ञचूडामणिर्गीमत्यां स — — ति
नीश्वरस्तत्तस्मात्सुतो माधवः ६ श्रीमत्पितामहकृत
स समताजिकस्य सच्छिष्यसंगविहितार्थनया प्रणीतः स्व
स्या — सुदा कृतिशिशुबोधनी नो श्री वर्षतंत्रविकृति
स्वगमामकार्षीत् श्रुत बाणाश्वभूमितशके सुकृप
त — — — गपुर्यां ग्रंथपूर्तिस्तु कृता पणे यजस्तन्मद
मिष्टफलदो गणनाथः ८ ॥

इतिश्रीगोविंदज्योतिर्वित्सूनुर्माधवज्योतिर्विद्विरचितायां
शिशुबोधिनीनाम्नी समाविवेकविवृतिः सम्पूर्णाशुभा
॥ संवत् १८९३
॥

जन्मर्क्षं स्यात्कृत्तिकातो गता ह्याः इष्टानि तानं
दद्भ्यो नवशिष्टाः आर्केन्दुकुजराहुजीवशनिबुधकेतु
शुक्रमित्थं दशा स्यात्क्रमशो ह्युमध्ये १

षट् ६ वर्षाणि दिनेशस्य दशा १० चंद्रस्य
स्मृता सप्त ७ वर्षाणि भौमस्य राहोरष्टा १८
दशैव तु गुरोः षोडश षोडश वर्षाणि शनेरेकोन,
विंशतिः १९ सप्तदश बुधस्यैवं केतोः सप्त
प्रकीर्तिताः शुक्रस्य विंशतिर्ज्ञेया दशाक्रम
इतीरितः २ ॥

अत्र प्रतिवर्षस्य दिनत्रयं प्रतिदिनस्य नव
घटिका तिथाभिनापवंशा याति

गीधे गीध तारिकैं सु तारिकैं उतारिकैं ज
धारिकै हिये मैं निज बात जारि जाइगी
तारिकै अवाधि करी अवाधि सु तारिबे की
विपत विदारिबे की फांस कारि जाइगी
ग्वाल कवि सहज न तारिबो हमारो गिनो
कठिन परेगी पाप पांति पारि जाइगी
याते जो न तारिहो तिहारी सौं हरघुनाथ
अधम उधारिबे की साख घारि जाइगी ।

1227 M.S.